VICTOR ION POPA

SFÎRLEAZĂ CU FOFEAZĂ

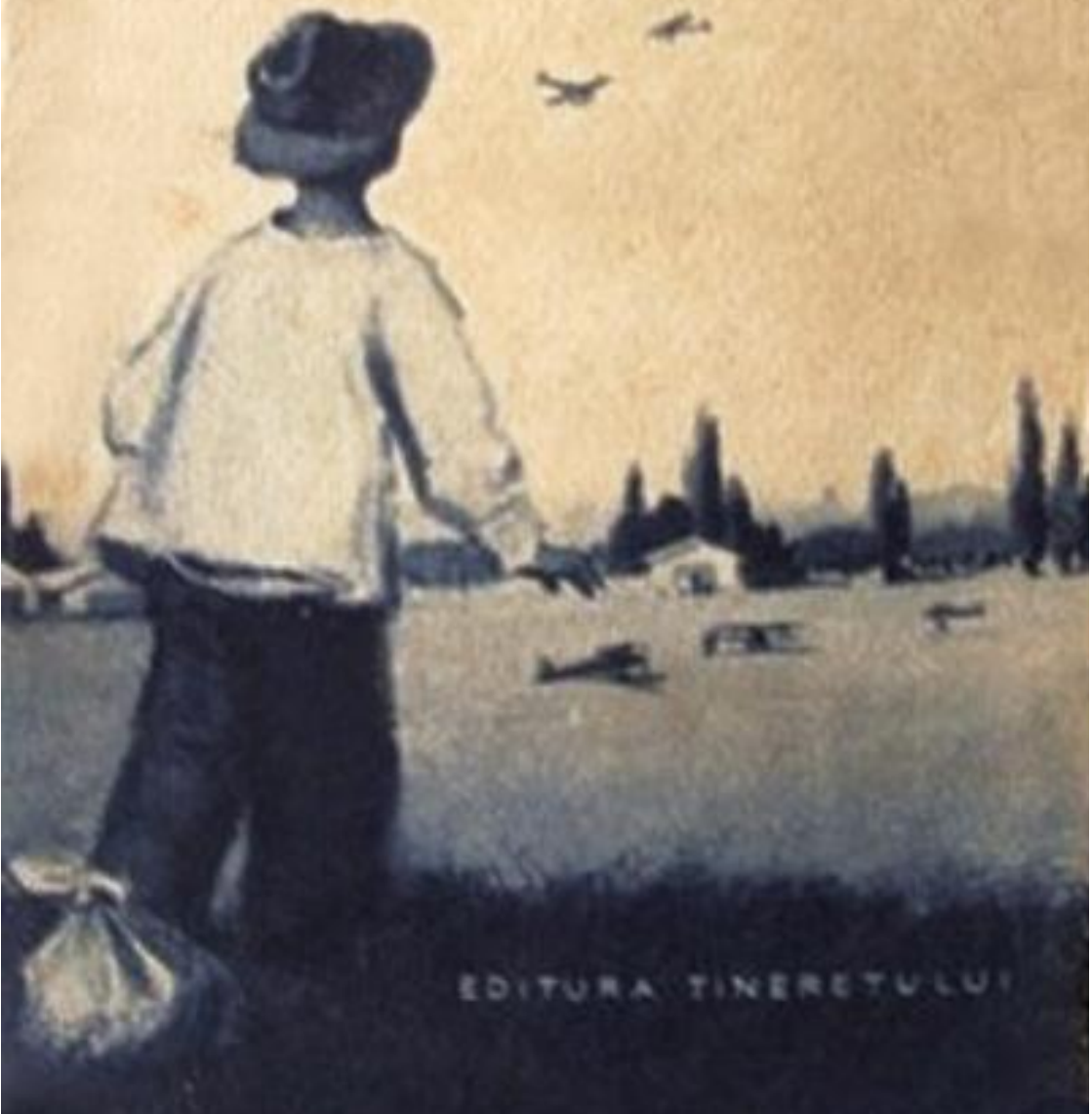

EDITURA TINERETULUI

VICTOR ION POPA

SFÎRLEAZĂ CU FOFEAZĂ

Ediția a IV-a

EDITURA TINERETULUI

I

Trăsni-te-ar para sfîntului de hăbăuc! şi palmele au împuşcat legate, ca două tăvi slobozite îngemănat.

Cel care le dăduse era cătrănitul de Simion Mîndruță. Cel care le prinse era pramatia lui de fecior, Toader, o scoabă de băieţandru spelb, gălbejit, cu gura albă, lipită, de mai nu-i zăreai tăietura buzelor, dar cu nişte ochi mari, albaştri, spăimiți şi plini de întrebare.

Pasămite, bătrînul se întorsese cu harţag de la suhat şi găsise boalele de vite tot neadăpate. În schimb Toader, aciuat din dos de saivan, meremetisea iarăşi o jucărie în chip de pasăre, rostuită din beţişoare de şindrilă şi hîrtie galbenă, cumpărată la Trifu, hangiul, cu bani căpătați timeri cum, prin rubedenii.

De bună seamă, pentru cine nu aflase ce foc dospeşte în bătătura şi în casa lui Simion Mîndruță, palmele repezi ‘şi nemila afuriseniei s-ar fi părut iuţeală de om pornit. Dar Niculina lui Rafailă Mustață, vecina din deal, şi Stanca lui Ursache Şchiopul, vecin din vale, n-ar fi avut inimă să rîdă, pîndind vulpeşte printre nuielile gardurilor povîrnite, dacă n-ar fi ştiut că asta-i poveste veche şi prea a întrat în gura tuturor plodurilor din Viltoteşti, ca s-o mai bage în samă o minte de om vîrstnic. Altminteri, poate că i-ar fi luat parte pricăjitului de Toader, aşa cum îi luaseră cu cîteva luni înainte, cînd s-a iscat

lărmălaie mare şi atîta urgie de chelălăială minerească, încît strînsese tot satul la poarta măcinată a lui Simion.

În sătucul cocoțat pe spinarea Huidiumanului se pornise o molimă grozavă printre copii. Nu era vorba de o boală trupească — ferească-i sfîntul cel de sus! — dar puțin îi lipsea să fie mai de speriat ca o boleşniță obişnuită.

Molima aceea blestemată o presăraseră prin toate Cotloanele dintre Galați şi Iaşi — socotite pe firul vîntului— nişte pustii de aeroplane leşeşti, ce băteau văzduhul zi la zi, cînd în sus, cînd în jos, care cum îi era rostul lui.

Asemenea drăcii mai scuturaseră norii de prin părți. Numai că, ori zburau prea sus, ori erau prea mici, sau poate, unde nu aveau nici cale bine întemeiată, acelea n-au stîrnit prea multă zdruncinare în capetele țuguiate şi lăiețe ale pruncilor mucoşi din Viltoteşti.

Dar dihăniile leşeşti parcă le-au ras hrean pe creieri. Mai întîi, eraii nişte hărăbăi cît toate zilele, aveau o singură pereche de aripi şi zbîrnîiau, ca trei mori boiereşti laolaltă, din cele trei fofeze prinse în bot. Pe urmă, treceau pe ceasornic. Vînt, ploaie, furtună — ca şi cînd n-ar fi fost nimic! Le auzeai hîrîind ori dincolo, ori de dincolo, după cum venea rîndul, le vedeai tot aşa de înalt, cam de două ori cît Huidiumanul, şi tăiau drept, ca pe o şfară, ba spre Dodeşti, ba spre Crasna, de parcă urmau pe cer şine numai de ele văzute.

Iar mai minunat ca toate era că nu drumuiau prea sus, aşa încît se zăreau limpede, în ferestruici, mutre de oameni. Dar capetele astea nu mai arătau încotoşmănate ca dracii, cu obrăzare, cu ochi de sticlă şi cu glugi de piele pe scăfîrlie. Păreau chipuri de „rumâni la ei acasă". Ba într-o zi, băietanii au văzut la un geam chiar o față de cucoană, iar în coasta dumneaei un domn gras, dezbrăcat în cămaşă şi cu jurnalul în mînă.

Să juri că e vagon boieresc de cele care lucesc frumos şi le salută domnul şef, cînd trec repede, fără să se oprească, prin stația Roşieşti...

Toate minunățiile astea le-au umplut o vară întreagă zilele cînd duceau viței la păscut în poalele pădurii Făgădăului, dincolo de rîpă, ori prin poienile pădurii lui conu Diamandi, stăpînul moşiei din deal. Le-au umplut vara şi le-au umplut inimile cu fel de fel de porniri, care mai de care mai năvîrlioasă decît alta. Aşa, de o pildă, Angheluță, băiatul cel mai ridicat al lui Gîrneață-Vătăşelul, ținea morțiş să facă fitecare o praştie zdravănă, să vadă cine nimereşte aeroplanul, aşa după cum le era năravul să se rămîie la țăndărit paharele de pe stîlpii telefonului, sau cum se întreceau să spargă geamurile la cîte un tren, cînd îi apuca noaptea cu păscutul prin valea Bîrladului. Cu toate astea, Nicoară, a Evdochiei-Vădana, s-a dovedit mai deştept decît ceilalți. A înțeles că nu se poate dura 6 praştie aşa de mare cum ar trebui

(el încercase cu una mai mică) şi i-a hotărît să facă rost într-o zi de niscai puşti cu lialici, pentru că acelea îs mai uşoare şi, la un caz că ar pătrunde prin tablă, n-ar aduce cine ştie ce vătămare boierilor de sus.

Numai că încercarea cu puştile n-a dat nici un fel de rod. Hardughia a trecut fără păs, ca şi cînd n-ar fi auzit împuşcăturile, ceea ce a făcut zarvă mare şi a încins ceartă pînă la bătaie cruntă. Era şi de înțeles. Unii socoteau că gloanțele n-au ajuns, iar alții că erau prea mici şi maşina e toată de fier.

— Măă! Că proşti mai sînteți! Cum să fie de fier, mă?... Păi, dacă ar fi de fier, ar putea ea să zboare pe sus? Fierul, frate-mio, nici pe apă nu pluteşte, darămite în cer, unde numai păpădia s-aridică şi cu fumul din băgeag.

La asemenea vorbă chibzuită n-a răspuns decît Pătruț a lui Cristache-Bulgarul, adică era de-al nostru, dar avea o bulgarie pe vale, spre moara din Banca:

— Dar cocostîrcul nu-i greu? Că doar îi cogeamite vită?

— Păi, cela pluteşte, frate-mio, pen'că el dă din aripi, numai că ista nu dă din n'ic.

Pătruț, fulgerat de dreptatea judecății, a ridicat sprîncenele groase, a boldit ochi goi şi n-a mai ştiut să răspundă. Noroc că Angheluță a muşinat cum e rostul trebii.

— Nu dă din aripi, pen'că îl ține morişca din cioc.

Aici Nicoară, căci el era cel mai luminat din toți, i-a tuflit pălăria peste cap, ca la un prost ce era, şi i-a hlizit în nas:

— Păi, dacă eşti aşa de deştept, frate-mio, pune-ți şi tu o morişcă în turul pantalonilor şi du-te după el. Că eu morişcă am mai văzut şi pe foişorul lu' boeru', da' casa lui pe sus n-am văzut-o!...

Şi Nicoară a rîs o clipă, socotindu-se biruitor. Numai că Pătruț era ambițios nevoie mare şi nu s-a lăsat. I-a întors-o dîrz:

— Da' ce? Iroplanul aista are numai o morişcă? Are trii, vere! Şi casa lu' boeru' îi hă-hă-hăă... mare, nu şagă. Ar trebui să aibă în tot colțu' cîte o morişcă-două.

Din nefericire, toată vorba şi toate certurile lor nu puteau limpezi adevărul. Le lipsea ceva care să-i dumerească. Şi acest ceva era însuşi aeroplanul.

Ar fi vrut să-l vadă de-aproape, să-l atingă cu mîna, să-l scobească cu briceagul şi să-i achipăie măruntaiele, ca la un pui tăiet. Atunci, nici vorbă, lucrul s-ar fi dovedit uşor, iar flăcăiandrii din Viltoteşti ar fi cumpănit de partea cui cade dreptatea.

De aceea a fost ca o uşurare pentru toți, în ziua de Sfînta-Paraschiva — se nimerea într-o miercuri, pare-mi-se — cînd moş Cristea Boldău, fost vizitiu la curte şi om chivernisit, care citea gazetă de cîte ori avea drum prin tîrgul Bîrladului, ori la Crasna, s-a împoncişat

pe sub o sprinceană, către aeroplanul de sus, şi a mormăit:

— Hîrîie, tu, hîrîieee... că te-oi vede eu odată cum îți rupi pliscul în şopru meu!

Ceea ce l-a îndemnat să povestească o întîmplare înfricoşată cu o lighioană de asta, care venise de-a berbeleacul şi a pîrjolit cogeamite casă, făcînd scrum în ea o femeie bătrînă cu suflet nevinovat. Pasămite el slovenise vestea într-o foaie şi mult l-a făcut să se minuneze, dar încă mai mult să afurisească pe satana cel deşuchiat, care nici văzduhul lui Dumnezeu nu-l lasă nepîngărit.

— Ce şi-o zis Scaraoțchi în sinea lui cea spurcată?... Haida-hai, doamne! Gonitu-m-ai tu pe mine din cerul al nouălea, unde priveghezi pe tron de aur... şi zvîrlitu-m-ai tu cu capul în gios, de era să mă fac prav, dacă nu-mi era junghetura gîtului tare şi n-aş fi răzbătut în pîntecul pămîntului... dar acu îți viu eu ție de hac cu ce m-ai lăsat!... Că deşteptăciunea ai uitat să mi-o iei, iar aceea-i tot ca tine de nantă.

Aici moş Cristea îşi sugea cu sfîrît setos mustățile pleoştite în geana paharului şi lămurea pe dreaptă cumpănire de judecător nepărtaş între diavol şi Dumnezeu:

— Acu ce-i drept, îi drept; îi deştept foc, procletul... Că deştepătăciunea aiasta s-o îndurat sfîntul să i-o lese, ca una ce era pînea omului. Care va să zică tot suflet are şi rîma, ca şi omul, şi i se cade să aibă sapa şi sămînța

pentru ogor. Asta-i aşa, ca o pildă, că Dumnezeu nici la supărare nu ia pînea nemernicului de la gură, ci îl suflă de la el şi-i zice: „N-ai vrut să-mi fii argat cu credință, ca să te mulțumesc eu, piei de la fața mea şi na-ți unelte să te nutreşti singur!"

Acum, moş Cristea a răsturnat în scurt pe gît ce mai rămăsese nebăut, a repezit paharul ca pe o sabie spre pămînt, să scuipe din el şi stropul prelins pe fund:— „ochiul diavolului!s — apoi, ştergîndu-şi mustățile țepoase, sure în vîrfuri şi îngălbenite de tutun sub straşina nasului, s-a ridicat în picioare, a dăinăit puțintel pe şubrezenia lor, pînă ce a ajuns a-şi potrivi trupul tocmai unde trebuia, ca să nu-i primejduiască aşezarea lui slabă, şi a zis tare, cu huiet de oală nesmălțuită:

— Şi-aşă! S-o însforțat satana şi o închipuit o sfîrlează cum am eu pe poiata me. Apoi i-o pus fofează în plisc, iar „dînsul" s-o pitit în foaie... şi hîr-hîr, hîr-hîr... saltă Scaraoțchi sus... pîrîind ca trăsura fără cai a boierului, care şi ea s-o tuflit în gardu' lui Vasîle, aiasta drept plată că dumnealui mi-o bănuit şi m-o tras pe mine din slujba me, unde am îngrijit cu cinste şi osîrdie taman şaisprezece rînduri de sirepi, şi o luat o sfîrîetoare cu gînsac la gură, de o vîrît în speriței tăte plodurile în sate.

Da încaltea, aceea îi curat maşînă... şi gata!... Pe cîtă vreme gadina de satana nu mai cîrîie ca o maşînă, chip să îmbrobodească pe Dumnezeu-

sfîntul...

— Păi iroplanul nu-i şi el maşînă, moş Cristea? l-a întrebat careva, nedumerit.

— Maşînă?... Păi, unde i-i fumu', cîrlane? s-a răsucit spre el bătrînul rîzăreț, dar supărat de împotrivire. Care va să zică, dacă-i maşînă, apăi fără fum nu se poate!... Drept îi? Văz't-ai 'mneata — care altul nu-i ca tine cu fereastră în scăfîrlie — maşînă să nu pufăie? Măcar şi la neamțu' cu batoza, care acela îi ştie rostu', şi dacă s-ar putea fără fum ar fi bucuros straşnic, pentru că n-ar mai ține frica focului la arie, cum s-o fost întîmplat mai anțărț, la Stoişăşti... Hai?

Iar trinul n-are fum? Şi-apăi chiar brişca lui Boeru' nu lasă şi 'mneaei duhoare — care şi ea tot un fel de fum este — dar mai într-altfel, fiindcă acela, vezi bine, îi boieresc?...

Nu, cîrlane! Aceea nu-i maşînă!..: Aceea îi foc şi prăpăd, pen' că satana şade în coşul sfîrlezei, satana care vre să năcăjască pe Dumnezeu, ca şi cînd i-ar bate în pumni şi i-ar zice în limba lui cea drăcească şi înfurcată: „Aruncatu-m-ai tu gios, da eu, iaca, mă aburc fără slobozenia ta — şi aş putea să mă cațăr chiar şi peste tronul tău cel de aur..." Da'iasta o zîce numa aşa, să-şi moaie nădufu'; altminte' ştie el bine că nu-şi poate pune în cîrd cu Dumnezeu. Doar diavolul îi ager nevoie mare şi caută bine unde să lovească şi unde nu.

Care va să zică, el nu ține la alta, numa să zădărască pe sfîntu'. Iar aiasta se vede cît de

colo că aşa-i... De aceea cînd se mînie mai tare Neprihănitul, unde vede că Necuratu' prea şi-a luat nasul la purtare, îndată îi suflă cu jăratic în clonț şi mi ți—l buşăşte pe pămînt, vere, de-i mai dihai ca un bostan cofleşit...

Şi iaca, precum eu, ca unul ce-s răzăş cu ştiință de cetanie la gazetă, îndată înțeleg care anume-i pricina năpastelor cu blăstămații de pe sus, iar nu pe zîsa oamenilor nătîngi, care caută numa' pricini pămînteşti. Că, adică, a greşit mecanica' cînd a învîrtit manivela, ori unde a bătut vîntul mai tare.

D-apăi că o fi şi asta, cîrlane, dar numa' pe dinafară... Va să zică pe unde vede şi cel cu ochii cîrpiți de osînda lui Dumnezeu. Pen'că vîntu' tot de la cer vine, care Sînt-Ilie îl răpede într-acoace să răcorească lumea şi să aducă ploaie pentru curățat şi belşug... Iar ghibăcia neamțului tot de-o lege ascultă şi dacă se zăpăceşte, apoi zăpăceala aceea îi cu rost şi cată să împlinească o dreptate.

Eu aşa înțeleg şi aşa ştiu după orînduielile mele bătrîneşti, miluite mie.

Şi după atîta vorbă, spusă cu mare foc la inimă, moş Cristea răsufla greu, de oboseală şi de amar, apoi se lăsa iară pe bedreagul pus lîngă tejgheaua lui Filimon şi cerea o cinzeacă de drojdioară mai tăricică, să-i simtă şi el gustul, căci i se încleiase cerul gurii de leşietura vinului cel prost.

Din vorbele astea însă, copiii chinciți pe bîrna

roasă a pragului au înțeles că dihania zburătoare e sorocită să cadă într-o bună zi şi să-şi arate uşor toate şurupurile din ea. Iar fiindcă această doborâre avea să vie din porunca lui Dumnezeu, nimeni nu s-a gîndit cu strîngere de inimă, ca la o nenorocire, ci dimpotrivă, toți o aşteptau ca pe o minune, cu dezlegări aduse de ceruri şi cu înălțata lor binecuvîntare.

Astfel din ziua Sîntei-Paraschiva, pruncii din Viltoteşti au pîndit trecerea avionului leşesc, cu înadinsă pornire să-l vadă unde pică şi să poată ajunge cît mai iute lîngă el.

Dar maşina, ca şi cînd nici ş-ar fi sinchisit de ‘blestemele, de prorocirile şi aşteptările Viltoteştilor, îşi trecea zilnic lunga ei cale, hîrîind la acelaşi răstimp, cînd încoace, cînd încolo, pe şinele tainice şi fără sfîrşit.

Ba încă, în coborîrea timpurie a toamnei cu reveneala pîcloasă şi grea a dimineților, cu aşezările de abur cenuşiu ce învelea sătucul spre scăpătatul serii în lungi fîşii năbuşitoare, de undeva din hăul uriaş, care-şi trăsese oblonul de caiere fumuiete, răzbătea parcă şi mai limpede şi mai hotărît duruitul plin al maşinii fără tihnă. Trecea pe deasupra şi n-o vedea nimeni. Tăia mereu şoseaua ei albastră, brăzdată de cu vară şi parcă nici că-i păsa de lumea măruntă, cu aşteptări şi afurisiri crîncene, care colcăia dedesubt, în vremuirea tîrzie, ca un mişun de gîngănii nevrednice, prin apa unui ochi de baltă.

Numai că, în zilele acelea pîslite de ceață, pruncii din Viltoteşti se rugau lui Dumnezeu să nu trîntească „iroplanul" de sus.

Vezi bine, ar fi pierdut micuții priveliştea unui diavol înfrînt.

Dar într-o geană de dimineață, cu negură îndesată, urlet gros şi cutremurător a zdrăngănit toate ochiurile de geam ale satului. Duduia aproape o nămetenie pogorîtă ca dintr-un vis rău. Cînii, cu părul spinării zbîrlit de groază, se încovrigau după lemne şi sub şuri, cătînd spăimiți în alburirea din creştet. Oile se înghemuiau una într-alta, iar caii se smunceau în căpestre ca pocniți în bot.

Duratul năprasnic, ca o desfundare de viforniță, a răzbufnit deodată ca tunul şi s-a dus. Apoi iarăşi s-a prăbuşit ca o descleştare de trăsnete repezi şi din nou s-a făcut neauzit.

Oamenii, prinşi de frigurile temerii, nu-şi găseau cumpăt să desluşească ce anume le zgîlțîie tot pămîntul de sub picioare şi toate coperişurile din cap. Au prepus un cutremur şi au țîşnit în mijlocul bătăturilor.

Dar cînd jigania turbată s-a năpustit hăunind din necuprins a treia, ori a patra oară, au văzut prăvălindu-se peste dînşii, peste casele lor, peste tot satul parcă, o matahală de umbră ca o iazmă înfiorătoare. Țipete înfricoşate au scrijălat văzduhul cîlțos, iar prăpădul a stăpînit o clipă toate minții înnebunite. Şi-au văzut în clipa aceea casele morman, şi-au văzut gospodăriile

puzderie, vitele fărmate şi s-au văzut toți, de la mic la mare, ajunşi una cu pămîntul, în proaşcă de sînge, halci de carne şi aşchii de oase.

Dar toate astea n-au ținut decît o clipită. Şi poate nici atît. Căci numaidecît a înțeles fiecare că a scăpat, că fusese doar blăstămata de maşinărie leşească, şi că a căzut, în sfîrşit, chiar lîngă jităria satului, unde i se prizărea uşurel o arătare năutie de aripă, scăpătată peste straşina cu ciulini a gardului de la nea Costică Botgros.

Ce-or fi huhurit atunci toate gurile satului, e greu de ştiut, de vreme ce n-a fost gură să nu strige ceva. Unele îşi chiuiau bucuria scăpării şi năduful primejdiei dc.adineauri, altele îşi vesteau megieşii rămaşi prin case, altele îşi mînau înainte copiii sprinteni la goană.

Numai moş Cristea n-a zis nimic... Şi n-a zis pentru o pricină mai binecuvîntată decît toate. Anume, dumnealui dormea. Iar precum se ştie — căci se ştie nu numai la Viltoteşti, dar şi peste opt sate roată — moş Cristea dormea ca butucul şi sforăia cu atît de neînfrînată voinicie, încît chiar baba dumisale, care-i priveghea somnul, n-a fost în stare să deosebească limpede, dacă aceea ce se auzise de cîteva ori afară şi cutremurase geamurile nu era cumva vreo răsfrîngere în pereți a horăielii din nasul lat şi gîtlejul jucăuş al moşneagului adormit.

Cel dintîi ajuns la avion a fost Toader al lui Mîndruță, băiețaşul cu ochii spelbi şi buze albe, care nu ştia să vorbească.

El s-a uitat la hardughia neagră şi lăbărțată, care sfîrîia din cele trei fofeze ale ei şi nu părea să fie în nici un fel de primejdie. Şedea zdravăn pe roțile burduhănoase, iar prin gemulețele mici şi înşirate unul lîngă altul zăreai fețe de boieri, care nu dovedeau nici un fei de spaimă.

Toader n-a mai înțeles nimic. S-a îndemnat greu să se întrebe, rar, cum mergeau toate gîndurile lui:

— De ce o fi mai picat dacă nu şi-o rupt n'ic?

Dar n-a ajuns să-şi isprăvească întrebarea, că au şi dat năvală ceilalți copii, în cap cu Angheluță a lui Gîrneață, Nicoară a Evdochiei-Vădana, şi după ei, Pătruț a Bulgarului, ca unul mai greoi la fugă şi mai dezbîrnat de treaba grădinăriei.

Tocmai atunci în coasta din stînga a maşinii s-a căscat o uşiță, prin care au coborît doi oameni, îmbrăcați într-un fel de straie castanii, cu nădragii cusuți otova de surtuc.

Zărindu-i, copiii s-au oprit. Iar cînd cei doi străini i-au îndemnat prin semne să se apropie, nimeni n-a cutezat a se clinti. Atunci au pornit ei către ceată, dar numaidecît s-au lăsat păgubaşi, fiindcă au priceput, din fereala zorită cu care se trag înapoi, că plodurile sînt neştiutoare şi fricoase. S-au mulțumit doar să întrebe:

— Hee! Dodeşti?

La asta, Angheluță, mai curajos, a plesnit scurt, dezlipindu-şi limba din dosul dinților de

sus:

— Mț!

— Dodeşti? Eee!... Dăă?.,.

Dar în clipa aceea, Ion, feciorul lui Ghiță Firu, a ajuns la liota copiilor. S-a apropiat fără teamă şi a răspuns oamenilor pe limba stricată, pasămite să vorbească la fel cu ei şi să se facă înțeles.

— Niet, bre! Dodeşti... aşa..., şi a arătat cu mîna înapoi. Aici Viltoteşti!

Cei doi s-au uitat repede pe o hîrtie mare, cu fel de fel de liniuțe pe ea, şi punînd degetele pe nişte punctişoare, au zis mulțumiți:

— Aha!... Apoi au dat să intre din nou pe uşița din latura maşinii.

Atunci Ion a făcut doi paşi în urma lor şi i-a iscodit:

— Eee! Bre, domnu'! Dumita... Franțuşchi?

Ceea ce omul auzind, a rîs şi a răspuns scuturînd din cap:

— Niet, ...Pălschi...

Apoi uşa s-a închis cu zgomot. În aceeaşi clipă Angheluță s-a prelins către coada păsării de fier şi a pus mîna încetişor pe ea. S-a crucit, căci a dat de pînză... Cu ochii căscați a uluire a stat să cugete. Pe urmă a zgînciulit puțintel cu unghia, pînă ce a dejghiocat o cojiță de văpsea. După aceea a ciocănit pe de lături cu cotul degetului şi cînd i-a sunat a lemn, a şoptit celor din preajmă:

— Apăi, aşa cred şi eu, frate-mio... Aiasta-i

gol di tot pe di'lontru.

Şi fiindcă i s-a părut lucru foarte lămurit, şi-a înfipt mîinile în bîrneț şi s-a uitat cu neînchipuită scîrbă la hărăbaia asta, care-i chinuise atîtea zile şi atîtea nopți.

În schimb, Pătruț, ascuns de vederea celorlalți, a scos din sîn briceagul cu mîner de lemn, a înțăncuşat pînza, ca pe o coajă de harbuz, şi numaidecît a vîrît degetul înlăuntru, să simtă el cu mîna lui de-i gol, ori ba... N-a mai apucat! Un urlet grozav, o vîjîitură şi mai grozavă şi un vînt năprasnic l-a culcat la pămînt.

Pasărea s-a cutremurat ca o făpturi treziții din somn, a început să tragă încetişor, a pornit hurduindu se prin mirişte... tot mai iute... tot mai iute... A săltat coada... şi deodată — hop! — şi-a desprins roatele de pe pămînl şi scufundat în ceață...

Lumea s-a strecurat încetişor spre sat, cisluind aprinsă. Dar din toată minunea văzută, una singură îi nedumerea pe toți, şi aceea a spus-o răspicat Ion:

— Toate le'pricep, numai una nu! Dacă din aripi nu dă, înțelegeam să-l poarte vîntu'... Da' aista, vere, nu numa' că se încontrează cu vîntu', da' văzut-ai ce pleasna de vînt bate la coadă?

Şi fiindcă nedumerirea îi era mai mare decît puterea lui de răbdare, s-a dus de-a dreptul la moş Cristea, să-i dea de capăt.

L-a sculat din somn fără milă şi i-a povestit toată întîmplarea. Moş Cristea, cu ochii boboşiți de somn, glasul răguşit şi îngroşat de petrecerea din ajun, a lămurit, fără şovăiere:

— Diavoleşti meşteşuguri, cîrlane! Aiasta-i!

— Păi, erau oameni în el, moş Cristea, i-a răspuns flăcăul. Bătrînul s-a supărat:

— Şi cam ce fel de oameni? Hai?

— Mi-a spus unul că-i „Pălschi"... Ce-o fi aiasta...

Moş Cristea a dat din cap, ca şi cînd ar fi zis: „Nu-ți spun eu?"

— Pălschi? Tocma... Apoi cu ton dăscălesc: Aiştea, cîrlane, sînt un fel de nemți, care şi ei numa cu maşinării umblă... Mă rog, nu erau nişte oameni deşirați, cu mustață bălaie şi ochi albaştri?

Şi cînd a spus astea, era încredințat că nu se putea să fie decît aşa,

— Nu, moş, Cristea. Ba, unul era mititel de tot... şi nici n-avea mustață!

— Aha! Da' ochii tot albaştri îi avea!

— Ba erau căprui, ca la tot omu...

Aici moş Cristea a dat rar din cap, judecînd lucrul adînc şi cu încruntare. Pe urmă a zis hotărît:

— Păi da, sînt unii şi-aşă! apoi a întărit glasul: D-apăi de-aiştea să te fereşti mai rău ca de ceilalți, fiindcă aiştea o luat chip de creştin, ca să momească mai uşor suflet nevinovat!... Aista, precum vezi, îi sămn că ai fost cercat de

diavolu' şi-i de cuviinţă, năpristan, să te abaţi la sfînta biserică şi să dai o liturghie.

Dar în vremea asta, pe miriştea de unde se ridicase avionul, Toader al lui Mîndruţă, băieţaşul spelb şi încet la gînd, rămăsese singur şi trist... Nu înţelegea nimic... Trecuse totul ca un vis năvalnic şi nu înţelegea nimic... Iar acum se uita la urmele groase de roţi rotunde, înfundate în miriştea moale, le urmărea adîncimea tot mâi scăzută, ca şi cînd natima aceea de hardughie ar fi avut în ea ceva vrăjit, care ar fi uşurat-o cu fiecare pas făcut înainte... Şi nu înţelegea nimic.

Simţea doar că o şuviţă din sufletul lui îi ieşea din piept şi fugea, fugea pe dîrele de roţi... se uşura ca şi ele şi o cotea în sus... departe... în negură... în nevăzut...

Simţea şi nu înţelegea nimic.

După întîmplarea cu harabaua zburătoare a leşilor, gîndurile şi visurile lui Toader Mîndruţă s-au turburat. I se deschiseseră în suflet întrebări prea mari pentru el şi-i hăuiau răs-punsurile prin ele, ca nişte paşi împleticiţi pe sub boltiri adînci şi negre aidoma beciului cel cu zece braţe de la conu Diamandi. Îl ameţeau şi îi puneau furnici sub ţeastă.

Şi totuşi, dincolo de spaima dulce a închipuirilor şi dincolo de negura în care se unduiau toate ca în ape de fum cald, băietanul lui Simion Mîndruţă simţea că dospeşte ceva neobişnuit în el. O prevestire, ori un dor. Sau

poate o aşteptare de ceva aşa de depărtat, încît n-avea să mai ajungă niciodată pînă în mînile lui mici, crăpate şi murdare. Prin urmare ceva trist şi lung, ca o boală negrăbită.

De-ar fi putut el să-şi rîcîie coaja sufletului mititel, ar fi lămurit acolo prefaceri ciudate, şi-ar fi dat seama că, în trupul costeliv şi firav, se porneşte o desfacere înceată, care năzuieşte să scoată din el punga minții şi să-i fure greutatea, pentru ca, mai apoi, s-o poată mîna pe aceea ca pe o scamă de nor, peste case şi cîmpuri, peste rîpele cele adînci şi chiar peste valea largă şi vînătă a Bîrladului. În sfîrşit, se încropea în ele un fel de plutire, asemeni zborului pe care ți-l dă lipsa de greutate din visurile nopții. Întinzi mînile şi îndată luneci ca pe o sticlă, uşor şi lin, pe deasupra cînelui care îți arată colții şi departe de omul care a scos cuțitul să te spintece.

Ai fi zis că numai în cîteva săptămîni, Toader al lui Simion Mîndruță s-a desprins de pămînt şi că ochii lui nu mai erau în stare să vadă țărna de sub picioare. Vedeau în schimb minunat de limpede țarinele hăcuite în lungi fîşii verzui şi galbene, ruginii, negre şi albăstrioare, care se împleteau în chipuri de lăicere nesfîrşite, sub poalele Huidiumanului, din pîrîul Idriciului în sus, pînă dincolo de Crasna, de Albeşti şi chiar mai departe, peste zdrănțuirea văroasă a tîrgului Vaslui.

Iar rîpa cea pieptişă de la budăi[1], unde se frînge drumul spre moara lui Mătăsaru, de lîngă codrul Făgădăului, îi înfiora toată bruma lui de carne, cînd, oprit pe buza galbenă de lutişor, simțea în spate palma caldă a ispitei, împingîndu-l să se zvîrle în prăpastie cu brațele întinse.

Ridica mînile sus, închidea ochii, iar prin nările străvezii, care pîlpîiau ca nişte aripioare zgîndărite de vînt, năvălea toată prospețimea albastră a cerului în pieptişorul lacom, zăbrelit de coastele subțiri. Simțea atunci ca un fel de gol nesfîrşit, înainte, înapoi, dedesubt, şi înălțat pe vîrful picioarelor, cu fața ştearsă moale în borangicul subțire al adierii, pierdea cu totul înțelegerea pămîntului şi a pumnului de oase din el. I se părea că nu văzduhul s-a făcut şuviță de apă şi goneşte pe lîngă dînsul, ci că el rapăgă protivnic, tihnit şi lin, ca o clătinare domoală de fum peste ape de cer.

În clipele acele, inima bătea tare şi rar. Zvîcnea în cuibul ei sărac, de parcă cerşea descătuşare. Iar Toader deschidea ochii, se lăsa pe iarba şfarogită, frînt de încordare, amețit şi nu vedea înainte decît funduri depărtate de mîncături şi curele de grîne împletite pe dealuri irotunde.

De l-ai fi întrebat pentru ce i-s ochii rătăciți şi pentru care pricină îi bate inima aşa de tare, ți-

[1] budăi = fînțînq

ar fi răspuns că e bolnav — bineînțeles dacă ți-ar fi răspuns.

Dar el n-ar fi ştiut spune nimic de pasărea care creştea într-însul. Iar aceea, pe pămînt, între oameni, nu se putea să nu aibă ochii spăimiți şi nu se putea să nu-i bată inima tare şi greu. Se ştie doar, de cînd e lumea, că pămîntul e iadul păsărilor.

Drag îi era lui Toader să stea pe pragul rîpei, sus, ori la păzit vitele, în grindul Huidiumanului, de unde oblicea, cît îl țineau vederile, toată pîrtia largă a văii, întinsă pînă sub poala Iaşilor, ori de cea parte, sărită dincolo de licărirea acoperişurilor bîrlădene,

De aceea, Simion Mîndruță n-avea nevoie să spuie de două ori: — „Ia mai du-te cu juganii la păscut!", că flăcăiandrul era şi pornit.

Numai că Toader avea meteahna să priponească bine calul dereş[2] şi apoi să se afunde în nelămurirea dorurilor lui, pînă nu mai răzbătea pic de lumină din obrocul cerului, ci porneau să clipească în adîncuri lămpile şi geamurile gării Roşieşti, ale Crasnei, şi apoi — mai mici, mai şovăielnice — ale Vasluiului şi înapoi, ale Bîrladului. Acelea, vezi bine, erau clipe care-i plăceau straşnic băietanului cu ochi speriați şi goi. În afară de fierăria hăuitoare a cîte unui tren rar, liniştea şi bezna făceau apă de adînc jur împrejur, peste care inima plutea în

[2] cal dereş — cal cu peri albi, vineți şi roşietici

voie, ca o pasăre cu bătaie potolită.

Atunci Toader pierdea de tot înțelesul trupului. Era numai văz, numai suflet uşor în plutire. Se desfăcea tot mai mult de carapacea lui omenească şi mintea cea micuță, neîncercată, stingherită şi neştiutoare de vorbe, începea să prindă alte rosturi, alte tîlcuri, alte frumuseți. Iar pe măsură ce împărțirea aceasta se hotăra mai limpede într-însul, cuvintele îşi pierdeau boiul lor şi-i păreau zgomote ciudate, fără nici o legătură cu gîndurile şi lucrările pe care ar fi vrut să le arate.

Nu-i mai plăceau vorbele decît în cîntece. Şi numai în unele. Acolo tremurarea dulce a viersului le împrumuta parcă un temei, pentru că acela răspundea pînă în suflet, fără ocoliş, încolo, îi era drag să asculte teii supărați de vînt, îi era drag să. asculte teii Bîrladului, mîrîind cu vuiet prelung, în urma unui tren obraznic şi gălăgios, şi-i erau dragi țipetele păsărilor în noapte. Ai fi zis că urechea lui e ca odăițele acelea goale, unde dintr-o sută de note, numai cîteva răsună frumos, cald şi plin…

În vîntul care bate mereu pe coama Huidiumanului, din sus în jos, ierburile se mlădie şi joacă asemeni valurilor de apă. Spinii cei mari, mai țanțoşi şi mai ațoşi, nu-şi pleacă lujerele albăstrii şi tari, socotindu-se pesemne neam mai bun şi mai vrednic decît dudâul de rînd. În schimb, frunzele lor lătişoare, cu codițe subțiri, parcă-s bezmetice, cînd răzbufneşte cîte

un pumn de vînt mai țeapăn şi şterge clinul din fugă, şuierînd a biciuşca.

Toader, întins pe spate, cu mîinile petrecute după grumaz, cu degetele țesute între ele să aibă căpătîi moale cefei, şi cu un picior legănat pe genunchiul celuilalt, se uită la vindereul ager şi viclean ce scrie rotocoale netede în nalt. Roi de musculițe nebune se încrucişează în puncte mici, aproape, apoi toată saltă odată în sus, de parcă ar fi o singurii făptură, ca iarăşi să se lase, ori să se ridice şi mai mult, după rosturi şi socoteli pe care n-o să le afle niciodată codănelul lui Simion Mîndruță.

De altfel, nici parcă le-ar zări. Ochii lui le ghicesc din forfota de umbre, care pîlpîie peste şoimulețul de sus, şi urechile lui le pot bănui din bîzîiala neogoită şi îndepărtată, ce o au totdeauna zilele calde de vară, pe dealuri pustii.

Dar o plesnitură mai tare îi răsuceşte capul spre scaictele de lîngă el. O frunză s-a încrucişat cu o alta, ca două săbii verzi, şi a țipat în limba ei a durere, a ură, sau a bucurie, Apoi vîntul întors în loc a chiuit în vîrtej, ca un sfredel de fum tras pe sub pămînt, şi a scărmănat toată mîndria bietului spin, zgîlțîindu-l pînă ce toate brațele lui de frunze au bălăbănit a apărare.

Pe Toader l-a pufnit rîsul şi i-a trimis un gînd, ca o vorbă unei făpturi vii:

— Măăă! Că prost mai eşti!... Dar numaidecît volbura de colb şi-a lunecat săgeata rotundă, săltînd-o devale, pe costişă, iar scaiul s-a făcut

iarăşi buruiană, ca mai înainte...

Ce-o fi gîndind oare băiatul în clipa aceea? Pentru ce a întins mîna către spin, de parcă ar fi vrut să-l mîngîie şi n-a îndrăznit? I-a fost frică de vietatea care se dăduse o clipă la iveală?

De-atunci, Toader îşi avea locul ales. Se aşeza numai lîngă scaiete şi mereu cu ochii la el. Ai fi zis că-l pîndeşte să-l prindă o dată ieşit viu-viuleț din învelişul cel verde, plin de țăpuşe, şi să nu-l mai lase cu haina lui tristă, ferecată în clisa grea şi săcătuită a padinei.

Numai că spinul n-a mai vrut să-şi vîndă firea unui om. Degeaba aştepta Toader şi degeaba i s-a tot părut că vîntul suflă încă mai tare. Spinul a rămas spin. Adică un lujer, țepi, frunze şi o rădăcină care îl osîndeşte de-a pururi pămîntului.

I-i ruşine sa se mai arate viu... Cam aşa s-ar fi lămurit gîndurile flăcăuaşului lui Mîndruță, dacă le-ar fi putut cerne careva din toată cenuşa care le acoperise.

Toader stă şi azi cu ochii la scai. I-a învățat pe de rost toate frunzele şi toată aşezarea lor. Ți-ar putea spune cu ochii închişi:

— Una apucă la Puntişăni. Alta taman la conu Iancu, la curte. Cea de jos taie la mijloc, între Văleni şi canton; dar cea mare de sus, se ‘ce la Dumnedzău... Mai este una, nu-i vorbă, da’ aceea nu’ş încotro ciorilor o luat-o, că nu-i nici aşă, nici aşă.

Iar fiindcă le ştie întocmirea aşa de bine, i se

prinde în ochi fiece tremurare a frunzelor în boarea călîie de vînt, care aduce pînă în creastă sudălmile lui Hristache, grădinarul de la bulgaria din vale, şi scîrţîitul roţii lui de scos apă.

Şi astfel, Toader bagă de seamă că două frunze saltă mereu la fel, pe cînd celelalte bat fiecare după alt îndemn. Dar pe el nu-l miră foile, care joacă la întîmplare, ci îl nedumeresc numai cele două îngemănate în tresăriri.

,,'te-te... drăcie!..." şi privirea i se ascute, flămîndă să înţeleagă un bob din taina mare ce s-a deschis minţii iui, ca o gură neagră de hrubă fără sfîrşit.

Se răsuceşte cu furca pieptului pe pămînt, pune obrajii galbeni în palme cenuşii, iar ochii se aprind mari, ţintă, pe clătinarea amăsurată a buruienii. Apoi, deodată, fără să ştie ce i-a trecut prin cap, se ridică în mînile dinainte şi suflă din drojdia plămînilor peste cele două frunze. Dar acum, minune, una se zbuciumă scurt şi tare, iar cealaltă abia de-i clintită.

Gîndeşte iar:

,,'te-te... drăcie!..." şi se aşază din nou cu pîntecul pe pămînt şi cu fălcile în pumni.

Vrea să înţeleagă. Vrea să înţeleagă cu orice preţ, fiindcă simte că aici e ceva, ceva care se poate înţelege. Şi atunci încleştează gura, apâsînd pînă la durere în dinţi şi răsuflă greu, de mare încordare şi de mare trudă. Se uită la scai aşa crunt, încît ai zice că i-i duşman de

moarte. Sau că asmute înadins o fiară, să aibă bun prilej s-o ucidă.

Se repede şi mai suflă o dată. Aceeaşi legănare deosebită între frunze. Încă o dată, mai de la dreapta. La fel. Şi încă una, şi încă una, pînă ce, iată dintr-un loc anume, praştia suflatului a clătinat frunzele la fel.

Toader scutură din cap, de parcă nu-i vine să creadă. Mai suflă o dată din acelaşi loc, iar frunzele-i răspund la fel: saltă amîndouă o dată, ca două braţe ale unui om.

— ...Sau de ce nu? — ca două aripi ale unei păsări... Şi prin capul lui Toader trece o arsură de cuţit: „...Aripi, vere!..."

Apoi, după ce s-a liniştit, face mai departe roata în ocolişul spinului, suflînd de ici, de la o palmă mai la dreapta, de la două, de la trei... Dar frunzele, după ce se zbat iarăşi deosebit, ajung o clipă cînd, din nou, se clatină la fel: ,,'te-te drăcie!..."

Numai că de astă dată, suflatul, în loc să le ridice, le apasă în jos: ,,'te-te drăcie!..."

Şi după ce a dat roată de două ori, de trei ori, de zece ori, băiatul se scoală în picioare şi se uită la cele două locuri de unde suflatul clatină frunzele la fel. Se uită şi bagă de seamă că unu-i drept spre miazănoapte de spin şi celălalt drept spre miazăzi; iar dacă duci o linie cu piciorul de la locul din sus la cel din jos, trebuie să dai chiar prin lujerul buruienii.

Atunci Toader, odrasla lui Simion Mîndruţă

din Viltoteşti, crede că a înțeles ceva, drept care se scarpină în ciuf, sub pălăria pleoştită şi fluieră lung:

— Pfiu... 'te-te drăcie!!

Dar n-a înțeles nimic. A simțit doar că pînă şi într-o bălărie poate arde dorul să se prefacă în pasăre..

Ca să te duci de la Viltoteşti la gară, poți lua drumul şi prin pădurea boierească a lui Diamandi, dar e mai lung. Aceea-i şosea bună şi urcă dulce, făcută fiind cu fel de fel de işerpuiri şi coturi, de răposatul Zâne din Băsăşti, cînd a fost el pînea şi cuțitul la Ministerul drumurilor, de la Bucureşti.

Cu alte cuvinte e calea prielnică pentru căruțe şi ghiociuri.

Cînd e vorba de mers cu piciorul, e mult mai cu spor şi mai lesne să taie de-a dreptul peste deal, prin buza pădurii, că înjumătățeşte drumul.

Iar dacă te duci spre Roşieşti, înseamnă că ai parte numai de coborîş, aşa încît răstimpul mersului se mai împarte o dată la jumătate.

Va să zică Toader a lui Simion Mîndruță nici n-ar avea altă cale mai potrivită, astăzi, cînd l-a repezit taică-său pînă la dugheana lui Haraga, să cumpere un fitil pentru amnar şi cuie de cinci lei...

E vesel băiatul şi merge uşor în dimineața asta limpede, cu ciocîrlie jucăuşă în priporul cerului, cu rouă curată şi răcoroasă pe barba

verde a hatului, iar în față cu muchea Huidiumanului, care parcă înadins s-a aşezat acolo, să-i astupe lui vederea cea largă înspre văi, pentru ca mai apoi deodată să i-o deschidă întreagă, albăstruie şi proaspătă, pînă în liliacul genelor din zarişte.

Spenţărul din spate l-a cam încălzit, dar nu-l leapădă. Zîmbeşte subțire în nările pline de vînt, pentru că pesemne are pricini bune să aştepte. Iar dacă Simion Mîndruță i-a vîrît bonda pe mîneci cu de-a sila, clocotind din glas: „Taie vîntoasa pe Huidiuman, cochilule!"... nu înseamnă neapărat că Toader, băiatul lui, se gîndeşte la vîntul acela, întocmai după cum i-a spus povața părintească.

Dovada vine numaidecît, chiar în clipa cînd creasta i s-a închinat în față şi i-a intrat sub tălpi, dezvelindu-i în scurt toată măreția nesfîrşită de învălurări moldoveneşti, pînă hăt departe în Bîrnova laşului. Aici Toader s-a descheiat la pieptişorul cel costeliv şi năduşit, a prins colțurile pulpanelor în mîni şi le-a deschis în sus şi departe, de-a fi zis, văzîndu-l, că-i un liliac, uitat de noapte pe clopotnița uriaşă a Huidiumanului.

Vîntul muşca mai aspru decît îşi închipuise badea Simion. Venea în răspăr, din poală, şi săgeta năpustit în sus, ca o supărare răpezită undeva spre cer. Decît, Toader n-a apucat vreme să cugete la primejdie, socotind că ar fi putut să chibzuiască la ceva. El a întins şi mai tare

mînuțele cele subțiri, strîngînd zdravăn între degete capetele pulpanelor, a furat vînt sub burdufurile de şiac şi s-a prăvălit cu salturi mari, de vale, gonind ca un descreierat în fîlfîirea greoaie a aripilor lui întîmplătoare...

Nu mai vedea nimic, nu se mai gîndea la nimic... Şi nici măcar nu mai simțea nimic, căci pînă şi bucățica de vietate, care mai rămăsese trează în el, era o minciună, de vreme ce aruncarea asta în hopuri iargi se visa să fie zbor.

Era un îndemn spre gol, atîta tot.

Şi cu toate astea, în clipa aceea, Toader se răsplămădea din . el însuşi, într-o altă noimă de viață, de parcă s-ar fi născut a doua oară din chiar făptura lui, asemeni lintiței de baltă. Punea stăpînire pe dînsul un îndemn tainic şi hotărît, care nu se lega cu nimic din tot ce îl înconjurase acasă, in sat şi pe cîmp.

Un pui nătîng de vrabie, căreia marea ursită a lumii îi porunceşte să se primejduiască, săltînd caraghios pe pămînt, între jivine cu dinți răi, numai şi numai să aibă gata ştirea şi puterea, cînd i-o creşte penajul de zbor...

...Cînd a ajuns în vale era îmbujorat şi frumos.

După ce-a cumpărat fitilul şi cuiele, s-a dus în gară să privească la trecerea trenului pe Care-l auzise fluierînd departe, spre Docolina. S-a aşezat cuminte pe colțul băncii verzi, unde „domnu' Bercu", negustorul de grîne, se certa

fără sfială şi fără guler la gît, cu un Vutcănean stacoşiu şi şpanchiu, dar încălțat cu ghete de lac şi pulpare, întocmai ca domnul Ivanciu, boierul cel iute din Urdeşti.

Colo, în mijlocul pietrişului mărunt întins în fața gării, „domnu' şăf" îşi răsucea mustața neagră şi lustruită, scuturînd, între umerii acoperiți în pardesiu, o rămăşiță de frig, adusă de la scularea din pat. Mai lîngă şină, două femei cu zîmbetele țoşcă şi cu capetele înflorite sub şaluri groase, chenărite în ciucuri grei, tăinuiau aprins, trăgînd cu coada ochiului spre alta, cu pălărie pe cap şi bube pe obraz, care se înțepoşa amarnic să biruie răcoarea şi învîrtea în joacă o umbreluță de-o şchioapă cu mîner gros cît bîta lui Panait, văcarul.

În lumea aceasta de oameni mari, Toader s-a făcut iarăşi spelb, mic şi speriat. Ia acolo un biet copil de țară, care n-a mers niciodată cu trenul...

Namila neagră, ivită între copaci, a intrat bubuind greoaie între macazuri şi a oprit anevoie, scrijălind urechile în ciocnete de tampoane. Un strop de zarvă la început, cîteva vorbe zorite şi apoi aşteptare tăcută să treacă vremea, în icnetul rar şi măsurat al maşinii.

Pe urmă, deodată vîlvotă scurtă, cuvinte uitate spuse în grabă, şi „domnu'şăf" ridică un beţişor, cu un fel de rotund verde la cap. Bufnet de fierărie smîncită, tampoane, pufnirea locomotivei se repede pe neaşteptate pînă

oboseşte sleită, dar numaidecît îşi ia răsuflarea rară şi plină, de mai înainte, trăgînd încet, vagon cu vagon, pînă se întoarce iarăşi toată lumina în gară.

În clipa and cel din urmă vagon îi trece pe dinainte, Toader vede ieşind în uşă un om, care a țipat tare cîteva vorbe de nimeni înțelese. Şi în acelaşi timp a zvîrlit spre „domnu' şăf" două hîrtii...

Petele albe s-au zbătut de cîteva ori în sus şi în jos, învolburate de vîntul iscat în urma trenului. Dar pe cînd una venea rostogolindu-se ca o frunză pînă la pămînt, cealaltă, suptă ca de o bulboană de sus; s-a înviscolit pînă la înălțimea gării. Iar de acolo, lunecînd pe o muche, a răpăgat într-un geam, a făcut o sucitură în loc, clătinîndu-se nehotărît cîteva clipe, şi în urmă, furată de alt vînt, a ajuns tocmai pe acoperiş.

Genele lui Toader au tremurat, urmărind joaca prea ciudată a foii de hîrtie. Trebuie să-i fi fost gîndul prea departe de n-a auzit niciuna din vorbele amărîte ale şefului de gară. Sau poate că iarăşi nu se gîndea la nimic, aşa cum îi era felul. Dar nu s-a dezmeticit decît mai tîrziu, cînd „dom' Bercu" i-a dat o sfîrlă peste pălărie, zicîndu-i:

— Hee! Căciulă... Aşa nişte urechi ai tu, de n-auzi ce zice don' şef?

De bună seamă, Toader a înțeles prea puțin din vorbele negustorului. În plutirea

nedumeririlor lui intrase acum una nouă: De ce-i zice „Căciulă", cînd el are pălărie?... Şi apoi, ce au boierii ăştia cu el?

Dar pînă la urmă tot a priceput. N-aveau scară la îndemînă să ia scrisoarea, şi copilul se putea cățăra mai uşor de pe o creangă a plopului de alături, pe marginea acoperişului.

Cînd aproape ajunsese Toader sus, „dom' Bercu" şi-a adus aminte:

— Măă!... Da' vezi să nu ai de-acu amețeală!... Şi ca să-şi ferească de încercări prea mari biata lui inimă slabă de om prea gras, şi-a adus aminte că are treabă şi a plecat repede, trăgînd pe ochi pălăria pe care o mutase cu funta slinită în partea cealaltă.

Toader, ținînd copacul încleştat între brațe şi picioare, şi-a întors capul spre „domnu' Bercu". Dar văzîndu-l cum se uită în jos, ai fi zis că scuipă un gînd în pălărie.

Pe crănțănirea seacă a coperişului, pasul copilului mergea fără frică. Frica rămăsese jos. De acolo, de sus, ochii cerului au privit toată gara, şinele, hambarele, dughenile şi mai ales oamenii, care căscau gura la el. Din miezul măruntaielor s-a ridicat o furnicare pînă în ceafă, apoi tot mai întărită şi mai aspra, pînă ce i-a făcut pielea creață pe spinare. Era ca şî cînd ar fi avut în el pe cineva, care trecîndu-i în sus prin piept, spate şi creştetul înfiorat al țestei, l-ar fi tras în adînc cu funii nevăzute.... O ispită oarbă să se arunce cu capul în jos şi cu mînile

întinse, îndemnată de-o încredere încă mai oarba, că ar putea pluti.

Simte atunci amețeală, care-i împăinjeneşte vederea şi-i aproape ieşinat de bunăstarea tulbure şi bolnăvicioasă a pornirii din el. Încă o clipă şi se azvîrle... Simte pulpele subțiri încordate... strînge pumnii şi...

— Ce faci acolo, mă?... țipă şeful de jos, iar copilul se dezmeticeşte dintr-o dată, ca trezit dintr-un vis lung. Mai urcă doi paşi, întinde mîna şi ia hîrtia, izbucnind printre dinți, fără voie:

— 'te-te drăcie!... şi fluieră lung, pierdut de uluială.

— Ce-i, mă?... strigă alt glas dedesubt, dovedind că mirarea copilului a fost auzită.

— Grea, nu şagă... zice Toader, cîntărind în mîna plicul cel mare.

Dar asta a spus-o aşa de încet, că n-ar fi auzit-o nici el însuşi dacă trebuia să şi-o audă pe dinafară, iar nu pe dinlăuntrul lui, aşa cum îşi auzea toate gîndurile.

Şi atunci, ca să încerce încă o dată, şi năzuind să-şi lămurească întrebarea cea nouă, băiatul apucă plicul de un colț şi-l zvîrle lățiş, pe muche, înspre şine: o buză de cuțit ca să taie nedumerirea...

Iar plicul, înțelegîndu-i parcă voia, se învîrte de-a latul ca un taler şi lunecă drept, întins, neted, pînă departe, în fața magaziilor, unde domnul Stanciu, „magazinerul", s-a uitat cu

condica în mînă şi creionul chimic după ureche, privind cu spaimă de tată cățăratul cel primejdios pe, acoperiş.

Cînd a ajuns jos şi după ce a luat în mînă gologanul întins de şef, Toader a simțit că i se taie picioarele. S-a aşezat încet pe bancă, şi-a umezit cu limba albă buzele uscate şi abia atunci l-a cuprins frica. Frica şi un fel de amorțire, în care a uitat totul.

Icoanele văzute de sus erau singurele care stăruiau în el.

A întors şi pe față, şi pe dos benchiuşorul de aramă. Stă, îl priveşte ba pe o parte, ba pe alta şi-i face o plăcere nesfîrşită tremurai care-l simte cînd zgîrîie cu unghia zimții regulați din muche... E un tremur mărunt, amăsurat şi surd, care seamănă cu ceva... nu ştie cu ce... Dar poate ca nu-i prea depărtat de tremurul cel plăcut al unei strune groase, sau al unui glas de om bun... în sfîrşit ceva care pătrunde în tine prin două căi deodată. De-a dreptul prin muche şi apoi, răsfrînt prin tufoşia cărnii. Două sunete înfrățite la amîndouă capetele lor şi care fac din tine cutie de vioară.

Şi fără veste îşi simte pieptul năpădit de o amărăciune fără margini. Crede că şeful şi-a rîs de el şi i-a dat un gologan străin, cum a luat odată şi taică-său de la un dughengiu din Bîrlad. Întoarce banul şi citeşte:

10 LEI 1930

Şi inima i se mai astîmpără puțintel.

Decît, asta nu dovedeşte că are vreo încredere în ban. Coajae încet în cap o mare viclenie şi dă în dosul gării, la prăvălia lui Haraga, învîrtindu-se de cinci ori pe lîngă uşă, fără să cuteze a intra.

Cînd s-a hotărît în sfîrşit, îi bate inima tare şi iarăşi nu se mai îndeamnă. Iar fiindcă vede trecînd pe lîngă el un muşteriu, care se aşază la o masă, taie drumul şi se duce la dugheana lui Avramescu.

— Ce pofteşti tu, mă? Află greu cuvîntul:

— O... asta... buca' de pîne... Tejghetarul, pățit, mîrîie scurt:

— Bani ai? Iar inima lui Toader ciocăneşte şi mai scurt, îl frige rotița de aramă din podul palmei şi mai că stă pe gînduri de trebuie s-o arate, ori de n-ar fi mai bine să se lase păgubaş şi s-o ia la goană pe lîngă balta cu pipirig.

Dar, din nenorocire, picioarele parcă i-ar fi încleiate. Atunci înghite în sec şi se uită cu coada ochiului la palma pe care o deschide pe jumătate, jos, sub toată întinderea brațului lipit de trup, chiar lîngă coapsă.

Numai că acum nu mai încape codeală, căci negustorul a întins mîna țîfnoasă peste tejghea şi porunceşte cu sîcîială degetelor tăbăcite de tutun.

Băiatului i-a rămas doar o nădejde. O încearcă — măcar că şi-ar pune mîna în foc că şiretlicul i-i degeaba. Anume, întoarce banul pe partea unde-i scris limpede: 10 LEI 1930.

Şi îl arată...

Tremură...

Dar negustorul pufneşte, spre minunea minunilor:

— Ei, păi aşa spune! şi se duce să-i taie „sfertul". Toader pune încet, cu stînga, gologanul pe tejghea, cu cealaltă apucă bucata şi se smulge din loc, de parcă-i izgonit.

— Restul! țipă negustorul, şi-i trînteşte banii pe tabla scofîlcită şi cenuşie.

Iar băiatul lui Mîndruță, cu bucata de pîne teşită la subsuoară, îi culege în unghii înfrigurate, desfăcîndu-i greu, de pe udeala tinichelii.

Apoi iese, răsuflînd pînă în fundul plămînilor, ca după o luptă aspră, tot pe atît de fericit, văzîndu-şi în palmă gologani din ,cei pe care-i ştie, pe cît de înfricată i-i ceafa să nu-l ajungă din urmă o mînă şi să-l înhațe.

De-un ceas întreg tot muşluieşte pe lîngă gardul cherestelei lui Haraga, cumpănind la socoteli, pe care nimeni n-ar putea să i le afle.

A intrat de cîteva ori după vînzător, urmărindu-l cînd făcea alegerea lemnăriei şi tocmeala cu muşteriii, dar n-a scos o vorbă pînă ce negustorul, înciudat, a vrut să-i afle rostul.

— Tu vrei să cumperi ceva?

Toader a plecat capul, în chip de răspuns.

— Ce vrei să-ți dau?

— O scîndură de cinci lei, a îngăimat încetişor băiatul. Celălalt, neauzind bine, s-a zbîrlit:

— De cît?

— De... de cinci... Omul a dat din umeri.

— N-am. Numai leaturi am aşa de eftine.

Acum glasul copilului a izbucnit limpede şi nesocotit, ca într-o uşurare:

— Leaţuri!

Şi, în sfîrşit, — o, doamne! în sfîrşit!... Toader a luat la spinare trei leaţuri subţirele, ca nişte beţigaşe, ba a mai tîrguit şi ţinte de trei lei, apoi s-a îndrumat să urce Huidiumanul, plin de o fericire care nu mai avea nimic pămîntesc în ea.

Vezi bine, urca...

Iar în clipa aceea, de departe, din fund, din jos, i-a ieşit înainte huruitul plin, ca un cîntec, al punctişorului negru plutitor în răscrucile de sus: pasărea de fier a leşilor.

II

Aripile erau gata, cu pînza cusută pe ele şi chiar cu încheieturile de frînghie care le trebuiau ca să se poată lega zdravăn xle mîini: cîte un inel îngust la margine, lîngă umăr, altul la cot şi altul mai strîns, de care să poată apuca voiniceşte cu mîna.

Toader strînge cu grijă toate lucruşoarele rămase, închide limba briceagului şi—l vîră în buzunar, apoi răsuceşte la loc bucata rămasă din tortul de pînză luat din braşoveanca maică-si şi iese din ţihla pădurii, să vadă dacă nu-i

careva pe aproape. Dar de jur împrejur, cît e largul, nici țipenie de om. Calul rontăie în linişte ciompul ierbii uscate, arătîndu-şi dinții mari la fiecare muşcătură, pe cînd coada plină de scaieți bate supărată crucea şalelor plină de muşte albăstrii. Nici un zgomot. Doar din timp în timp, zornăitul rar şi scurt al piedicii cu lanț.

Vîntul bate domolit şi cald. Toader, pe buza dealului, cu aripile prinse de mîni, parcă ar întinde brațe noi şi albe înspre Dumnezeu. N-are curaj să înceapă, măcar că ştie bine că poate zbura. Sau poate tocmai de aceea pregetă. Îşi gustă biruința de mai înainte. De altfel, iată. Cît de lin e vîntul în clipa asta, şi totuşi bătaia lui slabă în pînză îi poartă încet aripile cînd încolo, cînd încoace. Simte una mai grea, alta mai uşoară. Le aşază altfel în vînt şi greutatea li se schimbă, de parcă în ele s-ar întîmpla desfaceri ciudate şi tresăriri de ceață. Dar Toader nu bagă de seamă decît că-i sînt mişcate mînile;.el nu stă să se întrebe, însă, în ce fel anume şi nici măcar de ce. E încordat şi aşteaptă.

Ai zice că pîndeşte clipa cînd va ieşi din carnea lui.

Acum s-a hotărît. Ridică brațele în sus, cu aripile încă o dată cît el şi le trage cu putere spre pămînt, muindu-şi genunchii să se ajute la salt. Î-i teamă doar să nu-l arunce prea mult dintr-o bătaie.

Nu s-a urcat. E tot pe iarbă... Apăsarea pe aripi i le-a sucit în legături şi le-a zvîrlit, una în

jos şi una în sus, lunecate pe o muche.

Socotind că, de bună seamă, numai asta-i pricina, strînge mai tare inelele pentru braţe, apoi iarăşi dă din aripi, sărind şi el în aceeaşi vreme.

Dar şi de astă dată aripile se răsucesc, iar băiatul se întoarce la pămînt.

Leoarcă de năduşeală, se îndărătniceşte să îndrepte cusurul, şi într-un ceas, cele două aripi au legătură de frînghie la mijloc, de se pot mişca întocmai ca filele unei cărţi. Între ele, Toader şi-a lăsat doar loc cît trebuie pieptului său micuţ — şi încercările încep din nou.

Acum aripile nu se mai răsucesc. Dar nici nu-l ridică. Iar cînd apasă o dată mai tare, în loc să se vadă suit, se pomeneşte furat înainte şi trîntit cu capul în ţărînă. Altă dată vine pe spate, altă dată iarăşi înainte.

Şi nu mai înţelege nimic...

Lasă aripile pe pămînt şi se frînge alături, cu ochii la ele. E în el atîta nevoie să dezlege taina care i s-a pus în cale, taina pe icare o simţea luminată în el şi care acum i se arată de nepătruns, încît îl apucă o deznădejde fără margini. Buzele albe şi subţiri încep a tremura, iar în ochii cei albaştri şi plini de pustiu prind a năclăi neguri grele, ca de toamnă... Acum e ca un copil îmbătrînit deodată, care şi-ar fi mistuit în două ceasuri toată viaţa menită lui.

Dar aripile întinse lîngă dînsul tremură zgîndărite de adierea care se prelinge pe lîngă

ele. Toader luminează ochi mari văzînd burduful ce-l face pînza în suflarea intrată sub ea. O pală mai tare de aer şi una din aripi saltă în sus de un capăt, ca o vietate ce s-ar năcăji să se scoale de la pămînt. Apoi încă o dată şi cît pe ce să se răstoarne peste cealaltă.

Atunci Toader le trage pe amîndouă lîngă el şi priveşte de-a mirarea cum vîntul, nu numai că nu le mai tresaltă, dar a iînceput să le burduşcze pe dos, în chip de căuc, şi să le lipească de grind.

Zice fără să vrea:

—,,'te-te drăcie!..."

Şi ca o lumină mare se face în mintea lui încrîncenată. N-a izbutit să zboare, dar a înțeles în sfîrşit că de i-ar săgeta vînt pieziş, sub aripă, ar putea să se înalțe. Adică trebuie să ție aripile cu muchea dinainte spre steriția vîntului şi puțintel mai aridicată, pentru ca suflarea să capete şi să împingă pe dedesubt. Altminteri, dacă muchea din fața ar fi mai joS, iar boarea ar trece pe deasupra, aripile ar fi împinse în jos.

I-a trecut şi dăularea[3] trudei şi amarul. Şi-a legat aripile de mîni şi n-a mai încercat să zboare. Doar s-a jucat cu el vîntişorul care se tot întărea, pînă sub scăpătatul serii. Iar atunci a încercat să fugă pînă de vale, în salturi mari, cum făcea înainte vreme cu pulpanele spențerului gros. Dar după cîteva sărituri n-a

[3] dăulare = sleire de puteri, oboseală.

mai putut. La fiecare salt, aripile rămîneau în urmă şi-i întorceau mînile pe dos. N-avea putere nici măcar să se ție în. ele, ne cum să le mai bată. Şi atunci şi-a dat seama că trupul i-i prea necopt pentru meşteşugul zborului.

0 vrabie bătrînă ar fi zis că abia i-au crescut tâuleiele. Chiar poate să fi spus vreuna, din cele multe şi gureşe, care se tot hârjoneau pe aproape.

Numai că Toader nu le asculta. El a oftat cu năduf şi a privit lung creştetul cerului, unde se rotocolea neturburatul vindereu. Acela plutea şi azi, ca şi odinioară, fără să dea din aripi...

l se scîrbise. O săptămînă, două, trei n-a mai vrut să ştie de aripile lui. Le ascunsese în sihlişul pădurii diamandeşti. Şi poate nu i-ar fi părut rău să afle că le-a nemerit careva şi le-a luat.

În acele cîteva săptămîni îi mai venise inima la loc şi lui Simion Mîndruță, care fusese un timp cam speriat de purtările băiatului.

— Mulțumescu-ți ție, Doamne, că acu-i în boii lui. Era tot pe cea lume, parcă-l fărmăcase careva, cumătră, spunea el Vasilicăi, la gard. Iar aceea, ştiutoare de fel de fel de treburi, îl linişştea:

— D-apăi nu-i de-a temere, cumetre, că vas' că are paisp'ce ani — o apucă pe cinsp'ce. Şi dă! Acu băieții îs mai iuți ca la vremea me. L-o ii agiuns şi pe el sorocul de flăcăie.

Dar la asta Simion se scutura, ca la mare

ponegrire:

— Ăleu, cumătră, că ai şi ‘mneata nişte „idii"... Păi, aista-i om să-i zîci flăcău care el la asemenea etate mare, parcă-i plod?... Şi ştergîndu-şi mustață groasă cu podul palmei, încheie hotărît; Nea! Zi că-i el hăbăuc de feleşagu’ lui şi ca l-o fi deochet careva p’in sat.

Ceea ce părîndu-li-se la amîndoi cu putință, s-au despărțit cu suflet împăcat. Iar gospodarul, în semn de mare mulțămită, l-a dus pe Toader la tîrgul de vineri din Crasna şi l-a înnoit cu o podoabă de ciuboțele galhene, cum nu mai avea decît băiatul cel mai mic al picherului din Dodeşti. Ba i-a cumpărat şi o gazetă, ca să tot aibă a citi pînă la strînsul popuşoiului.

Dar pe Toader a început să-l rîcîie din nou pe suflet... L-au scormonit mai întîi dihăniile leşilor şi apoi i-a pus paie peste foc chiar jurnalul cumpărat de tată-său la Crasna, pentru că a citit în el, între multe alte minunății, şi o veste ce spunea de nişte zburători, care au pornit de undeva, tare de departe, şi peste două zile au ajuns tocmai la celălalt capăt al lumii. Iar după asta, mai povestea acolo că oamenii aceia au fost soldați de rînd în război — şi erau săraci de tot, aşa că a trebuit să se îndure alții a le împrumuta aeroplanul, dar că astăzi îl au în stăpînire şi mai marele lor, drept răsplătire, a dat mîna cu dînşii, pe urmă le-a pus pe piept cîte o decorație de aur...

Atunci în sufletul lui Toader a început să se

înfiripe o băsmire întreagă. N-ai fi zis, văzîndu-l ce cuminte duce ghilanii la apă, că în dosul frunții lui încrețite înainte de vreme cresc case mari, ca în poveşti, umblă mărimi aducînd decorații pentru feciorul lui Simion Mîndruță din Viltoteşti şi mai ales se alcătuiesc forme neînchipuite de maşini, care se ridică în slavă şi colindă prin văzduh, cum vor, cînd vor şi cu cine vor.

Dar mai cu seamă seara, la budăi, cînd poposeau la adăpat vacile de la imaş, Toader se încovriga pe ciotul sălciei de sub mal şi lăsa să-i treacă toată lumea înainte, pînă se întuneca de tot şi abia mai licărea apa în corobană. Îi era bine în văiuga aceea, care se umplea repede de noapte, şi unde Ileana, urîțica bună a Saftei, venea cu paşi de pisică să nu scrîntească întunericul din cheutorile lui.

— Hai, bre Toadere, că iar te cată alde moş Simion în tăt satu'... Şi apăi, pe urmă îi căpăta o scărmănală... ca la tine...

Iar Toader nu cerca împotrivire, fiindcă Ileana avea dreptate totdeauna şi fiindcă îi era ca soră, atîta grijă îi arătase mereu, nu numai din megieşie, dar şi din creştere laolaltă, de cînd erau prunci de covată.

Dar după alte cîteva săptămîni de închipuiri şi izăltare, băiatul lui Mîndruță a luat-o iarăşi înspre creasta Huidiumanului. A cercat din nou, şi din nou degeaba, să sară măcar de-o palmă de la pămînt.

Decît încercarea n-o mai făcea cu nici o chezăşuială că poate zbura. Născocirile minții lui îl duseseră la alte înțelegeri.

Gîndul să zboare dînd din aripi ca paserile l-a dezbrăcat uşor, fără să simtă, cum ți-ai scoate de pe tine un strai care nu schimbă nimic în stările tale. Ceea ce~i crescuse lui în minte nu mai semăna de loc a pasăre. Era un fel de odaie care luneca pe sus după cum învîrtea de nişte rotițe. Ba încă, odaia avea şi un ceardac, unde Toader ieşea din cînd în cînd să răsufle şi să privească peste dealuri, departe pînă în straşina cerului. În sfîrşit ca de pe creasta Huidiumanului.

Pînză mai rămăsese destulă din tort, şi pădurea avea nişte lemne de tei minunate, subțiri ca pe mînă şi lungi de cîte cinci-şase paşi.

Cu sfoară şi cuie strînse de pe unde apuca şi cu şapte lei dați de Ileana, Toader şi-a durat maşina pe care o visase el. Era un fel de cutie, cam de două ori mai lungă decît fuseseră aripile, deschisă în părți, să aibă pe unde trece vîntul, şi întărită la muchii şi de-a curmezişul. Împînzeala venea numai pe capacul de sus şi pe cel de jos.

Pentru dînsul, pusese jos, la mijloc, un lemn să poată sta călare, lăsînd şi totodată două locuri goale, de-a dreapta şi de-a stînga, să-i treacă picioarele. Îşi chibzuise să aibă sprijin mînilor în marginea din față şi să ție cumpăna în zbor, după cum era nevoie, aplecîndu-se

înainte ori înapoi.

Cu maşina asta, încercările s-au dovedit mai rodnice decît nădăjduise Toader. Chiar îndată după ce o isprăvi, l-a umflat o pleasna vîntoasă de-l săltase o palmă asupra pămîntului. Iar cînd a mai făcut o încercare, şi-a văzut că are putere să se ridice cît mai sus vrea, dar nu-i chip să-i ție cumpănă în nici un fel, pentru că mereu îl răsturna, ba pe părți, ba înainte, ba înapoi, nu s-a mai aşezat călare, ci s-a agățat dedesubt, unde şi-a încropit un fel de leagăn din frînghie. Leagănul acesta îi îngăduia să poarte greutatea în care parte pofteşte şi apoi, la o primejdie, să sară mai uşor.

În seara aceea a fost fericit. Aşa de fericit, încît noaptea, la budăi, cînd a venit Ileana să-l cheme, a luat-o de mînă, a aşezat-o lîngă el şi i-a zis:

— Să vii cu mine pe Huidiuman. Ileana s-a înspăimîntat.

— Valeu, Toadere, păi se poate?... Dar Toader i-a retezat scurt, bărbăteşte:

— Îhî!..., ceea ce i-a înghețat Ilenei orice împotrivire în gît, pentru că glasul lui era aşa de neaşteptat şi avea atîta poruncă în el, încît fata n-a mai fost în stare să crîcnească.

Dar pe cînd se zbătea să scape de uluirea de care se poticnise, Toader a urmat tot aşa de aspru, de parcă i-ar fi poruncit ei:

— Da... să bată vîntul! La care biata Ileana, neînstare a mai dibui vreun înțeles, a cercat să

bolborosească:

— Păi, de ce?...

— Treb'e... a rupt el.

— Păi... eu...

— Altfel, nu se poate, a încheiat băiatul.

Apoi s-au dus acasă, încruntați şi aproape duşmănoşi. Ea cu spaimă în inimă, el cu un fel de sălbătăcie din văzduh năpăditǎ, aceasta fiindu-i pesemne singurul fel de bărbăție, pe care putea să-l aibă în vorbele puține ce le ştia rosti.

S-a trîntit pe prispă cu straiele pe el şi a adormit tun, pe cînd Ileana n-a dat geană de geană toată nopticica, foindu-se atît pînă ce biata maică-sa n-a mai putut şi a răzbufnit:

— Da' arz-o ciorile de hodină. Mult te-i mai cioşmoli acolo? Du-te şi strînge pelin de-l pune su'pat, dacă ai ajuns la aşa rang mare şi nu mai poți răbda un purice.

Ori, vorbele astea i-au dat numaidecît apă la moară, fiindcă a răspuns şi ea, ba încă mai plină de duşmănie:

— D-apăi nu mă mai cîrîi şi 'mneata, mămucă, doar n-am nici o vină... Şi a isprăvit muindu-şi glasul: Chiar cum o crăpa de ziuă mă'c pe Huidiuman să tai pelin.

Şi aşa, în zorii zilei, vîntul stîrnit la porunceală făcea sa fîlfîie ca o flamură înfiptă în semn de luptă fustişoara conăbie a Ilenei, ajunsă, sus, pe greabănul Huidiumanului s-a ivit nicăieri.

Atunci a strîns din umerii ei mici, a suflat nasul cel borcoşel între degete, ş-apoi după ce şi le-a şters de şoldul încă băieţesc, a început să plîngă şi să adune pelin.

Seara la budăi nici n-a mai vrut să se uite la dînsul. Doar l-a boscorodit:

— Ai tot fost… Al'dată nu mă mai ţîu…

Dar Toader a răspuns liniştit şi din cuget împăcat:

— N-ai văz't ce vînt? Şi socotind că vorba lui e foarte limpede, a sfîrşit: Mţ!

Atunci Ileana, în care gîndurile băteau se vede alte căi, s-a crucit:

— D-apăi n-ai zîs să fie vînt?

Băietanul, însă, i-a închis gura cu aste vorbe nemintoase şi neînţelese:

— Da. Numa' nu aşa de tare, că mă trage prea sus… Apoi într-un tîrziu, a rostit mai încet: Mîni… Dar Ileana plecase uşor cum venise. Cum venise ea şi cum venise seara.

Tot aşa de întins a fost vîntul şi a doua zi. Răvăşea teii din bunget de-ţi era mai mare dragul să le-auzi şuietul foaşnelor repezite şi să le vezi învălurarea de ape verzi. Iar deasupra, afundul cel senin se îmbrăcase într-o curăţenie de sticlă, care ar fi fost singură prea de ajuns să-ţi îngheţe mînile de frig.

Cînd mai încet, cînd mai tare, după cum le era răzbufnirea, undele tăioase aduceau fluieratul trenurilor tocmai de dincolo de Crasna, şi urcau pînă în creastă, huruitul

căruțelor de pe podul Doamnei.

Toader a ajuns năduşit şi cu fața aprinsă. Avea în ochi o pîlpîire ciudată de lumini şi umbre, de parcă sub hotărîrea limpede pe care şi-o luase ar fi dospit mai multă deznădejde neştiută de cîtă s-ar afla îngăduită unui suflet de copil.

Ci el nu-şi dădea seama. El se altoise pe o năzărire şi pierduse orice înțeles al primejdiei. Cu adevărat puteai spune că şi-a uitat de mai are un trup ori nu-l mai are.

Şi apoi, în dimineața aceasta venea mînat de o îndrăzneală, pe care altădată poate n-ar fi avut-o. I-o dăduse întoarcerea visului său cel vechi, în care era de ajuns să întindă mînile, pentru ca să plutească liniştit, rotund şi leneş, în minunate ocoliri largi, pe cînd dedesubt, între stîlpi şi case mărețe, ciurda lumii mărunțele îl priveşte şi-i aduce slavă.

Iar cînele cel roş al lui Panait-văcaru, degeaba îl mai latră. Se răzbună acum băiatul, repezindu-se săgeată la el şi îngrozindu-l, pînă ce haita înnebunită o ia la goană şi se ascunde, tremurînd, tocmai în pădure la Văleni.

Dâ, parcă în pădurea de la. Văleni... Sau poate în codrul Făgădăului...

Şi din creştetul dealului, Toader priveşte zîmbind cu cea mai senină fericire a neprihănirii lui cele două maşini care gonesc devale pe şosea departe, venind dinspre gară.

„Trebuie să fie Boeru"', gîndeşte. Şi-şi aduce

aminte de mulțimea care îl privea în visul lui. Îl privea de jos... de jos de tot... Adică de pe şosea, de unde aleargă acum maşinile boierului.

Vîntul şfichiuie zdravăn şi-i hățuieşte îndrăcit cutia de pînză din mînă. Dar acum îi ştie bine rostul şi nu se mai teme. S-a aşezat în leagăn şi ține strîns în mînă lemnele de sus, întorcîndu-le astfel încît să nu bată dedesubt. Mai degrabă deasupra. Apoi încet, încet, încearcă. Răsuceşte un pic. Apoi mai mult şi mai mult, de îngăduie sub pînze doar atîta suflare, cîtă vrea el.

Iară toată cutia, cu dînsul împreună, răspunde la mişcările astea ca un om simțitor. Saltă la fiece întoarcere... şi flăcăiandrul simte cum tălpile apasă tot mai puțin pe grunjii uscați ai pămîntului... I-i inima făcută mai mare decît toată valea uriaşă din văzul lui, deoarece îşi dă seama că i-ar fi de ajuns să facă o singură răsucire cu mîna şi îndată ar pluti deasupra tuturor.

Dar mişcarea aceea n-o face. Voia să-şi prelungească bucuria şi să chinuie, el, băiețaşul de țăran, nerăbdarea boierilor, care — de bună seamă— îl văd în clipa asta şi îl aşteaptă.

Ei, foarte bine! Să-l mai aştepte şi ei pe el...

— Mais qu'est-ce qu'il y a lâ-bas?[4] zice, răguşită şi speriată, momîia bătrînă, înfofolită în pînze albe, care se revărsase pe droturile îndurerate ale maşinii.

[4] Dar ce-i acolo?

— Unde?... o întreabă tânărul smead de la volan, urcînd din linguriţa gîtuiui un uriaş măr al lui Adam, pînă l-a înghiţit sub guşa nerasă de două zile.

— Mais regarde donc. Sur le Huidiuman![5] ţinteşte, ca o mitralieră albă, mâna înmănuşată.

— Comprends pas[6]... murmură el. Să întrebăm pe „oncle Jean".

„Oncle Jean" e la volanul celeilalte maşini. A văzut încă de la cotitură forma aceea ciudată şi albă de sus, dar nu înţelege nimic.

— Was hann dort sein, du, Ziegler?[7] întrebă el pe neamţul pirpiriu, care stă în fund.

— Kann nicht verstehen[8], c'oane...

— Nici eu — zice subţire celălalt — nu înţeleg...

„Nu înţeleg", tremură în gîndul ei Ileana, pe cînd taie de-a dreptul peste o otavă, nădăjduind să-şi scurteze drumul şi să-l ajungă pe Toader.

Toader încearcă. Încearcă mereu şi zîmbeşte cu ochii la automobilele din vale...

Automobilele din vale aleargă.

Ileana aleargă...

Vîntul aleargă...

Şi-apoi deodată, o izbitură scurtă umflă pînzele pe dedesubt, zvîrlind ca din praştie, zece metri deasupra, jucăria pătrată şi albă, cu ghem

---

[5] Ia priveşte, Pe Huidiuman!...

[6] Nu înţeleg.

[7] Ce poate fi acolo, Ziegler?

[8] Nu pot pricepe.

negru dedesubt.

Năuc de neaşteptare, Toader a rămas cu zîmbetul fericit pe buze şi cu ochii la automobile.

— Stop! un avion lâ-bas!... S-au oprit.

Ileana s-a oprit.

Cutia albă s-a oprit. Stă pe loc şi tremură sus de nu mai ştii unde i-i sufletul. În vînt, în lemn, în pînza albă, sau în pumnul de carne agățat sub ea...

Vîntul se mai repede o dată şi saltă încă pe atîta jucăria care i-a intrat în ape. Apoi de-acolo, din tăria nepipăită, pe care Toader o simte lămurit în clipa fulgerătoare cîtă i-a fost de nevoie să-şi umple ochii cu înfățişarea nemărginită şi măreață a vederilor pînă peste zări, cutia se înclină şi, ca săgeata, lunecă pe-o coastă, aproape răzînd povîrnitura dinspre matca Bîrladului. Dar un pumn de vînt bate scurt sub pînză şi iarăşi o aruncă deasupra, împingînd-o totodată deasupra văii Idriciului, departe, peste capul grădinarului, care a încremenit cu săpăliga în mînă...

Atunci Toader se simte cu adevărat plutind. Acum, cu adevărat, nu mai este în el decît duh de pasăre... Toate zvîrliturile şi toate răsucirile care i-au cutremurat măruntaiele nu le simte, nu le înțelege. Nu-i decît ochi şi-un suflet cu gura larg deschisă, să soarbă în sete de arşiță grea viață mai nouă şi poate mai bună, din hăul care îl leagănă şi-l poartă ca în vis.

Dar zmeul, zgîlțîit de răzbufnirea vîntului, cade într-un gol pe spate, face un arc cu gura în sus, se opreşte o clipită şi apoi iarăşi se prăvale în față. Pe urmă se răstoarnă şi se tot răstoarnă învîrtejit ca o frunză tehuie, care nu se mai încumetă să ajungă pînă la odihna pămîntului.

Şi nimeni nu mai înțelege nimic...

Pata albă lunecă, se ridică, suie, cade, şi de zeci de ori îşi ia de la capăt joaca descrierată din văzduh, pînă ce, în sfîrşit, se lasă pe o coastă şi merge lung, neted şi drept, pînă departe în inima văii, ca şi cînd a învățat drumul de la scrisoarea zvîrlită din creştetul gării, între şine.

Nici un ochi n-a văzut clipa aceea. Toți cîți erau s-au închis. Şi apoi maşinile şi-au luat goană înnebunită spre locul căderii.

Acolo, între zdrențe de pînză albă şi aşchii de lemn, dormea zîmbind spre soarele cel curat un copil mai alb decît pînzele de lîngă el şi mai curat decît soarele de sus.

Ai fi zis că-i neadevărat, aşa de uluitor era chipul acela, aşa de alb şi cu atîta zîmbet pecetluit pe el. Nu era o carne ucisă; nu era carne de loc — asta-i tot. Era altceva. Poate „zîmbetul" însuşi. Dar nu zîmbetul aşa cum îl ştie fiecare, ci un zîmbet adus din alte părți...

Se zice că păsările sînt cei din urmă soli ai raiului pe pămînt. Dacă-i aşa, atunci zîmbetul acela era un zîmbet de pasăre...

III

Îmi pare foarte rău că trebuie să-ți spun, dar nu poate scăpa. E sfărîmat tot, bade. Aşa i-a cuvîntat, aspru şi necăjit, doctorul de la spitalul Beldiman din Bîrlad.

Simion Mîndruță a clipit de cîteva ori din ochii cei turburi, a smîrcit odată scurt pe o nară, sucind nasul ca s-o strînga pe cealaltă, apoi a întrebat ca un ecou:

— Fărîmat?

Doctorul şi-a ieşit atunci din răbdări, s-a întors cu fața la el şi roş de mînie s-a năpustit cu vorbele, cum s-ar năpusti cu pumnii:

— Fractură transcervicală a femurului drept, fractura lui Dupuytren, fractura condiliană a epifizei numerale inferioare la stînga, cu luxație caracoidiană şi echimoză brachitoracică. Pe urmă ruptură la stiloida peroneului stîng, fractură meta-carpiană la dreapta... plus contuziile... şi ce-am mai uitat să spun! Apoi încredințat cu desăvîrşire că nefericitul tată înțelege tot, s-a stropşit: Acu ai priceput?...

Simion a încercat a-şi ridica un umăr şi a suflat greu, oftînd:

— Păi, dacă ziceți alde 'mneavoastră...! Dar vorba asta mai rău a cătrănit sufletul cel iute al doctorului, foarte amărît bietul ca totdeauna, cînd îşi dădea seama că toată bunăvoința şi toată învățătura lui nu e în stare să tămăduiască un bolnav.

A răcnit nedrept şi fără rost:

— Nu zic eu, zic oasele lui; doar ți le-am arătat şi dumitale la radioscopie, nu?

— Păi, atunci nu vă mai mîniați, că l-om lua de aici, dom' doftor. Medicul a încremenit, ca sub proaşcă de gheață:

— Cee?...

— Încai dacă moare, să fie acasă...

— Cine să fie acasă?

— El, dacă moare...

Dar parcă urechile doctorului s-ar fi astupat, sau parcă mintea s-ar fi oprit ca un ceasornic cu o rotiță lipsă. N-a înțeles nimic.

— Cine să moară, omule?

— Băietu...

— Şi de ce să moară? i-a întors medicul, de parcă ar fi fost jignit.

Mîndruță a înghițit în sec, pentru că nici el nu mai pricepea o boabă din năuceala asta repezită a doctorului, şi a rostit moale:

— Păi n-ați spus 'mneavoastră că nu scapă?

Aici, celălalt şi-a lungit gîtul cu capul sus, pînă mai să-î dea pe spate şi apoi l-a azvîrlit spre bătrîn, ca şi cînd ar fi vrut să i-l plesnească în nas:

— Aaa! Aşaa? Păi nici vorbă că nu scapă. O palmă din tibia e numai aşchii. Cea mai groaznică fractură helicoidală... Să fi văzut aşa ceva Gosselin... Şi n-a mai spus mai departe. A scrîşnit ca o sălbătăciune şi a urlat strîngînd pumnii, gata să dea:

— Să vă ia dracu de dobitoci! Vă lăsați copiii să se nenorocească şi pe urmă mi-i aduceți zgîlțîindu-i treizeci de kilometri cu căruța... Să piei din ochii mei! Apoi i-a întors spatele, năvălind printr-o uşă, pe care a izbit-o, de s-a cutremurat tot spitalul.

Cînd a ajuns la căruța trasă sub castanii din partea Şcolii Normale şi l-a întrebat baba Ileana:

— Ce ți-a spus, vere Simioane?... omul a mai cîrnit o dată nasul, smîrcîind învrăjmăşit, şi a îndrugat cu ochii aproape închişi:

— Naiba-l ştie... d-aista nu-i în tăte minţile lui. Vorbeşte în dodii. Întăi 'ce că moare, pe urmă că n-o zîs aşa... şi zbiară şi dă din mîni — că m-o trecut şi năduşala, nu alta... Apoi a isprăvit cu încredințarea: Nu-i teafăr — ferit-o sfîntul.

S-a suit în căruță, a înşfăcat jordia cea grea de sînger, a croit una pe ostrețele din pielea calului, de i-a lăsat vîrcă de-un deget pînă după ureche, şi smîncit înapoi, în zvîcnirea căruții, n-a mai avut vreme să trimită la geamurile spitalului sudalma mută pe care o cocea în inimă şi o mesteca pe limbă. A dăruit-o cu glas tare mîrțoagei speriate.

De îndată ce drumul s-a aşezat în temeiurile lui, cam prin dreptul Grădinii Publice, Simion Mîndruță şi-a potrivit scaunul — adică scîndura — sub el, şi răsucindu-se către baba ghemuită la spate, în paie, a început:

— Păi să vezi. Mă'ce într-o odaie, unde era

copchilul pe o laiță, între nişte cutii. Răsuceşte de nişte şurupuri şi ba face beznă, ba dă ca un fel de lumină, pînă ce numai s-arată ceva pe-o cutie... Mă strigă să viu lîngă el şi cică: „Aiste-s oasîli băietului". Apăi ce crezi ‘mneata că mi s-o arătat?

Baba face:

— Eh! Ce?...

Dar Simion, pentru pricini numai lui ştiute, ținea morțiş să nu spuie pînă n-o ghici baba Safta. De aceea s-a încăpățînat:

— Nu, zi’mneata: ce crezi?

— Păi, ce să cred? Oase.

Omul a rîs gros, răguşit şi plin de batjocură:

— Hă! Hă!... Faci şi ‘mneata ca doftoru’! Auzi: oase!... — Păi atunci zî’mneata!

— Na! Fireşte că zîc, pen’c-acele erau bețe, nu oase.

— Bețe?... se miră baba.

— Bețe, omule! întăreşte Mîndruță. Care aşa, care aşa... dar, mă rog, bețe. Bețe negre...

— Iote-te-te, zice femeia crucindu-se. Şi-aşa zî, negre...

— îhî! Negre... da’ el de colo cică-s oase. Aici se supără şi răzbufneşte: Păi cum să fie oase, dom’le, cînd osu-i alb... na-!... Alb ca tot osu...

Apoi după cîteva minute de gîndire, dă din cap şi se întoarce la locul lui, croind încă o dată calul cel moale, pe care îl bate în orice caz, ca să-i dea o pildă, şi termină vorba zicînd hotărît:

— Nu-i teafăr..., cum am pune, la sete mare,

un capac pe-o cofă goală.

În birou, doctorul s-a lăsat istovit pe jilțul din colț, cu mîinile atîrnate departe, în lături, pe răzămători, după obiceiul lui „aseptic".

E groaznic de încruntat şi zvîrle săgeți năprasnice în siluetele de ipsos care înconjoară cu drăgălăşenie neroadă ceasornicul oprit din turnul Şcolii Normale, ce se vede prin geam, peste drum.

E furios. Furios, ca totdeauna cînd i se aduc cazuri grele, ceea ce a îndemnat pe c'onu Nicu Simionescu să spuie de dînsul:

— E tot aşa de furios cînd scapă un om de la moarte, pe cît de furios trebuie să fie altul ca să-l ucidă...

Şi vorba asta, pe care doctorul şi-o aduce aminte de cîte ori îşi iese din răbdări, îl linişteşte deodată şi-i luminează fața cu un zîmbet bun, ca o nădejde.

Într-adevăr, acum, deodată, fulgerător, i-a iscat una şi nu vrea s-o piardă. Ca un sculptor care, după ani de încordare, descleştează din blocul mort statuia ce zace acolo cu forme limpezi şi nu aşteaptă decît s-o vadă un ochi şi s-o curețe de adausul nemernic ce o înăbuşe, doctorul desprinde din căluşul ce-l visează deasupra oaselor sfărîmate forma lămurită în care trebuie să' le prindă: o proteză metalică aşa cum nu s-a mai făcut de cînd lumea şi cum nu i-a trecut nici prin vis lui Lane. Căci aici de bună seamă nu mai poate lucra cu plăcile lui

Shermann, ori cu tinicheaua de aluminiu tăiată la foarfecă, pe care o întrebuința Lane. Aici trebuie altceva. Şi în primul rînd trebuie să facă osteosinteza şi la tibia şi la peroneu, pentru că primejdia sinostozei e limpede, în năprasnica sfărîmare de oase pe care a văzut-o în aparate. Aşadar, el va strînge țăndările în două jgheaburi de argint — oțel argintat de unde să scoată? — legate între ele, ca să ție depărtarea trebuitoare. Pentru fixat de oase are destule şurupuri Lambotte, iar la celelalte fracturi o să întrebuințeze toate agrafele Dujarier, pe care le-a adus, aparatul lui Delbet, cu cadrul lui Girode — şi-aşa mai departe.

„Şi trebuie să operez imediat! îşi zice. Lambotte îmi dă voie să întîrzii zece zile, dar mai întîi că nu pot pune nici un preț pe mărturisirile uncheşului — deci nu ştiu dacă accidentul a fost ieri — şi al doilea, fractura cotului la copii trebuie operată numaidecît.

Pe urmă, domnule doctor, nu uita vorba lui Kirmisson: fractura nu-i mare lucru, luxația e totul... Şi tînărul Mîndruță Toader e cea mai bogată grădină de fracturi amestecate cu luxații... Deci la lucru!"

Sare în sus, zvelt ca un fir de mlajă, pune mîna pe telefon şi bate grăbit în furcă înainte să fi ascultat de-i răspunde ori nu domnişoara de la Poştă — dovadă că are ştiința stărilor.

Capătă repede Farmacia lui Droc şi dă zor asistentei, care vorbeşte rar, încercînd să-i arate

printr-o poveste lungă de ce s-a dus stăpînul la Georgescu Bîrlad, unde a venit şi domnul Angheluță.

— Lasă-i în plata domnului, domnişoară, că n-am acum nevoie de ei. Trimite mata un om la Sklenka, ceasornicarul, să vie urgent la mine, la spital. Apoi, cînd era gata să puie pîlnia jos, o întoarce iute la loc şi strigă: Să ia o trăsură, ca i-o plătesc eu.

În morfina ce-i liniştise toate durerile, căpuşorul palid al lui Toader a prins din nou soare alb de zîmbet. N-aude şi nu înțelege nimic din ce-i spune femeia bătrînă, cu glas domol, care şi-a plecat veşmintele albe ca ale îngerilor deasupra pătucului la fel de alb. El vede alb peste tot, numai şi numai alb, straie, pereți, tavan... Şi ca totdeauna cînd vezi atîta alb, prinzi a înflora în el, cu mintea, toate rămăşițele subțiri de culoare, pe care le porți încă nescuturate în tine. Doar astea sînt un fel de praf al amintirii...

Toader desprinde cîteva umbre viorii, zăreşte parcă licăriri de verde îndepărtat, o dîră ruginie alături, iar aceea ce alții ar numi fereastră cu cercevele — dă ajutor petelor alburite sus să se desfacă în şuvițe lungi, aidoma dungilor de pe un lăicer pus în soare. Cam aşa cum se văd dealurile de pe Huidiuman... Cam aşa cum se văd de mai sus încă, din înălțimile acelea nesfîrşite ale lui Dumnezeu, pe unde au colindat cîteva clipe doi ochi albaştri şi cuminți.

E sus? E jos? Toader nu ştie, nici se întreabă. Cînd ai pierdut înțelesul greutății tale, îți mai poți da seama unde-i „sus" şi unde-i „jos"?

Şi-apoi în rostogolirea lui din slavă, flăcăiandrul, făcut pasăre, a văzut atîta goană de cer şi atîta goană de pămînt, încît pînă la urmă s-au amestecat unul cu altul, de n-a mai ştiut spune dacă cerul şi-a tras vălul peste pămînt, ori pămîntul şi-a urcat lăicerele în cer.

Sklenka a venit gîfîind şi cu batista înfiptă între guler şi pielea roşie revărsată deasupra.

A ascultat cu încordare vălmăşagul lămuririi şi cerca zadarnic să-şi alunge cu degetele înfipte şi scuturate bine în urechi, supărătoarea vîjîială care-i înăbuşea cuvintele doctorului şi i le îndepărta, de-i veneau ca printr-o plapumă. Cu greu, fireşte, dar pînă la urmă tot a priceput de ce-i vorba. Totuşi asta l-a împiedicat să fie la fel cu el însuşi de data asta. Adică, atunci cînd muşteriul e gata cu spusa, să fie şi el gata cu socoteala. Iar fiindcă doctorul l-a luat de spate şi i-a făcut vînt, pe uşă cu: „în două ceasuri să fii gata!", argintarul n-a izbutit nici să se mai sucească o dată, ca să-i aducă măcar aminte:

— Prețul îl facem după greutate, cu gramul, ceea ce era singurul lucru la care izbutise a se gîndi.

Căişorul uscat țăcănea moale în praful din pîrtia făcută în fîn, alături cu şoseaua, pe unde Mîndruță o apucase după grădină, lămurind:

— Lu' blegu' ista... i-o chicat potcoava. Da nu-

i mai pui... că acu am belea, nu şagă... Trebuie să mă grijesc de mormîntare...

Iar fiindcă treceau pe lîngă canton, a întins jordia spre creasta cea ţuguiată şi roşie a coperişului înalt de ţiglă şi a zis:

— Iote şi colo s-o fărmat unu — un franţuz — pe vremea războiului. Şi acela tot cu iroplanu', ca şi Toader a' meu.

La care baba, ca să întrebe şi ea ceva, a zis:

— Şi-o murit chiar acolo? Ceea ce auzind Simion, s-a întors cu ochii la ţuguiul casei, de parcă voia cu adevărat să vadă acolo vreun semn. Nevăzîndu-l, a sucit gura şi faţa într-un anume fel, dovedit prin vorbele:

— Iaca aiasta n-aş şti...

— Păi, zici că ai văzut?

— Eu? Nu, bre, am auzit!

Răspunsul ăsta se pare totuşi că n-a mulţumit pe babă. De aceea a făcut un:

— Aha!... dar care mărturisea atîta îndoială, încît bărbatul s-a simţit dator să întărească astfel:

— Păi parcă pe Toader l-am văzut cînd s-o 'tîmplat?

N-a apucat să se aşeze iar în jilţul lui, şi doctorul şi-a adus îndată aminte că n-a plătit trăsura lui Sklenka. A sărit la uşă strigîndu-l pe nume şi în vreme ce cu stînga a bătut pe clanţă, cu dreapta a bătut în buzunarul de la spate unde-şi punea portofelul. Subţirimea pe care a simţit-o sub degete l-a înjunghiat cu o bănuială.

S-a oprit, lăsînd uşa crăpată şi deschizînd portofelul. Numai bani mărunți. Îi socoteşte repede: doi-ipatru-opt-nouă-zece-şaisprezece...

Sună lung şi nerăbdător servitorul:

— Dă repede patruzeci de lei birjarului care l-a adus pe Sklenka. Apoi foarte grăbit pleacă sus, în rezerva unde era copilul, strigînd în urmă: Spune lui Antonescu să pregătească de operație peste două ceasuri.

— Domnule doctor, la telefon cu oraşul. El se întoarce sîcîit:

— Cine?

— Sklenka.

Aproape speriat, doctorul lasă pe cearşaful alb mînuța moale şi murdară, repezindu-se pe uşă.

Pîlnia vorbeşte în gol şi pipăie pustiul cu acelaşi cuvînt stîlcit şi găunos:

— Alo .. Alooo... Aalo...

— Aici... răsuflă întretăiat doctorul. Ce-i?... şi nu mai zice pe „Sklenka" pe care îl avea în minte fiindcă nu mai poate. Dar dacă vorba aceea o pierde şi nu-l doare, îl doare în schimb gîndul care i s-a rotit în cap de cînd a fost chemat jos.

— Ticălosul acela nu-mi poate face lucrarea în două ceasuri: adică nu vrea, fiindcă e cu neputință să nu se poată, cînd eu am nevoie de ea în două ceasuri.

Dar Sklenka îl linişteşte oarecum. A cîntărit tot timpul în trăsură şi a făcut socoteli, pe care le prindea Şi urechea birjarului:

4,3

— Drei und zwanzig... und şechs... şase ori drei... macht achtzehn... opt, una la mînă... apoi după alte cîteva vorbe, pe care birjarul nu le-a auzit, fiind ele spuse fără glas, numai cu buze mişcate, a încheiat: So!... Două mii şi două sute...

— Lucrarea costă trei mii...

— În două ceasuri, neapărat, a zbîrnîit căuşul din urechea lui Sklenka, ceea ce i-a încreţit tot obrazul speriat, de şi-a îndepărtat capul cu două palme şi a spus nevestei, care şedea lîngă el:

— Aista scrie pe toţi pereţii: „Vorbiţi încet!" Şi el aşa ţipă, de parcă nu-i la spital! Parcă-i la cazarmă!

S-a întors cu urechea la pîlnie, strigînd la fel:

— Trei mii, am zis!...

— Să fie gata!

Atunci, argintarul crezînd că-i prilej să ia pe altă cale a întors:

— Greu în două ceasuri... Trebuie să plătesc la doi: lucrători.

Dar glasul doctorului s-a înfuriat şi a pornit-o nătîng:

— Dacă nu mi-o dai în două, ţi-o cer într-un ceas! Auzi?...

Şi a închis telefonul, plesnindu-i-l sec în ureche.

Prins de o tinereţe neobişnuită, Sklenka a făcut cu ochiul nevestei, a luat-o de mijlocul

revărsat, care se simțea cald şi pufos prin capotul subțire, şi a dat-o deoparte, deschizînd cîteva saltare, de unde a scos o mînă de tuburi. Şi-a ales măsurile, punînd trei deoparte, şi a rîs:

— Aşa un argint bun să intre într-un copil prost!

După aceea şi-a zvîrlit surtucul de pe el, şi, dînd la iveală subsuori albăstrite, şi-a scuturat mînile ridicate în sus, să-i cadă pînă la coate mînecile cămăşii, apoi s-a aşezat la lucru.

Peste un ceas telefonul zbîrnîia supărat:

— Gata?...

O voce groasă a răspuns cu dulceață blajină de femeie liniştită:

— A plecat la dumneavoastră, domnu' doctor. Crănțănit scurt în pîlnie şi...

Doctorul urlă:

— Operația!... Şi în tot spitalul se umflă dintr-o dată năboi de zarvă nebună între doctorii mai tineri, subchirurgi şi surori. Sala de operație duduie de clocotul treburilor. Într-un sfert de ceas totul e pregătit. Oamenii în halatele lor albe, instrumentele pe măsuța lor de sticlă, iar Toader, subțire şi alb, între cearşafuri tot aşa de albe ca şi el.

Doarme acum liniştit. Doarme şi zîmbeşte înseninat soarelui de sticlă, care zvîrle potop de lumină deasupra lui. Vezi bine, el nu ştie ce fel de soare e acesta. Nu ştie fiindcă doarme.

Dar chiar dacă n-ar dormi, încă n-ar putea să ştie, pentru că el astăzi a văzut soarele peste tot

unde s-a întors cu ochii: în văzduh, în pădure, în ogoare, în valea Bîrladului şi chiar în Huidiuman... Va să zică poate să fie soare oriunde. De ce n-ar fi atunci într-o odaie albă ca asta, unde nu te doare nimic şi poți visa frumos, chiar dacă bat surd în jurul tău glasuri scurte şi fără înțeles:

— Gata?

— Gata...

— Gata?

— Gata...

O clipă de linişte, în care ochii doctorului înconjoară oameni şi unelte, privind aspru prin crăpătura rămasă între pînzele care i-au acoperit fața. Pe urmă, mîna cu largă mănuşă roşcată se întinde în lături, aşteptând, în vreme ce glasul taie tăcerea scurt:

— Bisturiul!

Apoi, pe cînd strălucirea instrumentului face cerc pe deasupra mesei şi-i ajunge în mînă:

— Ceasul?

— Cinci patruzeci şi şase, răspunde un glas, pe care nu-l poți şti de unde porneşte.

Şi tăiuşul lasă în urma lui dreaptă şi repede o dungă subțire şi roză, ce se deschide ca o gură gata de vorbă... Sau poate gata de zîmbet...

Şi astfel soarele de sus — adică tot soarele — sărută țăndările de os care s-au fărmat în drumul spre el... Iar de jur împrejur diavoli albi — cu ochi lat de noapte şi mîini moi de gumă ciugulesc din trup... Din trup? Nu. Ciugulesc

trupul, îl ciugulesc şi îl uşurează.

Pesemne ştiu şi ei că aici nu mai este nevoie de el.

Peste un ceas, Toader e un butuc micuț de ipsos şi cîrpe albe. De şi-ar înțelege starea, şi-ar da seama că e aidoma unui înmormîntat. Oricum, lumea a izbutit: l-a legat de pămînt.

În căruța care merge acum la pas, Simion Mîndruță şi-a lăsat barba în piept şi parcă doarme. Pare numai, pentru că i-s ochii aproape închişi. Dar în minte face socoteli:

„Dacă popa Ciobanu lasă la cincizeci de lei... şi cumnatul Vasile Olaru, dascălul, nu-mi e parale...

Nevasta doctorului e femeie plăpîndă, bolnăvicios de simțitoare şi nu doarme două nopți cînd aude de bisturiu, oase sfărîmate şi sînge. De aceea bărbatul ei o cruță şi nu-i mai povesteşte isprăvile cu care socoate el că s-ar putea mîndri. De astă dată însă îl înnebuneşte opreliştea asta ce şi-a pus-o de dragul ei şi e mîhnit.

Soarbe cu zor, dar fără pic de chef, din borşul de peşte cu mămăliguță, care ar trebui să-i întregească mulțumirile zilei de azi, după o operație aşa de grea, făcută în timp aşa de scurt şi fără nici un fel de întîmplare neplăcută. Îşi dă seama că ,,a lucrat frumos" şi dacă, pe de o parte nu vrea să-şi întunece meritul, primind să i se strecoare în suflet bănuiala că ar putea veni vreo înrăire în starea copilului, deşi e încre-

dințat că niciodată n-a avut un caz mai primejduit, pe de altă parte se înăbuşe neavînd cui vărsa puțintel din fericirea biruinții lui.

Se suceşte pe scaun, caută un cuțit ce nu-i trebuie, vrea să puie sare şi se răzgîndeşte, scoate batista şi se şterge pe frunte fără pricină, în sfîrşit nu se poate întoarce cu nici un preț în pielea lui de om stăpînit acasă, nezgomotos şi cu zîmbetul mereu pe gură.

Ea, pe de altă parte, îl vede sîcîit, şi fiindcă e întîia oară cînd i se arată astfel, nu cutează să-l întrebe. Îşi închipuie că va fi fiind vreo supărare grea, ceea ce a învățat că nu trebuie răscolit niciodată în arşița începutului. Are să-l întrebe peste o zi, două, cînd s-o mai linişti, dacă, bineînțeles, nu i-o spune el singur pînă atunci.

Dar doctorul nu mai poate. Face şervetul boț, îl trînteşte lîngă farfurie şi-şi dă drumul:

— Crap dacă nu-ți spun! Ai să te superi, n-ai să dormi două nopți, dar n-am ce-ți face. Altminteri nu dorm eu o lună.

Şi i-a spus. Ba i-a spus cu atîta foc şi cu atîta înfrigurare, i-a descris aşa de amănunțit fiecare despicătură de muşchi, fiecare şurub Lambotte vîrît în os, fiecare fir de catgut înnodat, încît biata femeie tremură şi a ajuns să nu-şi mai poată descleşta dinții.

Toată noaptea aceea, cu mîinile sub cap şi cu ochii speriați, lipiți de crucea pe care o făceau cercevelele ferestrei, ea i-a privegheat somnul sănătos şi răsuflarea regulată, care duduia ca o

maşină nesmintită, în pieptul lui de om melean. Se simțea istovită şi moale, înfricată de toate umbrele care se desfăceau plutind leneşe prin ungherele pufoase ale odăii şi totuşi parcă niciodată nu se simțise aşa de fericită ca în clipa de acum, lîngă copilul acesta mare, cu piept aspru şi mînă pietroasă. I se părea că află în sfîrşit în el o făptură care se ținuse ascunsă vederilor ei, o făptură pe care el n-o lăsa niciodată la iveală: sufletul de tată, omul iubitor de copii. Ea nu putea să aibă copii şi el zicea că nu-i voieşte. Astăzi a dovedit că se preface numai de dragul ei, căci din tot ce a spus şi din tot felul cum a spus nu a ieşit la iveală biruința unui doctor, cît țipătul de bucurie al unui părinte care-şi scapă pruncul de moarte. Tristețea ei că nu poate face copii îşi găsea astfel în dragostea lui de copii o dreaptă alinare. Căci ea îi iubeşte, îi iubeşte bolnăvicios, ca orice osîndit la nerodnicie, şi singurul ei vis e să-şi ia unul de suflet, sau doi, sau trei — oricît de mulți — doar-doar o potoli flămînzia aceasta de mamă clocotită într-un trup care nu poate fi de mamă. Pînă azi o oprea el. Cum să-i mărturisească dorințele ei, cînd doctorul nu pierdea un prilej să nu spuie:

— Nu-mi plac copiii... Eu sînt fericit că eşti aşa cum eşti... Eşti pe măsura visului meu...

Dar acum chiar, în dimineața asta care începe să muşte halci negre din noaptea castanilor de sub geam, are să-şi alinte capul pe

pieptul lui tare şi o să-i murmure, întocmai ca şi dînsul:

— Crap, dacă nu-ți spun!

Are un pufnet micuț de rîs şi se simte deodată însuflețită şi veselă, ca în clipa celei mai mari norociri, pe care a avut-o vreodată. Se mistuie tristețea din ea, ca noaptea din adîncuri, şi-i vine să înşface pieptul vîrtos de lîngă dînsa, să-l acopere de sărutări, să-i zdrobească toată carnea în degete şi să țipe ca în deznădejde:

— Eşti al meu! Mi-eşti drag! Sînt fericită!!...

Nu țipă şi nu-i sfărîmă carnea. Îşi lunecă încet mîna peste piept şi o furişează nesimțit pe carnea netedă, sub care bate regulat şi tare — de aude cu degetele — inima — inima cea bună ce i-a stat ascunsă atît amar de vreme. Prin somn, mîna lui grea s-a aşezat deasupra.

Iar gura caldă se apropie sfielnică şi sărută mîneca de pe brațul cald. Apoi zîmbeşte zilei care şterge fumul vînăt din geamuri, se încopceşte bine în aşternutul uncropit şi lunecă în somn, răsuflînd adînc, de parcă ar goni din ea, într-o singură suflare, făptura străină ce i-a ținut locul în viață, pentru că cea adevărată nu îndrăznise să se arate încă.

Cînd sluga a deschis uşa, a sărit, țîştuind-o:

— Sssst! încet!... Să nu trezeşti pe domnul! Ce-i?

— A venit de la croitor, după bani.

— Spune-i să vie mai tîrziu.

Dar glasul doctorului a mormăit somnoros:

— La 25, cînd iau leafa.

Mîna moale a femeii i-a mîngîiat încet obrazul:

— Te-am trezit. lartă-mă.

— Nu... Am dormit destul. Apoi către slugă: Aşa, fato, spune-i să vie la leafă.

Dar glasul blînd, de lîngă el, a şoptit:

— N-ai să poți, fiindcă i-ai făgăduit să-i plăteşti lui Sklenka tuburile de argint.

Doctorul a primit lovitura drept în frunte. A clipit de două ori, apoi a deschis ochii mari şi i-a adîncit în ochii ei. Zîmbeau ochii aceia plini de o lumină bună, pe care el n-o mai văzuse niciodată.

A şoptit:

— Aşa-i... Iar după ce a trimis fata să spuie omului că dă răspunsul mai tîrziu, a mîngîiat fruntea nedormită, fără să cuteze a rosti niciuna din întrebările care i se suceau prin minte.

A zis doar:

— Mi-era teamă că te superi...

— De ce? a şoptit ea zîmbind.

— Oricum... Trei mii de lei.

Au stat o clipă aşa, ochi în ochi, zîmbind unul şi altul. Apoi deodată, ea a zvîcnit în sus, s-a aşezat în genunchi lîngă trupul lui, cu fața la dînsul, cu palmele lipite una de alta, lîngă gură. Ai fi zis că se aşază să se roage.

A deschis o clipă buzele pline de zîmbet încurcat, vrînd să pornească a spune, şi iarăşi le-a închis.

Atunci el a întins mîna, i-a mîngîiat cotul şi a murmurat, cald, blajin:

— Eh?...

Iar fiindcă tot n-a început, doctorul s-a sculat în capul oaselor, aşezîndu-se pe pernă şi cercînd s-o tragă spre dînsul:

— Haide, zi!

— Ştii? Crap îşi eu dacă nu-ţi spun!...

Şi lipită bine de pieptul lui i-a spus. I-a spus aşa de încet, aşa de mult şi aşa de frumos, încît i-a spus tot. Mai limpede zis, i s-a spus toată, pînă ce s-au pomenit plîngînd amîndoi, amestecîndu-şi lacrimile şi fericirea, pentru că în sfîrşit — acum se găseau întîia oară, iar căsnicia lor abia acum începea cu adevărat.

— Bine! a şoptit el într-un tîrziu... Vom avea copii... Cîţi vrei. Dar de unde?

Acum ochii ei s-au făcut drepţi, limpezi şi curaţi:

— Ascultă, dar spune-mi adevărat. Tu... tu n-ai niciunul în altă parte?...

Inima doctorului s-a strîns ca un pumn:

— Cum se poate să spui asta?

Dar ea, ca fulgerul, a întins mîna şi i-a astupat gura, înfrigurată, cu teamă:

— Nu! Nu te supăra. Şi, mai ales, nu mă înţelege greşit. Apoi rar, adînc şi greu: Nu-ţi închipui cît l-aş iubi. Acum, mai ales, da! L-aş iubi ca şi cînd ar fi cu totul şi cu totul al meu! Vezi tu, de-aseară mi-am dat seama că inima ta e aşa de la fel cu a mea, încît copilul tău ar

trebui să aibă inima mea. Adică ar fi al meu. Mama întâmplătoare pe care i-ai fi dat-o, n-ar însemna nimic în asemenea împrejurări.

— Dar dacă ar semăna mai mult cu mama lui?

A scuturat din cap, zîmbind deschis, cu o încăpățînare tot pe atît de adîncă, pe cît părea de copilăroasă.

— Nu se poate! Copilul tău n-ar putea să semene decît cu tine.

El a rîs:

— De ce?

Ea a ridicat din umeri şi a închis ochii:

— Nu ştiu... Simt aşa... sînt sigură... Doctorul a stăruit:

— Bine, dar asta nu-i un temei...

Ea a răspuns apăsat, aproape aspră, privindu-l cu toată lumina ochilor drepți, ca în cea dintîi şi cea din urmă dintre dăruiri:

— Ba da, pentru că mi-eşti drag.

Iar acesta fiind temeiul, care închină toate lumile, de cînd s-aştern veciile pe pămînt, şi încă atîta vreme cît s-or mai îndura a se aşterne, doctorul n-a mai cercetat întrebările cu uneltele ştiinței şi meseriei lui, ci s-a înclinat în fața puterii, care îl crescuse şi pe el, astăzi, deasupra lui însuşi.

Şi astfel, Toader, băiatul lui Simion Mîndruță din Viltoteşti, a început a împărți şi altora din soarele pe care-l adunase în văzduh, deasupra Huidiumanului.

Pe prispa casei lui din Viltoteşti, Simion Mîndruță îşi mustra nevasta:

— Ia nu te mai văicări de pomana dracului! S-o dus? S-o dus şi gata! Decît un copchil păcătos şi hăbăuc cum ai făcut ‘mneata... mai bine lipsă.

Şi făcîndu-şi anume socoteli în cap, şi-a pus zăbunul pe umeri şi a plecat la deal, spre casa lui Take Balaur, lemnarul.

IV

Se țesea anevoie carnea în făptura plăpîndă a lui Toader şi cu mare amar a trecut toate hopurile care i s-au pus în calea vindecării. Ba au fost ceasuri cînd doctorul îşi pierdea cu totul încrederea în ştiința lui şi, ridicînd ochii spre cer, ofta înăbuşit a silă şi durere, nemai încumetîndu-se a cerca nimic.

Atunci i se făcea milă pînă şi de el însuşi, îi cădea o lacrimă împelinată în glas şi mustra încetinel copilul, căinîndu-se pe amîndoi deopotrivă, ca pe doi vinovați, nedreptățiți de osîndă mai mare decît meritau.

— Bine, mai Toadere, măi, mult ne-o mai fi dat să ne canonim noi, băiatule? Uite, colea, afară, a început să ningă şi-i dealul plin de săniuțe şi săniuțele pline de copii... Iar părinții stau şi se bucură de zburda copiilor. Numai noi doi stăm colea în urgia asta de spital, înțepeniți

— tu în ghips, eu în scaun — şi aşteptăm degeaba să vie o zi cu soare... Hai, măi Toadere, dă-mi şi tu o mînă de ajutor să te vindec, că eu ți-am dat tot ce am putut. Şi ți-aş da mereu, crede-mă, dar zău că nu pot mai mult. Nu ştiu carte destulă, mă băiatule! Arh învățat o viață întreagă şi învăț mereu, dar degeaba. Cînd încep a crede că-s om destul de bătrîn să ştiu tot, vine cîte o întâmplare ca a ta şi-mi dovedeşte că mintea mea nu ştie nimic pe lîngă ce ştie noduleţul ăsta de trup al tău...

Toader se uita cu ochi mari, vedea lacrimi jucînd în genele doctorului şi nu pricepea. Poate că nici nu voia să priceapă, pentru că la urma urmei nu mai voia nimic de cînd începuse a înțelege stările şi nu se mai putea deosebi pe el singur de ipsosul cel mort care-l înfăşase. Asta îl adusese să priceapă ce înseamnă să fii mort cu adevărat şi să-şi dea seama că e o stare fără mai multă mulțumire şi fără mai mare suferință decît e traiul cel sărac şi pustiu, de copil cu picioare goale şi ochi încă mai goi.

Doar amărăciunea doctorului îi punea cruce grea pe inimă, în fața lui se simțea vinovat, ori de cîte ori îi creştea arşița sau îl înjunghia o durere iscată la vreun os din cele multe crăpate. Poate de aceea se ferea să spuie la timp fiecare semn. Iar greşala ăstui biet gînd bun, tot doctorul sărmanul o plătea, căznindu-se din ce în ce mai greu să stăvilească o primejdie învechită.

Dar, pe la mijlocul iernii, tocmai cînd începuseră a creşte temerile tuturor, din pricina frigului, din pricina umezelii şi a lipsurilor din spital, băietanul cel slăbănog a supt din nevăzutele căi ale lui Dumnezeu puteri care l-au săltat peste suferințe. În cîteva săptămâni numai, au căzut de pe dînsul, rînd pe rînd, straiele cele de iad — închisoarea purtată de-a dreptul pe piele — şi a coborît picioarele din pat, cutezînd să le atingă de scîndura podelii. Se întorcea în sfîrşit pe pămînt, după o jumătate de an...

A fost zi mare atunci. Zi luminata pentru spitalul întreg şi care a răsunat pînă în cuibul cald al doctorului, unde iarăşi s-a auzit o vorbă veche, păstrată numai pentru zile mari:

— Crap dacă nu-ți spun!

Iar ziua aceea o va ține minte toată viața lui şi Mircea, micuțul de doi ani, pentru că mamuna — adică mama-buna — l-a îmbrăcat şi l-a dus cu caii la o casă albă, unde l-a văzut pe „Toa" în pat.

Apoi chiar atunci „Toa" s-a dat jos încet, clătinîndu-se foarte caraghios, şi măcar că era mare, n-a putut să meargă mai de loc, cu toate că el, Mircea, l-a ținut de mînă şi i-a arătat cum merge un băiat...

Cîrjele s-au dus repede şi ele, după ipsosul cel greu. Iar după cîrje, s-a ascuns şi iarna pe undeva, prin cotloanele triste unde stă ascunsă suferința. O primăvară vie, zgomotoasă şi iute a

plesnit din pămînt, țipînd ca o deşucheată în marile cuprinsuri ale lumii, prin frunze şi păsări, prin nouri şi iarbă şi mai ales prin sufletele oamenilor.

Atunci a văzut Toader o altă omenire decît aceea pe care o cunoscuse el. Trecea zorită, cu zîmbet pe gură şi haine în floare, de-a lungul gardului de la spital, țăcănind pietruirea uliței cu călcîie spornice şi negrijulii, de parcă avea horă în mers şi cîntec în inimă.

Şi abia atunci a venit la spital Ileana.

A venit o dată cu Simion Mîndruță, care mai dăduse de cîteva ori înainte, neîncrezător parcă în vestea bună ce trebuia să însemne lipsa unei scrisori ori telegrame anume de la spital.

Săltase cu o palmă fetița vădanei şi avea un trup subțirel şi mlădiu, care nu semăna de loc cu fața ei urîțică, luminată de ochi mici, dar vii, îngenați şi frumoşi. Numai că în primăvara asta şi sub atîta soare, lumina răzbătea adînc. Iar tinerețea ştie strînge atîta rază caldă sub carne, încît se face străveziu şi luminat, pînă şi un obraz urîțel de codană.

— Eşti alb ca un boier, Toadere! a băgat de seamă Ileana.

— D-apăi... i-a răspuns el cu glas de nu puteai alege că-i a şagă ori înadins. Pe urmă s-a turburat, zicînd cu gura pe jumătate: Că nici tu... Te-o bătut el vîntu' dar...

Şi atît.

Doar la plecare, cînd au dat mîna şi-a înnodat

gîndul:

— Te-aridici…

Iar fata i-a întors:

— Tu încai… şi n-a isprăvit, nu pentru că Simion trăsnise cu joarda în coastele dereşului bleg, ceea ce a rupt căruța din loc, scăpărînd, dar fiindcă în limba lor era destul. Ba, poate, prea mult.

Şi a venit în sfîrşit şi ziua aceea. Adică, atunci cînd Toader s-a îmbrăcat din nou în straiele lui cele vechi şi i-a spus subchirurgul:

— Acu eşti zdravăn, băiete. Dar nu chiar aşa de zdravăn, ca să-ți mai îngăduieşti să nu fii zdravăn la minte. Mergi sănătos. Şi vezi de treci pe la dom' doctor că-i jos. Sărută-i mîna, pe urmă du-te la biserică şi dă o mulțămită lui Dumnezeu — voi țăranii aveți de astea — că sfărâmat cum te-am adus pe tine, eu altul n-am mai văzut de cînd mănînc leafa statului. Va să zică, trebuie să săruți mîna lui dom' doctor.

Toader n-a răspuns o vorbă. A pus pălăria în cap şi a plecat stingherit printre surorile care se strânseseră ghem.

Voise el să spuie ceva, dar vorbele au rămas agățate pe undeva prin cerul gurii, încît nici el singur nu le-a ştiut care-s anume. A vrut să sărute mînile, dar n-a cutezat să le apuce. De aceea a plecat fără să mai spuie nimic şi s-a simțit culpeş, ca un făcător de rele.

În birou, doctorul, aşezat pe jilțul lui, aştepta. Îşi puse de o parte, într-un plic, o hîrtie de cinci

sute de lei, cu o scrisorică plină de vorbe părinteşti. O iscălise pînă şi nevasta doctorului, ba pînă şi Mircea pusese degetul lui cel roz pe crucea făcută de „Mabuna". Plicul avea să i-l vîre în buzunar chiar în clipa despărțirii, deşi nevastă-sa credea că trebuie să-l puie în haine, fără să ştie băiatul. Căci — cum se înțelege — doctorul îl aştepta pe Toader, ca să-l ia în tîrg şi să-i cumpere un rând de straie gata, o pereche de bocanci şi o pălărie, toate ochite din vreme, alese după multă ciorovăială şi acontate chiar de „Mabuna".

De la mijlocul scării Toader a uitat vorba subchirurgului.

I s-a ivit în ochi uşa biroului şi a simțit broboane de sudoare rece pe frunte, ştiind că acolo îl aşteaptă „dom' doftor". S-a uitat în toate părțile, ca un vinovat, apoi, în vîrful picioarelor, a trecut încet, neauzit, pînă la ieşire.

De acolo a luat-o repede prin ogradă, a dat colțul şi nu s-a mai uitat îndărăt decît departe, cînd trecuse de Grădina Publică.

Şi aşa se face că în seara aceea s-a auzit iarăşi:

— Crap dacă nu ți-oi spune!

După care au urmat lămuririle, făcute cu toată îngăduința şi înțelegerea, apoi un sfat, iar a doua zi dimineață, poşta din Bîrlad primea un pachet mare, învelit în pînză albă, pe care se scrisese cu coada condeiului şi în litere falnice:

DOMNULUI TOADER MÎNDRUȚĂ

VILTOTEŞTI (Comuna Băsăşti)

Prin gara Banca.

— N-ați pus adresa dumneavoastră, doamnă, a zis funcționara ciufoasă şi acră din cotețul cu geamuri slinoase.

— Adresa mea?

— Da, cine trimite.

— Mircea.

V

Toader n-a mai găsit satul cum era cînd plecase. Toate casele îi păreau acum mai mici, mai murdare şi mai sărace. Şi apoi, nici măcar nu-i mai treceau pe deasupra hardughiile leşeşti. Acelea luaseră alte căi, iar băiatul lui Mîndruță degeaba nădăjduise să înceapă a desprinde din ele tainele care îi zămisleau în minte întrebări fără răspuns.

Căci dacă spitalul îl îndepărtase oarecum de pornirile lui, acele cărți multe şi acele tipărituri fel de fel, pe care i le-a tot adus doctorul să-i facă mai uşoare lunile de țintuire în pat, erau ca o suflare de piept bun, peste un jăratic acoperit.

L-au ținut aprins mereu, ba încă l-au întărit, fiindcă toate gîndurile nu mai aveau a bate calea de la capăt, ci porneau acum de la creasta Huidiumanului în sus, adică de acolo de unde Toader aflase ce înseamnă să pierzi pămîntul din tine.

De bună seamă, mare lucru n-a aflat el din buchisirea celor mai multe file. Doctorul nu ştia cum s-a întîmplat nenorocirea cu băiatul, pentru că nici el nu i-a istorisit-o, nici Simion Mîndruță n-a avut curaj s-o spună unui boier, socotind-o şi el în inima lui un fel de poveste. Medicul a crezut că-i o cădere dintr-un copac, aşa cum a crezut şi satul întreg, ştiind băietanul neager şi nătîng.

Cît despre boierii cei cu maşina, care văzuseră ceva, sau chiar grădinarul bulgariei din valea Idriciului, au fost socotiți că mai rău încurcă lucrurile, deoarece amestecă în chip nefiresc întâmplarea copilului cu trecerea vreunei maşini zburătoare din cele multe ce-şi au calea obişnuită pe la Viltoteşti.

Singura câre ar fi putut spune, ar fi fost Ileana. Dar jurata de fată a avut pricini să nu spuie. Şi poate că taina asta dintre ei îi lega mai mult decît toată copilăria lor laolaltă.

În această îndoială, din care era firesc să iasă batjocoră în gura lumii, moş Cristea se aşezase hotărît în locul lui cel vechi. Adică se arăta a crede fapta aidoma cum o povestiseră boierii, pentru că el putea să ducă mai departe — şi cu pildă apropiată — prigonirea împotriva „diavolului, cel care el, toate sufletele le ispiteşte întru pieirea lor".

Dar Toader tăcea. Tăcea tocmai el, care, "oricum, ar fi putut da o lămurire într-un fel sau altul, pentru ca să se isprăvească odată huietul

care se descleştase cu mai multă furie, acum, după întoarcerea flăcăiandrului, de cum fusese la nenorocire. Iar cînd a mai venit şi bucceluța cu haine de la doctor şi s-au mai găsit şi cele cinci sute de lei în buzunarul surtucului, lucru pe care Simion Mîndruță n-a putut să iiu-l spuie, fiindcă în inima lui tot i-ar fi plăcut mai mult să aibă un fecior cu „iroplan", decît un „rîs al satului" — larma încă a crescut şi a stîrnit un fel de întoarcere către hatîrul băietanului.

— O fi, dom'le. Ce? Doftoru' treb'e să ştie el şi oleacă de meşteşuguri de aistea... Altminteri, de ce să-i trimată straie şi ciuboțăli...

Iar moş Cristea întărea:

— Aşa, aşa! Cum am zis eu; şi aici tot diavolul cel cu nada. Îl paşte, îl paşte; încai să-l piardă de tot!... Că doar doftoru' dac'ave să-i deie straie, i le dădea direpț acolo, nu cu fapturu', care'mnealui duce tot felu' de momeli şi şoşo-neli!

Ş-apăi, cine-i scris pe adresă? Doftoru'? Nea! E scris Mircea. Adicăte, după cît spune băietul, copchilul cel de doi ani al doftorului. Păi acu, întrebu-vă, cum; să trimită un copchil de doi ani, care el n-are voie să ştie carte, după cum vedeți chiar la noi la şcoală, unde numa de la şapte ani începe omu'?

Toader tăcea. Tăcea la toate întrebările, sau cel mult răspundea cu cîte un dat din umeri:

— Eh! N'ica... Ce să mai... Şi-şi vedea de treburi. Asta a ținut pînă în ziua cînd Simion

Mîndruță s-a întors

mai oțărît acasă ca de obicei, pentru că îl amărîseră cîțiva păcătoşi de clăcaşi de prin Băsăşti, luîndu-l în răspăr, cu „iroplanu" băietului.

Atunci bătrînul l-a chemat:

— Bre, Toadere, ia stai tu colea şi deznoadă-ți sufletul şi ți—l destoaie, bre, creştine, că nu mai pot să stau la aşa neştiință. Acu, de fudulit nu m-oi fuduli la nime, da' — vorba-i — vreau să ştiu, bre Toadere, cam cum stă lucru'... Nu de alta, mi-o mai săra unu' inima şi apoi se întîmplă o nevrută, încai să ştiu că nu-i de pomană. Eh! Ia spune, că doar nu te ține gura orîndă.

— Păi ce să spun?

— Ce o fost bre. Aiasta: o fost, ori n-o fost?

— Fost, tată, a răspuns uscat băiatul.

— Taaaci, bre! Şi cum, tată, adică te-ai nălțat la ceriu?

— Îhî!

— Şi pînă unde, bre?

Dar Toader n-a putut spune tocmai limpede pînă unde. A fluierat:

— Pfiuu... ceea ce ar fi trebuit să însemne mult.

— Şi mai pe urmă?

— Eh, m-o buşît!

— Păi de ce, omule? De ce nu te-ai dat gios uşurel cum te-ai aburcat?

Toader a smîncit scurt capul în sus, făcînd:

— Mț? Nu s-o putut…

— Taaaci! Ti pomeneşti că s-o stricat maşinăria.

— O fi! a încheiat Toader şi tăcerea s-a întins grea, ca un fum înecăcios care desparte case şi oameni, ba chiar şi sufletul omului de trupul lui.

Simion Mîndruță, cu ochii pironiți în pămînt, împărțea cu bățul în fel de fel de chipuri nisipul rămas curat în urma rotundă a unui polobocel cu oleandru, pe care baba îl mutase de cu ziua în altă parte. Dar diavolul dorinței de aflat i-a zgîndărit liniştea şi mulțumirea în care intrase. Voia să ştie tot.

— Şîî — nu mă dumeresc eu la o treabă — pentru aşa lucru ți-o trebuit leaturi, şi pînză, şi țînte… Păi de unde ai avut tu?…

— Zăci lei mi-a dat dom' şăf de la gară.

— Ei nu spune, că mor!… Şi de ce?… Iar Toader, i-a lămurit.

— Da' pînza?…

— De la mămuca… Da' 'mneaei nu ştie că i-am luat din braşovancă…

La aflarea unor asemeni fapte, bătrînul s-a tulburat straşnic. Glasul i-a prins negură. Privirile s-au aprins:

— Apăi aiasta nu-i bine! Mț! Aiasta-i urît cum nu se mai află… aiasta nu-i faptă de om! şi pe măsura vorbelor glasul se făcea tot mai răguşit, ochii fulgerau tot mai încrâncenați: Aşa faptă nici că putea să aibă răsplată! Chiar meritai şi

mai mult decît asemenea pagubă adusă la casă de ora sărac. Şi i-a retezat-o aproape strigînd: Aşa să ştii tu!

Baba, trasă de gălăgie de sub cotlon, s-a apropiat între-bînd:

— Da' ce-i, omule? Ce ai cu băietul? El vine de la spital, mititelul, şi 'mneata sai la el! Păi dacă eşti beat — culcă-te şi numai căta price la ce lume!

Vorbele astea l-au scos din minți pe unchiaş şi a început să zbiere:

— Să nu te-ncontrezi cu mine'mneta, c-aista-i nelegiuit care n-o mai fost altu-n spița me! Aista o cheltuit zace lei. Pricepi 'mneata?... Şi te-o calicit de-un scul întreg din braşovancă.

Femeia a făcut speriată:

— Alei! Ărăcan de mine!...

— Aşă! s-a zbîrlit mai departe Mîndruță. Ei? Acu-i mai iei apărarea?

Dar Toader, nătângul, care. toate le pricepea altminte, a izbucnit cu plînsul în gît, cum izbucnesc toți nevolnicii, adică fără măsură de leac:

— D-apăi ce? N-am căpătat cinci sute de franci? Tragi de-acolo şi gata!

Pe urmă, sleit după atîtea cuvinte spuse în şir, s-a răzămat de ştîlp, morocănos, în vreme ce Simion a sărit în fața lui, ca muşcat de şarpe.

— Valeu, Precisto, aiasta-i vorba de copchil, care să-l judece el pe tată-so?...

— Păi ce? a răzbufnit dîrz băiatul. Banii îs a'

mei. Atunci bătrînul n-a mai putut îndura şi a urlat:

— Da' tu nu eşti tot a' meu?... Şi jarc, jarc, două labe năprasnice au zgîlțînat popul casei, întovărăşite de o vorbă, care se mai auzise pe acolo deseori: Dumnezeul... de hăbăuc!...

VI

Toader nu mai putea munci la cîmp. Nici mîna, nici piciorul nu-i dădeau voie să le ducă la prea mare osteneală. Iar fiindcă Simion Mîndruță nu putea să ție „boier în casă", a umblat ba pe la Bîrlad, ba pe la Vutcani, ba pe la Crasna să-i afle vreun rost ca băiet de prăvălie, ori ucenic la careva meşteşugar.

După multă trudă a aflat un stoler şchiop din tîrgul Cras-nei — unu' Stoian — care s-a îndurat să-l primească pe masă şi casă. Acela mai întîi înțelegea bine suferința, fiindcă trecuse şi el prin ea şi apoi acolo a avut alt curaj Simion să vorbească, văzînd că beteşugul nu-i piedică pentru meserie.

Şi-aşa, Toader a început a simți plăcerea unui şuiet de rindea pe netezimea scîndurii, plăcerea sfîrîitului de ferăstrău în carnea albă şi învînată a lemnului, plăcerea zgomotului rodnic din muchea ciocanului, trîntită drept în capul cuiului, şi mai ales bucuria aceea neasemuită, să croieşti zeci de bucățele felurite şi apoi să le aduni, să le întocmeşti, să le închegi şi apoi deodată să scoți din ele un lucru aproape viu, plăcut ochiului şi purtător, care prețuieşte de zeci de ori cît scîn-dura moartă din stivă.

Era sîrguitor, avea mînă destul de uşoară şi vedea limpede ce şi cum trebuie făcut. Asta l-a îndemnat pe Stoian, lemnarul, să şuguiască:

— Din mînă zice bine!

Şi poate că mult ar fi zis şi cu mult mai bine, dacă în vara aceea n-ar fi trecut în fiecare zi aeroplane pe sus, cînd de la Vaslui spre Bîrlad, cînd înapoi, rîcîind fără contenire şi fără milă zganca amară a bietului suflet trecut prin atîtea încercări.

În ceasuri slobode de sub seară, ori în zile de sărbători, Toader rămînea lîngă bancul jupînului şi se deprindea să lucreze acolo ca un meşteşugar adevărat. Dar din scîndurile subțiri, scoase din capete, nu sclipuia alt nimic decît doar mici gîngănii ciudate, care semănau din ce în ce mai mult cu păsările huruitoare din văzduh.

Cea mai frumoasă, mai bine îmbinată şi mai netedă i-a dat-o Ilenei în ziua de vineri, cînd fetişcana s-a abătut cu maică-sa la tîrg, de şi-au vîndut vaca şi cei doi porci.

A fost grozav de mîndru cînd codana i-a vzîrlit o pereche de ochi sprîncenați şi nu l-a crezut în stare să meşterească asemeni lucru dibaci:

— Tu ai? Eee... Ia nu te fă!

Iar el a cutezat să-i dea un pumn, aşa cum a văzut că fac băieții mai mari şi-a asmuțit-o:

— Nu mă stîrni, c-apăi...

— C-apăi ce?

— Fac una.... he-he-he! s-a făloşit el.

— Ca pe Huidiuman? a pufnit zvîrluga, legănîndu-se de mijlocelul subțire şi vîrtos. Iar Toader, privindu-i piciorul lunguieț, cu vine

întinse şi trase, îi urmărea joaca degetelor în praf şi rotunjimea nodeelor micuțe, care săltau din subțirimea gleznei.

— Să te iau şi pe tine... a îngînat el.

Atunci fata s-a făcut că-i dă peste nas cu jucăria din mînă, rîzîndu-l:

— Teaa... Da' vaca n-o iei?...

Şi pe urmă i-a podidit rîsul pe amîndoi. Dar apoi s-a pomenit bosumflat şi amărît. Neîncrederea Ilenei, tocmai a ei, care văzuse bine, i-a înecat inima într-o apă sălcie.

De aceea, la despărțire, în loc de bună ziua, i-a dat din cap:

— Lasă... La vorba asta, fata cea urîțică a rîs cu dinți aşa de albi şi aşa de veseli, că s-a făcut mai frumoasă chiar decît nevasta şefului de post.

În spatele Crasnei se ridică deal mare. Nu-i cît Huidiumanul, nici nu bate vînt neogoit pe el, dar Toader se îndeamnă tot mai aprig la ispita cea fără istov.

Numai că acolea n-are pădure să-şi ascundă lucrurile şi nici nu ştie cum poate ajunge a-şi avea lemnele şi pînza care-i trebuiesc.

Va să zică numai piedici şi numai lipsă. În schimb o îndîrjire oarbă, stîrnită din dinții cei albi, şăgalnici şi veseli ai Ilenei, care negreşit că trebuie asmuțită să-i arate — ba încă să-i arate mereu — dar într-alminteri să-i fie ghesul şi într-alminteri țintuită inima. De pildă să rîdă de bucurie, vă-zîndu-l pe el cum lunecă neted prin

văzduhuri alburii şi înalte, pînă în poala lui Dumnezeu.

Şi aşa, pe sub aşchii ascuțite de gînduri mărunte, însloieşte iarăşi încetul cu încetul pîrîul pămîntean al vieții lui Toader, peste care vin iernile şi trec în chip ciudat, fără să ție seama de orînduirile fireşti ale lumii. Ci nici că s-ar putea să fie altfel, de vreme ce el însuşi e încălcarea acestei orînduiri. Dar băiatul lui Mîndruță nu ştie ce este el şi ce sînt alții. El nu se socoate deosebit lor, şi dacă nu se măsură cu ei, o face din teamă că s-ar afla mai prejos ca oricine.

Iată deci pentru care cuvînt nu mai îndrăzneşte să-şi arate nimănui dorințele, nu poate cerşi nimănui ajutorul, nici meşterului, nici băietanilor lui, nici celorlalți flăcăuaşi din tîrgul Crasnei, care nu-l iau în joaca şi hîrjoana lor, nu-i vorbesc despre fierturile tinereții ce-şi înmugureşte otrava cea dulce, iar nici nu-l rîd, văzîndu-l cît plumb pune pe vorbe şi ce lipsă de pricepere dovedeşte în toate legile omeneşti.

E singur în tot hăul lumii. Singur, cu grădina amețitoare a unui pămînt ce-şi arată lăicerele proaspete pînă în nesfîrşit şi cu dinții şăgalnici ai Ilenei. Încolo, numai apropieri întîmplătoare de oameni şi împrejurări: un meşter care porunceşte, un tată care-l suduie şi-i trăsneşte palme, apoi o tejghea plină de gealăie, dălți, ciocane, cuie şi lemne. Ar zice că, la urma urmelor, nu întîlneşte decît alcătuiri multe, sau

care, dacă vorbesc, au un grai de unde el nu pricepe aproape nimic, aşa cum nu pricepi ce spune lătratul unui cine sau chirăitul unei găini.

În privința asta i s-a întâmplat ceva neobişnuit. Faptă,măruntă, la urma urmei, dar tulburătoare cînd a încolțit în suflet o bănuială, de care nu se mai poate scăpa. Iat-o.

De cîte ori venea ceasul prînzişorului şi punea talgerul pe butucul din dreapta uşii, iar el se aşeza pe un scăunaş făcut chiar din mîna lui, se deprinsese să-şi vîre botul ascuțit şi slab prin zăbrelele portiței din față o arătare de cîne jigărit, haimana blîndă şi linguşitoare, ca orice haită fără stăpîn.

Cîtăva vreme, Toader nu l-a băgat în seamă. Pe urmă a deprins a-i zvîrli cîte o bucată. Iar mai apoi s-a aflat sîcîit de obişnuința cînelui, pentru că aceea începea să fie un fel de poruncă şi un fel de gîtuire zilnică. Atunci, în loc de bucățica de carne, a început să arunce lemne, bulgări ori pietre. Dar cînele nu înțelegea. Pentru el „orice" îi arunca, era tot o bucată de mîncare, chiar dacă uneori schelălăia în durerea loviturii din plin. Mirosea bucata, ba uneori o lua şi în gură, nelăsînd-o decît dacă mirosul ori gustul îi spunea că ,,nu-i lucru pe placul lui".

— Nărodu' ista crede că eu nu pot să-i dau decît merinde, aşa gîndea Toader, repede obosit de înrăirea lui.

...Ci nu băga de seamă că, la fel cînelui, era

şi. el, reîntors mereu la portița slavilor şi cerşind cu bot flămînd şi slab o bucățică din' luminăția înaltă, care dormea uriaşă în talerul albastru de sus.

Într-o bună zi a deschis porțile şi a pus înaintea gurii flămînde strachina întreagă. Atunci i s-a năzărit că ochii cînelui seamănă cu ochii Ilenei. Dar ai unei Ilene firave şi mici, umilite şi triste ca orice făptură care vrea ajutor şi stăpîn. Şi atunci i-a încolțit în cap pentru întîia oară gîndul că fetica vădanei îi seamănă lui. Căci întocmai ca el — care-şi lăsase greutatea trupului pe creasta Huidiumanului, şi-şi ridicase în răspîntiile cerului numai ochii — codana îşi lăsase ochii aci, iar trupul şi—l dusese acasă.

Turbure gînd şi nerod, nici vorbă. Dar cînd oare viața s-a clădit cu adevărat pe gînduri limpezi?

De atunci încolo, Toader s-a simțit mai puțin singur, iar în ziua cînd Ileana a mai dat odată pe la tîrgul de vineri, băietanul a băgat de seamă că i-a venit un rînd de ochi străini.

Iar cei adevărați şi buni îi rămăseseră lui, în cinele flămînd şi credincios, care căta sfielnic un stăpîn.

Degeaba te trimite jupînul în fiecare zi să-i aduci scînduri şi leaturi de la cherestea, dacă nici nu eşti în stare să furi, nici nu eşti în stare să ceri.

Pleci spre casă numai cu lemnele pentru

meşter, iar sub spinarea încovoiată de povară, pieptişorul slab îți oftează de două ori greu.

Şi încă n-ar fi nimic. Dar Toader ştie astăzi bine ce vrea, iar mîna lui s-a deprins cu fel de fel de iscusimi, hărăzite toate să-i dea ajutor la durat aripi mai uşoare şi mai tari, scaun zdravăn şi toarte sănătoase, de unde să se țină cu toată străjnicia, ca să poată cumpăni în chip desăvîrşit aşezarea zborului pe vînt. Căci, astăzi, vede foarte bine ce cusur a avut pasărea lui de pe Huidiuman şi de ce a răpăgat aşa de lesne în părți. I se înfiripaseră, încetul cu încetul, amintiri care au răzbătut greu în neguri şi foarte tîrziu. Dar acestea dăinuiesc pînă azi, ba încă au crescut şi s-au învîrtoşat într-atît de mult, încît le simte în mînă, tari, ca pe nişte greutăți. De pildă, ştie bine cum a fost smulsă pasărea de pe pămînt şi cum, după o clipă de tremur pe loc, s-a prăvălit înapoi, lunecînd pe spate jumătate de arcuire, pînă să ajungă iarăşi sus, la altă oprire şi altă tremurare. Decît, coarda aceasta nu s-a iscat de la sine. Toader îşi simte şi azi mînile încleştate în inelele de frînghie, de cum a înțeles că începe lunecarea pe spate. Ține minte cum s-a ghemuit în față cu leagăn de funie cu tot, şi cum se căznea să tragă în jos partea dinainte...

Iar la truda asta, cutia ascultase ca un cal de bățul pus în zăbală. Gura s-a aplecat spre pămînt. Apoi oprirea. Apoi o clătinare uşoară. Şi apoi, deodată, pînzele umflate de pleasna care le

brînci pe dedesubt, pînă le-a repezit de două ori mai sus.

În lunecarea pe stînga, începută după aceea, Toader vede iarăşi limpede cum s-a tras nebuneşte spre dreapta. Dar mai ales simte cum s-a sucit toată pasărea o dată cu dînsul, luînd-o în partea unde se închircise el.

Nu ştie ce a făcut mai apoi; nici nu mai are nevoie. De altfel se miră că-i răsar în creier asemenea amintiri, cînd cele tari şi adevărate nu-i arătau decît cer şi lanuri, frumusețe şi lumină. Adică vrajă ameţitoare care cuprinde sufletul cît poate apuca — aşadar peste tot cît îl ai —- întocmai cum e cătina din gardurile de vie.

În cheagul acelor întoarceri de vreme se limpezeşte însă calea întreagă pe care ar vrea să apuce. Şi sufere cu atît mai tare, cu cît mai lămurit pricepe că n-are nădejde să-i afle putință de înfăptuire.

Îi dă ghes inima să ceară şi nu poate. Îi dă ghes inima să facă mici păsărele de lemn şi să le vîndă în zilele de tîrg, dar nu cutează pentru că i-i ruşine. Îi dă ghes inima să fure şi i-i frică.

Atunci stă nopți întregi cu ochii boldiți în bagdadie şi plăsmuieşte năzbîtii grozave, cu bani mulți. Visează că a găsit o bumaşcă pe hudiță, i se năzare că dă peste un portofel scăpat jos în stație, îşi închipuie că meşterul moare şi că rămîne el singur stăpîn la tejghea.

Dar degeaba desface toate gheomoltoacele de hîrtie scîrnavă din băltoace, zadarnic stă cu

ochii pe lespezile şi pe prundişul staţiei, în van aşteaptă să se întărească tusa lemnarului. Toate îşi merg calea de mai înainte, în frunte cu dorurile şi amarul lui.

Dar într-o zi farmecele s-au dezlegat. Venise veleatul minunilor şi trebuia să se împlinească şi cea mai de minune dintre ele.

Aceea a fost tot o vineri, ziua de tîrg a Crasnei. Iar Ileana se abătuse din nou cu vădana de maică-sa la vîndut gîştile şi la cumpărat o pereche de papucei noi, pentru picioarele subţirele cu vine lungi şi glezne mici.

— Ia ascultă, jupîneasă — s-a strepezit baba către tigoarea[9] neţesălată, care pufăia tutun după o tejgheluţă cu umbrar de sac — spune, mă rog ţie, cît costă cipicii iştia?

Şi tocmala a început cu o vrăjmăşie şi un potop de ceartă, că-ţi părea la un pas de bătaie.

— Văleuu, mămulică, d-apăi atîţia pitaci nu daaau... să ştiu de bine că-mi rămîne plodul nemăritat! se căina în gura mare bătrîna.

Iar cealaltă se făcea nepăsătoare şi ţipa încă o dată pe-atîta:

— Foarte bine! Nu dai, nu ai! Dar aşa pantofiori, nici la Vaslui nu găseşti, la duduci! Asta-ţi spun eu! Apoi, ca s-o hotărască mai repede, zice: Da o femeie bogată ca ‘mneata, care te-ai priceput să iei aşa bocanci buni la băiat, de fac peste patru sute de lei, trebuie să

[9] tigoare = nemernic, ticălos, trîntor.

cumperi şi la domnişorica lucru bun…

La vorba asta, Toader steleşte cu ochii, speriat. Patru sute de lei ciuboţelele lui? Şi orbăcăind în nişte crîmpeie de zarişti nebănuite, n-a mai auzit nimic din ce s-a spus cîtva timp cu privire la el, la bocancii lui, la frăţia cu fata şi la pantofiorii cei scumpi.

A prins doar atît:

— Marfă bună! Se cunoaşte numaidecît. Ascultă la vorba mea: nu te calici de pomană, că şi aiştea tot de la mine trebuie să fie — am avut acu un an peste o sută de perechi; s-au vîndut ca pînea cea caldă. Şi-i vezi?… Noi-nouţi, de pot chiar să-i primesc înapoi, cu un mic profit…

Nu ajunsese teleguţa vădanei nici la cantonul cel dintîi de pe şosea, că Toader era întors la negustoreasa cea grasă şi-i punea bocancii pe tejghea.

— Ce pofteşti cu aşa nişte rupturi scîlciete? s-a răstit femeia.

Neaşteptîndu-se la astă primire, Toader a înghiţit greu:

— Păi, adineauri ai zis…

— Ce-am zis?

— Că-i iei înapoi.

— Hee! înapoi? a rînjit buha. Da' ce? Eu te-am pricopsit cu cioambele astea? Aşa un toval prost numai la Vaslui găseşti. Aiştia nici două sute de lei nu te-au ţinut.

Coarda din inima băiatului a plesnit uscat şi s-a rupt. Cît ai număra două, n-a mai putut

răsufla. Painjeniş vînăt i-a coperit ochii şi i s-a făcut o ruşine şi o silă, soră cu moartea.

Înghețat din dosul urechilor pînă în creştet, a întins mîna, a cules tremurînd bocancii şi a plecat.

— Hee! Bre!... l-a oprit din urmă femeia. Doi poli îți dau!...

Dar flăcăuaşul nu auzea. Îi năpădiseră în urechi roiuri de bondari şi de viespi otrăvite. Mergea înainte ca un orb, izbindu-se de oameni, neferindu-se de căruțe şi de cai, pînă ce l-a dezmeticit o codirişcă de bici, arsă drept de-a lungul mînii cu şuruburi de argint în ea. A gemut şi s-a oprit să-şi dezmorțească locul fript. Dar abia atunci a înțeles că în toată hărmălaia foşgăielii tîrgului răcnea un glas pentru el:

— O sută!... Mai mult nu dau!...

Şi aşa se face că, într-o zi a sfintei vineri, întru toate-milostiva, ochiul de argint al unei biete sute de lei a ajuns să fie avere mult mai mare decît toate averile care s-au strîns pe o lume tixită de averi.

Cît ai bate din palme, mintea căpie a lui Toader căpătase o răsucire de tot ciudată. Banul cerea aşa de aprig alt ban şi alți bani, încît băiețandrul s-a pomenit că uită cu totul rostul pentru care îl dorise şi că nu-şi mai dezleagă băierile socoatei decît numai şi numai să născocească prilej de cîştig. De bună seamă însă, acum nu mai aştepta minuni. Se deprinsese cu nădejdea că poate să le facă el

minunile acestea.

Iar cînd meşterului Stoian i-a venit telegramă de la Pucheni că răposase tătînă-său şi a pornit de sîrg cu nevastă şi copii, lăsînd casa goală, drept care i-a dat şi lui Toader treizeci de lei, să aibă de mîncat, băiatul a mai făcut şi altă minune. Trei zile n-a luat nici anafură în gură: şi astfel cei treizeci de lei au crescut mormăieş lîngă suta de mai înainte.

Apoi vinerea următoare, scormonit de un gînd anume, a luat în mînă o jucărie de păsărică din cele făcute de el şi s-a plimbat multă vreme prin faţa negustoresei de încălţări.

Ba chiar s-a şi oprit, uitîndu-se cînd la ea, cînd la bocancii lui, care şedeau acum la rînd cu alţii, dar aşa de văcsuiţi şi de lucitori, încît nici nu-i venea să creadă că avusese vreodată asemenea frumuseţi în picioare.

Într-un tîrziu, cînd forfota muşteriilor s-a mai rărit, femeia l-a băgat de seamă şi l-a cunoscut:

— Ce faci, bre? Pe urmă, zărindu-i jucăria în mînă, a rîs din toată ştirbătura cîrpită cu aur: Brava! Iaca, tot îi bine că ai parale. Ai cumpărat o pupăză frumoasă!

Numai că Toader a curmat greşeala:

— Mţ! Nu-i pupăză... Aista-i iroplan!

— Aşaa?

— Îhî! Şi eu l-am...

— Cee? s-a mirat ea.

— Păi... a întărit el, iar grasa l-a alinat cu tresărirea genelor roşii, zbătute mărunţel sub

două creţuri de frunte:

— Ei, bravo! Lucrează mai multe şi faci comerţ cu ele, în staţie, la tren.

Dacă ar fi detunat tăriile lui Dumnezeu asupra lumii să dihoace pămîntul în felii, Toader n-ar fi avut răscoală mai puternică în ţelina sarbădă dintr-însul.

I se părea că sfatul femeii e izvor de potop binecuvîntat. Un potop de arginţi şi bănuţi de aramă, care se prefiră, rosto-golindu-se pînă se fac numai păsări, mai mici, mai mari, apoi uriaşe, de nu mai încap în Crasna, ci acopăr lumina soarelui întreg.

Abia a auzit:

— Dacă aduci şi la puiul meu una, ai îndată doi lei!

I-a răspuns punîndu-i jucăria pe tejghea şi luînd hrăpăreţ nichelul rotund, neted, gras. Apoi, ca un hămesit, a dat năvală între sculele din atelier şi s-a năpustit pe lucru, cum s-ar năpusti o fiară flămîndă la o troacă plină cu demîncare bună.

Căpătase curaj...

Peste două zile era în gară, stîlpit pe muchea fanarului verde şi privea vagonul de lîngă el, ţinînd aninate printre degete vreo trei ori patru păsărici de lemn.

Ci nu îndrăznea să-şi strige marfa, aşa cum făceau toţi băieţaşii cu bomboane, jurnale ori limonada. El aştepta muşterii să se îmbie singurei. De aceea se uita la vagon cu privire

deşartă şi fără păs. Părea că nici nu-l vede. Țintise partea neagră şi lustruită, pe care sclipea tăblia albă cu scrisa:

IAŞI — BUCUREŞTI

Dar nu desluşea însemnarea din buchi. Era juruit stingherelii şi n-ar fi putut înfrunta ferestrele înflorite cu capete multe, cu ochii rîzăreți şi dinți guralivi. Ba nici măcar la cele două geamuri goale din fața lui nu cuteza să cate. Privirea i s-ar fi părut cerşeală, iar ban de milă nu putea primi.

Ô flacără de stînjîriel i-à pîlpîit in gene şi, fără să vrea, ridică pleoapele. Încremeneşte. Nimerise ochi în ochi cu o femeie minunată, ca o cadra de altar. Un boi de floare albă, culcat în cununa cozilor negre, care luceau ca nişte şerpi de smoală împletită; sprîncene rotunde şi mirate, peste priviri adînci, unde tremurau două scînteiuşi, ca două răzbateri din-tr-o lumină de dincolo oamenilor. Iar gura adumbrită deasupra şedea uşor deschisă în răsuflare, asemeni unei vieți aparte, gata să şoptească numai cîntec, numai frumusețe.

— Icoană!... Atît a putut să cugete Toader. Şi el, sfiosul, care nu era în stare să se uite în ochii, niciunui om, şi să-l vadă limpede, s-a pomenit de astă dată privind cu fără de măsură şi cu tărie ce nu şi-o bănuia mîndrețea aceea uluitoare, închenărită în fereastra vagonului fugaci.

Într-asta femeia rămăsese şi ea cu ochii

agățați de copil.

— Comandorule, a îngînat încetişor cuiva din spate. Şi nu-maidecît i s-a ivit alături un voinic, deliu şi chipeş, veşmîntat ofițereşte în straie cenuşii-albastre, cu piept plin de decorații şi mîneci hăcuite de galoane.

— Ce-i, doamnă? a întrebat el.

— Regarde ces yeux! a murmurat. Apoi aproape scuturîndu-se de un fior prins în spate, rosteşte mai tare: Ils sont effroyablement beaux![10]

— Da, turburători... a încuviințat ofițerul. Je connais ces yeux-là![11]

— Oui! a întărit ea. On a l'impression de les avoir vus quelque part...[12]

— Ou, peut-être, faudra-t-il les y rencontrer...[13]

— Peut-être[14] ... a suspinat femeia, în vreme ce Toader, împins ca de o mînă tare, înălța uşor spre dînsa cele cîteva păsărele.

— Avioane! surîde ofițerul.

— Achète-lui...[15] a suflat ea.

Dar el a strîns din umeri, pufnind în nări un bob de rîs:

— Ce să fac cu el? Doar să mă pot lăuda că

---

[10] Priveşte-i ochii. Sînt nemaipomeniți de frumoşi.
[11] Eu cunosc ochii ăştia.
[12] Da. Ai impresia că i-ai mai văzut undeva...
[13] Sau poate abia va trebui să-i întâlneşti...
[14] Poate.
[15] Poate.

sînt singurul pilot militar cu maşină proprie, nu?

Şi luminați amîndoi de glumă au plecat ochii pe jucăria stîngace, ridicată din mîna băiatului.

— Parcă ar fi un lăstun, nu-i aşa? a zis doamna cea frumoasă. Ce tip de avion e ăsta?...

— Tip „Lăstun", cum ai spus dumneata. Dar un lăstun care s-a molipsit de racila cucoanelor din ziua de azi: şi-a scurtat coada.

— Şi cum adică? Vrei să spui că asemenea avion n-ar fi cu putință?

— O, doamne! De unde vrei să presupun eu ce anume o să fie peste un veac. Poate că atunci omul are să-şi ia de-acasă bastonul ca şi azi, dar în loc să-l facă numai umbrelă, o să-l facă avion... În privința asta sînt tot aşa de neştiutor, cum era, de pildă, răsbunicul meu, dacă i-ar fi căşunat cuiva să-l întrebe, acum o sută de ani, cîte ceasuri de zbor şi la ce înălțime crede că o să-i ajungă strănepotul... Tot aşa de neştiutor şi tot aşa de pornit să ia lucrul în zeflemea.

— În zeflemea? s-a mirat femeia. Dar el nu aflase că se poate zbura, pe cînd dumneata ştii.

— Cu atît mai mult. Am voie să fiu mai mărginit. Adică să bănuiesc şi să fiu nedrept cu orice îmi depăşeşte deprinderile. Dă-mi voie să fiu mai lămurit. Iată jucăria asta. Eu ştiu că sînt pe lume avioane alcătuite numai dintr-o aripă. Ştiu că avioanele acelea zboară. Totuşi eu nu am ajuns să le înțeleg. Eu m-am deprins cu maşini la care stabilitatea longitudinală e ținută

de ampenaj.

— Ce-i asta „ampenaj"?

— Cîrmele: cîrma de adîncime şi de direcţie. După aceea a urmat: Va să zică mintea şi deprinderea mea îmi spun că un asemenea avion se dă peste cap. Şi în degetul care a închipuit cu cercurile lui o răsturnare de frunză învîrtejită spre pămînt, Toader s-a văzut pe dînsul rostogolit din înălţimi, ca odinioară, în ziua aceea de basm, cînd s-a învolburat ca' un puf de păpădie peste meleag.

— N-o fi avionul izbutit, dar ochii sînt izbutiţi cu adevărat! a încheiat cu o undă de tristeţe femeia, pentru care lămurirea celuilalt nu avea decît un înţeles restrîns.

De aceea, cînd ofiţerul înapoia lui Toader jucăria, ea i-a şoptit.:

— En tout cas, donne-lui quelque chose![16]

Şi ofiţerul i-a dat zece lei, zîmbindu-i prietenos.

— Să spui celui care le face, că nu-s făcute bine.

— Mais prends garde, mon dieu! a murmurat ea repede. C'est peut-être lui...[17]

— Crezi?... i-a zis el încet. Apoi l-a iscodit pe flăcăiandru: Dar cine le face?

Băiatul a plecat puţin capul, iar ochii i-a plecat de tot:

---

[16] Oricum, dă-i ceva.

[17] Dar bagă de seamă, Dumnezeule, poate că e el...

— Eu!

— Voilà! a surîs femeia.

— Bravo! l-a mîngîiat ofițerul. Apoi dacă le faci tu, să te uiți bine la un avion, cînd trece pe aci, auzi? Iată, eu trec mîine după masă la şaisprezece treizeci. Şi poftim, am să zbor mai jos, ca să mă vezi tu bine, auzi? Să te uiți...

Iar fiindcă ochii lui Toader s-au făcut aspri şi nesuferit de mari, țintindu-l drept şi plin de neîncredere, ofițerul a mai spus o dată, pentru clănțănirea trenului pornit:

— La şaispre... la patru şi treizeci, după masă.

Pe urmă s-au întors amîndoi în cupeu şi s-au aşezat pe canapelele roşii, la două colțuri deosebite. Se simțeau obosiți.

Toader nu era în stare să bănuiască nici cum că domnul acela şi-a bătut joc de el, dar nici uimit nu mai era. Pesemne că n-avea răgaz, sau nu mai avea nici o parte de minte ne-prinsă. Frumusețea de icoană a femeii se întregea în chip ciudat cu vorbele pe care le spusese ofițerul, lămurind, dar şi în-cîlcind atîtea lucruri deodată, încît răsturnase din nou în el aproape tot sudumul de credințe noi şi de visuri vechi. Numai într-o privință era limpezit. Deocamdată maşina trebuia să aibă coadă.

Toader ştie prea bine cîtă dreptate avusese ofițerul.

Şi astfel, cîteva din cuvintele acelea căzuseră aidoma ca o fiertură de plumb trîntită pe

îmbinarea de capete a două şini fără de sfîrşit: legătura care poate schimba faţa lumii.

De aceea acum, cînd, ajuns lîngă tejghea, s-a frînt pe scaunelul tare, închide ochii şi se vede aşezat întocmai la cîrma păsării lui. Dar născocirea a căpătat coadă ce se mişcă la dreapta şi la stînga, în sus şi în jos, de-i ţine mersul lin şi oblu.

Cum sînt făcute sîrmele şi cum e alcătuită coada, nu ştie.

Mîine însă va privi pe cer şi va învăţa totul de la maşina care dinadins coboară, ca o solie binecuvîntată, pogorîtă lui din înălţimea slavei.

În atîta bucurie simte că a crescut. I s-a dat un rang pe care nu-l mai are nimeni în tîrgul întreg...

— Nu-mi ies din minte ochii băiatului, zice ofiţerul rîzînd. dar aproape sîcîit.

Femeia tresare:

— Nu-i aşa? Tocmai la asta mă gîndeam şi eu acum. Apoi cu jumătate de gură: Ochi de cer, îndepărtaţi şi reci.

— Îndepărtaţi şi reci? a întrebat zîmbind el. Nu cred. Cerul nu-i aşa de rece şi nici aşa de îndepărtat.

— Pentru dumneavoastră, zburătorii, poate...

— De bună seamă, pentru cei care-l colindă, îl simt şi-l văd din miezul lui. Numai aşa poţi fura un fir de răsad din el.

— Eşti foarte poetic, comandorule! a surîs mişcată tovarăşa de călătorie.

— Nu. Dar după zece ani de aviație am măcar dreptul să încep a iubi zborul. Atîta tot. Pe urmă răspunzînd unei întrebări din el, a zis tare: Da, hotărît. Mîne fac două rotocoale peste Crasna.

— Credeam că ai glumit, a zîmbit ea.

— Nu. O fac pentru cei doi ochi de cer, cum le-ai zis. Şi-apoi, a rîs el: Ce Dumnezeu! Ăsta e un mic serviciu între camarazi...

Iar trenul bocănea înainte pe sforul de fier al iuțelii lui.

— Tu ai bilet de voie să vinzi în stație? s-a răstit unul cu dungă roşie la şapcă.

— Păi... îngăimă Toader.

— Ce: „păi"? Răspunde scurt: Ai, ori n-ai?

— Mț!

— Bine! Apoi las' că-ți arăt eu! mormăi el făgăduitor printre dinți, după care răcneşte încotrova: Manole!

— Poruncă, don' şef, sare zornic dintr-o uşă, departe, omul de negură şi de fum, care întorsese capul în prag, auzindu-şi numele.

— Ia-mi-l pe domnişorul ăsta şi să mi-l dăscăleşti după cum ştii tu. Vinde aici, fără bilet.

Manole l-a înfundat pe Toader într-o chichineață de odaie afumată, printre lăzi, cîntare şi ziduri smîngălite.

— De cînd vinzi?

— De ieri.

— Cîte ai dat?

— Patru.

— Cît ai prins pe ele?

— Douăzeci de franci.

— Vas'că unul vine...?

— Cinci franci.

Manole stă o clipă crunt şi face tăcut socoteală. Apoi zbucneşte:

— Brava! Vine ieftin! Ia dă-mi-le mie pe astea trei, că tocmai atîția copchii am şi eu.

— Poftim.

— Şi acu rupe-o din loc! Băiatul se întoarce, gata să țâşnească afară. Manole țipă: Nu pe acolo! Pe aici, să nu te mai vadă don' şăf! Şi îi deschide altă uşă.

Dar n-apucă Toader a trece pragul, că omul îl înşfacă de bîrneț:

— Ia mai stai, țîcă. Na de colea şi un pol de franci, încai să nu-mi bănuieşti.

Toader prinde inimă. Dovadă că tot mai poate îndruga.

— Păi, vine numa' cincispre'ce. Că eu dau cu cinci...

— Hai te cară, sucilă, c-apoi dau şi eu... Da' eu nu dau cu cinci, dau cu laba!...

Toader tînjeşte. Socotelile s-au încurcat din nou, iar nădejdile sînt potmolite toate dintr-o dată. A prins muşchi în pragul casei, deşi ai jura că nu mai ține minte vorba domnului din tren, care făgăduise să vie după-amiază cu pasărea lui de fier. Dar chiar de n-ar fi fost s-o uite, cum nici n-ar mai fi crezut-o, pentru că scăpătase în golul acela urîci.os, unde sufletul

omului nu-şi mai îngăduie zburătăciuni. Oftează greu şi cată lung între zăbrelile portiței ochii cei credincioşi ai cîinelui fără stăpîn. I-ar fi de mîngîiere în atîta amărăciune.

Şi aşa, îndemnat cum e să apuce în cîte o parte fără să cerceteze anume rostul pornirilor lui, iese pe hudiță, să afle jigodia roşcată şi miloagă.

Fluieră de cîteva ori în darrt, apoi se îndrumează spre şosea, făcînd cotul la stînga. Departe, pe dîmbul de peste malul şanțului, zăpşeşte pata ruginie a blănii. Atunci mai fluieră o dată, de două ori, pînă ce cinele îl aude, îşi dă seama că e chemat şi sare din loc, apropiindu-se încet, umilit, îngenuncheat pe picioarele dinapoi cu coada bălăbănită în colb a supunere şi mulțumire.

— Nea colea, mă!...

Cînele dă să treacă şoseaua, dar în aceeaşi clipă un automobil țîşneşte la întorsură, zbîrnîie groaznic din scrîşnetul de fiară al trompetei, detunînd în iuțeală şi praf arie.

Cînele s-a zăpăcit. Se clatină, cearcă să sară în lături, dar nu mai are timp. Matahala neagră se prăvale drept peste el, terciuindu-i coşul pieptului sub roți.

În bala de sînge prelinsă din gură se amestecă spumă albă şi noroi. Un zvîcnet scurt... Un tras de aer între coastele măcinate şi...

— Mă prostule, mă!... Stăpîn ai vrut?... Stăpîn

ai avut! Ileana îşi poate lua ochii înapoi.

Întîmplarea asta, de la care privirea lui Toader nu s-a putut dezlipi multă vreme, s-a înfipt ca un sfredel în inimă şi are să doară lungi ani de zile.

Încep a bănui că viața lui se drămuieşte în sînge şi țăndări de os...

Iar pe cerul înnourat cu stropşituri de ploaie şi vînt ascuțit, numai stoluri de ciori croncăie jalnic, ridicîndu-se din sălciile Bîrladului. Alte păsări nu se arată. Nici nu vin, nici nu trec. Stau cuminți în adăposturile lor.

Cînd a auzit izvorînd bombănitul motorului, a aruncat cît colo ciocanul şi a zbughit-o afară, fără să mai cate la supărarea meşterului.

— Ai înnebunit?... Ce-o mai fi şi zărgheala aiasta?... Dar Toader iscodea pe cer, cît e cerul de mare, să afle puntişorul cel negru care, negreşit, venea pentru el; numai pentru, el. Toată noaptea îl visase doar, printre sughițele şi plînsul amar vărsat pentru bietul cîne teşit în drum.

Motorul bate tot mai încordat şi din cînd în cînd, paliile de şuiet aduc huruitul mai împlinit şi mai tare.

În sfîrşit, iată-l. Pluteşte sus, sus de tot, unde arată mai micuț ca o gînganie a verii şi vine întins, aici, pentru dînsul, Toader Mîndruță, biet ucenic de stoler.

Iar în gară, trenul de patru şi jumătate soseşte la țanc.

Îi lăcrămează ochii şi vede greu, aşa de tare e lumina cerului nalt, aşa de sus maşina zburătoare. O aşteaptă să-şi apropie mersul, se amăgeşte că o vede coborînd, dar pasărea îşi ține înainte drumuirea dreaptă, fără să ciuntească înălțimea unde-şi poartă căile de foc.

Acum e deasupra, în creştet. Iar acum a trecut, fără să audă şi fără să simtă chemarea ochilor şi a inimii de jos.

Brațele lui Toader au căzut de piatră. Sufletul lui Toader a căzut şi el în afund. Înfrînt, intră încet pe uşă, să îndure îngereşte boscorodeala mînioasă a jupînului sîcîit:

— Nu-ş ce ai de la o vreme. Te-ai izăltat de tot, dom'le!

Dar Toader nu răspunde. Zmîrcîie un bob de rouă sărată, rostogolită în hopuri mărunte de-a lungul unei nări şi întoarce capul în cea parte. Bărbații nu se cade să bocească. Sau dacă plîng, să nu-i mai vadă nimeni...

Comandorul îşi aruncă ochii pe cercurile negre, unde numerele acele verzui înseamnă: înălțime l400. Turații l800.

Apoi mulțumit — şi mai mulțumit încă văzînd Vasluiul aproape, dealul Bîrnovei în fund, iar după el, prizărindu-se petele albe ale laşului de sus — Cazarma Regimentului l3, Universitatea şi Liceul Internat — îşi lipeşte obrazul pe marginea căptuşită în colac moale de piele şi se uită jos, la firul negru al drumului de fier, alături de care şoseaua albă, tălăzuită ca un fir de ață

dăstrămată, se înfundă în tufele copacilor din dreptul Docolinei...

„Lîng-al Docolinei vad..."

Atunci, pe răsuflarea cu zumzet regulat a motorului, se înfiripă ciocănire de versuri uitate:

„Jos în vale la Bîrlad, Lîng-al Docolinei vad..."

Dar mai departe nu ştie. De altminteri nu mai are nevoie, fiindcă nici n-a apucat bine a le isprăvi pe acestea două şi a trecut cu mult dincolo de:

„Lîng-al Docolinei vad, Jos în vale la Bîrlad..."

Iar avionul săgetează văzduhul, drept către ghebul Bîrno-vei, călcînd nesimțit peste pata mărunțică a Crasnei, de unde panglica albă se despică în două şi fuge pe sub coamă de păduri:

„Să ajungă drept la Huşi, In cutie de păpuşi..."

Acum s-a supărat deodată şi strînge furios manşa în mînă. I-i necaz pe prostia asta care i-a rămas în urechi încă din anii războiului, cînd a fost cu refacerea regimentului prin partea locului:

„Nu-i cutie de păpuşi,

Ci e tren de Crasna-Huşi."

„Cum naiba de nu scap eu o dată de nerozia asta?" gîndeşte el. Şi nu bagă de seamă că „nerozia" îi vine în minte cu atît mai neîndurată şi neocolită, cu cît mai aspru vrea să o alunge.

Dovadă că vorbele îşi sfîrîie roata înainte:

...„Deci văzuşi, văzuşi, văzuşi, Că nu-i casă de păpuşi, Ci e tren de Crasna-Huşi."

— Ptiu! se răzvrăteşte comandorul. Cogeamite om şi parc-aş fi un copil...

Tresare.

— Copil? Iar în fulgerarea minutei aceleia, doi ochi mari, uriaşi de mari, îşi cresc albastrul rotund şi mustrător: Drace! Era să uit!

Scurt, dă manşa la stînga, împinge piciorul pînă în fund şi avionul se răstoarnă într-o rînă, de taie aerul ca un topor, lunecînd devale şi întorcîndu-se cu botul către Crasna.

Coboară țintă spre gară, pentru că vrea să-l vadă. Vrea să-l mai vadă. Ştie bine că el, în clipa aceasta, de-acum croieşte unui suflet micuț de om o amintire aşa de mare... aşa de...

Şi cine ştie ce încă...

A auzit. Motorul împuşcă peste case de parcă vrea să le spargă acoperişul, iar Toader e afară în mijlocul uliței, cu ochii făcuți gură de iezer, gata să soarbă tot diavolul acesta undelemniu, care detună pe sus.

Tremură de fericire şi a uitat tot. Tot năduful lui, cu cîne laolaltă... Ba încă, uită chiar că trebuie să vadă cum e alcătuită maşina. Iar aceea se învîrte într-una, nămetenie de băr-zăun turbat, care a scos tot tîrgul în uliți şi toți slujbaşii din stație pe peron, cutremurîndu-le cheutorile minții, stîrnin-du-i să huhure şi să țipe, să dea din mîini şi să chiuie caraghioşi, ca şi cînd fiecare ar fi încredințat că avionul a venit înadins pentru dorul şi mulțumirea lui.

Numai Toader stă cu mînile lipite de piept,

palmă de palmă, de parcă se roagă cu ochi mari şi arşi, unui Dumnc zeu de puțină lume înțeles.

Comandorul, cu ochii lui de diavol scoşi peste buza maşinei, îl caută. In stație nu era. L-ar fi cunoscut după jucăriile din mînă.

Iar în tîrg cine să-l mai poată alege din atîtea sute de oameni, care au potopit la garduri şi pe drumuri.

I-i ciudă, dar nu pe copil, pentru că ştie de unde porneşte vina: amînarea cu o zi a întoarcerii. De aceea, inima îi dă brînci să coboare pe cîmpul din fața gării şi o ascultă. Încearcă. Se lasă la cîțiva metri să-şi dea seama cît de prielnic e imaşul, dar repede țîşneşte iarăşi în sus. Nu-i place locul şi nu vrea să-şi rupă junghetura dintr-o zbenguială fără noimă.

Deodată, cînd nici nu se aştepta, iar avionul pornise la urcuş, îl vede. Nu-i zăreşte fața şi nici măcar ochii cei mari nu i-a zărit, dar simte aşa de limpede că nu poate să fie altul, încît suceşte avionul în loc şi dă năvală jos, fluierînd în el, de-a fost a mirare că nu şi-a lăsat roțile într-un acoperiş.

Decît acum l-a cunoscut pentru că i-a deosebit ochii şi pentru că şedea acolo, neclintit şi drept, ca în fața stranei lui Dumnezeu. Adică aşa cum a stat şi comandorul odinioară, cînd a văzut întîia dată prizărindu-se pe cer duh de om în aripi de şindrilă...

Ofițerul i-a făcut semn cu mîna. Şi tîrgul întreg i-a răspuns.

Întreg, afară de Toader.

El se ruga.

Cu banii strînşi a cumpărat pînzişoară şi cuie mici, cum nu putea găsi la stăpîn. Dar tîrguielile astea i-au înghiţit tot, iar pentru lemn n-a mai avut de unde scoate.

Numai că, de astă dată nu se mai gîndea la piedici. Nopţi întregi a stat să socotească scîndurile şi leaturile ce-i trebuiau. De la chiristigiu a căpătat cîteva bucăţi, de la meşter a căpătat altele, iar ce a rămas de împlinit, adică de vreo trei ori pe cît avea, a început a-şi încropi dosind azi o bucată, mîine alta, poimîine alta.

Era totuşi cinstit în felul lui. Se bizuia să ceară Ilenei nişte „pitaci", sau să întoarcă paguba din cîte avea să mai cîştige.

Dar îndoielile asupra faptului necuvenit şi pospaiul căinţelor s-au strecurat repede pe lîngă dînsul. Era zorit să-şi împlinească lucrul, drept care podul şopronului a văzut îndată lucruri pline de ciudăţenie pentru casa unui lemnar sortit să încheie o viaţă întreagă numai uşi de rînd şi ferestre grosolane.

În cîteva săptămîni toate părţile erau întocmite şi nu aşteptau decît vremea să fie îmbinate într-olaltă, treabă care se cerea făcută de-a dreptul la deal, pe tăpşanul din dosul cîtorva clăi de fîn, unde nu se putea zări din tîrg.

Acum, fireşte, pasărea arăta altminteri din pricina cozii. Era mai uşoară şi cu leagănul

întărit. Două sîrme prinse în capetele unei scîndurele purtau cîrma de suiş, alte două, cîrma de ocolire. Iar fiindcă mînile trebuiau slobode, ca să se poată ține zdravăn, Toader a dibăcit scîndurelele aşa fel, încît să poată fi purtate cu picioarele, de îndată ce pasărea va fi săltat de la pămînt.

Şi iată unde este pricina că, într-o bună dimineață, meşterul nu şi-a mai găsit ucenicul la lucru. Totuşi, asta n-ar fi fost mare pagubă. Dar n-a mai aflat nici ferăstrăul cel mic, nici două ciocane, nici cherpedinul şi nici pachetul de 7f, „Wagnerştîfturi", cumpărat proaspăt pentru geamurile lui Condrea, perceptorul.

Iar cînd a socotit bine, a dat de atîtea leațuri lipsă, că numaidecît a făcut jalbă la şeful de post şi s-a rugat să-l ridice cu nepusă-n masă pe Simion Mîndruță din Viltoteşti.

Încheiată gata şi primind boare potrivită, pasărea lui Toader n-a avut nevoie de multă caznă pînă să aburce deasupra mirişlei. De pe loc, fireşte, n-a săltat, pentru că vîntul era alignit, dar cînd o înşfacă băiatul în mîni, gonind cu ea vreo douăzeci de paşi pe firul adierii, îndată se făcea uşoară şi năzuia să-l rupă de pămînt.

Două zile a tot rămas la sărituri micuțe de cîțiva paşi, neizbutind mai mult; ceea ce îl necăjea peste fire, pentru că nu-şi putea folosi cîrmele aşa precum li s-ar fi cuvenit.

A vrut el — nu-i vorbă — să le schimbe de la

picioare şi să le mute la mînă, ca să le poată duce în timp ce alerga, dar lucrul era greu de făcut şi cerea întîrziere.

De aceea, a fost peste măsură de bucuros cînd s-a dezlănțuit vînt straşnic dinspre miazănoapte; o răzbufnire aspră şi întinsă de-i era teamă că-l ridică fără voie şi—l cărăbăneşte peste tîrgul Crasnei.

În ziua aceea — adică numai dimineața, fiindcă vîntul cel din sus s-a tăiat repede şi au început altele — Toader a izbutit să sară de-a binelea de la pămînt, ca să aibă vreme a-şi pune picioarele în cîrme.

Cu toate astea era un lucru de neînțeles. Zburătoarea cea nouă se dovedea mai nesupusă decît cutia de pe Huidiuman, fapt care l-a îndemnat pe băietan să creadă că folosul cozii nu-i tocmai aşa de mare cum îi spusese ofițerul. Dar totodată a băgat de seamă că nu se zdruncină şi nici nu se răstoarnă, ci merge oblu rasă cu pămîntul, la fel de neted cum a pornit.

După două-trei aruncături mai lungi, făcute pe un clin ascuns vederii din tîrg, Toader a prins meşteşugul cîrmelor. A priceput chiar unde era meteahna neascultării. Căci pasărea îşi ținea drumul cu atît mai bine, cu cît luneca mai repede,' pe cînd la mers încet era şovăielnică şi bleaga.

„Vas'că aista ți-i năravul! Acum m-am dumerit!" şi-a spus flăcăul şi pe dată a hotărît să-şi ia inima în dinți şi să cuteze salturi mari,

cît mai de sus, cu scoborîş îndelung către vale.

Pe crestele mari prin părțile de acolo era uşor să-şi afle locul cuvenit. N-a colindat nici jumătate de ceas spre răsărit şi coasta dreaptă a văii i-a scos înainte sub o poieniță dintre păduri o gîlmă rotundă şi prielnică, înfiptă într-un cap de obcină.

Vîntul l-a suflat pe dedesubt întocmai ca pe Huidiuman, urcîndu-l de două ori cît dealul. Apoi, de acolo, năzdrăvănia de lemn şi de pînză a prins a luneca spre vale, cînd mai neted, cînd mai cu hopuri, dar fără alte clătinări şi fără prăvăliri în bot, ori răsturnări în coadă.

Încîntare? Fericire? Uimire? Dumnezeu mai ştie ce era în sufletul băiatului. Poate că erau toate la un loc şi încă un strop pe deasupra.

Căci el, acolo sus, plutitor ca un fulg leneş sau ca o foaie de hîrtie, simțea că învață pe de rost văzduhul. Îl sălta vîntiş, pe urmă deodată îl înfunda greu, ca iarăşi să-l ridice... Iar el „vedea", cum ai vedea cu ochii, dealul nevăzut şi povîr-nitura nepipăită pe care răpăgase.

Dar în acelaşi timp se deprindea să-şi mîne năstimirea, pentru că era de ajuns să apese piciorul, ca să simtă din încordarea cîrmei şi din felul cum îi răspunde la poruncă de-i este mersul bun, ori flutură moale, gata să scapete.

Brazda se apropie... se apropie... se apropie... şi abia acum îşi dă seama ce iute alunecă — mai-mai să bată un cal de călărie pus pe goană.

Atunci lasă cîrmele din picioare, pregătit să

primească pă-mîntul, şi cît ai clipi e jos, făcut ghem în iarbă, cu toată pasărea peste dînsul.

Nedeprinderea săriturii, sau...?

Se uită lung la aripile de pînză, se uită la mînile, la picioarele lui, dar mai se îndoieşte că toate sînt întregi, ca mai înainte. După minunăția pe care a sorbit-o de acolo de sus, i se pare aşa de firesc să deschidă ochii pe un tavan alb de spital, încît multă vreme nu se încumetă să se ridice de jos, să creadă privelişte i din jur şi oamenilor speriați, care aleargă acum de-a lungul şi de-a curmezişul fînețe i şi ogoarelor să dea ajutor „drăcoveniei", socotind-o că s-a sfărîmat.

...Ci Toader sare uşor de pe iarbă, ia „drăcovenia" în spate şi porneşte încet cu ea, să urce clinul la loc...

Un zbor, două, trei. Acum a mai învățat ceva. Poate întoarce şi ameţeşte de plăcere simțind rotunjimea cercului pe care lunecă. Apoi l-a încolțit ambiția să înfrîneze pripa lăsatului devale şi să-şi lungească plutirea, folosind vîntul, care in buza dealului îl umflă în aripi şi îl azvîrle sus.

Întoarce deci, să mai treacă o dată pe acolo, şi iată-l suit de două ori mai sus. Pe urmă dă rotogol a doua oară şi urcă iarăşi o postată bună. Şi aşa, treptat, se cațără pe cer, pînă ajunge la marginea apei de vînt, unde simte că bătaia slăbită nu-i mai pune umăr şui pe dedesubt. Dar acum e destul de nalt, să uite

lumea înfundată în adînc şi să nu vadă decît fruntea vînătă a Huidiumanului cu pădurea întunecată de lîngă el...

Din creştetul slavilor îi zîmbeşte şi-i dă bună ziua:

— Noroc bun, vere! Ileana acolo-i?...

Apoi coboară lin, ascultînd fermecat şuşuitul cald, ca un cintec, al aripilor sărutate în săgetare.

Cît timp l-au văzut de departe, negreşit, oamenii erau uimiți şi se cruceau. Dar cînd l-au privit de aproape, băietan firav şi de teapa lor, s-au supărat:

— Măi, cată-ți de treabă...

— Mț! scutură el din cap.

— Trebuie să fii nebun!

— Mț!...

Iar un bătrîn, scîrbit de atîta neascultare, îi întoarce spatele:

— La urma urmei, dacă vrei să-l dai pe tat'to de cheltuială, treaba ta!

Dar se opreşte să-l vadă pornind, se aşază jos să-l urmărească din ochi cum se zbenguie în clătinările vîntului, cum dă roată şi cum vine lin, pentru ca la urmă să încheie:

— O fi, bre... Da iaca eu, om bătrîn, n-aş face de aiasta. Şi încredințat că a spus o mare cumințenie, îşi suceşte o țigară şi aşteaptă să mai prindă un zbor.

Năpustise vîntul mai tare decît în toată dimineața, iar nesătulul de Toader, răznit de-al

binelea în fericirea lui, pierduse orice cumpăt. Abia se mai vedea cît o gîză deasupra oamenilor silhui[18].

Dar acolo, sus, privind gara Crasnei, tîrgul şi trenurile mici ca nişte cutioare, l-a şmomit[19] o îndrăceală de copil şi n-a mai vrut să coboare devale, unde tot venise pînă acum, ci, întoreîndu-se într-un rotund larg, a prins plutire deasupra văii Bîrladului şi peste orăşel. De bună seamă îşi făcuse socoteală că fiind destul de ridicat, are vreme din prisos să ajungă înapoi. Dar vîntul i s-a potolit deodată în cale şi pasărea, nesprijinită îndestul, s-a înfundat greu, repede şi adînc. L-a ameţit.

,,'te-te drăcieee!" i-a zis mintea turburată şi abia a mai avut putere să-şi ţie mîinile încleştate pe fusceii de care se agăţase.

Cîrmele i-au scăpat din picioare şi — în spaima întregului tîrg, ieşit busna pe uliţi — pasărea legănată ca o luntre pe valuri mari s-a prăvălit, departe, dincolo de staţie.

— Fiuu! Iar m-am betegit! fluieră cu scîrbă de sine băiatul, sub maldărul de zdrenţe şi de aşchii care-i potopise peste cap, o plapumă tare şi neprietenoasă.

Şi cum era firesc, i s-a înfiripat iarăşi sub gene alaiul cel trist de spital, în cap cu doctorul şi în coadă cu Mircea, micuţul, atîrnat de o

[18] oameni silhui — aici, oameni strînşi grămadă.

[19] a şmomi=a amăgi, a ademeni.

mînuşă albă.

Dar cînd a înțeles că nu-l doare nimic şi după ce, drept dovedire lui însuşi, a mişcat rînd pe rînd mîinile şi picioarele, tropote nenumărate i-au bubuit în urechi, apropiind marc spaimă şi mare istoveală de glasuri:

— A murit, săracu!...

— Încet...

— Ridică uşor!

— Poate c-o da ‘mnezeu să mai sufle...

...Iar pasărea țăndărită a fost răsturnată alături, dezvelind trupul copilului în bătaie de soare.

Era alb întocmai ca şi altădată, zîmbea întocmai ca şi altădată, iar soarele îl mîngîia ca şi altădată.

Numai că acum, în obrazul culcat pe mînă, ochii cerului căutau mari şi luminați. Se petrecuse pesemne cu ei aceea ce se întîmplă ceasornicelor cu fosfor. De le ții în soare, fură lumină. Ochii lui Toader, suiți în văzduh, furau cer...

— Are ochii deschişi!

— Păi, aşa moare omu’, dom’le: cu ochii holbați!

— Dar nu-i mort, frate. A clipit, uite!

— Trăieşte!

— Ce-i, mă? Spune!...

— Să ştii că i-o luat graiul.

— Te doare ceva?

— Te-ai farmat?...

Iar Toader a răspuns scurt şi foarte

cuprinzător:

— Mț!...

Pe urmă s-a sculat dugliş[20], cu zîmbetul pe gură, în nemaipomenita miniere a bieților oameni, care-şi rupseseră picioarele alergînd şi abia răsuflau în bătăile repezi ale inimii.

Unul a mîrîit cu acră imputare:

— Păi bine, măă!... Altul mai zbîrlit:

— Tu-ți bați gioc de noi?!

— Mă copchile!

— Iote, dom'le!

— Ne faci pe noi să... atîta loc... oameni bătrîni...

— D-apoi plodurile aistea de azi...

— Da, zău, fără obraz!

— Taman aşa! Să-i pisezi cu picioarele, nu alt!

— Măgari, dom'le! Măgari! Asta!

— Şi uite la el, că se mai şi hlizăşte! Văăleu! Păi, cînd ți-oi da unaa!

— D-apăi chiar dă-i!

— Şi tot te jîmbeşti? Na! Şi pleosc o palmă. Încai să mă răcoresc!

După ce au plecat cu toții, Toader şi-a frecat încetişor obrazul cel rămas cu cinci vîrci zdravene şi a început a chibzui cît mai alege din pînză şi din şipci: „Pentru cel'lalt..." Aşa a gîndit, nevăzînd însă cine se apropia acum de dînsul. Adică şeful de post, meşterul şi chiar Simion

[20] dugliş = leneş.

Mîndruță, dimpreună cu jumătate din Crasna. Ar fi venit şi călătorii din tren, dar era sîmbătă şi pierdeau dreptul la reducere.

După ce plutonierul i-a dat de veste că-l ia la popreală pentru furtişag şi după ce meşterul a mîrîit oarecare vorbe cu tot paraponul — spunînd limpede numai în el ce avea de spus — l-a lăsat pe Simion Mîndruță să-l judece cum cere dreptul şi datorința de. părinte. Adică să se apropie, să-şi tragă căciula drept pînă peste ochi, apoi să ofteze şi în sfîrşit să îşi destoiască inima, trăsnindu-i cele două palme „din rai":

— Dumnezeul mă-ti... de hăbăuc!

Dar Toader rămăsese cu ochii sus peste deal. Acolo se învîrtea încet un erete cenuşiu şi băiatul a zîmbit:

— Mai sus am fost eu decît el...

După aceea a pornit cu tot alaiul înspre stație. Nici se putea altminteri. Cine se duce departe apucă întîi la gară...

În timp ce păzea fiertul laptelui pentru Mircea, nevasta doctorului răsfoia jurnalul. L-a petrecut de la o parte la alta, a citit corespondențele de la Mica Publicitate — meteahnă veche căpătată de la bărbatu-său — apoi l-a luat iarăşi de la capăt. Citea fără tragere de inimă deosebită, cum ar fi citit un jurnal de acum doi ani.

Dar o fotografie din josul unei fețe a încruntat-o pe loc şi a făcut-o să tresară. Cunoaşte ochii.

Atunci se pleacă încordată, face un „Aaah!" şi înghite lacomă rîndurile, sărind de pe scaun cînd n-a ajuns nici la jumătate, uitînd de lapte cînd a ajuns la trei sferturi şi năvălind pe uşă:

— Tu!

— Ce-i? răspunde doctorul care se canoneşte în faţa oglinzii să-şi facă un nod drept la cravată şi nu izbuteşte, măcar că s-a gîtuit de i s-au înroşit şi ochii.

— Ia uite colea minunăţie. Şi doctorul strigă:

— Toader al nostru... Apoi citeşte:

SENZAŢIONALA ÎNTÎMPLARE DIN CRASNA GENIAL? NEBUN? ÎN ORICE CAZ HOŢ!

Patriarhalul tîrg al Crasnei, râspîntie veche a acelor căi moldoveneşti, pe unde odinioară îşi purta Petru Rareş carele cu peşte, orăşel aşezat lîngă Docolina marelui Voievod a fost ieri teatrul unor întîmplări cu adevărat neobişnuite, care, ca aproape toate întîmplările neobişnuite, s-a isprăvit la parchet.

Dar să descriem mai întîi personalitatea eroului nostru. Este un băiat de ţăran numit Toader Mîndruţă, citirea urmează tot mai repede, tot mai aprinsă, tot mai înfrigurată, pînă ce şi doctorul şi nevasta se lasă pe jlh ţuri, istoviţi ca după o alergătură nebunească:

— Nemaipomenit! Apoi doctorul izbucneşte, vesel, cu ochi lucitori ca de o mare izbîndă: Eh! M-a costat trei mii de lei, dar cade de la trei mii de metri şi nu se rupe! Cine spune acum că n-a fost operaţia bună şi că osu' nu s-a fiert bine?...

...Un miros puternic de lapte afumat i-a amintit însă că sînt totuşi lucruri care nu trebuiesc să fiarbă prea bine.

VII

Departe ca de veacuri îi păreau acum zilele acelea. Doi ani trecuseră numai, dar grei ca plumbul şi cenuşaţi la fel. Doi ani fără rost, fiindcă nu era în rostul lui. Iar dacă, pe de o parte avea pricină să binecuvînteze bunătatea doctorului din Bîrlad, unde îl scăpase de toate nenorocirile şi aresturile, pe de altă parte îl blăstăma, fiindcă îl zvîrlise din nou în unghiile lui Simion Mîndruță, care-l priponise aici, să ofteze zadarnic, privind de pe coasta Huidiumanului desfăşurare de minune largă a pămîntului, ispită mereu mai vie şi cu atît mai chinuitoare.

Căci în el atîta fusese şi atîta mai era şi azi.

Nici o patimă nu-şi descleşta cheutorile aprige în mintea şi carnea lui. Nici o pornire să plătească pe banul de arşiță a sîngelui, plămadă de om, care purcede în căile întortocheate ale dorului şi ale prelungirii. Nimic. Doar cislă domoală, prea curînd îmbătrînită, cu Ileana, fata vădanei în înserări tihnite, pe buturuga de la budăi. Ba încă şi aceea, cuprinsă de atîta îndepărtare şi atîta jalnic neîndemn, încît părea neadevărată, ca la două suflete plutind în hăurile dintre stări.

Nu trăia, asta este. Unde pierduse „omul" din el şi dacă măcar îl avusese cîndva, n-ar fi ştiut să-şi răspundă. Nici nu se întreba, cum nu se întreba multe altele, din cele şi mai multe ce îl

înconjurau... O inima sortită poate să fie altceva, dar din care n-a rămas decît un băietan trist.

Lasă dîrlogii pe grabănul calului şi bidiviul dă la pas. Nu-i de zor. Delnița lui Simion Mîndruță — cumpărată pe Ho-lobăț în işti doi ani din urmă — nu aşteaptă paza flăcăului, ca să rodească pîne diri belşug. Ar avea nevoie, poate, de brațele lui, dacă Toader ar fi în stare să muncească pe de rînd, cu ziuaşii. Dar băietanul are în el oase scurmate de argint, care dor cînd sînt luate la purtare, şi duce în inimă un fel de nesaț ciudat, ce şi-a făcut gură din ochii lui mereu mai albaştri şi mereu mai nedumeriți.

Sînt pe lume oameni care au bucurie neînchipuită, simțind cum taie hîrlețul un hartan de țălină sub călcîi. Le place acelora hîrşcîitul sapei în praşilă şi ruptura fragedă, crîşnită de plug cînd muşcă în zgîrciul brazdei. Altora li-i mulțumire şuietul coasei în fîneață şi în parîng.

Dar pe Toader nu-l bucură nimic din acestea toate.

A căutat să se deprindă şi n-a putut. El are numai ochi, iar aceia fug peste ,,pînea" lanului. Nu văd spicul. Văd bine doar de la dealul celălalt încolo. Adică băiatul lui Mîndruță nu poate fi nici muncitor, nici nu-i place să fie, oricît s-ar îndărătnici bătrînul să-l sileascâ a fi „om".

De aceea împlineşte cu sîrguință țot ce-i

spune, aleargă la pălmaşi după căruțe şi pentru tîrguieli, bate călare toate coclaurile pînă pe Holobăț, duce tainul oamenilor şi prive-ghează muncile, dar în toată hurducătura asta nu-i bunăvoie nici cît negrul sub unghie. S-a dedat ascultării, ca o maşină nevolnică şi nimic mai mult.

De-alminte nici n-avea altă cale.

Cercase de cîteva ori să-l îmbuneze pe Simion şi să-i arate ofurile lui. Dar hapsînul se înnegurase pe loc şi i-a tăiat apa de la moară, cît ai bate din palme:

— Pesemne că iar ți s-o făcut de urît!...

Şi Toader n-a mai crîcnit. El nu-i priceput să răspundă aşa fel, încît să moaie ațoşenia bătrînului. I-ar trebui pentru asta limbuție uşoară şi sprintenă, să-i ia piuitul omului, să-l zăpăcească, aşa cum nu-i în stare să facă decît doar o gură cu scuipat la furcă; de pildă domnul Mitrică, avocatul din Vutcani, sau dascălul Ion din Jigălia. Ba chiar dom' Ghiță Toma, picherul de la Sîrbi — că şi acela ştie să ia rumînul repede, cînd are el socoată şi nevoie să-l aducă unde vrea. Dar o limbă nătîngă, ce poate spune cînd sînt atîtea de spus?

Şi dacă nu-i ea vrednică să arate măcar că Toader nu-i de nici o haznă pentru truda plugăriei, cum să se încumete a dovedi dreptul lui să creadă în năluci, asemeni celor care i-au frînt oasele pe valea Idriciului şi l-au vîrît la arest pe valea Crasnei.

Negreşit, a încercat odată un vicleşug mare. Îşi pusese în el toată nădejdea, fiindcă i se părea uşor şi limpede cum nu se mai poate. Acela a fost cînd l-au chemat la recrutare, deşi badea Simion Mîndruță se văicărise pe toate drumurile că băiatul i-i beteag şi n-are drept „ştatu" să-l ceară în armată.

— Ce răcutare...? îi fărmat de tot, dom' şăf... Cum să bată talpa pe pămînt şi să ție la corvoadă, cînd el o sapă şi n-o poate purta după şartu ei?...

Dar Toader pîndise desfăşurarea sfezii dintre taică-său şi plutonier, rugîndu-se cu atîta inimă fierbinte lui Dumnezeu să nu-i ia partea bătrânului, încît cel de sus s-a îndurat şi l-a asprit pe jandarm de i-o închis gura lui Simion, răstindu-se cu aste vorbe:

— 'mneata, n-ai a-ți vîrî nasul în lege, că n-o pricepi. Stătu' face ce pofteşte cu 'mnealui, pen'că ştie el regula mai bine ca unul de-al de 'mneata. Scurt.

„În fine flăcăul se duce la recrutare."

Şi Toader s-a dus în ziua sorocită, închipuindu-şi că acolo îl aşteaptă porțile cerului date în lături. Iar pe drum rîdea în tăinuirea sufletului de toate sfaturile pe care i le dăduse tată-său:

— Spune lui dom' doftor, care o fi el, că n-ai oase la picior — nici măcar la mînă şi eşti prav. Altminteri te e, şi păcătos cum te ştiu, îți laşi oasele pe cele coclau...

Să-şi lese oasele? Iacă o teamă, care nu stingherise niciodată sufletul lui Toader; suna în el ca o vorbă din altă limbă. Şi apoi, dorul lui îi pornise tocmai dimpotrivă, să-l afle bun şi să se poată da la careva reghiment, unde s-ar găsi şi dihănii de cele ce trec pe sus şi zboară ofițerii în ele.

Ştie el bine că un soldat prost n-are îngăduință a se aşeza la rînd cu cei mai mari, dar în nelimpezimea pe care i-o aduce înfrigurarea dorurilor lui, nu vede nici o graniță nă-dejdei. Şi astfel, Toader intră gol, cu frig în piele şi arşiță în obraji, arătîndu-se celor trei ofițeri din odaie.

— Uite ce slab e ăsta, mormăie cel mai bătrîn, cu peti-cuțe vişinii la gît. Apoi se bosumflă la băietan, cu ochi pon-cişi: Bine, mă stîrpitură, flăcău de optsprezeze ani îmi eşti tu? Şi fecior trăit pe lanuri eşti tu? Parcă ai fi un cartof crescut în pivniță... Apoi zdrăngănindu-i cu degetele pe coastele abia aninate sub piele, rîde: Să ştii că maică-ta te-a greşit: ... a vrut să te facă cobză...

— O fi tată-său lăutar. Şi toți trei pufnesc în hohote, de hazul vorbei pe care a spus-o unul mai înalt, cu mustața căruntă.

Toader clipeşte, înghite odată în sec şi în sfîrşit dă drumul cuvîntului de multă vreme rumegat:

— Mă fac eu... Ofițerii se opresc din rîs:

— Cum?

— Mă întăresc, adică-te...

Cel cu petlițe vişinii îşi arată dinții galbeni de tutun:

— Dă întărit, nici vorbă că ai să te întăreşti tu odată. Toți avem să ne întărim.

— Îs sănătos, cutează Toader.

— Cred. Dar eşti numai os. Dar nouă ne trebuiesc oameni, nu oase. Apoi scoboară glasul, se încruntă şi-i trece cheful de glumă: în sfîrşit, să vedem.

După cîntar şi măsurători grăieşte:

— Prost. Ce naiba să fac eu cu tine?... şi rămîne pe gînduri. Iar Toader simțind îndoiala, prinde inimă, bizuit că vorba lui are să-i încline cumpăna după voie.

— Mă dau voluntar... Iar în hazul celor trei ofițeri el nu pricepe nimic. Nici chiar spusa unuia:

— Nu-i nevoie să te dai tu, că te luăm noi, de s-o putea! Apoi, vorbind celuilalt îi zice: Ia-l, doctore, dacă vrea şi el. Şi eu eram foarte slab — poate mai slab decît dînsul — şi mi-a priit oştirea.

Cel căruia îi zisese „doctor" n-a auzit toate cuvintele, pînă la urmă. Dăduse întîi din cap a îndoială şi totuşi părînd că-i pornit la încuviințare, dar acum îşi pironise ochii pe vîrca lungă şi albicioasă de pe brațul lui Toader. A tras cu degetul gros de-a lungul ei şi a întrebat:

— Ce tăietură e asta de aici?

Prin şira spinării, Toader a simțit trecînd o

sfoară rece:

— La spital...

— Aha! Operație! Şi ce ai avut?

— Am picat, bolmojeşte flăcăul, urmărind cu groază privirea doctorului care i-a zărit acum tăietura încă mai mare de la picior:

— Acolo, tot fractură...?

Toader nu înțelege vorba şi se apără grăbit, neîndemînatic:

— Nu!

— Atunci ce-i?

— Tot cînd am picat...

Doctorul pipăie încet fluierul, simte forme ciudate sub degete şi nici nu-şi dă seama bine:

— Ce naiba să fie asta? apoi sîcîit, către băietan: N-a fost piciorul rupt?

— Nu ştiu... minte flăcăul lui Mîndruță.

— Cum nu ştii, dacă te-au dus la spital? Nu te-a înțepenit în ghips?...

Şi ochii lui sînt aşa de tari, aşa de bine citesc în şovăiala lui Toader, încît băiatul nu mai îndrăzneşte să i se împotrivească:

— M-o...

— Şi cît ai stat? O lună?...

— Cam... Doctorul încheie:

— Mda! Poate chiar mai mult de o lună. Ce simt eu aici, la palpat, nu mai este fluier. E un calus întreg cu bucățele de tibia prin el. Doctorul care te-a operat mai bine îți tăia piciorul, decît să facă şcoală pe tine... Că asta numai picior nu mai e...

Toader cercă pripit să-i ia apărarea şi doctorului, şi piciorului:

— Păi, merg bine...

— Pe naiba! se strîmbă celălalt. Cum ai să mergi bine? Tu nu vezi că dreptul e mai scurt decît stîngul?

— Păi, de doi ani... îngăimă băietanul.

Doctorul rîde şi îl mîngîie pe obraz, uitîndu-se către ceilalți doi:

— Uite unul care moare să facă armata, săracul, şi-mi pare rău, pentru că acum e imposibil!

— Măcar la iroplane, zise Toader cu ochii sîcîiți de mîn-cărime în codița de lîngă nas.

— Da, acolo s-ar putea, spune rîzînd trist doctorul. Cel puțin tu n-ai mai cere despăgubiri; te duci cu fracturile gata făcute.

După aceea l-a întors cu fața la uşă şi l-a împins de spate, strigînd:

— Următorul!

Aşadar s-a topit şi nădejdea aceea. Va să zică s-au topit toate şi n-a mai rămas decît o inimă pustie, un trai risipit pe cîmpuri, fără rost, şi Ileana.

Ileana? Hm! Măcar de-ar fi rămas ea. Numai că Ileana e ajunsă acum zvîrlugă de codană care a săltat în doi ani, de nu-ți vine a crede că e tot aceea din ograda spitalului, ori din tîrgul de vineri al Crasnei. Nu-i mai frumoasă, de bună seamă. Dar la urma urmei de unde să ştie Toader ce-i aceea o frumusețe de fată, mai ales

cînd e vorba de Ileana. Numai că a crescut în ochii ei ceva nou, neaşteptat şi tare, de mai n-o poți privi de-a dreptul sub sprâncenele arcuite, unde dogoreşte ste-lirea unui dihor pus la pîndă.

Moartea cînelui fără stăpîn din Crasna şi-a avut pesemne rostul ei. A luat cu ea ochii de altădată ai Ilenei, pentru că fata nu mai avea nevoie să-i poarte. Căpătase, alții, pe măsura creşterii de acum şi pe măsura cine ştie cîtor alte porniri tulburi, care nu se dau pe față decît doar cînd se cheltuiesc fără cumpăt în săltatul aprig al horei, în hîrjoana cu flăcăii şi în doinirea lungă, oftată şi nesățioasă, care leagănă înserările de vară, ca o rugăciune de dincolo de biserici.

Toader simțea toată împletitura aceasta dureroasă şi tristă. O simțea că-i îngărduieşte traiul şi-l desparte tot mai greu de luminişurile puține, îngăduite bietei lui vieți. Simțea, dar nu avea nici o putere să lupte împotrivă-le.

‚Se lăsa învins şi moale, ca un osîndit la adîncul apei. Închidea ochii şi aştepta...

Calul s-a oprit să smulgă o gură de iarbă de pe hat. Toader se îndreaptă şi desface genele, îndemnîndu-l:

— Diii! Mă năzdrăvane! Dar nu se mai frînge înghe-boşat peste lăicerul care-i slujeşte de şa, ci rămîne drept, cu urechea ciulită. A auzit o duruire slabă şi îndepărtată, care bate în valuri mari, cînd mai molcomă, cînd mai crescută, şi

se apropie venind din jos, dinspre valea Ialanului.

O caută pe toată nesfîrşirea cerului, cu ochi măriți şi cu inima în bătaie scurtă, de parcă i-ar aduce o veste bună şi îndelung dorită. Iar curăția de copil dintr-însul îşi închipuit: că poate nădăjdui să afle acolo, în coşul păsării de lemn, tot pe ofițerul cel chipeş care a răvăşit odinioară un tîrg, să vadă doi ochi limpezi de copil.

Hropotirea aspră se îndeasă, creşte, dar maşina nu se arată nicăieri. Pare aproape, de-ai zice că e la o bătaie de puşcă, şi tot nu se zăreşte; duduie, ca peste cap, şi tot nu se vede...

Şi deodată țîşneşte uriaşă, albă, lucitoare, vîjîind şi trăsnind ca din țevi de puşti şi de furtună, drept lîngă el, deasupra păpuşoaielor înalte, săgetînd cu roțile de la un pălmac de spice.

O clipă a fost totul şi a trecut de mai n-a apucat să vadă. Iar calul înnebunit de crănțănirea care i-a dihocat creierii, năvăleşte dezmetic pe şleau, rupînd în turbarea fugii frîul căzut peste cap, între picioare.

Degeaba se ține Toader de coamă. Degeaba strînge coastele calului în genunchi. Galopul îl zvîrle şi—l saltă cu lăicer cu tot, lunecîndu-l cînd la dreapta, cînd la stînga, gata în fiece minut să-l prăvale cu capul în jos.

Detunarea creşte din nou. Şi din nou s-abat trăsnete în țeastă şi în urechile calului. Toader

aruncă ochii în sus, să vadă praştia albă, dar nu prinde decît o licărire de fulger, rămasă în urma unei cozi argintii, mistuite în lanuri.

Clipa aceea i-a slăbit mîna-n coamă şi i-a destrunat genunchii vîrîți în coastele calului. Scăpată de-al binelea şi vine rostogol.

Calul goneşte înainte...

Sergentul-pilot Ciocîrlan plecase din Galați să se ducă la grupul din Iaşi. Iar fiindcă vremea era caidă şi văzduhul tremura în tot cheagul lui cel albastru de-i scutura zdravăn avionul la două sute de metri înălțime, a încercat să zboare sus de tot, la două mii de metri. Dar acolo nu zgîlțîia mai puțin. În schimb era un sfînt de frig, de-i dîrdîiau bietului oştean picioarele şi mînile pe comenzi. Atunci s-a lăsat jos, din ce în ce mai jos, pînă s-a pomenit că nimereşte drept pe creasta ogoarelor şi că piaptănă cu roțile spicele de păpuşoi.

Aici zdruncina şi nu prea zdruncina, iar bucuria zborului era înmiită. De altfel Ciocîrlan făcea cam des isprăvi de astea, măcar că erau aspru oprite şi pedepsite încă mai aspru, fiind nespus de primejdioase la cea mai mică poticnire a motorului. Numai că Ciocîrlan cunoştea şi rosturile, cunoştea şi unealta, cunoştea şi meşteşugul zborului. Un singur lucru nu cunoştea el: măsura. Dar asta nu era vina lui, ci osîndă cu care se născuse. Şi, poate, pricina pentru care-şi lăsase meseria lui de mecanic la căile ferate şi se făcuse aviator.

De aceea, cînd săgeta pe asemenea drumuri lungi şi era singur, căuta îndeobşte să se încredințeze că văzduhul nu-i binevoitor cu avioanele, ci le frămîntă în chip neplăcut, la orice înălțime, afară de un metru de la pămînt. Şi ca un făcut, cerul îi era totdeauna pe plac, dovedindu-i că doar aşa se poate zbura bine, ceea ce pilotul Ciocîrlan asculta numaidecît, pentru că:

l. Dacă motorul ar fi prins răguşeală şi avionul trebuia sa coboare, tot la pămînt avea să ajungă.

2. Dacă ar fi fost văzut de cineva, ar fi putut spune cu mîna pe cuget că pe jos zdruncina mai puțin.

De altfel zborul acesta pe jos, care vîra spaima în toate oile, în toți caii şi în toți oamenii încrucişați pe cale, îi scurta drumul, presărîndu-l cu fel de fel de întîmplări mărunte şi frumoase, vrednice să fie povestite apoi la cantină cîteva zile în şir.

Aşa descoperise el, de pildă, că dintre toate orătăniile pămîntului cea mai curajoasă e vaca.

— Mă repezii cu avionul în ea, nene, şi degeaba! Parcă fuse de lemn. Se uită la mine, aşa într-o parte şi nici se clinti. Pe cînd cînele, care crezui că are curaj, o făcu la început pe voinicosul şi se dădu cu gura la avion, dar îndată prinse a chelălăi şi fugi pînă crăpă!

— Da' omul, ce făcu, Ciocîrlane? îl întrebau mecanicii, numai de dragul să-l mai audă odată

spunînd olteneşte:

— De-l dracu!... Se apără cu cotu' de parcă fusei bărzăun, nu cogeamitea avionu'!... Omu-i cel mai prost din toate dobitoacele!...

Şi iată, tocmai la asta s-a gîndit acum, cînd trece a doua oară peste capul lui Toader şi îl zăreşte prăvălit de pe mîrțoaga lui surie.

De altfel a ştiut prea bine ce avea să se petreacă, de vreme ce întîmplarea le tăiase drumul. Căci Ciocîrlan nu zărise flăcăul de mai înainte printre popuşoaiele înalte şi n-a trecut înadins deasupra lui. Dar priindu-i ursita, pentru că îi dădea încă un prilej de veselie, s-a întors să-şi vadă isprava, şi negreşit, dacă motorul n-ar fi durdurat cu atîta avană putere, ar fi răzbătut pînă în Băsăşti rîsul bărbătesc, care a clocotit între pînzele săgetate în văzduh.

Acum, pentru pecetluirea biruinții, cîrmeşte la dreapta, plecîndu-şi aripile pe o parte, se mai întoarce o dată, să vadă nătîngul trîntit la pămînt. Bănuieşte ce are să facă nefericitul din țărnă. Are să-i arate pumnul, înfuriat şi el de frica pe care a tras-o, aşa precum fac toți oamenii şi totdeauna.

Dar ochii flăcăului de jos rîd şi toată fața îi rîde. S-a sculat în picioare, şi-a bătut de colb şiacul nădragilor, iar acum a împietrit în mijlocul drumeagului.

Nici măcar nu-şi flutură mîna a salutare. Dezveleşte ochi mari, ce par încă mai mari şi încă mai albaştri în scăpărarea aprigă a soarelui

şi zîmbeşte. Ai pune mîna în foc că e fericit de urgia care l-a făcut mototol în ogaşe[21].

Ciocîrlan rămîne o clipă fără grai, apoi se înfurie:

— De-l dracu'!... N-o fi el mai tare ca vaca!... Şi robit nemăsuratei lui rîvne şi mîndrii de breaslă, suie avionul pieptiş la o sută de metri, îl înşurupează pe loc, răsucindu-l nemilos, iar de acolo şuieră ca o stîncă detunată, ţinteşte în flăcău.

— Nici nu clinti, nene! scrîşneşte sergentul pierzîndu-şi sărita de tot, mai ales cînd simte cum a greşit manşa ceva mai adînc şi îşi dă seama că trebuie să-i fi trecut cu roţile la un deget de ţeasta băietanului.

— Încă o dată! îşi porunceşte singur şi iarăşi se prăvale de sus peste ochii lui Toader.

Dar ochii aceea îl privesc zîmbind mereu, din faţa plină de zîmbet şi îi întunecă minţile.

Încă o dată şi încă o dată... Şi Dumnezeu mai ştie de cîte ori, pînă la spaima minutei cînd vede cum umbra maşinii, zvîrlită în popuşoaie, ţîşneşte glonţ spre avion şi intră ca un fulger negru în el: nălucire înfricoşată de două aeroplane care se ciocnesc.

Dar în clipa aceea de groază, chipul flăcăului, încremenit jos, a căpătat un aer nepămîntesc. Sub adumbrirea abătută furtunatic, ochii mari s-au făcut albi, ca două pete de lumină. Atunci

[21] ogaş = vale îngustă, şanţ făcut de puhoaie pe drumuri.

pilotul, furios, a zis apăsat printre dinți:

— De-te dracu'! şi a smuncit manşa, de şi-a vîrît-o în pîntec, în vreme ce mîna stângă băga maneta de gaze pînă în fund, să urce ca pe scară. Voia să scape de sîcîială şi s-a lăsat păgubaş.

Fireşte, supărarea sfătuieşte cum ştie ea. Adică prost. Şi Ciocîrlan şi-a dat seama foarte repede de adevărul vorbei celei vechi, cînd, abia ajuns la o mie două sute metri, motorul obosit şi înfierbîntat peste măsură a luat foc.

Fumul gros, podidit deodată prin toate părțile, îl înăbuşea şi îl zăpăcise. A bîjbîit cu dreapta spre locul unde avea clampa galonului de stins foc şi n-o mai nimerea. Atunci s-a repezit la mînerul care desprinde rezervorul de benzină şi a tras sălbatic, să-l rupă. Scăpat de o primejdie, căci rezervorul s-a desfăcut numaidecât, a prins puțină stăpînire şi găseşte manivela de stingere. Apasă.

Dar e prea tîrziu. Fire de flacără au început a-l biciui pe sub comenzi. Apoi mai mari, mai lungi, mai dese...

Zîmbetul lui Toader se usucă şi înlemneşte. Vede fumul împroşcat de motor, năvălind ca un nour peste toată maşina.

Iar inima îi îngheață scurt, cînd zăreşte lostopanul negru, care s-a desprins din fumegau şi cade ca toporul spre pămînt.

Cînd hîlca prăvălită s-a arătat ce este, băiatul nici măcar n-a mai putut sufla. Înțelesese că

omul a rămas sus, în pîrjolul care săgetează limbi de foc înfricoşate prin răbufniri de fum.

Pe urmă, dintr-o dată îl vede cățărat pe marginea căsuței plutitoare.

Aceea acum se învolbură besmetică, urcă şi cade, se întoarce şi se pleacă, hîindu-se anapoda, cînd pe o parte, cînd pe alta, fără stăpîn. Stăpînul s-a cîrjoiat pe o muche şi parcă pregetă. Flăcările îl bat ca harapnicele satanei.

Ci iată-l! Parcă s-ar fi hotărît. Ridică întîi o mînă, gata să sară. Apoi pe cealaltă... Şi se azvîrle în gol...

Doamne!...

Toată carnea lui Tudor s-a boțit pe oase. Îl doare... e chin... e groază... e iad...

Rostogolit cu capul în jos, zburătorul şuieră prin văzduh...

Gura lui Toader bîlbîie în neştire. Ochi de nebun cresc țintiți pe haosul care se deschide. Tremură scuturat de cea mai năprasnică spaimă pe care a âvut-o în zilele lui. Ameţeşte... Dar vrea să-şi acopere ochii şi nu poate... Ochii vor să vadă...

Iar omul vine... vine... năprasnic, scăpărînd spre moarte...

— Ce-i asta?

O şuviță neagră țîşneşte în urmă... Se clatină tălăzuită, ca o dîră scurtă, de parcă-i fîşie ruptă din trupul prăvălit.

Peste o clipă, şerpuirea pîlpîie ca o flacără albă, joacă şovăielnică... Apoi, deodată, se

umflă, se învoltează ca o floare gălbuie şi luminoasă, ca o umbrelă cu zeci de sforicele adunate dedesubt, unde stă agăţat omul.

— ‘te-te comedie… şopteşte uluit Toader.

Şi cu inima săltată de o bucurie fără seamăn, ca într-o trăire a doua oară miluită, o ia la goană urlînd să-şi ajungă calul, care se întorcea liniştit, păscînd pe marginea răzorului.

Sare de-a deşelatelea, cum nu sărise în viaţa lui, trăsneşte în coastele bidiviului călcîie neîndurate şi aleargă nebuneşte spre locul unde măsoară că trebuie să se lase umbrela, care aduce de sus, încetişor şi legănat, bietul suflet mîntuit din primejdie.

Calu-i numai spumă, Toader numai apă… Şi amîndoi gî-fiie la fel, cînd au ajuns. Băiatul sare pe mirişte şi dă buzna sub omul care vine din hău, să-l ajute la scoborîş şi să-l prindă în braţe.

Îi rîde cu toată fericirea ochilor lui albaştri, a inimii ce bate de-l înăbuşă şi a pieptului care nu-şi mai poate răsufla mulţumirea.

Îi rîde şi îşi întinde mînile subţirele, să-l apuce. Căci se apropie… Acum e cît plopul… cît nucul… cît cireşul… cît uşa… drept peste el…

Iar degetele slabe şi cenuşii mişcă nerăbdătoare, de parcă l-ar chema:

— Mai repede… vino mai repede…

— De-te dracu’ la o parte! îl scutură de toată beţia bucuriei glasul bărbat al oţărîtului de sus. Dar n-a apucat Toader să se dezmeticească bine

şi cortul uriaş de pînză moale ca mătasa i se abate în cap, zăpăcindu-l...

Descurcat dintre hamurile lui de chingă, încrucişate peste piept, peste spate şi printre picioare, Ciocîrlan se mai uită o dată la maşina care arde pe sus, nehotărîtă parcă să se prăbuşească. Clatină din cap şi de bună seamă că nu-i spune în gînd vorbe prea prietenoase, văzînd-o cum se învîrteşte zăbăucă prin văzduh. Dar curînd, pîrpăra de pălălăi îi scru-muieşte pînza de pe aripi, prăbuşind-o greoaie şi tăciune, spre mîncătura galbenă a rîpei ce se iţeşte din marginea pădurii.

Un crapăd surd, o răbufnire lîneşă de fum şi atîta tot. Peste gătejile rostogolite în prăval mai stăruiesc cîteva flăcări ascuţite şi fără tărie. Ciocîrlan îi încheie mistuirea şi rosturile pidosnice cu un oftat:

— Apoi n-avusei eu dreptate, muică, să nu zbor decît pe jos? Odată mă suii sus şi poftim ce păţii. Şi i-a pus cruce cu:

— De-te dracu'!...

Acestea fiind zise, adună pînza albă şi mîngîioasă, turtită peste capul lui Toader, o leagă în sfori şi o ia subsuoară, gata să pornească. Abia atunci vede băiatul. Se încruntă într-o doară, fără amărăciune, cu ochii ţintă la el, de parcă l-ar cunoaşte. O aşchie de lumină prin gînd şi iată, îşi aduce aminte. Îi rîde:

— Tu fuseşi, nene?

Iar după ce Toader răspunde cu tot zîmbetul

lui: „Îhî", Ciocîrlan îşi simte inima uşoară şi bună, îi dă o palmă blîndă, prietenoasă şi pufneşte:

— Uite, nene, de unde-mi veni!

Pe urmă îl ia de gît, ca pe un prieten vechi, saltă bucceaua în spate, ca pe un sac, şi pornesc amîndoi spre sat. După cîțiva paşi Toader cutează:

— Nu vreți matale să mergeți de-a călare?...

Dar Ciocîrlan zvîrle bărbia spre cer, aşa cum spun oltenii pe „nu" şi-şi întregeşte gîndul:

— De-l dracu' de cîrlan! Mi-o fi destul pe sus. Mai merg şi pe picere!

Pe urmă, cuget împăcat şi vesel, face haz de necaz, cîntînd cît îl ține gura.

Îngrijorat de nesosirea la timp a lui Ciocîrlan şi mai ales de lipsa oricărei veşti din parte-i, comandantul flotilei din Iaşi a cerut lămuriri la Galați, în nădejdea să afle că sergentul s-o fi întors, ori a trimis măcar acolo vreun cuvînt lămuritor. Cînd a auzit însă că nici aeroportul dunărean n-are ştiri despre pilotul plecat, comandantul n-a mai vrut să aştepte. A dat poruncă zorită şi trei avioane s-au înălțat deodată, ridieîndu-se tocmai în creasta cerului, să treacă mai lesne peste grunjii primejdioşi, care hurducă amarnic maşinile deasupra codrilor Bîrnovei. -

Tustrele păsările s-au aşternut apoi pe cale dreaptă către Galați, ca trei cocori în lunecare liniştită şi întinsă. Dară tiv-dele de draci din ele

iscodeau cu ochi nepământeni străfundurile verzi, gonite dedesubt, aşteptîndu-se să afle încotrova semne de urmele lui Ciocîrlan.

E lin ca untdelemnul zborul în ceasul ăsta al subsărei. Crucişele de sîrme groase prind zumzet în tăierea vîntului şi—şl susură cîntecul lor de tremur adînc. Motoarele răsuflă cu pieptul plin, hropotind la fel şi la fel de liniştite, în uriaşa desfăşurare de văzduh proptit peste dealuri îndepărtate şi viorii. Nici o clătinare în aripi. Rar, o unduire mai slabă înfundă avioanele o clipă, ca iarăşi să le suie, de parcă stau pe val...

Încolo nurrtai tihnă, lărgime şi seninul cel mare al lui Dumnezeu.

O mînă se ridică din avionul care ține drumul în cap. Apoi mîna se lasă jos, arătînd ceva la pămînt.

Ca la o poruncă, toate motoarele îşi slăbesc detunarea.

Manşa intră în fund, iar maşinile îşi pleacă boturile, cobo-rînd săgeată spre ogoare.

Dar rotocolul de peste lanuri a fost în dam. Acolo era doar o. ceată de flăcăi, strînşi în preajma a două care, şi-au fost straşnic de nedumeriți băieții, cînd au văzut păsările acestea de fier dîndu-le roată pe deasupra capetelor.

— Mă fraților, — a chiuit unul mai şăgalnic, — să ştiți că şi istora tot de Frăsîna li s-o

abătut! Iar în ehelemetul[22] cumplit ce s-a întins, pentru că venirea avioanelor îi găsise vorbind tocmai de tălanița lui Chirvoasă, pe care nişte derbedei din două sate şi-o tot furau unii de la alții, toate căciulile au zburat după păsările de sus, ca nişte păsărele mai mici, greoaie şi mai neputincioase.

Mîna din cocorul fruntaş s-a ridicat din nou şi a dat poruncă de suire. Atunci maşinile şi-au întărit cîntecul şi au purces să urce pe o costişă închipuită, luînd-o spre zarişte din jos pînă nu s-au mai văzut.

Ciocîrlan nu putea să dea telegramă, fiindcă primarul din Băsăşti, un grăsun rîzăreț cu obraji de măr crețesc, mustăcioară neagră şi haine nemțeşti — venit în grabă să-i stea în ajutor — îi spusese că telefonul de la primărie nu merge de o săptămînă.

— Să hi fost acu săptămînă se putea vorbi, că atunci tot a mărs el v'o trii zîli…

Ceea ce l-a făcut pe Ciocîrlan şi mai bucuros decît eta, pentru că a găsit prilej să-i întoarcă o glumă:

— Bine, muică. Apoi să-mi bați o telegramă cînd i s-o face de mers, ca să vin iar…

Şi suindu-se în ghiociul înhămat de Toader la repezeală, cu teama să nu prindă tată-său de veste, a pornit în zdruncinătură năprasnică de măruntaie, spre gara Roşieşti, unde aflase că

[22] ehelemet = aici, vorbărie, discuție.

este unul Haraga, negustor, cu telefon bun în prăvălie.

— Alo! Flotila! .

— Aici!

— Flotila?

— Da, domnule! Flotila.

— Cine-i acolo?

— Flotila! răspunse glasul hîrîit de la Iaşi.

— De-te dracu'...! Doar mi-ai spus odată! Dar cine-i acolo?

— Eu!...

La neghiobia asta, Ciocîrlan se supără de-al binelea:

— Că n-oi fi eu! Dar cum te cheamă pe tine?

— Telefonistu'.

— Bine că-ți aflai numele, deşteptule!

— Cum?

— Bine că îți a-flai nu-me-le, de-şțep-tu-le! urlă sergentul pilot.

Cel de la Iaşi stă în cumpănă şi tace. Nu ştie cu cine are de-a face şi repezeala din pîlnie îl îndrituieşte să bănuiască vreun ofițer. Întreabă frumos:

— Cu cine doriți?

— Cu tine!

— Ordonați?

— Cu tine! Apoi i se urăşte, şi hotărît să termine, spune scurt: Aici Ciocîrlan!

Un țăcănit tare sună uscat în urechea zburătorului şi nu-i mai răspunde nimeni, la toate strigătele lui:

— Auzi? Mă! Mää, se aude?... Aloo! Flotilaa!...

Dar zadarnic zbiera. Telefonistul o şi luase la goană să dea de veste că Ciocîrlan traieste şi să cheme vreun ofițer la telefon, ca să oprească plecarea avioanelor pe care încă le mai auzea duduind pe deasupra, în ocolurile de ridicare.

N-a găsit țipenie de om în apropiere şi, dîndu-şi seama că maşinile nu se mai pot întoarce înapoi, a luat pîlnia:

— Alo, dom' sergent! Dom' comandant a plecat să vă caute! Să-i faceți semnalizare unde sînteți...!

Ciocîrlan, care se supărase iarăşi aflînd vestea, s-a potolit pe loc auzind şi sfatul pus alături:

— Aşa porunceşti tu? Bietul telefonist a îngăimat:

— Nu... zic...

— Bine, văd că zici. Dar cu ce vrei să-i fac semnalizarea? Şi rîzînd, i-a cerut voia să-şi întrebuințeze anume albituri, ale căror nume se vede că nu era prea plăcut, ori era foarte şugubăț, de vreme ce două muieruşti aflate în dugheană şi-au pus mînile peste guri şi s-au grăbit să iasă afară.

— Neică Toadere, o vîrîrăm pe mînecă. Vin după mine trei avioane şi trebuie să ne potrivim la minciuni. Pricepi? Nu spui nimic de lăstuneala mea: nu ştii, nu văzuşi!

— Îhî!

— Atîta zărişi: mergeam ca la o mie de metri,

vrusei să mă sui mai sus şi atunci băgaşi de seamă că ţîşni fum... şi aşa mai departe. De aici încolo ai voie să spui adevărat. Sîntem fraţi, ori nu sîntem?

Şi băietanul rîde ca de o glumă:

— Hî!

— Apoi nu aşa! Că doar eu te pusei pe foc şi mi te trîntii, iar tu, în schimb, îmi dăduşi foc. Va să zică ne-nfrăţirăm... Eh? Spui aşa, ori nu!

— Spun! zise flăcăul, măcar că nu pricepea nimic.

— Acum la treabă, că trebuie să le facem semn unde să aterizeze.

Şi după ce au luat o sticlă de gaz, cîteva cearşafuri şi cîteva feţe de mese de la Haraga, au plecat pe păşunea din faţa gării, spre podul Doamnei, unde şesul neted îndată i-a arătat lui Ciocîrlan loc prielnic pentru coborîrea avioanelor. A făcut purcoi o mînă de paie, amestecată cu bălegar, într-un colţ al locului, alături de garafa cu gaz, gata s-o verse pe deasupra şi cutia de chibrituri gata s-o aprindă. Mai încolo, a dat să aşeze cearşafurile:

— De unde suflă vîntul, frate Toadere?

— Din sus! a răspuns băiatul şi i-a arătat tăind cu mîna spre Crasna. Iar Ciocîrlan îndată a întins pînzăria pe iarbă, în chipul unei litere T, pusă cu latul de sus împotriva vîntului şi coada în firul lui.

Toader a stat îndelung să privească aşezarea asta şi nu înţelegea, într-un tîrziu a îndrăznit:

— Păi de ce?

— Ziseşi ceva, muică? întrebă zburătorul, întorcînd capul spre el, de jos de pe otava unde se lungise.

— De ce ați pus matale...?

— Să vadă de sus.

— Îhîîî... Şi altfel nu văd?

— Ba văd, dar să ştie în care parte să vie, pentru că trebuie să coboare cu vîntul în nas... îi amărunțeşte Ciocîrlan, făcîndu-i plăcerea să-i limpezească lucrurile de-a fir-a-păr.

— Îhî! murmură Toader. Da... altfel nu-i potrivit?

— Nu, Toadere, pentru că, vezi tu, dacă suflă din față, îl şi ține mai bine, fiindcă îl umflă pe dedesubt; pe urmă îi mai domoleşte iuțeala. Altcum, îl duce prea repede, iar dacă mai apucă a veni o repezeală de vînt să-i bată deasupra şi din coadă, poate să-l buşească la pămînt...

Flăcăul s-a dumirit. Face:

— Îhî! şi răspunde cu asta la multe şi multe din nedumeririle lui. Apoi, ca prin farmec, prinde glas. Adică, el tăcutul, şi el neştiutorul de vorbă are curaj să întrebe:

— Aiste-s straie de ofițer?

— Nu! zîmbeşte Ciocîrlan. Astea-s haine pentru zburat.

— Da' straie de ofițer aveți?

— Apoi eu nu-s ofițer, Toadere. Sînt sergent. Flăcău! a rămas cu gura căscată. Şopteşte:

— Vas' că nu trebuie să fii ofițer?

— Nu! răspunde celălalt.

Ar mai fi pus şi alte întrebări, multe altele poate, dar valea începe a murmura uşurel şi îndelung în hăunitul cald şi blînd, ca o înfiorare de strună, al celor trei puncte negre, abia prizărite, care s-au născut pe cer.

Sergentul sare:

— Gata! şi după ce toarnă sticla de gaz, aprinde chibritul şi-l zvîrle de departe. Vîlvătaie mare, apoi fum gros creşte şi se înalță, purtat cătinel spre vale de adierea abia simțită a vîntului.

— Pentru orice întâmplare, să fluturăm şi asta! zice Ciocîrlan, desfăcînd sfoarele umbrelei, care-i potolise zvîrlitura dintre flăcările maşinii lui.

Avioanele cresc pe zare şi în scurtă vreme sînt aproape. Atunci Toader şi cu sergentul fîlfîie zdravăn pînzăria cea mare, pînă ce, de sus, vine semn neîndoielnic că s-a văzut: motoarele tac şi păsările cele grele cad oblu în jos, ca lăstunii cu aripile strînse.

Toader ține gura întredeschisă şi zîmbeşte. Le vede iarăşi deaproape, învîrtindu-se asemeni celui de odinioară din tîr-gul Crasnei; le vede roțile şi aripile, le vede cîrmele schim-bîndu-şi aşezarea... Şi i se pare că totul e aidoma precum a fost odată, că cei doi ani n-au trecut şi că lanțul cel rupt de ciocanul greu al ursitei rele s-a lipit la loc, de nu se mai cunoaşte nici măcar o zgîrietură. Stă neclintit şi azi, la fel ca odinioară.

Şi parcă se roagă întocmai ca odinioară...

...Iar păsările mari şi verzui se lasă domol, cu larmă tăiată, întocmai după porunca literii T din iarbă, de parcă aceea n-ar fi decît umbra lor înălbită, pe care vor să şi-o lipească la loc.

Iată-l pe cel dintîi aproape, mai aproape — la o palmă... Apoi un bufnet, un nouraş de praf şi pasărea sare din nou. Un hop uşor... pe urmă o duduitură mai lungă, ca de butoi deşert, ce se opreşte treptat în rostogolire... Coada dricuie pe pămînt de-şi înseamnă trecerea în dîră întinsă de praf, iar maşina s-a oprit.

Dar motorul porneşte a doua oară, detunător, din plin.

— Pleacă? se miră Toader şi îl doare bănuiala. Nu pleacă. Maşina se tîrîie doar, greoaie şi în larmă aşa de urîcioasă, încît nu mai are nici un fel de semuială cu pasărea uşoară care a fost mai înainte. Se tîrşîie şi se zghihuie[23] zdruncinată pe bulzii pămîntului, de parcă sufere, de parcă geme.

La urma urmei, cum de n-ar suferi? Ce caută ea pe pă-mînt? Şi iată, amărăciunea asta o înțelege foarte bine Toader, flăcăul cel slab cu ochii albaştri, al iui Simion Mîndruță, din Viltoteşti.

Au coborît toate. Urşi mătăhăloşi sar din carapacea lor şi se apropie cu mîna întinsă:

— Ce-i, Ciocîrlane?

[23] a se zghihui = a se scutura.

— Cît p-aci să m-aveți friptură la masă, domnule comandor. Fusei pe grătar! se hlizeşte sergentul, lipind călcîiele şi dîndu-i mîna.

Toader tresare:

— Comandor?! Vorba asta n-o înțeleg, dar am mai auzit-o. Se uită la trupul melean şi țanțoş... El o fi? Parcă...

— A mers bine paraşuta?

— Merse! răspunde Ciocîrlan. Dar îmi fu frică s-o deschid repede, fiindcă mă temui să nu-mi vie în cap căldarea cu jăratic şi vrusei să iau distanță.

— Ei şi?

— Şi... — zâmbeşte el, — ameții... Cît pe ce să n-o mai pot deschide...

Comandorul rîde.

— Ia te uită! Şi noi nu luasem făraşul. Va să zică veneam degeaba!

Au hohotit toți prieteneşte şi s-au aşezat pe iarbă. Apoi comandorul a început să întrebe cu glas mai aspru:

— Ai împins motorul?

— Nu, domnule comandor, la l800 de turații... şi a purces să lămurească lucrurile aşa cum le viclenise şi cum îl pusese la cale pe Toader. Dar privirea ofițerului i se împlîntase în ochi şi nu-l slăbea:

— Mda! a zis el. Iar fiindcă Ciocîrlan i-l adusese ca martor pe flăcău, comandorul a întors ochii spre Toader:

— Ia zi, mă. Cum...? Dar vorba i s-a tăiat. S-a

răsucit scurt spre el şi l-a privit cu deosebită tărie. „Ochii ăştia?...

Fața asta? De unde o ştiu eu? Căci o ştiu", a gîndit el. Apoi tare: Ai vreun frate mai mic?

— Mț!

— Sameni foarte bine cu un băiat, pe care l-am văzut cîndva în gară, la Crasna.

— Eu, a zis cu greutate Toader.

— Cum tu? a întrebat nedumerit ofițerul. Acela... şi nevoind să-şi urmeze vorba, a sărit în picioare, spunînd repede: Stai, domnule, că aici e ceva interesant de tot. Mă rog, tu erai cel care vindea avioane mici la trenuri?

— Îhî!

— Tie ți-am spus eu că am să zbor peste Crasna? Toader a dat din cap.

— Va să zică tu erai cel din mijlocul uliței, care şedeai cu mîinile la piept...

Dar asta n-o ținea minte flăcăul. Cum şi-ar mai fi dat seama el de cum şedea şi mai ales de cum se vedea inima lui de sus. A ridicat din umeri îndoit, dar comandorul s-a apropiat şi luîndu-l de sub bărbie i-a ridicat ochii la dînsul.

— Uite-te aici...

-Ochii lui Toader s-au deschis ca două porți albastre, iar ofițerul a izbucnit cu încredințare fără greş:

— Tu!

După cîteva minute a început iarăşi, dar încet:

— Acum, mai spune un lucru. Şi a lăsat

glasul jos, rostind rar, în scotocirea amintirilor: Laaa... vreooo săptămînă, poate două — nu mai ştiu cît — a apărut în jurnale o fotografie cu chipul tău...

Numai că Toader habar n-avea. A strîns din umeri uluit. Comandorul însă îşi frămîntă creierul şi nu s-a dat bătut. A ridicat un deget şi l-a lipit de vîrful nasului, iscodind:

— Nu eşti tu...? Stai că ştiu... Ah! Un nume frumos!

— Toader! grăieşte Ciocîrlan.

— Întocmai! apasă comandorul. Dar celălalt nume... AA!... Mîndruță...

— Îhî!

Şi vorba urmează zorită:

— Atunci tu eşti cel care a zburat?

La noutatea asta, toți aviatorii au tresărit. Descoperirea unuia din tagma lor, pe meleagul acesta, era lucru vrednic de uimire.

— Eu! a întors Toader sfios, de parcă îşi cerea iertare.

— Şi ai zburat... — urmează rar ofițerul. — cu un aparat făcut chiar de tine. Apoi uşor şi repede zice: Ba mi se pare. dacă-mi aduc bine aminte, că ai fost şi închis, fiindcă ai furat nişte scînduri pentru...

Toader se apără jalnic:

— Le-a plătit dom' doftor... Comandorul însă rîde.

— Dar nu-i vorba de asta. Asta nu mă priveşte pe mine... Iar flăcăul -răsuflă uşurat, în

vreme ce chipeşul din faţa lui pufneşte într-un rîs abia auzit şi se îndreaptă cu ochii către sergentul pilot:

— Dacă e într-adevăr o orînduire în ursitele oamenilor, atunci îmi dau seama, Ciocîrlane, cine-i de vină că ţi s-a aprins ţie avionul în aer.

-— Cine, dom'... gîfîie culpeşul, neştiind cum să-şi ascundă bătaia de inimă.

— Ăsta! zice ofiţerul şi—l arată pe Toader Mîndruţă. Ceilalţi s-au uitat unii la alţii, dar n-au priceput nimic.

Singurul care ar fi putut înţelege era Toader. Dar băietanul nu fusese dăruit cu destulă agerime de judecată pentru asemenea lucruri gingaşe. El simţea, atîta tot. Cu ale cuvinte avea şi mai puţin, dar şi mai mult decît numeşte lumea înţelegere.

— Am putea ateriza unde e rămăşiţa avionului? a întrebat apoi comandorul.

— Da, domnule comandor, e mirişte netedă.

— Bun! Atunci, haidem acolo! Şi pe cînd începuseră să se pregătească, Toader îi urmărea cu ochii mari, năclăiţi în părerea de rău, care-i ţîşnea din ochi, ca o lacrimă fără sfîrşit.

Ofiţerul l-a văzut şi i-a înţeles aleanul:

— Toadere, vrei să zbori?

S-a oprit pămîntul pe loc. Ameţeală, nebunie, clocot? Dumnezeu mai putea alege ceva din haosul care s-a căscat sub el în minuta aceea. A încercat să spuie un „da" şi numai gura s-a deschis. Cuvîntul i se rătăcise înainte de a

porni. A dat să sară după comandorul care se suise la locul lui, dar s-a oprit lîngă avion, cu mînile lipite pe pînza rece, lucioasă şi îmbătat de mireasma tare ce i-a năpădit şupuritâ pînă în creier.

— Nu te sui încă. Treci în față şi pune mîna pe elice. El n-a înțeles.

— Pe ce?

— Pe elice!

A stat în cumpănă, stingherit. Pe ce oare să puie mina? Şi a lunecat cu degetele pe marginea aripii, aşteptînd să audă vreun îndemn de la ofițerul din coşul maşinii...

Comandorul a bănuit de unde vine încurcătura:

— Pe asta, mare, din bot!

Toader a zîmbit. Înțelesese. Şi fiindcă era fericit că a înțeles, a întrebat tare, cu toată inima:

— Pe fofează?

— Cum i-a zis?

Flăcăul a stat, nedumerit de hazul comandantului.

— Păi, nu-i fofează?

Iar din spate, Ciocîrlan a strigat:

— Are dreptate, dom'le comandor. Se poate zice fofează. Păi, la noi se face o jucărie, de se pune pe pari, aidoma cu avionul. Şi aceea se cheamă sfîrlează cu fofează.

Veselie zdravănă a trecut ca apa munților de la avion la avion. Iar comandorul a pus pecetea

pe vorbă:

— Minunat, Ciocîrlane! Atunci să zicem cam aşa:

„Sui, băiete, la sfîrlează, Că dau drumul la fofează ..."

Şi iarăşi hohot de rîs, împlinit cu fel şi chip de jocuri în cuvinte.

Unul zicea:

„Cînd ți-o sta în loc fofează, S-a dus dracului sfîrlează!"

— Nu, băieți! îi opreşte ofițerul cel înalt. Trebuie să-i găsim lui Ciocîrlan una potrivită pentru ziua de azi. Vă dau timp pînă la Iaşi. Cînd ne-om coborî, fiecare s-o spuie pe-a lui. Dau premiu o sticlă de vin de la Rosnovanu!

Dar Ciocîrlan s-a rugat:

— Domnule comandor, lăsați-mă pe mine să mi-o fac singur, că eu o am gata!

— Eh! Zi-i! au sărit cu gura ceilalți doi.

— Bine! a încuviințat comandorul. Dar concursul ramîne deschis. Acum zi! Iar Ciocîrlan, călare pe buza carlingii, a rostit măreț:

„Cînd îți faci grătar sfîrleaza..."

— Nu! Nu-i bine! Staţi că acu îi dădui de rost; s-o iau mai pe olteneşte, ca la mine la Jii:

„Cînd grătar faci din sfîrleaza, De-te dracu' de fofează!"

Au chihotit tinereşte, din toată inima, apoi s-au gătit de ducă.

Toader, învățat de comandor, a învîrtit încet

palele fofezei pînă ce ofițerul i-a zis:

— Dă-te deoparte! Şi după ce a mai învîrtit iarăşi de cîteva ori, „fofeaza" a pornit, pîrîind rar, întrerupt, apoi tot mai des, pînă ce a ajuns să zburătăcească în urmă cu praf, cu găteje şi cu fire de iarbă uscată.

Iar în vreme ce, la semnul comandantului, s-a cățărat şi se cuibărea în golul găurii, larg deschise cu gura în sus, şi-a vîrît pălăria pînă în urechi şi s-a încopcit pe perna de piele, cu ochii țintă la toate ceasornicele şi maşinăriile ciudate din fața lui, auzea în urmă, la celelalte avioane, vorbe fără înțeles:

— Tăiat!

— Contact!

Motorul s-a întărit, iar după cîteva clipe, pasărea a rupt-o din loc, înconjurînd pe jos cîmpul, pînă a ajuns la marginea din aceeaşi parte pe unde coborîse. Pe urmă duduitul a crescut pînă la asurzeală, şuietul de vînt s-a făcut iuşcă aprigă, de-i oprea răsuflarea, clătinatul şi hurducăiala s-au potolit treptat-treptat... Şi deodată, pămîntul a început să se cufunde, să se cufunde... gara să se facă mică, tot mai mică... pînă nu s-a mai văzut nimic...

Ce era să mai vadă? Vedea o apă verzuie, nețărmurită şi adîncită aşa cum mai văzuse alte ori. Era din nou, ca şi odinioară, plutire netedă pe căi de cer. Decît, acum şedea negri-juliu în jeț cu pernă moale şi luneca asemeni unui fulg peste genunile Idriciului, în văzduhuri care i-au

fost cristelniță de slavă, la ziua cea dintîi a vieții lui.

Pasărea cea mare a început să se piece uşor pe o parte, iar Toader, fără să-şi dea seama ce face, a pus mîna şi s-a agățat de stîlpişorul cu mîner de gumă neagră, înfipt în podina din fața lui.

A simțit atunci că şpanga de fier mişcă mereu în partea unde se lasă maşina întreagă.

Şi flăcăiandrul, aşa de greu pricepător atîtor lucruri, a înțeles într-o fulgerare de gînd tot rostul mânerului acestuia, care îndrumează zborul în orice parte vrea. Se pleacă înainte? Tot avionul se apleacă după cum îi porunceşte. Se lasă spre dreapta? într-acolo o ia şi maşina supusă.

Acum ştie că dincolo, în gaura care îl ascunde aproape întreg, comandorul mişcă, poartă mînerul şi duce zborul după pofta lui. Toader ține şi el mîna pe manşă, dar a lăsat-o uşoară, de abia o atinge. Se uită afară, în fund, pe linia vînătă a dealurilor şi în ocolirile largi, cu care pasărea se suie tot mai sus, i se pare că el singur o îndrumează, că pe el singur îl ascultă. De altminteri l-au mai ascultat şi altele, plăpîndele lui păsări dinainte vremuri...

O clipă, se trezeşte chiar deasupra văii pe unde a mai hă-lăduit cîndva. Îşi cunoaşte locul de parcă ar fi lăsat semn pe înalturi. Obliceşte gara încolo, vede Huidiumanul dincolo, iar în cotul fundăturii, Idriciul, conacul boieresc... Se

leagănă inima în el şi închide ochii, învins de dulceaţa simţirii. Răsuflă, răsuflă adînc, de parcă vrea să zvîrle o dată cu apăsarea din piept toată pîcla celor doi ani pe care nu i-a trăit.

Iar frumuseţea uriaşă a cerului şi a dealurilor i se aşterne vederii şi pasului împrourat pe care-l calcă pe aici, din văzduhul necuprins, aşa cum ştie din poveşti că se aştern la împăraţi.

Celelalte două avioane vin de o parte şi de alta, cînd ple-cîndu-se, cînd săltînd peste apele străvezii, pe care le-a colindat şi le-a simţit şi dînsul.

Să nu-l întrebe nimeni cum îl cheamă. Cum îl mai cheamă.

Căci acum nu-l mai cheamă în nici un fel.

Şi ca o dovadă, iată. Zăreşte la dreapta un sat, a deosebit în el oameni şi copii, vede case, desprinde uliţe, dar nici prin gînd nu-i trece să se întrebe ce sat anume poate fi acela.

Au coborît pe mirişte. Şi în cîteva minute sînt toţi lîngă fierăria schilavă, de unde încă mai scăpată dîre de fum.

Comandorul a răscolit printre ţevile f'rînte, a încercat cîteva şuruburi, a pus cîteva întrebări, apoi, tăcut, face calea întoarsă, lăsîndu-l pe Ciocîrlan să înşire a doua oară şi ciudat de stăruitor toată păţania.

Acum trebuie să plece. Toţi sînt veseli, iar sergentul pilot nu se ascunde a fi mai vesel decît ceilalţi, pentru că minciuna l-a scăpat cu obraz curat.

Numai Toader rămîne. Rămîne, dar rămîne într-altfel. Adică nu acel care se deşteptase cîteva ceasuri, răscolit din tot praful lui, ci altul, celălalt, încenuşatul, cu viața sarbădă şi o Ileana pitită sub ochi străini.

— Hei, Toadere Mîndruță, cînd tragi la sorți să te ceri la mine, îl agrăieşte comandorul.

— Mț! face flăcăul şi privirile i se turbură, înnegurate ca plumbul.

— Nu vrei?

— Am răcutat, cade vorba amară.

- Şi?

— N-o vrut să mă ieie...

— De ce?

— O zîs că-s bicisnic! Apoi cînd tăcerea celuilalt îi tălmăceşte părerea de rău, îşi ia inima în dinți: Da' n-o fost drept, că altminteri îs vînos şi duc...

Şi-i atîta rugăciune nerostită în ochii lui, încît ofițerul pufneşte pe nări şi îşi freacă nasul cu degetele înăsprite, cum i-i obiceiul, de cîte ori îl sîcîie o întîmplare, un om, ori o veste.

Se întoarce la tinerelul de lîngă dînsul şi zice:

— La fel s-a întîmplat cu Pascu şi cu Tudoran. Hm! Apoi stă un pic la şovăială şi spune cu jumătate de gură, cum şi-ar vorbi singur: Ce-ar fi să-l dăm pe mîna lui Bijucă? Acela-i doctor de-al nostru şi cîntăreşte după rosturile noastre. Doar tot el i-a scăpat şi pe ceilalți doi.

Pilotul cel mic e însă îndoit şi îndrăzneşte:

— Poate că băiatul ăsta o fi avînd alte beteşuguri. Slăbiciunea nu e o pricină.

— Suferi de vreo boală? Ai vreo meteahnă? întreabă atunci comandorul.

— Nic. Sănătos, dom'! se înverşunează Toader, agățat de nădejde nouă.

Dar ofițerul se îndepărtează pe gînduri, cu cei trei după el. Într-un tîrziu începe potolit şi molcom a rosti:

— Vedeți voi, băiatul ăsta — cum, de altfel, cred că ați înțeles — e un caz neobişnuit. Pe mine mă mişcă, pentru că desluşesc într-însul ceva — cum să spun? — cu totul altceva decît e unul dintre noi, ceştia, care am ajuns să zburăm numai fiindcă ne-a adus aci meseria sau prilejul armatei. E un nou-născut, iar nu răsplămădire ca noi. Noi am trecut de la trăsură la automobil şi de aci la avion, prin deprindere, prin pildă, prin silință, dacă vreți. Ăsta însă a început cu zborul — iată ce e mai uluitor. S-a născut pasăre şi a zburat, fiindcă a avut şi şi-a păstrat ceea ce au păsările, toate păsările: necunoştința greutății lor. Nu-şi cunosc trupul — asta-i tot, a oftat el. Apoi, ca şi cînd ar visa, urmează: Şi dacă nu-ți cunoşti trupul, nu poți cunoaşte frica — frica asta pe care n-o putem zvîrli de pe noi, oricît de curagioşi ne-am sili să ne arătăm: şi tu, şi eu, şi toți... Pe urmă a trecut în glas încet, înfundat, aproape scrîşnind: Frica asta, care la urma urmei ar trebui să ne apere... şi cînd colo, e de ajuns o mică întîmplare, o

mică primejdie, ca să ne facă a ne pierde capul... Şi atunci comenzile nu ştiu decît să ne ajute, ca să ni-l pierdem cu desăvîrşire.

Astfel totul se sfîrşeşte cu această învățătură, în care se cuprinde întreg ce v-am spus: „Ascunde-ți trupul, leapădă-te de el! Iar de nu poți altminteri, vîră-l în pămînt!"

În liniştea necuprinsă de amurg, care fumegă pe dealuri, plăsmuirile triste ale comandantului sunau ca o viersuire înlăcrimată. Țîşnise din el destăinuirea cea crudă şi aproape îi părea rău că o făcuse. Dar de atîtea ori şi-o răsturnase în gînd şi de atîtea ori sîngerase pe amărăciunea ei, încît avea nevoie să şi-o ispăşească, asemeni unei spovedanii.

Înserarea asta blîndă de pronaos nant, cu cer subțire în creştetele bolții şi-n prag cu pajişti viorii de dealuri, învălurate pînă în nevăzut, i-o scosese pe buze fără strop din voia lui.

S-a întors repezit la Toader:

— Vrei să mergi cu mine la Iaşi, la doctorul nostru?

— Da! a suflat băiatul.

— Mîine, Ciocîrlan se întoarce înapoi, tot pe aici, şi te poate lăsa. Haide! Trebuie să fac asta de la început; nu de alta, dar nu vreau să pățesc ce am mai pățit odată. Adică să fiu silit să mă întorc din cale.

Şi zorite, cele trei păsări au întins-o la drum spre mogîl-deața Repedei, care licărea în geana zării, ca o tufă de liliac doldora de floare.

În dreptul Roşieştilor, Toader şi-a aruncat ochii către jgarai. A văzut un om, doi, trei. Mai încolo un cal molfăia liniştit cu botul prin iarbă tîrînd după el o căruță răsturnată în şanț..

— ‘te-te drăcie! a zîmbit în gîndul lui. Apoi s-a mirat A cui o fi, de n-o vede, nărodul?

„Bijucă", doctorul flotilei, era un omuleț mititel, vesel şii cîrn. O potcă[24] cu ochi rîzători şi gura mare, osîndit să nu se supere niciodată, pentru că hazul mutrei lui punea zîmbet pe toate chipurile care-l întîlneau şi dezamăra orice inimă creață.. Nu învățase multă carte în şcolile lui, fiindcă nici el nu luase: cartea prea într-adins, nici cartea nu-l luase prea într-adins; pe dînsul. S-ar fi zis că nu l-a ispitit buchineala, cu toate că asta nu era adevărat de vreme ce puținul cît îl prinsese îl ştia, bine şi îl folosea şi mai bine.

Era vînător împătimit şi aşa se născuse, pentru că venirea lui pe lume era legată de anumite întîmplări vînătoreşti, pe care de altminteri le povestea tîlcos nevoie mare — întîmplări privitoare la meteahna gonace a lui „Bijucă Pére", cum îi zice el bătrînului său tată, şi la năravul pe care îl căpătase „Bijucă Mère" să bănuiască plecările prea dese la hăituiala ale bărbatului. Dar fireşte, acestea fiind lucruri cărora nu li-i locul aici, rămîne de ştiut că patima lui Bijucă îi dăduse cîteva gînduri

[24] potcă = pocitanie.

limpezi şi drepte, bune de întrebuințat pretutindeni în viață şi mai ales în medicină.

De pildă:

„Nu puşca bună face puşcaşul bun!" Sau:

„Cartuşe puține, vînător bun!" Sau:

„Mai bine să ocheşti mult, decît să tragi mult!" Sau, în sfîrşit, cea mai bună din toate: „Nu trage; împuşcă!"

Pe asemenea căi senine şi poznaşe, Bijucă aducea o omenie trainică şi adîncă, de pe urma căreia îşi îngăduia să mărturisească fără înconjur cîte unui bolnav:

— "Domnule, dumneata n-ai nevoie de mine. Ai nevoie de ‘un „Herr Doktor". Adică de cineva care se încumetă să dea o sfîrlă lui Dumnezeu şi să te vindece peste capul sfîntului de sus. Eu, crede-mă, țiu să fiu foarte bine cu Dumnezeu-bu-nul — pentru că sînt ceva mai mititel. De aceea aştept să-mi facă el semn întîi... Iar cum despre boala dumitale, Dumnezeu n-a spus nimic pînă acum, nu cutez nici eu să spui... Vrei să-l aştepți cu mine împreună, bine. Eşti grăbit? Du-te la altul.

Bolnavul se căina:

— Dar bine, doctore, dumitale îți arde de glumă şi eu mă pîrjolesc. Nu mă lăsa aşa. Ce? Vrei să mor?

La care Bijucă îi aducea astă liniştire:

— Apoi, dacă o vrea cel de sus aşa, înseamnă că i-i drag să te aibă acolo mai devreme... Vrei dumneata să mă pui eu de-a curmezişul? Doar

adineauri ți-am spus că am nevoie de el şi-s robul său prea smerit!

Dar sub felul lui de a lua lucrurile în glumă, Bijucă ştia foarte bine să-şi ascundă anume asprimi doftoriceşti. Aşa, de pildă, soacrâ-sa, femeie biîndă şi pe care doctorul o iubea, fiind bolnavă şi călcînd oprelıştea anumitor mîncări, s-a pomenit într-o bună zi luată pe sus de doi sanitari — trimişi cu ordin scris — şi ferecată la infirmeria flotilei.

De altminteri şi în împrejurarea asta făcuse la fel.

Bătrîna i se plînsese:

— Am ginere doctor şi degeaba îl am...

Iar Bijucă, dulce şi zîmbitor, îi răspunsese:

— Mamă dragă, matale n-ai nevoie de doctor ca mine... Ba chiar n-ai nevoie de nici un fel de doctor.

— Păi atunci de ce am nevoie? s-a îmbufnat bătrîna, cu glas de bocitoare năimită. Iar ginerele i-a răspuns firesc şi uşor:

— De sentinelă dublă în post fix. Sau de gardist la poarta gurii.

Şi, ca totdeauna, dreptatea a fost de partea lui Bijucă, fiindcă după o săptămînă de „arest doftoricesc", cum îi zicea, bătrîna s-a întremat şi s-a lecuit.

Asemenea om era potrivit în locul unde se afla. Îşi dăduse cu mintea că tagma zburătorilor nu-i nici pe departe semui-toare cu lumea cealaltă, din liota obişnuită a oamenilor de toată

mîna. Pînă şi bolile cele mai de rînd căpătau aici înfăţişări aparte şi cereau îngrijiri pe altă măsură.

Şi apoi băgase de seamă că aviatorii se îmbolnăvesc mai puţin şi mai iute trecător decît omenirea obişnuită. Ajunsese chiar să simtă de unde porneşte deosebirea, să şi-o lămurească, şi în multe împrejurări chiar să întrebuinţeze cu folos învăţăturile trase.

Fireşte, lui Neculai Andreescu, avocatul, i s-a părut o glumă proastă cînd Bijucă, adus în grabă la copilaşul cel mai mic, prins de o tusă ce-l învineţise, i-a zis:

— Îmbrăcaţi-l gros, că-l fac eu repede să uite măgărească!

— Cum?

— Îi fulger un zbor cu avionul!

La flotilă a rugat un băiat să-l suie pe copil la două mii de metri, iar după o jumătate de ceas, învîrtit peste toate ponoarele Iaşului, pruncul a fost coborît sănătos din carapacea maşinii.

— Eu, — a rostit atunci Bijucă, biruitor, — vindec orice boală cu avionul!

După minunea săvîrşită, de bună seamă că Neculai Andreescu mai că era în stare să-l creadă. De aceea a întrebat:

— Ei nu, fără şagă!

— Da. Orice! Pentru fiecare boală, anumită viteză, anumită înălţime şi anumit timp de stat în aer!

— Ei, asta-i! s-a uluit acela. N-ai să spui

acuma că vindeci şi cancerul?

— Ba daaa! Mai ales cancerul! Şi Bijucă a apăsat în chip deosebit pe vorbele „mai ales".

— Şi cum, mă rog ție?

Doctorul a stat puțin la cumpănă, pe urmă a urnit-o greu:

— Deşi asta este o taină a mea şi n-ar trebui s-o dau în vileag, mă bizui pe cuvîntul tău de prieten, că n-ai s-o spui...

— Vai de mine... Se poate?... a zorit Andreescu. Şi zi, cum vindeci cancerul?

— Sui omul în avion şi îl urc la cinci mii de metri. Celălalt întinsese gîtul şi făcuse ochii mari:

— Aşa! Şi cît îl ții acolo?

Iar Bijucă, liniştit, răsuceşte palma cu degetele răşchirate, cînd la dreapta, cînd la stînga şi răspunde ritos:

— Nu mult! Pînă izbutesc să-l arunc jos!

Cînd a coborît comandorul cu Toader, doctoraşul era numai în cămaşă şi îi vîntura piepții leoarcă sub vîntulețul prefirat în chioşcul dintre hangare. Arăta foarte amărît, judecind întîmplarea lui Ciocîrlan cu aste vorbe chisnovate:

— Dacă a vorbit la telefon, înseamnă că nu i s-a schimbat nici măcar fotografia. Va să zică nici azi n-am de lucru... Şi eu care îmi cumpărasem două gheme de sfoară nou-nouță să-l cos pe măgar în sacul lui lăsat de la Dumnezeu... Hm! La urma urmei trebuia să

bănuiesc că blestematul acela n-are să mă scutească de amărăciunea asta. Are un nume afurisit: Ciocîrlan! Va să zică, primo: e greu să cadă. Şi, secundo: chiar dacă vine la pămînt, face parte din secția veterinară, aşa încît n-are nevoie de mine... Acu hai să vedem ce s-a întîmplat.

Cînd a înțeles, s-a scîrbit de tot şi a început a se văicări cu mare jale, dînd din cap mustrător:

— Măi băiete, măi, cu paraşutele astea ale voastre, mă dați afară din meserie... Ce aveți cu mine, măi! Mai uitați-le şi voi pe acasă, ce Dumnezeu.

Comandorul l-a luat de aproape şi i-a spus povestea lui Toader. Apoi i l-a dat în mînă să se rostească.

Rareori a fost Bijucă în viața lui mai apropiat de sufletul omenesc decît a fost ceasul acela, cît a stat de vorbă cu băietanul nătîng al lui Simion Mîndruță.

A stat de vorbă? Nu-i tocmai aşa, pentru că flăcăul din Viltoteşti i-a răspuns aşa cum ştia el să răspundă. Dar doctorul avea urechea bună şi ochiul bun al meseriei lui: citea în el, auzea şi vedea în el pînă şi acele clătinări nesimțite ale unui lăuntru omenesc. Iar cînd era vorba de o plămadă hărăzită zborului, Bijucă se pricepea să citească încă mai limpede decît într-o vietate ursită pămîntului.

Într-un cuvînt, a văzut pasărea care creştea în Toader şi-şi cerea aripile.

Cînd a intrat în birou, comandorul întocmea raportul.

— Stai o clipă, doctore, să isprăvesc, şi a urmat să scrie: „Credința mea este că sergentul pilot Ciocîrlan a zburat foarte jos, aşa cum îi este obiceiul, şi prin urmare a trebuit să împingă motorul mult dincolo de regim; amîndouă prilejuri să-i dea o supraîncălzire, care, într-un suiş aproape la verticală — iarăşi obişnuit lui — era firesc să-l ducă la aprindere.

Cer pedepsirea aspră."

A iscălit, a închis plicul, şi după ce a pus adresa, a ridicat ochii la Bijucă:

— Eh? Ce-i cu băiatul meu?

Gura omuleţului, veşnic vesel arcuită, şi-a pogorît puţintel colţurile şi cuvintele au ieşit rare, stingherite:

— Avea dreptate doctorul de care mi-ai spus. Toader Mîndruţă nu poate fi soldat.

— Bine... dar poate pilota?

— Nu! a sunat scurt şi sec răspunsul. Comandorul nu şi-a putut ascunde întristarea. Îl durea. A şoptit.

— De ce?

— E adevărat că-i o pasăre; asta ai văzut bine. Dar i-s aripile rupte.

— Cum?

— Atîta vreme cît pasărea are chip de om, aripile i-s braţele şi picioarele. Ei bine, află că nu le are... A urmat apoi grăind rar, omenos, cu milă: A avut o operaţie groaznică.

A doua zi, la slomnirea zorilor, avionul a pornit încărcat cu două dureri învelite în floare de zîmbet.

— Dragă Ciocîrlane, dai plicul ăsta comandantului tău! Iar tu, Toadere, n-ai nici o grijă. Vei ajunge acolo unde vrei!

Şi comandorul ie-a întors scurt spatele.

VIII

Straşnică vînzoleală rămăsese în sat pe urma celor petrecute cu zburătorii.

— Ne cearcăăă... Ne cearcă Necuratu', oameni buni, profeţea moş Cristea, din cerul gurii dumisale amarnic de înnegrit. Da 'mnezeu-bunu' ne-o fost dovedit cum ştie izgoni el cu biciuşca de foc, pre diavolul care-i calcă stăpînirea.

— Păi, atunci de ce l-o cruţat pe sergent, moş Cristea, doar acela se cheamă că bătuse palma cu Aghiuţă! îl rîde un şoltic,

— L-o cruţat, cîrlane, cunoscîndu-l că-i tot creştin de-a' nostru...

— Ba l-o cruţat, unde-o avut cortel, moşule! îi întoarce poznaşul, luîndu-l în răspăr. Iar moş Cristea, care nu înţelegea să se încontreze şi să se întindă la sporovăială cu „nişte copchii fără glagole, care ei sînt vas' că nemintoşi", a sucit puţintel cisla şi i-a pus capăt grăindu-i:

— Păi, atunci, repezi-te la părintele Ciobanu de-i cere cortelu' cel alb al sfinţiei sale — şi dă fuguţa după Toader, să i-l prinzi cu cîrligu' de noadă!

În vălmăşagul de hohot care i-a răsunat pînâ la auz, cătrănitul de Mîndruţă s-a trezit din dusa gîndurilor. Era pierit de tot, de cînd aflase roata întîmplărilor. I le înşiraseră, cu sufletul la gură, cîţiva codani, care, măcar că n-au ajuns

lîngă cele trei aeroplane, decît în pragul plecării, văzuseră desluşit toate cum au fost. Nu mult după asta i-a venit şi Ion al Sandei cu teleguța răznită la Roşieşti şi cu altă istorisire, tot aşa de năzbîtioasă, care o întregea şi o lămurea pe cea dintîi.

Atunci a crîşnit încă o dată, din băierile inimii: — ...de hăbăuc!

Iar palmele le-a împuşcat pe închipuite.

După zborul minunat de dimineață, în prospețimea dum-nezeească a cerului şi a colinelor, care păreau de două ori mai luminate decît se văd cînd le priveşti de jos, coborîrea înceată spre obaia Bîrladului, lîngă gară, i-a părut lui Toader ca o intrare în pămînt. El n-avea vorbe destule să-şi poată tălmăci înfiorarea nesfîrşită şi mereu alta, iscată din orice privelişte nouă şi din orice undă pe care se dădea în leagăn avionul. Ba nu putea să-şi spuie nici măcar uimirea în fața nemărginirii de dealuri şi cîmpuri — cute moi, brăzdate una lîngă alta şi toate gonind în jos, ca şi dînsul — care nu se stăvilea decît în geana cu zimți aspri a munților vineți, ori în cordeluța răsucită şi încurcată a unor ape sticlind sub însorirea răsăritului.

De altminteri, ceea ce vedea afară ajunsese a i se părea crescut în el. Trăise toată măreția asta, visînd-o cu puterea neînfrîntă a închipuirilor prelungite. Căci pe cînd flăcăuaşii de anii lui rîmneau astăzi doi ochi, mîine o casă, poimîine

alți ochi, iar răspoimîine o bucată de vie, o livadă, ori o prăjină de tufan, Toader nu avea decît atîta vis: el singur, plutind asupra de întinderi, peste talgerul uriaş cu mijloc de lăncier şi margini fumuiete.

Bufnetul gol al roților date de pămînt l-a trimis cu ochii pe zidăria roşie a stației. În piept o strună tristă îi zbîrnîie greu şi a pustiu, asemeni maşinii, iar coborîrea din cutia cu ceasornice şi pernă de piele i-i silnică şi anevoie, de parcă abia acum îşi aduce aminte că are mîni moi şi picioare aninate în oase frînte.

Aude totuşi spusele lui Ciocîrlan:

— De vrei să intri în aviație, vino la mine la Galați, să te muştruluiesc eu…

Iar după cîteva minute valea arată aşa de mare şi aşa de goală, încît te miri că e de ajuns un soare s-o lumineze toată.

Nu-i păruse semn bun că Ion a luat cotiuga să i-o ducă lui Mîndruță acasă. Iar cînd s-au boldit la el ochii maică-si în ogradă, căinîndu-se:

— Alei, mămucă! Fă ce-i şti, da' e-ți lumea în cap că te omoară tată-tău, de te-o găbjî… Toader avea de ce să fie bucuros, aflînd bătrînul purces de mînecate la Holobăț.

A răspuns domolit:

— Să omoare pe cine-o găsi… Apoi a întrebat: Ai 'mneata niscai pitaci?

— Da' ce vrei tu cu pitacii?

— Să mă răpăd cu trinu' la Bîrlad, la dom' doftor. L-oi ruga să-mi cate de lucru, şi nu mai

dau pe acasă pîn' i-or trece tatei pandaliile...

— Păi ce să mai toci gologănaşii de pomană? Du-te călare, că eu am ținut gloaba dinadins.

— Aşa oi face! a încuviințat Toader. Totuşi după o clipă s-a răzgîndit: Da' niscai pitaci tot trebuie, măcar de-o măslină şi-un dărab de pîne.

Bătrîna, pîndind îngrijată printre parii gardului şi în lungul potecii de peste surpături, şi-a deznodat casînca din dosul zestrei unde pitise vreo treizeci de lei, i-a pus în palma lui Toader şi i-a făcut vînt:

— Acu, mînă să legi un țol pe baram, că eu ți-oi pune în desagă o țîr' de brînză şi un hartan de mă' ligă.

Iar cine! i-a deschis portița, i-a îngînat printre degetele uscate cu care îşi acoperise tremurul sporit al buzelor:

— Da' să te 'ntorci, mamă...

I-a mai adus şi Ileana cîțiva franci, a mai luat cu împrumut şi de la mătuşa-sa. Văsîlca, pe urmă a întins-o la Băsăşti, unde, prepuindu-se trimis de tată-său, i-a cerut lui Sofronie o sută în cap.

Lîngă ceardacul primăriei şi-a strunit calul din nou. O cumpănă neînsemnată, apoi s-a aruncat jos şi s-a dus de-a dreptul la notar:

— ...zîua!...

— Mrmr... a răspuns domnu' Noață, care tocmai învîrtea într-o coadă de iscălitură condeiul cu cerneală stînjenie.

— Un belet…

— Mrmr… răspunde iarăşi domnu' Noaţă, asudînd ştampila de aramă, cu răsuflări icnite şi neînţeles de acre pentru ceasul acela timpuriu.

— …la cal.

— Mrmr… hîrîie a treia oară slujbaşul statului, după ce s-a apăsat cu tot trupul pe coada roşcată a peceţii şi clatină acum hîrtia, jucînd cenuşa pe ulucul ei, de parcă ar fi vrut s-o cearnă în sită.

— …o zîs tata…

Atunci domnu' Noaţă urlă:

— Nu ţi-am spus să aştepţi, că am treabă? De cîte ori să-mi bat gura?

După asta scoate tacticos o condică, şterge penița în păr şi începe a-i întocmi biletul de vînzare pentru dalan, neascultînd nici o boabă din puţinele boabe în stare să le spuie Toader. Dar flăcăul voia să-şi acopere gîndurile şi vina:

— …că… tata' ce: vindem pe aista… să luăm în loc doi mînjoci…

…Apoi plesneşte dezghin[25] neîndurat în foaia bidiviului şi îl îndeamnă la deal, ca şi cînd de-adevăratelea ar lua drumul Bîrladului.

Dar pe creastă, unde se face o cărare la stînga, zmînceşte de căpăstru, vîră dereşul hăisa, între holde, pornindu-l pe deasupra Tămăşănilor şi a Dodeştilor, pe unde dă în Saca, iar de acolo, peste mirişti, taie de-a dreptul pînă

[25] dezghin = lovitură cu pintenii ori cu hăţul.

în valea îalanu-lui, la satul Giurcani, pe care-l înconjoară hăt departe, ca mai tîrziu să se abată tot în şoseaua Murgenilor.

„Cîte sălaşe şi locuri, atîtea pățanii şi jocuri", aşa io zicală a drumeției. Toader ar fi putut spune însă că n-a avut nici o pățanie, pentru pricina bine întemeiată că locurile erau pustii, iar aşezări de oameni n-a întîlnit. N-a întîlnit, fireşte, fiindcă n-a vrut, ci s-a strecurat printre ele, ținînd calea tot în jos, după cum aflase el că merg

„Căile, Şi văile, Şi pîrăile,

Pînă-n valea de colea Unde umblă Dunărea..."

Astfel se poate înțelege că feciorul lui Simion Mîndruță se duce la Galați, după Ciocîrlan.

Cînd l-a zărit stînd lîngă sentinela de la poarta cîmpului de zbor, sergentul pilot a crezut că i se năzare. Abia a îndrugat:

— Ce făcuşi, muică, şi cît pe ce să se înveselească după obiceiul lui cel bun, dacă Toader nu i-ar fi spus foarte răspicat:

— Am venit să mă-nveți, cum aț' zîs matale, ceea ce dovedea prea vădit că flăcăul luase în felul lui vorbele zburătorului.

Încurcătura asta s-a limpezit totuşi mai repede. Mult mai greu era a se limpezi stările, fiindcă Toader nu putea să trăiască o veşnicie de pe urma celor două mii trei sute nouăzeci şi şapte de lei, cît îi mai rămăsese din vînzarea calului şi din banii ceilalți, culeşi precum s-a aflat. Mai ales că trecuseră aproape două

săptămîni de la fuga din Viltoteşti şi că de patru zile orbăcăia prin Galați să dea de urma sergentului.

— Ce drac' te-apucă, neică! Asta-mi lipsea mie acum?... Parcă n-aş avea eu destul bucluc din pricina ta... Dar deodată i s-au făcut ochii mari, luminați de gîndul fulgerat în clipă şi a chiuit: Bravo, muică! Bine că venişi! Tu mă vîrîşi în belea, tu mă scoți!

Şi bietul flăcău care nu pricepea nimic, cu desăvîrşire nimic, s-a pomenit înhățat de mînă, tîrît, umflat pe sus, pînă într-o hardughie vînătă şi uriaşă, ce hăuia ca iadul, unde zeci de soldați, ofițeri şi mecanici slinoşi se încîlceau în robotul lor iute şi gălăgios, îmbulzindu-se printre zeci de avioane date la dres.

— Trăiți, domnule comandor! rupe cătăneşte Ciocîrlan, oprindu-se smirna în fața unui rotofei bucălat şi vesel, care se plimba de colo pînă colo cu şapca pe o sprinceană şi mînile înfipte adînc în buzunare, să-şî rotunjească şi mai bine parcă, aceea ce ai putea numi trufie de femeie însărcinată.

— Ce-i? întrebă ofițerul oprindu-se pe loc.

— L-adusei, că-mi pică la țanc! Ăsta-i Toader Mîndruță, de care vă spusei. Întrebați-l. Să vă povestească şi el cum fuse întîmplarea, iar de-o zice altcum, să nu mai țiu eu manşa în mînă! Apoi s-a întors către băiat, îndemnîndu-l: Hai, neică, pune motor şi decolează!

Nu mai încape îndoială că feciorul lui Simion

n-a înțeles toate vorbele; în schimb a înțeles îndemnul şi a îndrăznit:

— Aşă-i.

Dar comandorul a pufnit în rîs.

— Ce-i aşa?

— Ce-o zîs ‘mnealui!

— Adică aceea ce ți-a spus înainte, nu?

— Îhî! a răspuns Toader, căruia mustăceala grăsanului îi luase piuitul.

A fost greu să se liniştească hazul roatei de oameni, bulucită lîngă ei, şi încă mai greu să se descleşteze gura flăcăiandrului din Viltoteşti, să arate că Ciocîrlan: „Venea oblu-hăt sus... Ş-apăi o făcut odată: hîc! Da’ pe loc o prins a fumega... şi-o picat — ...ăă... o... aiasta — care nu s-o văzut... ş-apăi ‘mnealui cu şfară la turu’ pantalonului... După aceea s-o înfiat cortelu’... şi l-a adus încetişor, de-am vrut să-l prind eu, să nu-l buşască tare... da’ ‘mnealui s-o răstit: „De-te dracu’ de-acolo!..." „Ş-apăi o vin’t de-a berbeleacu!"

Iar sub tot răbojul acesta lung şi încurcat, Toader a tras o linie:

— Asta-i!

Şi astfel, cu toată gluma zvîrlită de unul:

— Are acte că-i de-acolo, ori e tocmit de la Foleşti? Sergentul pilot a căpătat un referat bun de la mai marele lui, ceea ce însemna că scapă nepedepsit.

Aşadar, băietanul trebuia răsplătit bine. Dar cum? Căci el nu nizuieşte decît un singur bun,

iar acela era peste poate de împlinit, nefiind Toader nici ostaş, nici mecanic.

— Măcar să privesc şi să deprind din ochi, şi-a dat cu mintea flăcăul, crezînd că asta o fi mai lesne.

— Nu merge, neică; n-auzişi că acilea sînt numai militari?

— Daa... nemții tot soldați îs? Ciocîrlan n-a înțeles:

— Ce nemți?

— ...Eh... care ciocănesc şi dreg maşina...

— Mecanicii?

— Îhî!

— Aceia au şcoală, şi au patalama la mînă!

Va să zică toate uşile se zăvoreau din nou şi tocmai acum cînd Toader ştia bine că nu mai are chip să se gîndească la întors acasă. Zadarnic l-ai fi întrebat de ce nu s-ar întoarce şi zadarnic l-ai fi încredințat că lui Simion i-a trecut toată supărarea — chiar şi năduful din pricina banilor împrumutați şi a calului luat cu japca.

Toader nu se mai putea întoarce acasă pentru că aşa porunceşte legea naturii: puiul de pasăre cînd se zburătăceşte nu poate să se mai întoarcă la cuibul care l-a părăsit.

După cîteva zile lui Ciocîrlan i-a sărit țandăra, văzîndu-l că străjuieşte nesmintit poarta aerodromului.

— Ce drac' neică, ai prins muşchi aici? Dar înveghete odată să pricepi că nu se poate. Şi

fiindcă avea năravul să-şi cheltuiască dintr-o răsuflare paraponul, care-l răzbea cînd şi cînd, s-a răcorit dînd stările pe față: Carte nu ştii, meşteşugar nu eşti şi nici bani n-ai să pleci la Bucureşti, la şcoală. Ce-ți rămîne? Du-te acasă şi aşteaptă miliția!

Numai că, vorba „bani" a căscat altă ocniță în creierul cel cu firide multe al lui Toader.

-— Cîți? a întrebat el. Cîți bani trăbă pentru şcoală?

— O avere: cincisprezece mii... i-a întors sergentul, după care a întins mînile în lături, deschizîndu-şi palmele spre cer, ca şi cînd i-ar zice deopotrivă: „Vezi"? ca şi: „îmi pare rău, dar n-am ce-ți face".

Dar băietanul nu se dădea bătut. S-a tocmit:

— Cu două mii nu s-o putea?

— Nu! a scurtat-o celălalt şi s-a dus în treburile lui.

Cu ochii țintă în ceafa dîrză şi roşcovană, care-şi mărturisea tunsoarea proaspătă printr-o dungă trandafirie lipită de marginea chipului, Toader s-a lăsat încet pe marginea şanțului în mare linişte pogorîtă peste inima iui. Iezuise din senin liniştea asta şi parcă fără pricină. Dar adevărul era că olteanul zvîrlise o vorbă, care însemna o ferestruică nouă: şcoala.

— Vas' că dacă am cinsp'ce mii pot învăța o carte de aiasta, a însăilat în tihnă desăvîrşită judecata flăcăului. De bună seamă habar n-avea ce fel de şcoală va fi aceea, pentru că la dînsul

şcoala era casă cu bănci, cu abecedar şi citiri, cum o ştia el din Viltoteşti. Dar asta nu avea nici o însemnătate. Însemnătatea avea doar norocul că poate să o facă.

Şi astfel Ciocîrlan l-a găsit tot acolo la nămiezi, cînd pleca spre oraş, ceea ce i~a învins de tot şi l-a făcut să-şi mai înmoaie ascuțişurile ascuțelii:

— Ei, pleci acasă, ori...?

Blajin în grai, dar necutremurat în hotărîre, Toader a zis:

— Eu chitesc că mai nimerit ar fi să stau... ca să cîştig pîn-oi face toți pitacii...

— Cum să cîştigi?

— Să muncesc... Oi găsi eu... Ciocîrlan a dat din cap.

— Bine şi aşa. Dar e cam greu pentru un băietan pirpiriu ca tine.

Flăcăul i-a mormonit nepăsător, lăsat în voia soartei:

— Oi găsi!

Numai că, a doua zi dimineață, era tot lîngă sentinelă. Se uita la avioane, ba încă aşa de încordat, că nici n-a auzit pasul sergentului. Iar Ciocîrlan a trecut încet pe lîngă dînsul, pînă a dat dosul după un hangar:

— Uf! Bine că nu mă văzu! şi-a zis el.

Decît, în poartă, ochii lui Toader au zîmbit ciudat şi îmbucurați. Se întorsese înadins să arate sergentului că nu-l zăreşte.

În cealaltă zi s-a aşezat mai departe, pe urmă

şi mai departe, pînă ce s-a pomenit aproape de o căsuță unde veneau aeroplane mari, cu ferestruici şi boieri în ele, la fel întocmai celor ce se perindau cîndva pe deasupra Viltoteştilor.

Aici a văzut de aproape cum se deschid uşile, cum se suie călătorii, cum se încarcă şi se descarcă tot felul de lăzi, de cutii şi de boccele. Ba uica a băgat de seamă ca este un dfn care face semn cu steguleț galben, poruncind să plece maşina numai cînd vrea el, ori să vie la linie după cum îi arată el. În sfîrşit, ceva la fel cu stația din Roşieşti, numai că „dom' şăf" de aici n-avea vişiniu la şapcă, ci numai cordelușe de aur la mîneci.

Stîrnit de asemenea vezeli, s-a dus cu hotărîre la Ciocîrlan şi ieşindu-i în cale l-a descusut:

— Să nu vă supărați matale... daaa... ce-i acolo? State?

— Da! Gară!

— Ahaa! a făcut băietanul, mulțumit că înțelegerea lui fusese bună. Apoi a urmat: Daaa... dacă-i stație, vas'că poci să mă'c şi eu, nu?

— De bună seamă, dacă plăteşti biletul.

— Şîîî... pînă un's duce?

— Încolo o ia la Bucureşti, încolo, la Constanța... încolo la... Toader nu mai avea nevoie şi s-a oprit pe drumul dintîi.

— Aşaa? Vas'că încolo o face la Bucureşti?

— Da.

— Şîîî... cît coastă?

— Vreo cinci sute de lei. Dar ce-ți trece prin cap? Vrei să te duci cu avionul? Mai bine cu trenul, că-i mai ieftin, cheltui pe jumătate...

Decît, sfatul n-avea cătare la flăcău. El dădea târcoale ispitei:

— Cinci sute... a şoptit, făcîndu-şi pesemne anume socoteli. Apoi ridicînd ochii înseninați a mai vrut să ştie ceva: Daaa... dacâ-i stată, nu-s şi hamali, ca la Roşîeşti?...

Ciocîrlan a înțeles întrebarea:

— Vrei să intri hamal?

— Îhî!

— Poți să fii hamal şi la port — acolo cîştigi mai bine. Băietanul a plecat uşurel capul spre un umăr şi a încheiat:

— Eu aici vreau!...

— I-ascultă, neică Savule, — a pornit repede Ciocîrlan, către orîndarul birtului din aerogara, — nu-ți face trebuință de un argat?

— Nu, puică, a răspuns zdrahonul, ştergîndu-şi mustăți lungi de spuma berei în care şi le năclăise cu o clipă înainte. Mi-ar prii un băiețaş, să-l țiu numai pe mîncare şi pe straie, pentru alergătură şi pe ici pe colo, la servit. Dar cu hoții iştea. de Galați, nu-i chip.

— Am eu un băiat de țară...

— Mț! a scuturat din cap negustorul. Nici aşaaa... Vreau băiet deprins cu meseria.

— Deprins! minte zorit sergentul. Şi-i tînăr: cincisprezece ani.

— Deh! Ştiu eu? Să-l vedem, puică, să-l vedem.

Şi pilotul dă goană la zăplaz, fericit ca cel mai fericit din oameni, de parcă i-ar da lui Toader o comoară, iar nu un loc de slugă fără leafă.

Îl dăscăleşte:

— Zici că eşti de cincisprezece ani, că ai mai fost la stăpîn...

— Păi, am fost...

— Zău?

— Da... La un stoler în Crasna. Ciocîrlan se supără:

— Nu, neică, zi că ai fost la restaurant la gară...

Şi fiindcă băietanul dă din cap să arate că-i face şi hatîrul ăsta, numai şi numai să nu-l supere, sergentului nu-i mai trece prin minte să se întrebe dacă flăcăul ştie măcar ce-i aceea „restaurant".

Cînd el habar n-avea cum se şterge o farfurie ori o masă, sau în ce fel se duce un pahar de apă, cum era să se priceapă prin urmare la turnat vin şi sifon, la aşezat tacîmuri şi la cerut plata?

Cu toate astea e atît de schimbat față de ceea ce era acum o săptămînă, iar hăinuțele negre puse pe el — strimte şi nepotrivite mărimii lui, de altfel — îi subțiază aşa de mult trupul uscățiv, încît cu drept cuvînt pare aici de cînd lumea.

Nu iştie să vorbească, se bîlbîie cînd se

zbîrleşte vreun zurbagiu la dînsul, dar încolo e zornic la trebi şi adună cu privirea tot ce poate aduna din cele cîte se petrec în preajma lui. Se trudeşte să-şi facă slujba bine şi şi-o face. Deprinde, pas cu pas, o îndeletnicire pe care n-a visat-o neam de neamul lui şi ar putea să ajungă repede un chelner destoinic, dacă nu i-ar zăticni tot zelul afurisitele de lighioane, cînd colindă pe sus şi fac să dîrîie geamlîcul tăiat în coperişul nalt al încăperii din mijloc.

Uneori trece puşcă pe lîngă muşteriul flămînd şi îl uită Dumnezeu în prag, cu farfuria în mînă. Alteori iese pe uşa de dindos, prefăcîndu-se că are treburi grabnice şi rămîne cîte o jumătate de ceas în dosul perdelei de scînduri de la latrină, sorbind în fîntînițele hămesite, dintre pleoape, învîrtejeala zănatică a gîngăniilor verzi, ori venitul domol şi lin al maşinilor cu călători.

Stăpînul oțărît porneşte a mîrîi:

— Măă! Nu fii hăbăuc, măă! Vrei să încep a te dezmetici? Să ştii că am nişte labee... şi i le arată în toată mărimea lor înfricoşătoare.

O zi, două, îşi vede iarăşi de treabă, săritor nevoie mare şi cu ochii în patru. Dar mai apoi povestea o ia de la capăt, pînă cînd omul ajunge a-l prinde drept lîngă avionul de cursă, dînd ajutor la descărcat şi încărcat mărfuri.

Atunci a răsunat o vorbă abraşă, de parcă era venită pe căi de vînt, de la miazănoapte, tocmai din miezul Moldovei. Şi tot venite pe vînt se vede că au fost şi cele două trosnituri de palme, care

au înflorat pe fiece obraz cîte un soare cu cinci raze trandafirii.

Dar peste cîtăva vreme, Toader e din nou lîngă maşina argintie, cu aripi mari de tablă dungat încreţită. Şuruie apa pe fruntea lui trudind la descărcare. Şi potop i-a pornit din toată pielea cînd icneşte ridicînd capătul unei lăzi grele, să ajungă a-i pune marginea pe buza uşii micuţe. Omul din cealaltă parte împinge fără folos, căci lada s-a împiedicat, înjură cumplit şi răcneşte:

— Sui, bre, sus, şi salt-o puţintel, că mă dărîmă! Iar flăcăul se zvîrle uşor, ca o pisică în hruba întunecată a încăperii pentru mărfuri. Saltă lădoiul, îl trage, îl potriveşte la loc bun, pe urmă stă o clipă să răsufle şi să-şi potolească inima...

Doamne! E aşa de bine acolo, în căldura acestei umbre de tinichea învîrstată şi prigonită, încît nu se mai îndură să iasă. Iar mirosul cel plăcut de oloi şi benzină îl îmbată aidoma ca odinioară, pe valea Bîrladului.

Aude glas de afară:

— Gata încărcarea? Şi altul răspunde:

— Gata!

Dă să iasă, dar deodată, cînd simte aproape pas apăsat pe glie, nu se mai încumetă. Sau, mai drept vorbind, se încumetă la altceva cu mult mai greu. Se piteşte după ladă, mic cît pumnul, şi primeşte în toată făptura lui crănţănitul uşii trîntite în pervaz.

Toată tabla tremură, toată inima tremură.

Motoarele se învîrtesc, maşina începe a răpăga anevoie, se zdruncină amarnic pe cepul tîrît în iarbă, apoi mai iute, mai iute...

— Greu îşi saltă coada! Ce naiba o fi avînd? se miră ochii pilotului sub sticlele de-o şchioapă ale obrăzarului, în timp ce mîna apasă zadarnic manşa pînă în fund. Dă din cap şi pufneşte pe nări: Dobitocul! I-am spus eu să nu-mi puie prea multă încărcătură...

Zdruncinul de sub Toader a contenit din scurt. Acum parcă l-ar da în leagăn domol; numai de departe mai răspund clătinări mari şi înfundate. Curînd se îndulcesc şi acelea de lasă în urmă-ie doar o zumzăire nelămurită, cu sunet tot una şi tot una de blînd, seamăn isonului dintr-un cîntec.

Pluteşte. Nu vede nimic, dar simte tot... Iar sub podeaua de tinichea, bătută între şine subțiri şi albe, închipuie fără voie privelişti depănate în nemărginire, steiuri de munți, leneşe unduiri de dealuri, pe cînd, aproape, paianjenişul drumurilor albe împarte tarlalele rînduite fel şi chip, ca nişte dale de smalț fraged aburit în licărirea dimineții.

Dar pe loc inima i se răceşte, cînd i-o înjunghie întrebarea:

— Încotro oi fi apucat?...

Pînă acu n-avusese timp să se gîndească. Şi aşa, orb ca o pasăre care nu ştie nici nume de oraşe, nici drumuri, nici ocolnice, ci se duce de-

a dreptul unde i-i dorul, mînată de ceva mai tare ca toată ştiința lumii, Toader Mîndruță călătorea încotrova, ca şi cum ar fi fost şi el un zălog de la o soartă la alta.

De astă dată nici chiar el nu mai caută să înțeleagă ceva. Pipăie bumăştile învelite în bucata de jurnal, care-i gîdilă pielea de pe coasta stîngă, la orice mişcare, şi zîmbeşte. Poate ursitei care l-a trimis, poate celeilalte care va şărl primească.

Apoi se trânteşte pe pîntece, scoate briceagul şi începe a scrijăla tabla de jos, să-şi deschidă cale către lume. Prin găuricea cît o ureche de ac, ochiul albastru soarbe adîncimi.

Peste larma otova a motorului, în care tot cuprinsul maşinii zbîrnîie ca o vioară sub tremurul strunelor groase, creşte din cînd în cînd un zvon deosebit. Ai zice o hîrşcîială ciudată.

Toader suceşte ochii în toate părțile şi nu desprinde nimic. Dar zgomotul străbate iar, cînd mai scurt, cînd mai lung, amăsurat — şi asta o simte numaidecît — cu fiece clătinare şi fiece tălăzuire a maşinii.

În sfîrşit a descoperit. Patru frînghioare împletite din năvedeală de sîrmă subțire caața lunecă protivnic, două cîte două. S-a dumerit numaidecît: ele duc cîrmele.

Iar ca să se încredințeze pe deplin, apucă una şi o trage, întîi mai încet, apoi mai tare, pînă prinde de veste că pasărea i s-a supus şi flutură

din coadă. Apoi încearcă pe celelalte, le lasă, se apucă din nou de cele dintîi nemaisăturîndu-se cu joaca asta, în care izbuteşte să-şi dea mişcări, cum nici la Crasna nu-şi putuse da.

Estimp, cu mînile încleştate pe jumătatea de roată cioampă şi neagră, ca un crai-nou de smoală, pilotul din față simte cum i se înceţoşează ochelarii de năduşală şi scrâşneşte:

— Ce dracu are? De cînd zbor eu, încă n-am pățit aşa ceva.

Şi văzînd cum mijeşte în zare acoperişul hangarului, apoi larga pajişte din fața lui, îşi face cruce cu limba în gură.

Potriveşte depărtarea cuvenită, mulcomind motorul şi apleacă botul avionului, țintă pe linia de coborîş.

Toader a înțeles. Inima-i bate.

Pilotul e numai apă. Frică neroadă îi scapără prin minte: „Ce-ar fi ca tocmai acum să mă dea de sminteală?"

Toader aşteaptă încordat, de nu-şi mai simte carnea.

Pilotul aşteaptă încordat, de nu-şi mai simte mînile. Bufnet scurt... Duduit... Limanul

Şi două răsuflări: una de uşurare — a pilotului; cealaltă — a lui Toader — numai Dumnezeu ştie de ce...

N-a fost nevoie să se vadă cu de-amănuntul comenzile aşa cum le-a poruncit pilotul mecanicilor, pentru că lămurirea a venit singură numaidecît după descărcarea lăzilor.

Găsirea lui Toader a iscat o zarvă nemaipomenită, un haz fără pereche şi mai cu seamă o sfîntă de trînteala tătărască, în care flăcăul n-a crîcnit o vorbă şi n-a ridicat măcar un deget să se apere.

Înțelegea şi el în felul lui că trebuie să-şi plătească drumul. Dar numai drumul. Nici o clipă n-a bănuit că e scărmănat pentru zbănțuiala lui cu sîrmele. De aceea nu şi-a dat seama cît de rău a fost bătut şi nici n-a întrebat de ce numai atîta. Pasămite, el nu văzuse vlăjganul, care i-a trecut zorit prin față, despărțindu-l de palmele pilotului. Şi doar acela i-a strigat:

— Dă-te, mă băiete, la o parte, că ne încurci la treabă! şi l-a îmbrîncit cît colo. Numai că, scăfîrlia năucă a băietanului avea perdele groase şi obloane grele la ferestrele puține. Iar în minuta aceea, în el abia se îngîna ziua cu noaptea. Aşadar, nu era timp să deschidă geamuri.

Comisarul aerogării s-a aşezat grozav de nedumerit la masa de sub cortul larg al restaurantului, unde şedeau claie peste grămadă zburătorii şi simbriaşii cîmpului, urmărind o partidă de table.

— Ei, ce-i cu pilotul fără vizibilitate? l-a întrebat rîzînd Cotescu, un mops cu dinții rari şi fără cămaşă sub tunică.

— Dumnezeu să-i aleagă! a răspuns comisarul. Eu cred că nu-i zdravăn la cap.

— Dar ce spune?

— Întreabă-mă ce nu spune! Bolmojeşte o poveste întreagă, încîlcită şi de necrezut. Dar, după cîte pricep, vrea să învețe pilotajul!

— Foarte bine! a zis Cotescu. Să învețe, dacă are darul în el...

— ...Şi tu l-ai primi la şcoală fără o doagă? a rîs altul. Ceea ce auzind, Cotescu i-a retezat-o, rar şi apăsat, chip că nu glumeşte, oricît de limpede ar fi stăruit zîmbetul gurii mari.

— Eu nici nu l-aş primi dacă n-ar avea lipsă măcar una. Numai să nu-i lipsească tocmai aceea care-i trebuie!...

Pe urmă, întorcîndu-se la jocul lui, a scuturat mînios zarurile în pumnul închis şi le-a împuşcat din jgheabul degetelor pe cutia lustruită, huhurînd:

— Şaşe-şase! Motor la plin şi „depart à l'américaine".

În picioare, lîngă rătezul uşii, după care îl încuiase comisarul, Toader se uita lung, nesfîrşit de lung la o hartă a României, cu fel de fel de linii drepte şi roşii pe ea, purcese toate din ochiul negru unde scria: „Bucureşti" şi ajungînd la Timişoara, Cluj, Braşov, Galați, Constanța...

Ci băietanul privea acest ciudat soare de întuneric cu raze roşii netotuna şi a strîns umerii ridicați într-o deznădăjduită întrebare:

— Da' eu oare unde oi fi?

Numai că nu dorea să dezlege taina ca să afle cu adevărat unde anume se găseşte. Pe el îl

chinuia gîndul că nu ştie cîtă depărtare mai este pînă la şcoală.

Adevărul era că nu ajunsese acolo. Iar tristeţea era că nici n-avea să ajungă.

De bună seamă, pînă la urmă au trebuit să-i dea drumul. Nu fiindcă n-ar fi avut ce-i face, dar fiindcă nu putea să-i facă mai mult, de vreme ce i-au descoperit pachetul cu bani în sîn şi i-au smuls din el ispaşa cuvenită. Amenda a orînduit-o comandantul Stavrat, iar acela nu spunea cuvînt de două ori, chiar dacă oamenii din preajmă ar fi sărit să-l îmbuneze, cum de pildă s-a petrecut atunci, cînd Toader, mirosind primejdia abătută asupra gologanilor, a început să tremure şi să plîngă aşa de cuminte, aşa de frumos şi cu atîta negrăită îndurerare, încît şi-a tras de partea lui toată mila celor de faţă.

A pornit apoi la poarta spre care l-au îndrumat, bălăbănindu-se pe două cărări. Îi luaseră jumătate din bani şi nădejdea toată, ceea ce era cam mult pentru un flăcăuan de optsprezece ani şi aşa de neîndemînatic în traiul său micuţ, încît îşi mărginise toată răsuflarea vieţii într-un singur vis.

Portarul, moşneag isprăvit şi slăbănog, s-a uitat cu sfîşiere de suflet după umerii înguşti care nu mai ştiau încotro să se întoarcă, buimăciţi de năvala încrucişată a automobilelor pînzite pe drum.

A vrut să-i strige o vorbă, dar n-a găsit niciuna potrivită, tunci i s-a făcut necaz şi drept

răzbunare, a scos să mai facă țigară, în ciuda nevestei, în ciuda doctorului, şi chiar în iuda lui Dumnezeu, care-i dăduse plămîni vlăguiți, cu zdrențe de sînge pe căptuşala lor.

S-a uitat la dreapta şi a văzut case rare, pădure şi cîmp. S-a uitat la stînga şi a văzut un tîrguşor de o şchioapă, mai strîns decît Crasna, apoi o apă, iar dincolo de ea, în clinul şoselei, o biserică, o gară mică şi iarăşi desiş de copaci.

— Care-o fi? murmură nedumerit în sinea lui, pentru că dacă „tîrgul" e mai mic decît Crasna, în schimb vede automobile cîte n-a văzut nici la Bîrlad, iar drumul e pietruit ca în ograda spitalului şi ca în fața stației.

Nu-i dă în minte să întrebe pe oarecine; nici nu cutează. Urcă un dîmbuşor peste baltă, se întinde pe smocurile sfaro-gite de iarbă şi toată ziulica nu se mai sminteşte din loc, urmărind pînă în sticlirea verde a stelelor mormăirea de avioane şi înfățişările lor deosebite.

Adoarme acolo, cu genele străpunse de lumini tari şi cu inimă obosită de om bătrîn. Dar mai departe nu poate pleca. Ai zice că e un cîne care stă la poarta stăpînului nedrept.

IX

Îl trezesc la crăpatul zorilor berze uriaşe, care trec pe easupra, cînd clămpănind rar şi fără putere, cînd duruind oiniceşte, cînd fluierînd ca iuşca vîntului. Sclipesc ca argin-l, sînt roşii, verzi, albastre, cafenii... Dar toate trec şi toate se întorc, să ocolească iarăşi înapoi, aidoma cum tot vin şi se tot duc, învîrtindu-se pe cer neogoit, nădejdile fără rost din inima unui flăcăiandru cu chip răsfrînt în apă adîncă de lac.

Se întoarce şi el ca şi cocorii de sus, pe acolo unde mai călcase. Dar vede în poartă bătrînul cu şapcă şi bate calea mai departe. Apoi ia drumul înapoi, dar nu stă locului, ci iarăşi trece, fiindcă cel din poartă a rămas cu ochii la el. Ascuns acum de zidul casei albe din colţ, Toader s-a oprit şi pîndeşte cîmpul pe care se aşază şi de pe care saltă maşinile uşoare, cu aripi lungi şi subţiri.

Un brînci din spate şi din lături îl face să se poticnească dincolo de pasul zdrahonului grăbit, care-i strigă ursuz, cu răguşală de gît abia ridicat din aşternut:

— Nu sta în calea oamenilor!...

Dar clipa cît ochii voinicului şi-au lăsat coada în urmă a fost destulă s-o umple privirea albastră şi speriată a băiatului. Matahala se opreşte sucindu-se în călcîie.

— Tot pe aici, mă?

— Mă uit, îngaimă Toader, de parcă vorba i-i cot întins peste cap, să-l apere de lovitură. Omul simte şi stă în cumpănă. Şovăiala sufletului scăpată în cuvîntul domolit:

— Şi-ți place?

— Îhî!

— Vrei să le vezi de-aproape?

— Păi, te cred... spune scurt, cu glas de jind, flăcăul.

— Atunci... Hm! Ia hai cu mine. Da' să te păzeşti să nu te vadă boierul, care te-a dat ieri la rindea, că apoi îmi capăt şi eu buclucul cu tine.

Şi-a lăsat apoi laba de urs peste umărul şi pe după gîtul lui Toader şi a intrat falnic pe poartă, pe lîngă unchiaşul care nici vedea, nici auzea... Numai o geană i-a tremurat puțintel şi un colț de mustață.

— Ăsta-i hangarul, aşa se cheamă, i-a zis omul cel înalt şi osos, vîrîndu-l în deschizătura nemăsurată a şandramalei cu boltă de piatră şi geamuri fără număr pe coperiş şi pe lăturile de sus. Aici se țin avioanele.

După aceea s-a dezbrăcat de hainele nemțeşti de pe dînsul, şi-a vîrît picioarele într-un fel de strai, care avea nădragii cusuți de surtuc, pe urmă şi-a băgat brațele prin mîneci şi s-a îmbumbat la piept, în vreme ce-i dădea desluşiri:

— Cuconaşii sînt pe cîmp, la zbor, aşa că poți

să te uiți liniştit la avioane; da' să te uiți cu ochii, nu cu mîna, altminteri intri în pierdere de viteză. Iar fiindcă a văzut o licărire mirată în privirea lui Toader, i-a zîmbit: Aşa glumim noi pe aici.

Pe urmă şi-a văzut de trebile lui, suindu-se pe o scară şi deşurupînd bucățică cu bucățică din botul negru al unei maşini, unde se arătau numai țevi, mutelci şi sfori negre, încîlcite printre fierării.

O mîngîiere caldă şi bună miruise rănile lui, zguduindu-i orice durere. Uitase tot, iar acum îşi umplea ochii de formele gîngăniilor minunate şi îşi umplea pieptul de mireasma tare ce dospea peste tot, în pînze, în lemn, în fier. Îl avea de multă vreme în nări şi-i părea că-l are încă de mai mult. Văzîndu-l cum închide pleoapele şi cum îi pîlpîiesc aripioarele străvezii de deasupra gurii, ai fi zis că e un scăpat din ocnă, care se topeşte adulmecînd largul descătuşării lui Dumnezeu.

— Iar aici, mă? a crăpat schija glasului sfredelit în urechile lui. Şi în răsucirea spaimei, Toader a zărit ochii cît pumnul şi obrajii vineți, aplecați peste el.

A aşteptat pleznitura de palmă şi n-a văzut-o venind, în schimb, s-a rostogolit de undeva de sus un glas greu şi poruncitor:

— Lasă-l, dom'le, în pace!

— Ce pofteşti? s-a repezit mîniosul, rupîndu-şi gîtul cu vine umflate spre treptele din vîrf, la

omul cel voinic.

Iar acela a răspuns răspicat, mai tare şi mai dîrz:

— Poftesc să-l laşi în pace! Asta-i! Acu ai înțeles? Pe urmă, cu jumătate de gură, dar printre dinți: L-ai bătut ieri destul. Nu ți-i de-ajuns? Şi dîndu-se jos de pe scară, a întors capul către Toader, rostindu-i în blîndă asprime: Hai, măi băiete, du-te de aici, nu le plac „cuconaşilor" ochii tăi. Apoi, în vreme ce Toader se furişa din hangar, mecanicul a trecut pe lîngă pilot, fără grabă şi fără să-l vadă, aşa cum trece uneori omul pe lîngă anume mărturii şi rămăşițe ale vieții.

— Bine! a crîşnit celălalt în urmă-i. Mai vorbim noi de asta! şi a dat să plece. Dar se vede că amenințarea nu-l speria pe mecanic. Mai rău l-a zădărît:

— Ia vezi să nu prind şi eu a vorbi... că mi-i gura cam mare şi cînd oi deschide-o odată, n-o mai pot închide repede. Am plafonul sus şi trebuie să pic mult.

— Te rog să isprăveşti! a strigat celălalt, verde de turbare. Nu-ți dau voie să vorbeşti aşa cu mine, față de ucenici!

— Na! a făcut lunganul. Parcă ăştia nu te cunosc. Să nu-ți închipui tu, că de-ai ajuns pilot şi eu am rămas ce sînt, te crede cineva mai mare ca mine!

— Nuu? Ei aşteaptă să te lămureşti! Şi a pornit-o cu pas dezbîrnat, bubuind cînd mai

tare, cînd mai încet, întocmai ca şi motocicleta pe ieftin cumpărată cu care scuipa flăcări şi-şi scuipa sufletul.

Peste un sfert de ceas, comandantul zornăia telefonul:

— Să vie la mine şeful mecanic!

— Ahaa! s-a înveselit zdrahonul. Nici că se putea să nu se ducă el cu jalba! Răspunde-i că-s pe cîmp.

— Pe cîmp? a țipat pîlnia neagră. Ce caută acolo? Du-te şi-l cheamă numaidecît!

Dar mecanicul rîdea:

— Spune-i că dreg amortizorul la bechia lui ARCA.

— Să lese şi să poftească aici, a încheiat comandantul, trîntind telefonul.

Dar nesinchisitul nici nu s-a clintit. A început să cînte ca un trombon scos din slujbă vorbele cu care se deprinsese a răspunde tuturor pripiților, cînd îi vedea că scapără de mînie:

„Mai stai, mai stai, nu-nforța, Că nu poți decolaaa..."

Stihuri făcute pesemne chiar de el, după singura muzică pe care o putuse învăța în viața lui, văzînd pe vremea tinereții „Vînzătorul de păsări", jucat la Parcul Oteteleşanu.

Însă comandantul n-a stat după sfatul din cîntec, ci şi-a luat şapca şi a venit valvîrtej la hangar.

— Unde-i mecanicul şef?

— Aici! i-a răspuns glasul gros dintre roatele

unei ma-şinuți cît un degetar.

— Ce faci acolo?

— Datoria!

Răspunsul acesta scurt şi apăsat l-a uluit pe comandantul Stavrat. Îi era peste putință să creadă că lui i se poate răspunde în felul acesta; de aceea astă ciocnire dintîi l-a făcut să-şi piardă cumpătul şi să caute a ocoli primejdia cine ştie căror alte răspunsuri de acelaşi soi.

— Ia poftim încoace.

— Nu! a zis omul de jos. Poftiți mai degrabă dumneavoastră la mine, să nu tragă copiii cu urechea la ce dărăcim noi. Pe urmă s-a sculat şi, dosindu-se într-un colț, i-a şoptit cu fălcile încleştate: Eu una ştiu: nu fac ploconeli şi nu-mi place să trăncănesc de-a surda. Dacă v-ați potrivit la gura mişelului, înseamnă că n-o să vă potriviți la gura mea. Scurt!

— Bine, dar... dar... — şi Stavrat îşi pierduse şirul rostirii — ai un fel de a vorbi...

— Aşa-s eu cînd mă calcă cineva pe coadă, pentru că m-a făcut mama cu o coadă foarte simțitoare.

— Ei bine! a spus tăios comandantul. Eu n-am nevoie aici de cozi simțitoare!

Mecanicul a ridicat umerii şi a întins în lături mînile lui nemăsurate, cu labe mari, murdare de ulei:

— Îmi pare rău, dar nu pot să mi-o scurtez, că pierd deriva... Mai bine mă duc după coadă... Pui contactul şi iau cap la compas acasă... Prin

urmare, să trăiți şi petrecere frumoasă pe mîine, la Constanța.'

Din trei călcaturi a ajuns la dulap, de şi-a scos veşmintele şi a început să se îmbrace, senin şi ticnit, în vreme ce comandantul şi-a înfundat şapca pînă la nas şi a pornit-o cu paşi tocați spre birou, măcar că din urmă cercau să-l ademenească sfaturi prieteneşti, mieros îngînate:

„Mai. stai, mai stai, nu-nforța, Că nu poți decola..."

Cînd ieşise mecanicul din hangar, clopoțelul telefonului a zbîrnîit a doua oară:

— Să vie mecanicul şef la mine. Dar lunganul a întins numai gîtul.

— Cine se topeşte de dorul meu, mă poate găsi la Bucureşti-Mărfuri. Încarc sacii în vagoane, pentru că la asemenea meserie coada mea nu supără pe nimeni!

La podul Bănesei, unde s-a dus să aştepte autobusul, a zărit un spate micuț, plecat peste parmaclîc. I s-a părut cunoscut.

— Hee! Toadere, flăcăule. Acum sîntem amîndoi fără meserie! Ia hai tu cu mine la B.M. Eu duc sacii, şi tu îmi duci coada... Facem, cum s-ar zice, tren aerian.

Şi l-a suit pe flăcău cu dînsul în automobil, ducîndu-l acasă şi scormonindu-i în toate cutele pline de fum ale inimii.

Dar din încîlceala nemaipomenită a povestirilor — care la urma urmei erau de

necrezut— zdrahonul de rumân a rămas cu un simțământ ciudat. Peste acesta se aşeza ca o turbure întărire, privirea aproape uscată acum a doi ochi albaştri, unde se urzeau din cînd în cînd licăriri neobişnuite. Flutura în ei ceva rătăcit, îndepărtat, greu de prins şi greu de privit. Ceva care îi aducea aminte mecanicului de potrivirea cea mai chinuită din zilele lui. Anume, asemănarea uluitoare între ochii fetiței sale şi ochii nevestei, care murise născînd-o, semuire ce-i înfiora toată carnea de pe. dînsul, gîndind că de acolo, din fundul bănuților cafenii, nu sufletul fetei priveşte, ci însăşi moarta, şi că, de-ai căta bine, copilita nu-i decît un înveliş de trup nou şi micuț, purtînd în el duhul fără odihnă al celeilalte, neciuntit şi înfricoşător în liniştea tainei unde mocneşte ascuns.

Îi venea uneori să-şi zgîlțîie fata şi să urle:

— Ci vorbeşte odată, ştiu că eşti tu, înțelege!

Şi iată acum în ochii lui Toader vedea din nou o făptură răzbătută prin timpi. Se vedea pe el însuşi, acel care trebuise să moară fiindcă nu i-a dat nimeni ajutor să viețuiască: pasărea fără noroc ce s-a ivit şi în el cîndva, aşijderi ca în inima lui Toader.

Năzuise doar să ajungă la zbor, de-a dreptul, pe vremi cînd cu adevărat asta nu era îngăduit unui om de rînd. Atunci şi-a făcut socoteala s-o ia cu ocol, învățînd mai întîi mecanica avioanelor. Iar fiindcă „vedea aerul" şi simțea

desăvîrşit tot ce-i undă de văzduh, izbutise a fi ochi fără cusur pentru toate cusururile unui aparat, începînd cu racilele motorului şi sfîrşind cu cea din urmă plesnitură a scîndurelei din nervuri.

Aşa se face că, pe avionul ieşit din privegherea lui, zburătorul putea să urce liniştit. Dar tot aşa se face că era destul să spuie:

— Nu! şi maşina se întorcea la hangar.

— Porunca lui Costache e poruncă de la Dumnezeu, au început a zice. Apoi l-a strigat unul, într-o toană:

— Costache Dumnezeu! şi aşa i-a rămas numele. Numai că în slăvirea şi în recunoaşterea aceasta dospea o amărăciune fără de capăt. Căci Costache era Costache Dumnezeu pentru toți ceilalți, dar nu se învrednicise a fi niciodată Costache Dumnezeu pentru sine.

Astfel, ochii cei greu de îndurat ai băietanului au stîrnit în inima mecanicului nădejdea surdă că totuşi ar putea să-şi izbăvească visul într-un anume fel: să facă din Toader pilotul pe care nu a putut să-l, facă din sine însuşi.

Iată cum, nebizuit decît pe o plăsmuire deşartă, Costache Dumnezeu a prins a nădăjdui să-şi înnoade viața cea adevărată, de unde fusese ruptă, şi să se altoiască sieşi, ca să ajungă unde a țintit.

Şi astfel, pierzîndu-se în calde închipuiri, pe care n-ar fi cutezat să le destăinuiască nimănui,

Costache Dumnezeu uitase că e mecanic dat afară şi că ar trebui cu dinadinsul să alerge ca să-şi afle loc de muncă, fie chiar în gară la B.M.

Sunau uscate, ca şi lemnul de sub vîrful lor, degetele osoase şi lungi ale comandorului Stavrat, care bătea darabană amarnic de sîcîită pe brățarul scaunului din birou. Îl supărase peste măsură obrăznicia lui Costache Dumnezeu şi ținea să dea o pildă aspră cîmpului întreg. Adică o pildă care să cîrpească bine zdrențuirea ce o iscase neruşinarea vorbelor din hangar în veşmîntul falnic al crederii de sine. Căci îl micşorase — iată — şi numai mîndria îl împiedică să nu spuie că-l umilise chiar în ochii săi.

De aceea e sîcîit şi bate darabana, ca şi cînd ar lovi să trezească prin ea toate amintirile din el, să le scoată în ulița ochilor şi să găsească numele mecanicului care trebuie luat în loc.

Numai că amintirile sînt foarte somnoroase, ori poate prea puține. Iar cele cîte s-au îmbrăcat în grabă şi au scos mutrele prin ferestruici n-au nimic ispititor în ele. Atunci dă cu pumnul în birou şi se trezeşte că-i mai supărat pe el însuşi decît pe Costache Dumnezeu, ceea ce numaidecît îi aduce o teamă neînchipuită că va fi silit să-l cheme îndărăt pe neobrăzat.

Sare din jeț, pune şapca în cap, dă să plece, dar pe loc îşi aduce aminte că trebuie să zboare a doua zi la Constanța, şi că avioneta nu-i rînduită cum se cuvine.

Furios, zvîrle pumnul spre pămînt, de parcă ar teşi un cap nevăzut, şi zăngăneşte telefonul. Dar hangarul îi răspunde:

— Dom' Costache a plecat acasă. Trece atunci la dactilografă:

— Scrie! Şi plimbîndu-se prin odăița de o şchioapă, îşi pocneşte încheieturile degetelor, una cîte una, nevăzînd ce tresăriri de spaimă are sărmana fată de la maşină, la fiecare trosnitură, şi dictează:

„Domnule,

Întrucît ați părăsit serviciul fără preavizul legal şi fără demisiunea aprobată, vă fac răspunzător de toate daunele ce eventual se vor ivi, atît în ceea ce priveşte traficul de călători şi personalul de zbor, cît şi în ceea ce priveşte materialul.

Vă invit, dar, ca numaidecît să vă prezentați la serviciu, urmînd ca demisiunea dv. să fie înaintată după lege."

Apoi încheie:

— I-o trimiteți numaidecît lui Costache Dumnezeu şi iese repede din cameră.

Stavrat n-ar fi om rău, dacă n-ar fi un om bolnav şi n-ar suferi deopotrivă de beteşugurile lui trupeşti, ca şi de cele sufleteşti. Ar îndura mai uşor țăncuşele care-i trec prin rărunchi, dacă n-ar fi altele, mai dureroase, care-i trec prin inimă, unde au dospit cîndva năzuinți mari şi oarecum întemeiate.

Nu fusese întotdeauna făptura asta, înaltă,

slabă, cu carne uscată şi oase grele, care i-a adus porecla de „Stîrvat". Nici nu avusese totdeauna înfăţişarea aceasta de piele tăbăcită prost, care dă drumul printre creţurile obrazului unor ochi obosiţi şi tot aşa de galbeni ca şi dinţii lungi cîţi mai erau, ceea ce îmbiase pe altul să-i ceară blagoslovirea cu numele de „Stavrac". În sfîrşit, au fi fost ani mulţi cînd n-ar fi stîrnit derîderea cu care l-au botezat mai ades în vremea din urmă, de cîte ori pe bură de ploaie lua în spate nesfîrşita-i pelerină neagră: „Moartea neobosită".

Stavrat, Stîrvat, Stavrac sau „Moartea neobosită" fusese cu douăzeci de ani înainte un tînăr chipeş, subţiratic şi mlădios, care trecea prin case de lume mare cu aceeaşi stăpînire de sine cu care umbla în cazarmă.

Nu-l stingherea nimic, fiindcă nu stingherea nimic. Aştepta o însurătoare bună, căci se socotea hărăzit unei meniri înalte şi a trecut uşor printre momentele multe — care erau firesc să-i iasă în cale — ajutat fiind în tăria asta şi de o anume limpezime aspră, un fel de cîntar prea drept, ce-l îndepărta de orice aţîţare, de orice pierdere; în sfîrşit de orice dragoste caldă, ameţitoare şi bună, aşa cum ştie să dea tinereţea tuturor celor ce o lasă în voia ei de mînz nebun.

Dar locotenentul de geniu Stavrat, cu mare cale deschisă înainte, mai ales după întoarcerea de la Charlottenburg, unde fusese trimis de stat,

vede născîndu-se aviația în lume, şi—şl îngăduie singura lui necumpătare. Anume, să dea voie a-i naşte în suflet nădejdea unei ridicări încă mai repezi.

A izbutit uşor să capete mutarea la arma cea nouă, spre care părea că-l îndeamnă toată ştiința şi toată stăpînirea lui.

Dar odată ajuns acolo, Stavrat n-a mai putut da îndărăt, măcar că şi-a simțit prăbuşirea de la cel dintîi zbor.

De bună seamă, erau vremuri sălbatice acelea. Nou-nouțul era suit pe un scăunel agățat între pînze şi şipci, care dîrdî-iau din toate încheieturile, iar motoraşul zgîlțîia turbat şandramaua şubredă, purtînd-o în aceeaşi bătaie şi la ridicare, şi la coborîre.

Şcoala de zbor? Să tîrşie de cîteva ori hardughia pe pămînt în linie dreaptă, apoi, la noroc, să urce în aer, unde, mai aproape de Dumnezeu fiind, se alege mai repede cine merită să trăiască şi cine nu.

Stavrat şi-a făcut liniile drepte pe iarbă cu desăvîrşită seninătate şi netezime. Zîmbea uşurel în liniştea-i trufaşă, cînd s-a pregătit pentru primul salt, şi greu îşi ascundea dis-prețul din colțurile gurii răutăcioase, față de chipurile palide care îl urmăreau.

A dat drumul şi a pornit. Dar la cea dintîi tragere a manşei, cînd a simțit că brazda se cufundă dedesubt, a înțeles limpede că şi el se prăbuşeşte o dată cu pămîntul. Se părăsise pe

sine acolo, pe iarba Chitilei, iar pînzele urcau goale către cer, mînuite doar de o spaimă de iad, care zgîlțîia comenzile mai rău decît vîntul, mai rău decît tuşitura motorului.

Iată-i capătul nefericirii: om al tinei, care bate căi străine lui.

Negreşit anii au trecut şi miile de ceasuri de zbor au mai lecuit cît de cît neagerimea mînilor. Zboară şi acum, în fiecare zi, cum zboară de atîta amar de ani şi ca totdeauna, pînă şi astăzi, cei de jos privesc zdruncinul nestăpînit al avionului cu chipuri trase şi gîndul numai rareori nespus:

— Rău zboară!!...

Dar cine era în stare să-şi închipuie cît sălbatic eroism îi trebuia omului acestuia să-şi biruie frica nebună din el? Şi cine ar putea să cîntărească vreodată cîtă putere de viață s-a ars în toată încordarea asta neîndurată, în biciuirea pe care şi-o dădea zi de zi, cu o nemilă, ce nicicînd n-a fost în stare s-o arate altora, numai şi numai să nu-l afle ceilalți că scăpată dedesubtul mîndriei lui. Viteazul de jos era aşa de laş sus, încît într-o încăierare cu trei Taube nemțeşti, care-l ciuruiau şi i-au spart oasele din braț, nu s-a temut o clipă de gloanțe şi nu s-a gîndit o clipă că-i pot isca foc în benzină, ci a tremurat numai de groaza zborului.

Dar de îndată ce trăsnea aparatul de pămînt — căci numai greşala îl adusese să facă aterizări bune — era iarăşi el: omul neînduplecat față de

alții cum se dovedea şi față de sine însuşi. Slujba pe care o luase acum, după ieşirea din armată, îl scutea astfel de chinuitoarea suferință de a vedea trecîn-du-i înainte rînduri întregi de tineri cărora tocmai cîntarul cel drept din el îl împiedica să nu le recunoască meritele.

Le recunoştea meritele, nici vorbă, dar nu putea să le ierte că ei vin făuriți gata şi poartă cu neştirea unui creier de pasăre manşa pe care el şi-a mistuit tot aurul din inima şi mintea lui, în încleştarea înfricoşată a cinci mii de ore de zbor, din care fiece clipă cîntărea cît o sinucidere.

„Eroul nimicirii de sine!" aşa gîndea el că şi-ar putea cere dăltuit pe lespedea mormîntului. Dar pînă şi peste pornirea asta plesnea cu harapnicul mîndriei, pentru că nu îngăduia nici morții să dea la iveală aceea ce nu spovedise vieții. Frica lui era o socoteală pieptişă numai între el şi Dumnezeu. Iar pînă la judecata cea mare, cînd din pîrît voia să ajungă pîrîtor, dreptatea rece şi neînduplecată, pe care o ținea pe lume, avea pricini s-o creadă cea mai îngerească bunătate ce se poate arăta oamenilor de pe pămîntul fericiților, unde el era singurul osîndit.

X

Femeia care ținea gospodăria lui Costache Dumnezeu era o uscăciune cu gura plină de viespi. „Înăcrită", aşa a încondeiat-o mahalaua, spre deosebire de mecanic, care-i zicea „madam Eulampia". De altfel, „madam Eulampia" nu dădea numai atîta prilej de deosebire între Costache şi lumea din jur. Totuşi cea mai însemnată deosebire era că mahalaua găsea veşnic pricină să fie. supărată pe „madam Eulampia", pe cînd mecanicul nu se îmbufna pe dînsa niciodată.

Îi pusese pecetea:

— Are motor bun! şi nici n-o domolea altfel, decît socotind-o ca atare: Mai puțin motor! sau: Taie motorul!

E uşor de înțeles prin urmare că, la venirea acasă, Costache ă trebuit s-o ia înainte cu:

— Madam Eulampie, am să-ți spun o poveste, dar făgăduieşte-mi că nu pui contact la motor! Iar după ce a căpătat ceruta făgăduială a mărturisit: Am aterizat forțat!

Dar cînd madam Eulampia nu s-a ținut de vorbă şi a pus contact, văicărindu-se:

— Halal! Şi dumneata după ce n-ai un ban în casă, mai strîngi şi haimanalele de pe drumuri, Costache Dumnezeu a poruncit:

— Scuipă rezervorul jos! Ceea ce fiind semn de mare primejdie, madam Eulampia a trîntit

uşa întorcîndu-i spatele şi s-a dus să plîngă la bucătărie şi să bată cățeii, pe care tot ea, în ceasuri bune, îi deprinsese să doarmă numai în pat.

Ochii goi ai lui Toader clipiseră îndurerați în toată sfîrte-carea asta dintre Costache şi femeie. S-a aşezat cu sfială pe marginea prispei, de parcă şi supărarea ei ar fi vrut s-o ocolească. Apoi a stat la chibzuit, domol, cum îi era nevolnicia, pînă ce Catifeluța, fetița de patru ani, a venit să aducă orînduiala cuvenită. A adus-o în felul următor. S-a uitat mirată în ochii lui şi a gîngurit:

— Tăticu' a luat două boabe de cafea din cutie şi mi-a făcut ochi. Da' tăticul tău de unde a luat boabele pentru ochii tăi? De la Dumnezeu?

De aici încolo s-au înțeles de minune, ei doi. I-a arătat lui Toader odăile pe de rînd, jucăriile şi rochița cerulie pe care „tăticu' a cumpărat-o de la o stea...". Apoi au ieşit iarăşi afară, să aştepte „pînă or clipi ochii pisicilor din cer, care pîndesc şoarecii de pe pămînt".

La culcare, cînd să-şi puie ceasornicul pe măsuță, Costache zăreşte hîrtia de o mie de lei.

— De unde-i asta, madam Eulampie? Dar cucoana n-avea chef de glumă. Se vîră cu nasul în pernă şi îi întoarce spatele:

— Ia să mă laşi în pace — mă fierbi trei zile că n-ai franc în pungă şi acum îți mai bați joc!...

Costache Dumnezeu a citit de două ori hîrtia

adusă de biciclist, dezvelind dinții sănătoşi, albi şi veseli:

— Gică frate, spune-i „Moartei neobosite" că nu aterizez. Mie nu mi-i frică să navighez pe ceață, cîtă vreme mai am benzină în rezervor.

Iar după rostirea aceasta ciudată, pe care Toader n-a înțeles-o de fel, mecanicul a bătut tare umărul cocîrjat al lui Gică, biciclistul şpanchiu al aerogării, şi l-a dus pînă la poartă, destăinuindu-i:

— Eu mă duc să-l ajut pe Corciov pînă şi-o isprăvi gîngania şi pe urmă ori îmi frîng gîtul cu ea, ori facem fabrică de avioane.

— Bine, dar acolo nu cîştigi nici un ban, nea Costache! i-a întors Gică. Ba încă ai să mai dai şi din buzunar, cum ți-i obiceiul!

Dar vlăjganul a rîs:

— Şi ăsta e tot un fel de cîştig, Gică frate. Mai bine iau înălțime, decît să mă scuture. Şi ridicîndu-i un deget lung şi osos pînă în vîrful nasului a încheiat: Pricepi? apoi a închis portița în urma lui, privindu-l cum încalecă pe şaua răpănoasă şi cum împinge de greu şi de caraghios în pedale, cu picioare strîmbe de călăreț, cu vîrfurile ghetelor arcuite în-lăuntru sub tălpile corăbiei şi cu pantalonii prinşi în clape de tinichea.

Pe urmă îl ia pe Toader de după gît şi porneşte cu dînsul de-a lungul străzii pînă la un tramvai. Urcă fără să bage de seamă întrebările din ochii flăcăului şi nu mai spune o vorbă pînă

la capătul drumului, de unde, prin cîteva uliţe cotite, ajunge în faţa unui zăplaz negru şi hîit, cu scîndura mîncată de putregai. Zice:

— Aici, şi repede un pod de palmă în poarta şleampătă, azvîrlind-o cît colo.

Micuţ, slab, îmbătrînit dincolo de anii lui şi duhnind a foame, Spiru Corciov migăleşte la o bucată de lemn, răşluind-o cu un ciob de sticlă. Stă gheboşat pe scăunelul adus la umbra agudului pipernicit din ogradă, iar prin ochelarii mari, abia aninaţi pe nasul scurt, ochii par să vadă greu, aşa de aproape îi ţine lîngă lemnuşorul pe care-l netezeşte.

— Pa, Ciovule! detună bucuros Costache. TTi-am venit la lucru. Şi ţi-am adus şi un ucenic. Ba încă un ucenic mai... Dar n-a vrut să spuie mai departe aceea ce pornise, adică „mai meşter ca tine, fiindcă nu numai şi-a făcut aparat, dar s-a şi suit cu el". Decît, mecanicul avea darul să fie zgîrcit cu laudele şi cu încrederea în spusa oamenilor, chiar cînd îi iubea fără margini. De aceea povestirea lui Toader o crezuse „doar atît cît trebuie să nu rămîie nimeni amărît", cum zicea el uneori.

— Bine, moş Costache, i-a răspuns încet Corciov, neclin-tindu-se din loc şi fără mirare. Fă şi tu ce crezi că-ţi vine mai uşor. Şi a urmat să-şi netezească lemnul din mîna stîngă, cu spărtura de sticlă verzuie, purtată liniştit şi fără zăticnire, ca de o maşină domoală.

Se cunoşteau de mult. Pe Alecu Corciov, tatăl

lui Spiru, aeroplanul îl găsise mecanic vechi într-un atelier de reparații, atelier care numai în cîțiva ani a păşit de la dresul bicicletelor la dresul motocicletelor şi în sfîrşit la automobil.

Trecerile acestea nu se datorau însă stăpînului, August Wohlbruck, un neamț mătăhălos şi veşnic îmbufnat, căruia o poamă bună de femeiuşcă aprigă, voioasă şi roşcată ca o nevăstuică, îi mînca zilele şi banii. Trecerile şi propăşirea i se datorau lui Spiru.

Dar mecanicul s-a satistit într-o bună zi şi a plecat de la neamț, lăsîndu-l pe cap cu o dîrdoră de trebi peste priceperea şi îndemînarea lui, ceea ce mai întîi l-a păgubit de nevastă — fiindcă teleleica nu îndura nevoile — şi apoi l-a uşurat şi de casă, deoarece, la desfacere, Wohlbruck a trebuit să vîndă tot, ca să poată acoperi datoriile.

În schimb, Alecu Corciov şi-a nimerit îndată loc — sau poate îl găsise înainte — ca mecanic la o şcoală de zbor, unde, în acelaşi timp, se construiau aeroplane, după modelele şi planurile aduse din străinătate.

Spiru Corciov nici pînă azi nu-şi poate desface icoana cuminte şi robace a tatălui său, de baratca bătută în scînduri şi acoperită cu carton cătrănit, în care bătrînul făurea jucăriile acelea minunate, hărăzite oamenilor mari şi — sau poate: tocmai de aceea — fără simțul primejdiei şi frica morții.

În atelierul acela şi-a încropit Spiru cele dintîi

dibăcii ale lui, gîngănii de şindrilă, care se rostogoleau prin văzduh şi se aşchiau izbite de pereți. Dar tot acolo a început a sta de ajutor unchiaşului şi a prinde migala motoarelor, a sîrmelor şi a lucrului elicelor, ori aceea — încă mai mare — a îmbinării aeroplanului din bucățelele lui felurite, care trebuiau să se închege şi să se întocmească într-o rînduială fără cusur.

De aceea, cînd într-o zi de primăvară rece şi întîrziată, cu vînturi bolnăvicioase şi nestatornice, moş Alecu Corciov, mînat de ursita neînfrînată, a cutezat să-şi treacă peste căi şi să încerce singur un zbor, prăbuşindu-se ca un lostopan de carne pe pămîntul încă afinat, Spiru i-a luat locul în atelier ca şi cînd totul s-ar fi mărginit la o schimbare a numelui de botez.

Numai că Spiru nu zbura şi nici nu era momit să zboare. Va fi fost prea vie şi prea crudă în el vederea clipei de prăbuşire a bătrînului, sau va fi fost o lipsă anume de îndemn, n-ar şti nimeni să spuie. Băiatul a rămas mecanic şi s-a încordat pe tainele lemnului, ale pînzei, sîrmelor sau ale oțelului din motor. Desluşea temeinic, lămurit, tăria fiecărui cui, oboseala fiecărei sîrme întinse. Cîntărea apăsarea în kilograme şi iuțeala în apăsare, măsura cu vedere fără greş puterea de ridicat a unui pătrar de pînză, ori a unei aripi de lemn, simțea privind aeroplanul jos, cum trebuie să un-duiască firul de vînt pe lîngă el, ca să-l ridice ori să-l coboare, în sfîrşit

vedea maşina de zbor. Adică o vedea numai pînă în clipa cînd avea să crească peste porunca pămîntului şi să ajungă în plutire. Dincolo de asta nu se mai uita şi n-ar fi vrut să se întrebe.

Era taină de zburător, în care el, făuritor, n-avea nici loc, nici cătare.

Aşa l-a aflat Costache Dumnezeu: mecanic, migălindu-şi sutele de şuruburi şi de cuişoare, ciulindu-şi urechea la duratul motorului din cîmp, oprind plecarea cînd în răsuflarea zvîcnită a cilindrilor simţea stingherire, gîfîit sau neîndemn.

Aşa l-a aflat, aşa l-a preţuit, aşa l-a iubit. Şi iubindu-l l-a învăţat cartea, pe care Spiru Corciov o învăţa mereu din mînile lui, din buchile filelor şi din închipuirea văzduhului prelins pe lîngă plăsmuirea maşinii.

— Eu nu pot să-mi închipui aripa lunecînd prin aer. Văd aerul gonind pe sub aripă. Aşa i-a spus odată lui Costache lămurindu-i de ce nu zboară. Iar mecanicul a tras încheierea:

— Şi eu n-o văd decît alergînd...

— Da! a murmurat Corciov. Eu sînt constructor şi tu, moşule, eşti mecanic.

— Nu, pilot!

Dar Spiru a dat din cap.

— Nu, moşule. Pilotul nu vede avionul de loc. Maşina e trup cu el... Vede numai văzduhul pe care pluteşte... Iar pe acela nu-l vezi nici tu, cum nu-l văd nici eu.

Costache Dumnezeu a schimbat atunci vorba.

El nu înțelegea deosebirile acestea prea subțiri.

Acum s-a aşezat la lucru, roată, de jur împrejurul unei cîrme de adîncime. Costache bate cuie cu cap rotund în foaia de lemn, subțire ca hîrtia, iar în urma lui, Corciov o netezeşte răbdător, cu mînă aşa de grijulivă, şi cu atîta fereală, încît îți vine a zice, privindu-l, că nu lemn mort are sub degete, ci vietate scumpă şi simțitoare.

În vremea asta, Toader soarbe ca o viață nouă. Îi soarbe tainele. Dă cuie şi soarbe, dă foaia de lemn şi soarbe, dă ciob de sticlă şi soarbe. Soarbe fiecare cuvînt din gura celorlalți, soarbe fiecare chip al aşezării de lemn şi cuie.

E aici ca o rădăcină însetată, pusă în pămînt reavăn şi gras.

— Ştii că am primit răspunsul de la comisie, zice într-un tîrziu Spiru, cu glas molatic şi fără păs.

— Bravo! spuse Costache vesel, încredințat de liniştea lui Corciov că răspunsul nu poate să fie decît bun. Dar acela urmează:

— Trebuie să le fac unul mic, să-l încerce la tunelul aerodinamic.

— Păi, nu-l faci mare? Şi n-o să-l încerci? se miră Costache.

— Da... Dar dumnealor îmi dau sfatul să nu mai lucrez, pînă nu mi-or da încuviințarea după model.

Mecanicul trînteşte ciocanul jos şi dă drumul unei sudalme cumplite. Apoi, după ce s-a

răcorit, face:

— Şi tu ce ai de gînd?

— Să-l isprăvesc mai întîi, murmură Corciov netulburat şi blînd, de parcă nimic nu s-a clintit în cuprinsul lumii. Costache, însă, oftează din tot pieptul lat, iscodindu-l pe sub coada ochilor. El înțelege că şi acesta o să aibă de făcut ocol mare, pînă o da de vreun limpeziş.

— Va să zică aiasta e bechia, gîndeşte Toader, cu mîna pe bucățica de fier îmbucată sub coadă şi petrecută aşa fel prin frînghii groase de gumă, făcute colac, încît o țin încordată, ca droturile unei trăsuri. Vas' că poate să mişte cînd se izbeşte de pămînt, da' guma îi moaie trîntitura.

A mai înțeles un lucru şi a mai prins o vorbă. Aşadar, mai departe.

— Nervură? Scîndurică netedă — cu găuri mari, s-o facă mai uşoară — pusă de-a curmezişul pe aripi să le ție arcuirea la fel... Trenul de aterisaj? Căruciorul, adică roțile şi toată fierăria meşterită, cu arcuri ori cu gumă, să salte uşurel şi să nu zdruncine, chipurile, cam cum e bihunca lui dom' Chirvăsuță. Bord de atac? Muchea din față a aripii, unde loveşte vîntul... Carlingă? Locul din coş unde stă rumânul.... Fuselaj? Trupul lunguieț din mijloc, făcut în chip de peşte.

Şi cuvînt după cuvînt cade mereu în mintea proaspătă a flăcăului, lipindu-se desăvîrşit fiecare, în clipa cînd a ajuns, de parcă fiecare venise la locul hărăzit lui de o vecie.

— Cînd o fi gata celula, începe alergătura pentru motor, spune încet şi trist Corciov.

Iar Toader nu înțelege din asta decît doar că celula trebuie să fie toată lemnăria şi pînzăria, în sfîrşit tot trupul maşinuței, în afară de motor.

Şi astfel, în vremea celor cinci săptămîni de cînd Gică, biciclistul, tot aleargă degeaba cu scrisorile stăpînirii, să dea de urma lui Costache, care: „A plecat la o fabrică, la țară", după cum îi gîngureşte Catifeluța, adică fetița cu tălgeraşe de cafea sub gene, Toader face „şcoala" ce o visa. Dar el nici asta n-o ştie.

Automobilul albastru ca cerul se opreşte în hudița plină de ogaşe grele şi de grunji uscați. Cîteva minute nu coboară nimeni. Iar omul dinlăuntru se mulțumeşte să cerceteze gardurile din jur şi numerele de tinichea ruginită, privind prin geamul lăsat al uşiței, pe care, dedesubtul unui avion zugrăvit cu aur, citeşti de departe:

Z.M.E.U.

(Zbor Mecanic Elementar Util)

E automobilul şcolii de zbor şi al Fabricii de avioane, purces să scoată din gaură de şarpe pe Costache Dumnezeu, aflat abia acum, după două săptămîni de alergături fără folos.

— Ascultă, Costache — începe Cotescu, subdirectorul şcolii — ştiu că ai plecat de la aviația de stat şi că nu vrei să te mai întorci. Nu te-ar ispiti să vii la noi?

— Nu! răspunde scurt mecanicul. Pentru că nici la „ZMEU" nu-i mai bine. Ba cred că e mai

rău, fiindcă dincolo cel puțin e un singur stăpîn, pe cînd la dumneavoastră toți poruncesc. Şi ştii dumneata cum merge un avion cu doi piloți la bord... Pînă la urmă ori hlebuiesc comenzile şi le rup, fiindcă fiecare trage cum vrea el, ori îşi desfac manşele şi se bat pe deasupra parbrizelor iar avionul merge cum se pricepe.

Încheie apoi:

— Nu, hotărît. Nu-mi place la Zmeu.

Numai că Fani Cotescu e om dibaci. Îl cunoaşte de prea multă vreme pe Costache, să nu-i ştie toate şuruburile inimii. Şi-a dat seamă că a vorbit prea de-a dreptul şi-şi zice:

„Hm! Am luat trenul prea scurt. Trebuie să pun iar motor şi să mai fac o tură... Sus!" Şi virează uşurel, ocolind pe departe.

— Nu-i tocmai aşa, Costache. Da, da! Credemă ce-ți spun eu!. Nu zic că n-ai dreptate pentru ceea ce a fost, dar tu nu ştii ce cloceşte pe la noi. O să avem schimbări mari, chiar zilele astea.

La asemenea noutate, mecanicul ciuleşte urechea.

— Nu cumva treci la volan?

— Mm... nu ştiu... face tărăgănat Cotescu. Nu pot spune. În orice caz eu nu capotez!

— Nu! zice Costache. Numai că ai obiceiul de vii cam lung... şi pierzi terenul...

Spunînd asta, lunganul vrea să-i aducă aminte că au mai stat odată de vorbă, ca şi azi, cu aceleaşi nădejdi ca şi acum. Dar după o

lună, Cotescu era lăsat tot la locul lui, iar în direcție fusese suit altcineva, fără nici o legătură cu fabrica ori cu şcoala.

O clipă, Cotescu a rămas pe gînduri. Numaidecît însă zvîrle îndoielile din suflet:

— Nu, nu! Atunci aveam eu altele... Acuma am reflexe bune!... Şi iarăşi a rămas puțin stingherit, perindîndu-i-se prin minte zilele acelea cumplite, cînd pe un pat de spital, între fîşii doldora de sînge, murea pentru dînsul o biată suflare omenească, fără ca el să aibă măcar îngăduința s-o vadă şi să-şi plîngă nefericirea.

Scutură din cap toată negura năpădită într-însul:

— Nu, nu! Acum mi-am pus carburator să pot zbura şi pe spate, dacă-i nevoie.

— Bine, - a dat din cap Costache, neîncrezător, - numai să nu uiți că la zbor pe spate, comenzile merg invers...

Apoi au trecut la altă vorbă, de parcă altul ar fi fost țelul venirii lui Cotescu, iar nu să-l ademenească pe mecanic. După aceea a plecat, lăsînd în urmă-i adevărata nadă, momeală care nu putea să dea greş:

— Ştii că... de cînd ai plecat, Merişor nu s-a mai suit. Apoi simțind prea bine ce clopot a bătut în inima lui Costache, a adăugat mai viclean: De altminteri toți băieții zboară îndoiți... Şi tu ştii ce înseamnă asta: greşeală peste greşeală...

După aceea a oftat - şi poate mai puțin prefăcut decît îşi închipuia el - şoptind:

— Cît am ținut eu să nu văd sînge pe cîmp la mine... Şi uite... acum...

A ridicat o mînă moale în sus, cu umărul odată, iar cînd a lăsat-o la loc, a plesnit peste coapsă cu mănuşile gălbui, de parcă se biciuia singur să se urnească din loc.

...Curînd, larma motorului s-a mistuit printre linişti.

...iar liniştea lui Costache o dată cu ea. Asta înseamnă că după două ceasuri de posomoralã, cînd strune tăinuite au cîntat ce au poftit, vlăjganul şi-a luat pălăria şi i-a zis lui Corciov:

— Mă duc! iar lui Toader: Hai! şi peste cîtva timp intră în hangar, ducîndu-se de-a dreptul la Cotescu:

— Gata! Pe urmă l-a arătat pe flăcău: Daa... vă alimentez şi cu ăsta — băiat de hangar.

— Bine! a zîmbit Cotescu, înțelegînd că trebuie să-i fie pe plac „deocamdată".

Totuşi Costache Dumnezeu a lămurit ritos:

— Fac echipaj cu el!

Şi iată pentru care cuvînt, după cîteva minute, nici Simion Mîndrută, nici baba lui, şi chiar nici Ileana n-ar fi ştiut spune cine-i arătarea smolită cu oloi pînă în ochi, pînă la rădăcina părului şi pînă în marginea rupturilor din dosul straiului de pomană.

Acela, vezi bine, era ucenicul Toader, în „combinezonul" vechi al lui Costache

Dumnezeu...

Seara cînd au dat să plece, flăcăul şi-a adus aminte să întrebe:

— Dom' Costache... te-aş întreba...

— Întreabă.

— ...ăăă... unde sîntem noi aici? Mecanicul s-a oprit pe loc, în mare uimire.

— Cum unde?

— Adică-te ce tîrg o fi?

— Care tîrg? a întrebat Costache şi mai uluit.

— Aista...

— Cum? Tu nu ştii?

— Mț!...

Costache Dumnezeu n-a mai putut. L-a scuipat cu vorba:

— Ptiu! Bată-te!... apoi rîzînd: Măăă... că mare hăbăuc eşti!

Dar de spus tot nu i-a spus, iar Toader nu s-a mai încumetat să întrebe. S-a hotărît aşadar să afle singur şi chiar în seara aceea, cu ochi mari, proptiți pe tavan, a început să-şi facă socoteala în gînd:

„Prima: Galații nu-s, că de-acolo am venit. Al doilea: Eşii nu-s, că şi pe-acolo am fost. Ş-apoi colo îi domnu comandor. Constanța nu-i, că nu se vede Marea Neagră. Braşov nu-i, că acela se arată pe hartă unde-i văpsit cu nuculiu — vas'că îi la munte..."

Iar a doua zi dimineața, de cum a dat cu ochii de Costache, a şi început şiretlîcul:

— Daa... matale v-ați plimbat cu avionul la

Eşi?

— Plimbat!

— …şi la Galați?…

— Şi

Linişte. Mintea suceşte o întrebare: Cum să-l aducă mai pe nesimțite? Aha!

— Da' în alte părți ați mai fost?

— Fost.

— Pe unde? Costache cască:

— La Timişoara…

— Aha! zicea mintea lui Toader şi şterge Timişoara de pe listă: Vas'că nici aista nu-i! Apoi tare: Şi mai unde?

— Cluj…

Şi-aşa, ştergînd azi un oraş, mîine altul, poimîine altul, după cîteva zile flăcăul află în sfîrşit că e la Bucureşti.

XI

Dis-de-dimineață, cum a venit, s-a îmbrăcat în „combinixol" şi a ieşit să caşte gura la zborurile de afară. N-are curaj să se ducă pînă la locul unde stau ciucure băieții şi boierii care învață să zboare, aşteptînd, care cu ochelarii în mînă, care cu tichia albă ori castanie în cap, să le vie rîndul la urcat în avionul ce coboară cît poate de aproape. Toader ştie acum că locul acela se cheamă „punct, şi gîndeşte cu vorbe proaspete, frumoase şi deştepte:

„Cînd oi mai ajunge şi eu, doamne, să stau la „punct” cu „casca” în mînă să aştept „aterisarea”, ca să-mi vie rîndul la urcat în „cîrlingă” să „pun gaze”, să „împing manşa în fund” pînă simt că „se face moale”, ceea ce înseamnă că „ampenajul s-a ridicat”, apoi „să încerc manşa, uşor... s-o trag...” şi „să decolez...” Faci întîi „palier”, adică laşi „avionul” să zboare drept „pe orizont” pînă ia „elicea turații”, apoi „tragi” şi „iei înălțime”.

Dar vorbele astea, aşa de noi şi de neobişnuite, el nu le poate spune. În schimb s-a dedat cu ele, le gîndeşte cu limpezime şi cu tărie, ceea ce înseamnă că nu-s numai aninate dintr-o ambiție ori dintr-o rîvnă aspră, ci sînt mistuite pe de-a-ntregul, cu întreaga lor cuprindere şi întregul lor înțeles.

Costache Dumnezeu ar zice:

— Toader, ia înălțime!...

Şi ce e drept, înălțime lua, dar într-altfel, şi încă fără frîu, fiindcă era din ce în ce mai puțin cu gîndul la trebile mărunte hărăzite lui.

Mecanicul, îngăduitor pînă într-o măsură, s-a făcut cîtva timp că nu-l bagă de seamă. Îl chema de pe cîmp, ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic.

Mai pe urmă l-a mustrat blajin, apoi a prins a se supăra de-a binelea, pînă într-o zi cînd luase un pahar mai mult şi a putut dezbîrna necazul coclit din el. L-a luat de bărbie şi i-a spus greu, apăsînd pe sunetele uşor împleticite:

— Toa-der, feciorr-ule! Eu astăzi ssînt cu

capsa pusă! Aşa că tte rog să nnu mă su-peri. Înțeles?... Altfel ffac tonou cu tine! Ba-gă de sseamă că eu mm-angajez grreu... Da' şi cînd mm-angajez... ffiu, şi-a fluierat dîndu-şi o palmă, aproape tot aşa de grozavă ca şi sperietura de sine, pe care şi-o mărturisea.

Numai că nici sfaturile, nici dojana, nici înfricoşarea nu pot răzbate chiar în toate cotloanele unei inimi omeneşti, atunci cînd au ajuns a se cuibări prin ele anume doruri, sau sînt bătute de la început pe anume urzeală. Suveica şi spata din războiul lui Dumnezeu, întreţes un tort, pe care mîna pămîntească cel mult îl poate strica, nicidecum să-l îndese, ori să-i schimbe alcătuirea. Iar în Toader zadarnic încerca oricine să cearnă şi să strecure tocmai lamura plămezii lui.

Deci Costache înțelegînd asta, îndată a ajuns a ține oarecum locul lui Simion Mîndruță cu:

— ...carlinga ta de hăbăuc! Şi fireşte — cu nelipsitele palme.

Obidit peste măsură, s-a aşezat jos, pe un colțar de lemn, din cele care slujesc de opritoare în fața roților, cînd se încearcă motorul, înainte de zbor. Pe „cală", — ar zice Toader, — dacă, în amărăciunea care i-a opărit sufletul, ar mai vedea pe ce anume şade.

Aproape plînge. Şterge încet cu ghemotocul de cîlți bucățica de oțel, pe care i-a dat-o în seamă şi i-i ruşine. Nu de alții, de copiii din hangar, sau de ceilalți mecanici, ori de elevi. Î-i ruşine de

Costache Dumnezeu, gazda lui, omul cel bun şi sfătos, care a fost de faţă şi a văzut că el, Toader, a meritat să fie bătut — cum a şi fost de altminteri — de către domn' Costache mecanicul.

Poate de aceea s-a tras de aici la fereală, sub aripa aceasta, şi după fuselajul acesta din ungherul cel mai îndepărtat şi mai întunecos al hangarului:

— O păţişi, logofete! îi rìde în ureche un glas subţirel şi neruşinat. Se întoarce şi dă cu ochii de băieţaşul care vorbeşte. E un puştan bucălat la obraz, cu nas cîrn, ochii verzi ca mătasa broaştei şi gura largă, ticsită de dinţi mărunţei; e îmbrăcat în „combinizol" nou, dar mai murdar decît unul vechi şi cu tichia albastră trasă pînă în sprîncenele năclăite de ulei. Toader nu-l cunoaşte, cum nu cunoaşte mulţi alţii din cîţi foiesc prin hardughia asta de hangar. De aceea nici nu-i răspunde. Îşi întoarce ochii pe bucata de oţel din mînă şi—l lasă în bună pace, să stea acolo culcat pe spate, sub pîntecul fuselajului unde moşmoleşte naiba ştie ce.

— Nici nu te uiţi, hai? îi dă ghes ţîncul de sub avion. Iar lui Toader îi sare ţandăra:

— Ia lasă-mă-n plata...

— Ceee? rìde celălalt.

— Vezi-ţi de treabă, mă plodule! Şi apoi, aproape rugător, mărturiseşte: îs amărît.

Copilul pare că s-a înduioşat. Se trage încet de desubt, strînge genunchii ghem,

îmbrățișîndu-şi-i cu minile şi se reazimă cu spatele de coasta avionului micuț.

—- Cum te cheamă pe tine? întreabă el.

— Toader.

— Şi mai cum?

— Mîndruță... Da pe tine?

Luminile verzi din gene sclipesc a rîs, ca ochii de viezure:

— Pe mine? Merişor... Toader rîde.

— Ei hai, nu te fă!

— De ce, Toadere?

— Păi ce? Ista-i nume de om?

— Atunci de ce?

— De copac, na!

— Dar pe tine de ce te cheamă Mîndruță? Ce? Ăsta-i nume de om?

— Păi aşa-l cheamă pe tata!

— Tocmai şi Merişor e nume de om, pentru că aşa o cheamă pe naşă-mea!

Toader şi-a uitat toate necazurile şi rîde cu toată limpezimea ochilor îmbunați:

— Măăăăi, dar prost mai eşti, țîcuşor, păi aceea-i fimeie, careva's'că!

— Ei şi?

— Păi ce, tu eşti fimeie? întreabă el uluit şi rămas fără zîmbet.

Dar „țîncuşorul" zice dulce:

— Femeie, Toadere — adică pe jumătate. Cum s-ar zice: domnişoară.

Toader stă şi stă, neviindu-i a crede. Apoi scurtează:

— Ia nu mă ameți, bre! şi asmuțit în împuncişarea lui de gînduri, zvîrle mîna la tichia celuilalt, i-o smulge din cap şi face: Aleei! Iote, dom'le, că aşa-i!...

Părul bălan şi lung pînă-n umeri se revarsă moale, ca un fuior de borangic.

Cu greu îşi află cumpătul pierdut. Dibuie vorbe.

— Păi, ce cătați matale aici?

— Învăț să zbor, Toadere! Iar flăcăul se cruceşte.

— O duduie, ca matale?...

— Da.

— Şi ai deprins meşteşugul?...

— Puțintel.

— Înveți de mult?

— De un an!

Toader stă îndoit. Ar spune ceva şi n-ar spune. Merişor îi cată drept în ochii albaştri şi citeşte cumpăna.

— Ce vrei să spui?

— Eh! face el. Ni'c. Ea stăruie:

— Ba da. Ai vrut să spui ceva. Toader îi aruncă o privire pe furiş, apoi zărind-o zîmbind, se hotărăşte:

— Mț. Nu spui. Nu spui, că nici matale n-ai să crezi.

— Dar e de crezut, de ce să nu cred?

— Da' alții de ce nu cred?

— Ştiu eu?

Aici Toader se opreşte. Doar într-un tîrziu zice

mai încet şi mai trist, ca o oftare:

— Nici eu nu ştiu... Pe urmă, vorbindu-şi parcă lui singur, urmează: Şi zău că-i adevărat!...

— Ce?

— M-am suit şi eu sus.

— Bine, asta ştiu.

— Nu ştii... că nu vorbesc de atunci... cînd astaa... de la Galați...

— Nu înțeleg...

— M-am suit singur. Şi la Crasna. Şi pe Huidiuman. Da' nu aşa, cu de istea.... Mț!... Cu unul făcut de mine — nu marfă cumpărată.

Fata şi-a plecat obrazul pe genunchi şi, cu fața întoarsă spre băiat, scapără printre genele lungi, aproape întrețesute acum, o privire lungă, care nu destăinuieşte mare lucru. S-ar zice că e la pîndă. Dar nu e aşa. Pare numai. S-ar mai zice că s-a pomenit turburată, dacă liniştea fără prihană a clipei acesteia s-ar putea numi turburare. Şi totuşi e în ea un simțământ neobişnuit — cel puțin neobişnuit pentru ea — în care poți scotoci şi pîndă, şi turburare.

E un fel de zvon surd, înspicat deodată şi poate fără rost în tinerețea ei zvăpăiată, seamăn unui bob de grîu purces la copt înainte de miluirea verii.

Merişor nu stă să-şi cîntărească pornirea. N-are îndemn, n-are timp şi nici n-are creier de ajuns pentru asemenea adînciri de aluat femeiesc.

De-ar fi altminteri, ar putea mărturisi că a început să-i iasă la iveală mugurul de mamă din ea, pentru că în ochii mari şi fără prihană ai lui Toader s-a desfăşurat deodată un biet copil, căruia nimeni nu-i zbiceşte lacrimile de pe obraz, fiindcă aşa e porunca neroadei cumințenii a oamenilor mari: „Copilul trebuie lăsat să plîngă — asta îi face piept bun şi-l adoarme...!”

Numai că jocul păpuşilor cere altfel. Legeni pruncul de ipsos chiar atunci cînd doar îți închipuieşti că plînge.

Iar cu Toader şi cu Merişor plutim în plin joc de păpuşi. Adică, în plină viață de păpuşi. Doar se ştie că acolo nimeni n-are rangul lui, ci — luîndu-şi fiecare pe cel care-l vrea — dovedeşte că fericirea şi curăția are nevoie să calce peste orânduirile şi aşezările din lume. Cu alte cuvinte, îi trebuie nelogica desăvîrşită, ce-a căpătat trup în ceasul de față, şi în lărgimea vuitoare a hangarului acestuia, care, într-un colț, adăposteşte sub o aripă de lemn cea mai turburătoare icoană a simțirii de mamă şi copil.

Deosebirea e doar asta. Mama leagănă numai cu ochii, iar copilul, în loc să gîngurească ori să plîngă, spune poveşti fără înțeles. De altminteri e tot una. Căci gînguritul sau plînsetul prunciei nu-i alt decît poveste fără înțeles.

Cînd a văzut-o îmbrăcată, aproape să n-o mai cunoască. I s-a părut mai frumoasă chiar decît mîndreța aceea care-l uluise altădată, din

geamul trenului oprit la Crasna. Iar cînd şi-a mai adus aminte cum a vorbit de nesfios cu Merişor, l-a apucat spaima. Ținea o gentuță de-o şchioapă în subsuoara stîngă şi împingea de zor degetele mănuşii în mîna mititică, vorbind icnit, din pricina sforțării fără seamăn, pe care i-o cerea:

— Uite ce-i, Toadere, să ştii că am să vorbesc eu cu Cotescu. Sau poate că am să pun pe cineva să vorbească — în sfîrşit, oi vedea ce fac. În orice caz nu te las eu aşa. Dar... — şi cu gentuța în mînă l-a amenințat zîmbind, — bagă de seamă cum te porți. Fii cu ochii la treabă, fiindcă numai aşa or să te primească la şcoală fără plată. Altfel ar trebui să plăteşti cincisprezece mii de lei. Ei? Ne-am înțeles? Iar fiindcă Toader plecase fruntea în jos şi nu zărea înainte decît un gol turbure, cenuşiu, unde nu era nimic decît ca un fel de amețeală în care pluteau două pete micuțe şi luminoase ca doi struguri de liliac alb, Merişor l-a bătut pe umăr: Să fii cuminte... şi la revedere, mîine dimineață la zbor!

Țăcănesc ca un cîntec vesel călcîiele subțiri şi înalte pe cimentul hangarului. Rochia pîlpîie unduită mărunt peste trupul mlădiu ca o lozie de carne trandafirie, iar capacele minții lui Toader se deschid anevoie să primească asemenea privelişte drept un fapt viu, adevărat. Şi el, pasăre croită să se simtă la ea acasă numai în miezul ocolului, grănițat cu depărtări,

se înspăimîntă văzînd cum creşte acum depărtarea dintre dînsul şi Merişor. Nu e doar numai o ruptură în loc şi în timp, ci o prăbuşire deplină, chinuitoare. Căci cu fiecare pas ce o duce mai departe, vietatea micuță şi albă i se face mai străină, mai neînțelegătoare, vrăjmaşă, pînă ce nu mai rămîne în ea nimic din sufletul care-i păruse blagoslovit, apropiat şi asemeni lui, cînd şedeau sub aceeaşi aripă de lemn, pe aceeaşi pereche de cale, năclăiți pe obrazuri de acelaşi oloi.

Spaima asta, simțul îndepărtării acesteia, are de altminteri o pricină foarte bine întemeiată.

Acum înțelege aşa de bine că fata n-a putut să-l creadă, încît nici el nu mai crede în făgăduiala ei. Şi fiindcă a avut uşurătatea să se vîndă tot, să scoată dintr-însul amintiri şi durere — adică tot amintiri, dar vii ca o rană — i se pare că a zvîrlit din punga săracă a inimii lui singurul bănuț pe care îl strînsese şi a lăsat-o goală.

Flăcăruia jucăuşă de pe cîmp nu poate doini a comoară... Lunecă de aci încotrova şi se va întoarce mîine iarăşi înapoi, să nu mai ştie nimeni locul unde trebuieşte căutată căldarea cu podoabe şi talere de aur.

Ai zice mai degrabă că-i o flacără rătăcită care aleargă pe căile lumii să-şi caute comoara — comoara pe care a pierdut-o; sau comoara pe care năzuieşte s-o afle. Dar atunci nu mai este reazim de făgăduială. E suferință.

Iar de asta n-are nevoie Toader. Află în inima lui destulă să-i cuprindă toate încăperile.

A doua zi o ocoleşte. Şi a ocolit-o multe zile încă, pentru că a ocolit-o cît a putut. Adică, pînă în ziua prăpădului cel mare, cînd s-a dat în sfîrşit pe față toată împleticeala de hărțuieli purtate între tabăra lui Cotescu, pe de o parte, şi diriguitorii Fabricii de avioane, pe de altă parte. Unii, oameni de zbor, alții, oameni de pămînt. Cei dintîi, simțitori şi repeziți, cu ochii țintă spre gînduri prea mari pentru puterea lor, ceilalți cu paveze groase cu drămuire înceată în mersul minții şi cu ochii înapoi, la rodul socotelilor.

Încheierea nu putea să fie decît una singură: închiderea fabricii şi desființarea Şcolii de zbor. Adică zmeul trebuia să se întoarcă în povestea din care obîrşise.

— Viraj la verticală! Cum ar fi zis Costache Dumnezeu. Văzînd primejdia, Cotescu s-a repezit la singura poartă deschisă: statul. Directorul aviației, fost zburător şi el, a înțeles suferința „vrăbiilor" şi a sărit în ajutor cumpărînd fabrica şi trecînd şcoala la stat.

Numai că, prin asta, fabrica intra pe mîna inginerilor din Direcția aviației, iar şcoala trecea în chip firesc sub privigherea şi porunca lui Stavrat.

— Bine, nene, asta am căutat eu? a pufnit amar Cotescu, citind hîrtia, care-i dădea de veste pe mîna cui a încăput.

Iar Costache Dumnezeu, lepădîndu-şi straiele de lucru — cu gîndul că nu le mai poartă — i-a strigat peste aripile a douăzeci de avioane:

— Te lăudai că nu capotezi! Apoi bine, boierule, aşa se îndreaptă un bond? În loc să ții manşa la mijloc, ai manevrat şi ai manevrat pînă te-ai pus sondă!

În aceeaşi seară, comandantul Stavrat, care nu mai dăduse pe la hangar de la întoarcerea lui Costache, s-a ivit în deschizătura largă a uşii, ca un semn apăsat de exclamație pe o pagină goală:

— Unde-i şeful mecanic?

Costache a tuşit scurt, privindu-l cu pîndă în ochii subțiați ca un ascuțiş de custură. Era pornit pe încăierare. Dar „Moartea neobosită" ştia să se răzbune. A spus numai atît:

— Să-mi revizuieşti avioneta, că mîine dimineață plec la Constanța!

Nimeni n-a primit schimbarea cu inimă uşoară. Dar cel mai amărît decît toți a fost chiar Stavrat, care-şi dădea seama nu numai de răspunderile ce i se încarcă în spinare, peste celelalte grele de mai înainte, dar mai ales pricepea bine că e silit să lucreze cu oameni neprietenoşi, fără înțelegere de grade şi de ascultare datorită celor mai mari.

Într-adevăr, la Z.M.E.U., Cotescu răsădise cam prea multă prietenie şi voie bună.

— Se rîde cam mult pe aici. Aşa zisese cîndva Stavrat, gîndind cu toată cinstea judecății lui că

rîsul e descărcarea încordării omeneşti, e destrunare şi deci mare duşman al oricărei trebi care cere ochi în patru şi minte fără şovăială.

Aşa stînd lucrurile, era firesc ca Stavrat să socotească răsturnarea făcută, drept mare primejdie pentru stropul de linişte pe care-l mai avea şi să priceapă limpede că va avea de luptat neînchipuit de greu cu ceata zurbagiilor din hangarul şi din „punctul" Zmeului, cînd va cerca să pună rînduială cuvenită peste tot.

Aşadar, s-ar fi zis că Stavrat se înforţase aşa de tare pornind la lucru, încît era neîndoios că va sări dincolo de linia ce şi-o hotărîse. A şi sărit, chiar din primele zile, oprind toate zborurile, poruncind desfacerea în bucăţele şi curăţirea tuturor maşinilor, făcînd răspunzători atît pe Costache Dumnezeu, cît şi pe Cotescu, de orice şchiopătare a motoarelor, apoi, scoţînd din rînduri trei avioane aproape noi, sub cuvîntul că nu le mai poate îngădui să zboare, de vreme ce s-au întîmplat în Franţa vreo şase nenorociri cu aparate de aceeaşi fabrică.

Urmîndu-şi grijirea cîmpului, a dat afară pe cîţiva ucenici din hangar, a şters cinci elevi de la şcoală din pricină că nu-şi plătiseră taxele la vreme şi i-a trimis o mustrare în scris lui Cotescu, pentru că nu pedepseşte numaidecît abaterile de la rînduiala aspră a zborului.

Numai de Costache Dumnezeu nu s-a legat de loc. Era acolo ca o vrăjmăşie surdă, care clocotea pe dedesubt şi ar fi trebuit să

izbucnească într-o bună zi.

Dar ziua aceea întîrzia şi mecanicul zadarnic. Îşi făcea planuri, gîndindu-se ce răspunsuri usturătoare să dea şi în ce fel anume să părăsească hangarul, pentru ca răzbunarea să cadă mai greu.

De fapt ruptura era întîrziată zi de zi datorită trudei cheltuite de altcineva. Iar acel „altcineva" era Merişor, care mirosise primejdia stărilor şi îşi pusese în gînd să îmbuneze lucrurile pînă la capăt, folosind deopotrivă slăbiciunea lui Costache Dumnezeu pentru dînsa, ca şi rubedenia dintre ea şi Stavrat.

Căci Merişor era nepoată de soră a comandantului — deci singura ramură nouă din neamul lui — şi, datorită acestei triste împrejurări, singura făptură din lume care putea să-i îngenunche vrerea, să-i răstoarne toate judecățile şi toată dreptatea aspră a cîntarului, Stavrat, omul fără inimă, căpăta îndată una, cînd i se agăța de gît trupul de copil fraged al fetei şi îi susura în urechi molcom tors viclean de pisică alintată. Atunci se făcea deodată un părinte neîndemînatic, care se zbuciumă zadarnic, şi zadarnic luptă să-şi păstreze părerile şi voința. Ştia sigur că pînă la urmă va face placul răzgîiatei, oricît de nechibzuit ar fi acela, şi de aceea toată asprimea şi repezeala cu care răspunde şi se împotriveşte pare mai degrabă cerşit de schilod, care în loc de milogeală învinsă întinde cu nemilă în fața

trecătorilor ciombul groaznic al mînii frînte ori stîlcite.

— Te rog să nu mai stăruieşti, Merişor, căci în privința asta sînt neînduplecat! Cam aşa scrîşneşte vorba lui obişnuită. Dar fata ştie că poate tălmăci altfel. Nu ți-i milă de mine să-mi ceri asemenea faptă, cînd eu am nevoie să par neînduplecat?...

Ceea ce îndată aduce biruința, dar negreşit, sub altă formă, pentru că Stavrat e destul de ager să iasă nepeticit din răpunerile astea. Adică, lămureşte a doua zi nepoatei:

— Ştii că m-am gîndit la ceea ce-mi spuneai tu ieri. Chiar şi fără mijlocirea ta, tot la hotărîrea asta ajungeam, pentru că lucrurile stau aşa. Mai întîi regulamentul zice... Şi desluşirea venea cînd mai dibace, cînd mai încîlcită, dar venea totdeauna, purtînd alături împlinirea dorințelor lui Merişor.

De bună seamă însă că şi fata era destul de isteață să nu-i ceară lucruri cu neputință de îngăduit. Îl aducea doar la omenie şi atîta tot, ceea ce însemna drum destul de lung, de la îndîrjirea rece a legii şi regulamentului.

Apărarea lui Costache Dumnezeu a fost mai uşoară, pentru că era în interesul lui Stavrat să aibă un mecanic aşa de priceput pe aerodrom.

De altfel, îl învățase minte întîmplarea de mai înainte. Timp de o lună de zile, lipsa lui Costache semănase toate cîmpurile cu avioane lăsate de motor în mijlocul zborului; ba unele,

drept pe creasta munților, unde numai minunea lui Dumnezeu şi marea vrednicie a piloților ocolise nenorocirea.

Într-adevăr, mai să-i vie şi lui Stavrat a crede vorba băieților din hangar:

— Motorul e cîne credincios. Cît de bine l-o îngriji străinul, tot muşcă, dacă nu-i mîna stăpînului pe el!

Iar în lumea mereu primejduită a zburătorilor, eresurile astea prind rădăcini adînci, chiar dacă mintea se zbate şi vrea să le scuture.

Şi astfel comandantul şi-a dat seama că e osîndit să-l păstreze bine pe lunganul țâfnos şi abraş, mai ales acum, cînd nu avea de-a face numai cu piloți de linie, oameni îndelung încercați, ci mai ales cu începători, în care truda şi rîvna dorului de învățătură acopereau cîtva timp lipsa de daruri anume.

Dar de vreme ce n-avea încotro şi trebuia să-l sufere pe Costache, Stavrat a înțeles că e silit să-l îndure şi pe Toader Mîndruță, pe care toate legile şi toate regulamentele îl dădeau afară de la sine, întrucît nu avea nici un act la el, să-i dovedească măcar vîrsta, nația şi şcoala primară. Ba, mai mult încă, nici nu voia să-şi aducă.

Pentru cei care ştiu ce se petrecuse odată şi odată, încăpățînarea flăcăului să nu dea de veste la Băsăşti unde anume se află, e de priceput. Numai că pentru comandant n-avea

nici un temei. Cel mult putea să-i pară ciudată şi primejdioasă. Mai ales în vremea aceea, cînd numărul prea mare de aeroplane căzute dădeau a bănui fel şi chip de lucruri şi uneltiri.

Mulțumită că l-a scăpat măcar pînă aici, Merişor n-a împins stăruința mai departe, unde ar fi vrut ea. Adică să capete încuviințarea lui Stavrat, ca să-l vîre pe Toader la şcoala de pilotaj.

Nu-i vorbă că băietanul curmase dintr-o dată vorba despre zbor. Nici nu-i mai pomenea, de parcă n-ar fi avut nici cînd asemenea dorință. Ba uneori, lui Merişor îi venea să creadă că Toader a prins s-o ocolească.

N-a stat să se întrebe cine-i de vină. S-a mulțumit să-şi închipuie că-l stinghereşte, nu „fata" din ea, ci „nepoata" comandantului.

Şi cu astă lămurire uşuratică a lăsat să treacă toamna pînă ce porțile hangarelor s-au ferecat, iar avioanele, cu aripile desprinse din cheutori şi lipite de trupuri, au rămas ca nişte păsări zgribulite să ofteze în nădejdea altei primăveri...

Nicăieri nu-i iarna mai tristă ca în lumea zburătorilor. Ar trebui să se bucure şi ei de răgaz, să stea la gura sobei în haine calde şi în papuci îmblăniți. Şi totuşi îi vezi strecurîndu-se, unul cîte unul, pe uşa cantinei de la aerodrom, cu gîturile înfofolite în lînuri groase, cu mănuşi blănite în mìni şi cu haine cafenii de piele, de parcă s-ar pregăti de zbor.

Dar afară chiuie vîntul alb, desfundat din cotloanele vinete ale Bărăganului. Poartă în iureş peste netezimi, cozi spulberate şi praştii de nisip înghețat, vîjîind cu neîndurare în ocoluri largi, printre căsuțele cîmpului şi peste pîntecele suriu al hangarului. E în tot o înfățişare de părăsire, de pustietate şi de moarte, ca fluturarea de flamuri albe a unei înmormîntări de fată. Iar prin ferestre, unde sleirea gheței fățuieşte flori în joc sticlos de aşchii, privirile triste dezgroapă sub zăpadă colțul nădăjduit al ierbii de mîine.

Visează toți la zbor şi nimeni nu se duce la hangar să vadă avioanele degerînd fără aripi. I-ar durea trupeşte, ca nişte mîini încătuşate.

În ceasurile acestea de frig amarnic şi de pustietate, golul hangarului nu aude decît plesnitul uscat al cîte unui geam, ori bubuirea îndelungă a vreunei porți, scuturate în năpustirea palei de vifor.

Încolo, nici o mişcare de ființă vie. Urmă posomorîtă a zarvelor din zile bune şi atîta tot.

Doar în colțul din stînga, în fund, lîngă ungherul afumat de sobă, avioneta aurie a lui Merişor se clatină mai tare ca toate, sub pînzăria de cenuşe, care-i stă în cap ca nişte valtrapuri[26] uriaşe, zvîrlite pe spinarea unui gonaci de soi.

Ai zice că răspund acolo răsuflări mai vîrtoase

[26] Valtrap = pătură care se pune pe cal.

de crivăț şi-i umflă aripile în joacă, pentru că aceea e singura maşină întreagă din toată încăperea. Dar clătinările nu-s întîmplătoare şi zvîcnite, ca sub pleasna de vînt. Ele se întregesc cu ridicarea cîrmei de suiş, cu mişcarea direcției dintr-o parte în alta şi cu rotunjirea aripioarelor, potrivnic sucite între ele cînd în sus cînd în jos, la capătul şi în spatele aripilor.

Telefonul zbîrnîie prelung în colțul celălalt. O dată, de două ori, de cinci ori.

Băiatul, pitit în carlinga avionetei, sare sprinten de sub poiată şi aleargă la pîlnia care îl cheamă.

— Allo!

— Tu eşti, Toadere?

— Eu, dom' Costache!

— N-ai înghețat acolo?

— Nu, dom'. Nu-i chiar aşa de ger.

— Bine, feciorule! Eu plec acum acasă. Cînd te schimbă la şapte, vii de-a dreptul.

În telefon nu se mai aude nimic. Doar zîzîială lungă, ruptă de pîrîituri. Printre ele glasul lui Costache răzbate ciuntit:

— Ai înțeles?

— Îhî!... Daa... eu...

— Ce?

— Dacă e nevoie... pot să mai stau.

Şi o iarnă întreagă, Toader, cocoțat în carlinga micuță, a mînuit manşa, maneta de gaze şi contactul, visînd la toate zborurile lui trecute şi la toate cele care aveau să vie, cu o

limpezime de lunatic. Lunatic - sau - copil. Sau mai drept spus, de copil lunatic, dacă potrivirea aceasta de vorbe poate da mai multă semuire cu nerozia păsării care încearcă să zboare, nedîndu-şi seama că i-s tăiate penele din vîrfurile celor două aripi.

Dar, oare, e vreo deosebire între un zbor aievea şi unul făcut cu ochii închişi? Oare plutirea inimii şi a minții peste nesfîrşiri fumurite şi al aştrii nu e zborul cel mai adevărat din toate? Căci la urma urmei, ce-i zborul decît uitarea greutății din carnea şi oasele tale. Adică uitarea trupului. Şi ce-i visul decît asta? Iar Toader stă cu ochii închişi, în bezna de sub poiată, mişcă încet cîrmele cînd înainte, cînd înapoi, se pleacă uşurel cu trupul tot, cînd pe o parte, cînd pe alta, iar dedesubt, în fund, în fund de tot, se învîrte dimpotrivă, încet şi larg, rotund şi lin, un tărîm nesfîrşit, cu lăicere de catifea vie, în care se prizăreşte ici-colo ba cordeaua albă a unei şosele, ba cutiuța roşie a gării Roşieşti legată de sîrmele negre ale şinelor, ba înfățişarea risipită a Viltoteştilor, pui albicioşi risipiți în buruieni...

— Dom' Costache...

— Ce-i, feciorule?

— Dacă tragi manşa, urci, nu?

— Nici vorbă.

— Da' dacă o ții tot aşa trasă, urci tot mai la drept, pînă te dai peste cap...

— Tocmai. Faci looping.

— Îhî, zice Toader scociorîndu-şi o nare cu degetul. Apoi urmează: Vas' că dacă vrei numai să sui lin, după ce l-ai aşezat, cam pe cît să urce, întorci manşa înapoi la loc.

— Fireşte.

— Da' cînd vrai să nu te mai aridici şi vrai să mergi otova cu pămîntul, împingi mînerul pînă vezi zarea pe botul maşinii?

— De bună seamă. Pui pe orizont.

— Îhîîî...

— Dom' Costache.

— Ce-i?

— Da' cînd întorci — adică-te împingi cu dreptu în paloner...

— Palonier! apasă Costache.

— Aşa cum zici matale — vas' că poloner... dai şi manşa la dreapta, să se plece pe-o coastă.

— Te cred.

— Daaa... dacă ții mult cîrmele aşa, dihania se răsuceşte ca sfredelu' şi vine în pămînt.

— Cam aşa — dar nu prea...

— Păi, nu trebuie să pui comenzile la mijloc, după ce s-o lăsat pe-o rînă?

— Trebuie.

— Şi atunci nu ocoleşti mai uşor, dacă tragi manşa? Adică-te ca şi cînd te-ai ridica, pentru că acu eşti răsturnat pe-o parte...

— Nici vorbă. Virajul scurt şi plecat se face cu profundorul. Dai gaze — că altfel poate să lunece — împingi palonierul, dai manşa în partea unde virezi, pînă ți-ai sucit avionul cît

trebuie, pe urmă pui palonierul pe direcție şi treci manşa, ca la ridicare.

— Şi cum pui avionul la orizontal? Costache rîde:

— Zi tu: cum crezi?

— Păi, — clipeşte Toader, scotocindu-şi în aspră gîndire nasul cu nări subțiri, — dacă am vîrît pe dreapta, dau manşa la stînga şi bag piciorul stîng în paloner. Pe urmă dau şi gazele la loc...

— Aşa! Şi pe urmă? Toader strînge din umeri:

— Nu ştiu.

— Cum nu ştii? Că nu se vede orizontul.

— Aud? Şi de ce?

— Pentru că urci.

— Şi de ce?

— Pentru că ai uitat manşa trasă la tine. Toader rîde şi el.

— Neaaa!... Păi, cînd am dat-o la stînga, am şi împins oleacă, aşa că acu-i taman la mijloc, unde i-i căderea.

Costache Dumnezeu zîmbeşte.

— Bine, domnule! Pentru asemenea viraj chiar şi „Moartea neobosită" te-ar lăuda.

Deschide gura, trage aer în piept, gata să spuie: „Straşnic zboară omul — şi lesne — cînd spune cu gura numai ceea ce are de făcut", dar se răzgîndeşte.

A rămas cu ochii țintă în ochii cei mari ai lui Toader. Îl vede privind în gol pe geam şi înclinîndu-şi capul uşor, uşor de tot, ca într-o

rotire netedă şi lină.

Costache Dumnezeu bagă de seamă că Toader l-a tras şi pe dînsul în virajul cel închipuit.

— Dom' Costache!

— Ha?

— De ce nu se urcă 'mnealor şi iarna?

— Fiindcă-i zăpadă pe cîmp!

— Păi, de ce nu pun maşina pe tălpi şi pe oplene, ca sania?

Costache întoarce privirea către el.

— Unde ai văzut tu avion pe sanie?

— N-am văzut... daa... mă gîndesc şi eu aşa...

— Dom' Costache!

— Ce-i!

— Da' mneata de ce nu zbori?

— Fiindcă n-am învățat.

— Păi, matale ştii tot, care cum merge toată clătinarea.

— Da, feciorule, dar una-i s-o ştii cu capul, şi alta-i s-o ştie mîna singură.

Toader nu înțelege, a rămas cu ochii la el, îl priveşte lung, nedumerit. Iar Costache, simțindu-i întrebările cele multe, întregeşte:

— E anevoie de zburat, Toadere!

-— Anevoie? şi flăcăul arată că a înțeles vorba în felul lui: Şi de ce să nu te lese? Apoi dă din cap încet şi trist ca o destăinuire.

Sufla o năprasnă de vînt printre hangare, încît Merişor s-a codit mult pînă să-şi ia inima

în dinți şi să urmeze calea, bătînd în şoşoneii micuți şi cenuşii făgaşele înghețate cu zăpadă sticlie presărată între rosturi. Alice mărunțele de gheață o plesneau în obraji, genele i se făcuseră lipicioase de mai nu vedea înaintea ochilor, iar spulberului îndrăcit din miazănoapte îi căşunase pe năsucul fetei, nici mai mult, nici mai puțin, să i-l înfunde de tot şi să n-o mai lase să răsufle tocmai pe ea, zburătoare de mult deprinsă cu tăietura vîntului întins.

Dar Merişor s-a supărat deodată şi scurt a întors spatele vidmei[27] albe, care o biciuia din nevăzut. Apoi, strîngîndu-şi cu o mînă gulerul pînă peste nas, iar. cu cealaltă adunînd peste genunchii rotunzi şi mici poalele răvăşite în chip obraznic, a luat-o „în derivă" pînă la uşița de fier, care făcea loc de intrare în coasta hangarului.

Acolo şi-a scuturat omătul ajuns pe gît, a lăsat gulerul în legea lui, şi a privit o clipă fluturarea largă, ruptă în bufnete afunde, a pînzei legate în gura cea mare dinspre cîmp. Cîte un iureş o sălta repezit din curelele de jos, şi atunci, sub iuşca aspră, dezlegată din coclauri vinete, păsările de lemn tresăreau pe mlădioşia roților, întocmai unor făpturi vii.

Avioneta lui Merişor, cu aripile nedesfăcute, se scutura mai amarnic, mai prelung. Ba încă apropiindu-se de maşină, fata a văzut că pînă şi

[27] Vidmă = nălucă.

aripioarele, pînă şi direcţia, pînă şi profundorul sar speriate din cînd în cînd.

„Ţi-ai rupe mînile pe manşă, zburînd pe asemenea' vînt, a gîndit nepoata comandantului. Ar trebui să-l hăţuieşti, nu glumă..."

Dar cînd era gata să-şi aducă aminte de unul din cele dintîi zboruri pe „simplă" ale ei — (plecase de jos pe timp bun, iar la şase sute de metri prinsese o dezlănţuire de furtună, încît n-a mai putut coborî) a băgat de seamă că „legănelele" — cum zicea Toader aripioarelor — se mişcă înainte, chiar după trecerea paliilor de vînt. Ba, mişcarea lor se face o dată cu lunecarea netedă a direcţiei, întocmai ca într-un viraj bine adus.

„Are haz!" gîndeşte, dar nici prinde de veste cînd o încătuşează fior de spaimă. Rămîne cu ochii mari pe ridicarea cîrmei de adîncime. O vede apoi coborînd... vede iarăşi direcţia dată spre dreapta, o dată cu înclinarea potrivnică a aripioarelor... şi alături de groaza care picură în căuşul inimii, mintea şi mîna ei de zburătoare închipuiesc în văzduh limpede toate unduirile pe care avioneta ar trebui să le facă, dacă i-ar fi motorul în plin...

Şi aşa, în ceasul acela de iarnă şi de crivăţ neîndurat, sub bolta tristă şi goală a unui hangar pustiu, s-a încropit cel mai uluitor dintre echipaje. O dublă comandă desăvîrşit de neaievea, alcătuită dintr-un băietan şi o codană, care, departe unul de altul, lunecau într-acelaşi

zbor neadevărat şi pe aceeaşi maşină...

Căci, precum e lesne de înțeles, în carlingă era Toader Mîndruță pe „simplă".

Numai că Merişor nu ştia cine este sub poiata grea şi cenuşie, aşternută peste motor şi peste fuselaj. Ba nici măcar nu bănuia că ar fi putut găsi acolo suflet de om.

De aceea a fost de ajuns ca toate cîrmele să înghețe pe loc o clipită, iar profundorul să cadă bleg, pentru ca înfățişarea de „lucru" — lucru mort — a maşinuței să destruneze încordarea fetei şi să-i frîngă visul care o furase. A podidit-o un fel de teamă mai grea ca la început, o înfricoşare ciudată, fără putință de stăpînire şi ispita groaznică să o rupă la fugă.

S-a dat înapoi cîțivâ paşi, de-a-ndarateiea, apoi cînd, dintr-o ochire piezişă, a înțeles că n-o mai încurcă nici un avion pînă la ieşire, s-a năpustit la clanța de fier şi a țîşnit în viscol, trîntind în urmă-i, cu huiet de tun, uşa de tablă vălurată.

În săgeata puzderiei albe, care i-a împroşcat răzmeriță în toate veşmintele femeieşti, şi-a adus aminte că totuşi trebuie să se afle oarecine prin hangar, mecanic ori ucenic. N-a mai avut însă îndemn a se întoarce. A luat-o de-a dreptul peste cîmpul gol, către birouri, tresărind la întărtările vîntului, de parcă acelea ar fi fost mîni de ştime[28] prelungite din hăuiala prea

[28] ştimă - duh rău.

ciudată a unei bolți prea goale.

Cui să-i spuie întîmplarea asta? Lui Stavrat? Acela ar trimite-o acasă. Lui Cotescu? Acela ar lua-o de mînă, s-o întoarcă la hangar şi să-i dovedească, asemeni copiilor:

— Pune mîna, că nu muşcă!

Şi în clipa aceea, biata Merişor, viteazul boț de carne care înfruntă înălțimi, se simte deodată aşa de slabă, aşa de nedreptățită şi aşa de mică, încît începe a-şi da seama că nu-i de ajuns a zbura ca să scuturi de pe tine coaja de femeie... Zice în cerul gurii:

— Femeie!... şi cu-atît dispreț de sine, încît „femeia" din ea smîrcuie pe o nară a năsucului cireşiu o lacrimă de necaz şi îndrăceală. E singura lacrimă pe care n-o tăgăduieşte. Cele din ochi sînt din pricina vîntului. Aşa ştie ea.

Se duce puşcă la telefon şi învîrte aşa de furioasă manivela, că parcă ar vrea să bată golul hangarului cu asprimea țîrîielii de clopoțel.

Iar fiindcă n-a răspuns nimeni la chemarea dintîi, învîrte de zece ori mai lung, pînă ce vede în ochii telefonistului o înduioşătoare rugăminte de milă pentru nefericita lui unealtă.

— Hangarul?...

— Hangarul... tărăgănează glas şters în pîlnia rece.

— Cine-i acolo? se răsteşte fata scoasă din răbdări.

Dar glasul cel fără vlagă întîrzie să-şi vîndă stăpînul. Ştie cine-l cheamă — doar îi cunoaşte

bine vorba — şi dă răspunsul ocolit:

— Un băiat de hangar!

Apoi, fiindcă „du'ia Mer'şor țîpă!" să afle numaidecît cine-i, se dă pe față, ca un cunoscut vechi şi bun.

— Eu!

Acum ştie şi Merişor cu cine are de-a face. Iar glasul ei îi risipeşte pe loc toată sticla din el, spre marea uluială a telefonistului, care nu mai pricepe nimic. Ceea ce îl face să chibzuiască:

„Nepoata asta a lui dom'comandant nu-i în toate ale ei..."

Apoi, după ce-şi întăreşte singur judecata, dîndu-şi dreptate cu: — „Da! Da!", ca şi cînd ar fi alt om, ciuleşte urechea la vorbele fetei, părîndu-i totodată straşnic de rău că nu aude şi glasul din pîlnie, fără de care iarăşi nu înțelege nimic.

— Eşti de mult acolo, Toadere?... Aşa?... N-ai plecat de loc? Şi unde stai? Te plimbi? Şi n-a fost nimeni pe acolo? Nimeni? Zău?...

Pe urmă rîde vicleană, cu toată fața aprinsă de frig şi ochii lucioşi:

— Ascultă, Toadere, dacă vrei, eu îți dau voie să te sui în carlingă, la... avioneta mea. Iar fiindcă de dincolo nu mai răspunde nimic decît pîrîiala lungă a tremurului de sîrme, încheie: Sub pocladă înveți mai bine pilotajul fără vizibilitate... doar aşa ai aterizat la Bucureşti, nu?

Şi a apăsat repede cîrligul telefonului, să nu-i audă băiatul hohotul cel sănătos. Şi poate mai

mult decît sănătos, fiindcă descătuşase un suflet de toată groaza din el.

În vremea asta, în hangar, Toader se uitase cu receptorul în mînă, fulgerînd din ochi, amărît şi furios, fundul pîlniei de vorbit. Ai fi zis că vede acolo ceva care-l necăjeşte cumplit, iar coada receptorului i-i ghioagă de apărare.

L-a rîcîit pe inimă să trîntească o vorbă proastă. Dar n-a izbutit să înjure decît cu:

— Zgîtia dracului!

Apoi a agățat foarte încet pîlnia în limbuşul ei de nichel. Se vede cît colo că Toader avea felul lui să-şi ceară iertare.

253

XII

Primăvara s-a năpustit deodată. Potop de soare şi de frăgezime a scăpărat lumină crudă peste întinderi mustite de apă, peste peria neagră a pădurilor şi peste rîmele negre ale ogoarelor reavăne, alungite de plug.

Mîțişorii sălciilor au deschis ochii de ceață albă. Ai zice că sînt fulgi de zăpadă aninați pe lăstăriş. Ai zice că au ieşit şi ei la soare să se topească, ori că pămîntul vrea să ningă spre cer, acum cînd mugurii, ca nişte făpturi micuțe, se întind să-şi dezmorțească brațele verzi şi dau de o parte plapuma aspră a solzilor roşietici sub care au aromit. E linişte, tihnă largă şi surdă bucurie. În uriaşa cățuie a pămîntului, pornită

iarăşi la drum, fumegă uşurel abur înalt şi subțire, asemeni tămîiei de slavă.

Cearşaful alb întins pe cîmpul de zbor a pieiit într-o noapte. O mînă de vînt cald, alighit din copăile adînci şi neştiute, unde dospise primăvara, l-a păturit cătinel şi l-a dus. Iar oamenii — jucării cuminți — au înțeles semnul şi au păturit şi ei, rînd pe rînd, învelitorile puse peste păsările aciuate în hangar.

Boltirea hăuitoare a prins un crop de primăvară. L-a prins din fîşiile tremurate ale soarelui hăcuit de fierăria pătrățită a cercevelelor de sus. L-a prins din săgetarea lor călduță şi dreaptă. În sfîrşit l-a prins din peticele de lumină lipite pe ciment, de care Cotescu spunea în glumă:

— Asta e pentru noi; soarele desenează pe pămînt aceea ce noi nu putem vedea de sus. Se vede că de aceea zborul e mai prielnic dimineața şi seara, cînd umbrele sînt lungi. Pe urmă, surîzînd din toată lărgimea bună a gurii cu dinți rari, sfîrşea: Umbra nu e apărare împotriva soarelui. Asta-i ca şi cînd ai vorbi de o apărare împotriva binelui. Umbra e făcută pentru păsări. E metrul lor de măsurat înălțimea. Al lor şi al nostru, care sîntem păsări împlinite.

După aceea, privind numai cu un ochi limpezimea din pro-uri[29], unde drumuia scama afundată a unui noruleț rătăcit, şi-a scos din

[29] prouri = timpul dinspre ziuă.

buzunar inelul cu cheia dulapului, unde-şi ținea hainele de zbor, i-a făcut vînt rotund, ca la praştie, cu toată lungimea lanțului, înfăşurînd şi desfăşurîndu-l pe degetul arătător.

Întîi mai rar, apoi mai repede, din ce în ce mai repede, pînă ce inelul l-a fript pe oasele din dosul mînii, asemeni unei pietre scăpărate. A tresărit, trăgînd scurt aer printre dinții de sus şi buza de jos, ca la mare usturime, şi dojenindu-se după socoata breslei:

— Prea multe turații!

Iar mîna cealaltă s-a smîncit într-o mişcare scurtă, de parcă ar fi simțit cu adevărat în podul palmei rotunjimea rece a manetei de gaze.

— Contact! strigă voios Toader, după ce a învîrtit de cîteva ori elicea roşcată şi lucioasă.

În carlingă mîna lui Costache Dumnezeu repede manivela, huruind scurt în dinam. Motorul n-a pornit şi mecanicul taie legătura:

— Tăiat!... vesteşte el. Apoi, zîmbind, dă din cap motoraşului lucitor, care iteşte peste capotă capetele zimțate ale cilindrilor, mustrîndu-l cu blîndețe părintească: Bine, feciorule, de la prima dată te încăpățînezi? Pe urmă murmură în chip de cîntecel:

„Frunză verde de susai,
Motoraş, sută de cai,
Te spălai,
Te curățai,
Iar tu nici un semn nu dai ...”

Stihuri făcute de dînsul, după nişte rămăşițe

ale copilăriei lui, pe care le ofta uneori în ceasuri de amar, ori de tînjire lîncedă a inimii albastre:

„Frunză verde de susai,
Inimă de putregai,
N-am un cuțit să te tai,
Ca să văd ce boală ai..."

În vremea asta, Toader clătina de două-trei ori pala elicei, în jos şi în sus, apoi se lăsa cu toată greutatea, pînă ce o vedea zvâcnind jumătate de rotocol, unde tremura o clipă în oprire. Iarăşi o învîrtitură. Şi apoi alta...

— Contact!...

Carlinga huruie din nou, şi din nou motorul nu dă semn de viață.

Atunci Costache se ridică din scăuieş, încalecă marginea şi pune piciorul în talpa zimțată, bătută anume pe aripă, pentru suirea şi coborârea din avion.

— Ia treci tu colea, Toadere, să învârt eu, că n-ai vlagă în tine!

Băietanul a încremenit. Un şuvoi cald pornit din măruntaie dă în arşiță tot pieptul şi obrajii cei păliți. Îl bate fierbințeala pînă în creştet, unde simte muşuroi de furnici. El în carlingă? Să dea drumul „cu adevărat" la motor? Să puie contactul? Să învârtă manivela magnetoului? Să apese maneta de gaz şi s-o tragă, iar motorul să-l asculte de-a binelea?

Iată fericiri care tehuesc, care dau amețeală şi care fac din primăvara aceasta deopotrivă beznă fără sfârşit şi haos orbitor de lumină. E numai

fiori şi înghite greu, cu toată gura uscată, ca în năvală de friguri, iar ochii i s-au făcut aşa de mari, încît nu mai vede nici fierul unde trebuie să puie călcîiul, nici marginea cu pernuță de piele a carlingei, de care trebuie să se agate. A ridicat un picior şi parcă stă în cumpănă de trebuie să-l aşeze pe aripă, ori nu. Sau, poate, că l-a aşezat pe treapta aceea nevăzută, care înseamnă întâiul pas către cer...

Dar Costache Dumnezeu îi trînteşte o palmă haiducească de jos în sus, drept în turul întins al nădragilor. Ai zice că l-a adus pe pământ şi totodată l-a azvârlit în văzduh...

Acum s-a aşezat cu tot temeiul în scaunul pilotului. Manşa e între genunchi, maneta de gaze licăreşte în stânga... Pune picioarele pe palonier şi îl clatină.

Zguduitura iscată de suirea lui stăruie în avionetă şi răzbate pînă la cercul cu liniuți şi numere, plutitor în apa neagră a beşicei de sticlă, căreia a învățat să-i zică „busolă"...

Mîna dreaptă i se întinde spre manşă, o apucă încet, cu sfială. Stînga, îndrăzneşte la măciulia roşie a manetei de gaze şi îi mângâie rotunjimea lucioasă. Iar pieptul se umflă într-o dorință, într-o nevoie neînchipuită să huhurească descreierat, pînă ce va împlini tot cerul cu chiotul şi bucuria lui. Numai asta ì-ar fi răsuflarea. Numai asta i-ar sparge şi i-ar arunca în țăndări piatra de moară ce i s-a pus pe inimă. Vezi bine, în sufletul de pasăre dăinuieşte încă

datina flăcăilor din Viltoteşti.

Gîfîie înăbuşit şi suflă fierbinte prin nările care-şi tremură subțirimea străvezie. Ochii bănuiesc în umbră contactul şi manivela magnetoului.

— E tăiat! îi şopteşte un zvon rătăcit în colț de minte. Acum însă totul se tălăzuieşte în el, totul şovăie fără stăpînire. Vrea să spuie: — „Tăiat...” şi n-are curaj. Întreabă:

— E tăiat?... dar în aceeaşi clipă îşi alungă singur îndoiala, rîzîndu-se:

— Prost mai eşti!... Nu vezi?

Într-adevăr pune mîna pe contact şi-l simte, îl vede, cu degetele: „E tăiat!”

Iar în vremea asta, Costache Dumnezeu zvîrle palele elicei, compresînd aşa cum ştie el şi sfătuindu-şi motorul: — Aşa, mă tată, mă! Apoi un pas îndărăt şi porunca scurtă: Contact!

Arcul de sub mîna lui Toader plesneşte uscat în răsucire. Un huruit în magnetou şi motorul detună: Pac-pac-pac-pac-pac... Pac-pac-pac-pac-pac... Şiruri de cîte cinci pocnituri, amăsurate, limpezi, netede... Numai inima lui Toader a înnebunit. Bate rar şi mai tare ca ele: Pac... Pac... Pac...

Mîna stînga e înfrigurată, stă pe maneta de gaze şi-şi simte singură zguduirea. Zguduirea ei, dar şi cealaltă, izvorîtă din duruitul care hîțînă în vînt de elice maşina întreagă pe arcurile moi ale roților subțiri şi ale „ferurei” din trenul de aterisaj. Aşadar, un singur tremur, ca într-un

singur trup.

Acum se încordează şi împinge maneta cu teamă. Bubuiturile motorului se întețesc. Apoi, mai mult, şi tot mereu mai mult, pînă ce hropotul se face una, asemeni vîntului de praştie, sfoară stropşit spre coadă, din vîjîiala elicei.

Avioneta priponită în opritori se scutură ca un mînz nărăvaş, iar vîrfurile aripilor lungi şi subțiratice arată mărit clătinările, ca nişte brațe, care lămuresc prin fluturări mari mişcarea restrînsă şi greu de văzut a unei inimi.

Pe ochiul de ceasornic negru, care desluşeşte numărul de învîrtituri ale elicei, acul alb tremură la fel, rotindu-se: 400... 450... 500... 700... 1000... 1300... mai departe urmează vrîsta 259roşie, unde scrie 1400. Toader aude în creier: „Viteză de regim!", iar el ştie bine că, în zbor obişnuit, acul trebuie adus şi păstrat cu sfințenie lîngă dunga de foc.

Acum pieptul răsuflă şi el, tot aşa de liniştit ca şi motorul... Băiatul cel nătîng se simte crescut, dezmorțit, întreg. Parcă aşa cum e în mirtuta aceasta, ar fi fost de cînd lumea. Parcă aşa ar trebui să fie. Şi ca o dovadă, iată. Apasă pe maneta de gaze, dar dinainte de a o mişca, el aude creşterea puterii în motor, aşa cum simți de mai înainte în încordarea picioarelor săritura ce vrei să o faci. Iar motorul se pleacă aidoma voinței lui, cum degetele se supun întocmai poruncii pe care le-o dai: apucă de-a dreptul

fără bîjbîială lucrul de tine cerut.

Mai tare: 1800... apoi mai încet... din nou mai tare... pînă ce prinde a se minuna că pămîntul nu se înfundă dedesubt şi hangarul nu fuge ruşinat şi tot mai mic, în stînga, departe, în jos...

Dar totodată îl străpunge o teamă groaznică de mînile lui încleştare pe manetă şi pe manşă: durdura motorului şi a avionetei întregi s-a prelungit amenințătoare în carnea şi în sîngele lui. Îi dă îndemnuri greu de biruit.

Ape grele, cînd reci, cînd fierbinți, îi şiruiesc din piele, luptînd neîndurat cu sine să stea împotrivă ispitei, care îl zoreşte să împingă pînă în fund şi manşă, şi manetă, ca să salte peste piedica tamăşelor, iar de acolo, în văzduhurile văzduhului...

Dar brațul lung al lui Costache Dumnezeu taie scurt aer — pală de elice şi el — făcînd zid.

Atunci Toader trage maneta de gaze, rupe contactul. Şi după cîteva învîrtituri şuierate în gol, elicea înghețată cu motor cu tot, cu vînt cu tot, cu avionetă şi cu inima cu tot.

Linişte de moarte se prevale din cer peste stihii. Peste cîmp şi peste visul frînt.

În carlinga cutremurată de încercări n-a mai rămas decît un pumn de carne moartă, rătăcită între lucruri neînsuflețite. Lut peste lut, atîta tot.

Coborîrea din pasărea de lemn e ca o chinuitoare şi nedreaptă izgonire dintr-un alt

rai. Mînile cad plumb, trupul e povară. Dar Toader nu zice aşa. Lui i se pare acum că pămîntul apasă greu, de jos în sus, în carnea lui plăpîndă şi fără nici un rost.

Cîmpul clocoteşte iarăşi de muncă şi dihonie. De n-ar fi cumpăna de dragoste a lui Merişor, alcătuirea încîlcită a şcolilor şi aeroportului ar fi sărit de multă vreme în țăndări, pentru că Stavrat a îmbătrânit cu încă un rînd de piloți, iar Cotescu a mai avut o iarnă de răgaz să-şi făurească planuri frumoase, învoltîndu-şi pe lujerul tinereții voioase stol nou de visuri mari, adică proaspătă floare de bărbăție. Unul se usucă şi altul creşte, asta-i tot. Iar prăpastia se cască tot mai adînc între ei.

— Nu vreau sînge pe cîmp! crîşneşte comandantul, răşluind sumedenie de elevi şi dînd afară din slujbă sumedenie de avioane.

Iar Cotescu, cu flăcări în ochii lucioşi şi bulbucați, îi întoarce zbîrlit:

— Nu vrei sînge, dar opreşti cinci zile de la zbor pe Radian, să uite tot ce brumă a deprins, iar în a şasea zi să-l aduni cu făraşul... Dacă nu-mi laşi băieții să-şi facă mîna, o să-i scoți pe poartă cu desaga, ori cu căldarea.

— Atunci, dacă înțeleg eu bine, dumneata vrei sînge pe aeroport, nu? rânjeşte Stavrat. Iar Cotescu îşi iese din sărite, înşfacă pălăria, şi-o vîră pînă în urechi, ca şi cînd cu mintea i-ar întoarce spatele.

— Vorbim două limbi deosebite. Dumneata

dai într-una cu sîngele şi cu aeroportul, ceea ce înseamnă că nu te priveşte decît ceea ce se petrece pe pămînt, şi nu vrei să înțelegi că pe mine mă priveşte numai zborul şi nimic altceva...

La asta comandantul a rîs. El avea o zicală a lui, vestită de altfel, şi a găsit prilejul s-o mai folosească o dată.

— Tocmai, camarade, pentru că zborul oricît de nalt o fi, tot la doi metri sub pămînt se opreşte!...

Şi s-a socotit victorios pe deplin cînd Cotescu n-a mai găsit nici un răspuns, ci zvîrlindu-i o pereche de ochi, ca un scuipat, a ieşit trântind uşa, de a cutremurat pereții.

La „punct", unde elevii aşteptau stol în preajma avionetei pregătite de suiş, cu motorul abia îngălat, Cotescu şi-a vîrît pumnii în buzunare şi s-a burzuluit:

— La hangar! Azi nu se urcă nimeni, şi în nedumerirea tuturor a plecat, tîrînd de departe după dînsul ceata dezlînată ca un strugure rar.

De maşină uitaseră toți. Toți, afară de Toader, care rămăsese singur-singurel lîngă păcănirea motorului şi abia cuteza să-şi nădăjduiaseă fericirea clipei acesteia. Căci, de bună seamă, el trebuie să ducă avioneta la hangar. Adică, să se zgaibere în carlingă, să puie gazele la plin şi să tîrîie maşina, aşa cum îi văzuse făcînd pe toți, după zborul din urmă al fiecărui „punct".

S-a ridicat încet, urmărind pîlcul care se

risipise pe eîmp. Țîțiia de teama să nu zărească pe careva întorcîndu-se să-i ia locul şi n-a crezut nimerit să întărească motorul decît tîrziu de tot, cînd i-a văzut pe cîțiva că-i fac semn cu mîna, chemîndu-l. Dar atunci erau lîngă hangar, depărtare bună şi milostivă, de la care nimeni n-ar fi ştiut spune cine e omul suit în maşină: mecanic, elev, ori cel mai bun dintre ucenici.

Larma motorului s-a umflat ca un grohotit de apă şi avioneta s-a urnit din loc, buluzind îndărăt țîşnet de praf, măturat în vîntul elicei.

În clipa aceea tot tremurul din inima şi mîinile lui Toader a încetat, ca sub despicătură de tăiuş. A răzbit în el o limpezime fără seamăn, s-a luminat o stăpînire, o ştiință a tot ce avea de făcut, de parcă ar fi ajuns deodată pe muchea aceea de cuțit, pe care o dau beţiile, cînd mintea biciuită de otravă se încordează pînă în vîrful cel mai înalt al puterilor ei tăinuite, înainte să se prăbuşească dincolo, în povîrnişuri cețoase şi rele.

A simțit că vîntul cel tare al elicei bate sub coada avionetei şi o uşurează, gata s-o ridice în sus. A simțit, ca şi cînd coada aceea ar fi făcut parte din trupul său. Iar mîna, cu de la sine putere, a tras manşa spre piept, pentru ca bătaia vîntului să apese coada şi să împlînte bechia în iarbă. A împins apoi piciorul stîng în palonier, să întoarcă avioneta spre hangar, dar iarăşi a simțit că întoarcerea asta e gata să

răstoarne maşina pe aripa stîngă. De aceea, numaidecît a tras manşa la dreapta. Iar fiindcă mersul se iuțise, i-a scăzut puțintel gazele, pînă s-a aşezat pe calea dreaptă şi pe mers cuminte, țintă spre gura hangarului.

Costache Dumnezeu a urmărit toate mişcările, de departe, cu ochiul agerit al celui bineştiutor în meşteşugul lui. Avioneta făcuse o întoarcere aşa de rotundă şi de dibace, iar acum venea aşa de întins către el, încît a întrebat fără voie:

— Cine-i în avionetă?

Întrebarea a răscolit hangarul ca o furtună. Şi-au dat seama toți cine putea să fie în maşină şi i-a apucat o spaimă neghioabă, de parcă libelula subțiratică şi albă nu s-ar fi apropiat înțeleaptă şi chibzuită, clătinîndu-se pe jos, în droturile trainice şi săltărețe de sub ea, ci s-ar fi prăvălit din ceruri, ca o stîncă şuierată spre pămînt.

Încordare nebună le-a curmat suflarea şi Costache Dumnezeu o crănțănit în măsele înjurături cumplite.

De aceea, cînd avioneta s-a tras tocmai după orînduiala câmpului de zbor, cu roțile oprite pe linia albă de var, ce mărgineşte în pătrat fața hangarului, toate inimile au răsuflat uşurate ca de o mare primejdie.

Numai Costache Dumnezeu a făcut cinci paşi spre Toader, care coborîse zîmbind după ce a tăiat motorul, şi înfigîndu-şi pumnii în şold, i-a

cerut socoteală:

— Cine ți-a dat voie să...? Dar n-a isprăvit, fiindcă avea zor să încheie cu: ...de hăbăuc! şi, fireşte prin două palme, al căror detunet de motor cu eşapament deschis a hăuit lung între bolțile nemăsurate şi cenuşii.

Chincit în colț, sub avioneta aurie a lui Merişor, Toader prinde cu ochi goi călcătura îndesată a mecanicului, din care nu vedea, pe dedesubtul avioanelor, decît picioarele cu labe grele, şi palmele de piatră, bălăbănite furios.

Era nedumerit flăcăul. Învîrtea în minte aceeaşi întrebare şi nu înțelegea nimic. Doar văzuse bine pe dom' Costache cînd i-a făcut semn cu mîna să vie spre hangar. Atunci, de ce l-a bătut?

Apoi torcea lucrurile pe de rînd:

— Vas'că am pus motor şi l-am rupt din loc... Bun!... Pe urmă am tras manşa, să nu arunce coada!... Bun şi aiasta!... După aceea am apăsat pe paloner — ...„lonier" îi sună în auz gura mecanicului — iar el urmează: îhî! — paloner — şi dihania a luat-o cea... Iar de vrîsta de var n-am trecut nici cît deştu'! Taman acolo am strunit!

Şi după ce le dejghioca pe toate, aşa precum s-au perindat, sfîrşea:

— Vas'că, bun!... Dar pe urmă dădea din umeri, moale şi trist: — Păi, atunci de ce s-o mîniet dom'Costache?

Şi nu înțelege nimic...

Spre amurg, cînd durdura se ostoise şi Merişor a dat pe la cîmp să încerce o dublă comandă, ca să-şi dezmorţească mîna după o iarnă de nezbor, a găsit piloţii strînşi ciucure la cantină, învrăjmăşiţi şi catran pe urma întîmplărilor de înaintea amiezii. Cotescu plecase acasă şi nu s-a mai întors, iar olăcarul mînat de Stavrat, ca să-l poftească numaidecât la şcoala, a adus cuvînt tăios şi îndârjit, în chipul lui Costache:

— Am aterizat şi nu mai decolez decît pe simplă. Sau, mai răspicat: N-am nevoie de navigator!

Comandantul, care-i ştia repezelile, a zîmbit în toată ascuţimea gurii şi, aşteptînd să i se domolească paraponul, a hotărât ca de a doua zi chiar zborurile să se desfăşoare sub privegherea lui Aloman, pilotul de linie de pe calea Constanţa, pentru că acela pleca abia la nouă dimineaţa şi, în schimb, era înapoi la cinci după prînz, aşa încît putea fi pe cîmp în ceasurile de punct.

Dar Merişor a prins de veste şi despre pătărania lui Toader. Dar aceea se lega strîns de celelalte isprăvi ale zilei, cu atît mai vîrtos cu cât Aloman fusese cel care l-a adus pe flăcău de la Galaţi, în chilioara de bagaje din coada avionului.

— Acu să vezi hazul ciorilor, a chicotit unul, socotind că palmele lui Costache Dumnezeu înseamnă trecerea de partea pilotului. Iar altul,

o deşirătură de om, care trebuia să-şi scoată totdeauna perne din carlingă, pentru că altminteri trecea cu un cap peste apărătoarea de vînt, a crezut că-şi răzbună nerodnicia celor optzeci de zboruri la dublă comandă, jîmbinduise în dinții laţi şi galbeni:

— Trebuie să-i taie gazele; altminteri apucă pe urma lui Costache Dumnezeu şi te pomeneşti cu el zburînd la Piteşti!

Asta a stârnit un chelemet detunător, ca o zavistie. Pasămite ştiau toți o anumită întâmplare cu mecanicul şi cu Piteştii, care trebuie să fi fost straşnic de hazoasă, de vreme ce a rîs cu poftă pînă şi încruntata de Merişor.

Dar, îndată a împins spre mijlocul mesei farfurioara cu trei felii de telemea şi roşia tăiată în patru — gustarea obişnuită a cîmpului — apoi a luat-o repejor la hangar, grăbace, ca spre o întâlnire întârziată.

Costache Dumnezeu meremetisea cu migală şi năduf un tubuleț de alamă ce nu se dădea aşezat după rostul întocmirii lui. Îi scrîşneau printre dinți mîrîieli primejdioase, iar cînd şi-a ieşit din pepeni, sudalma a crăpat larg, cît tot hangarul.

Obrazul lui Merişor a tresărit şi s-a întins o clipă lîngă bărbăția bolovănoasă şi neoioplită a înjurăturii. Şi ca o pre-cumpănire curat femeiască a murmurat aproape în alint:

— N-am auzit. Asta, ca să mai rupă o fîşie din negura vînătă pe care o zărise în ochii

mecanicului, cînd acela i-a simțit apropierea şi s-a uitat cu privire stingherită şi duşmănoasă deopotrivă. Gîndul şi l-a spus, fără înconjur:

— Ce să-ți fac, dacă umbli ca pisica, de nu te aude omul venind?... Apoi a răspuns genelor ei jucăuşe un sîcîit: — Iartă-mă şi dumneata, şi a ridicat umerii spre urechi, lămurindu-şi mai mult sieşi, decît fetei: Deh! Vorbe la necaz!

Merişor a privit în el limpede, ca prin sticlă. A aruncat petricica tocmai unde trebuia:

— Zi, îți pare rău?

Iar Costache Dumnezeu uitînd cu desăvîrşire că fata nu fusese dimineața la cîmp, i-a glăsuit ca uneia care ar fi văzut şi ar fi ştiut tot, cum şi ce s-a petrecut:

— Dă-il naibilor de păcătos!

Numai că felul cum a spus aste vorbe arăta mai degrabă că ele se întorc mai mult spre dînsul, decît spre Toader, şi că, la urma urmei, pot fi tălmăcite foarte bine ca un chip de a zice:

— Lasă-mă-n pace!

Fata s-a jucat o clipă cu vîrful pantofului ei, învîrtindu-i în aer şi privindu-l ca pe o vietate desfăcută de dînsa. Era în mişcarea aceasta ceva din unduirea leneşă pe care o au pisicile în vîrful cozii, cînd stau la pînda unei vrăbii. Apoi glasul răzgîiat a făcut saltul ca săgeata:

— Mîni la cinci, Toader să-mi pregătească „Păpuşa" de zbor... Ştii... să mi-o aducă el la punct...

„Păpuşa" era numele avionetei aurii.

Apoi s-a răsucit ca un sfredel pe călcîie, să n-aibă Costache cum să-i mai răspundă.

Dar de data asta Merişor a rămas păcălită. Costache Dumnezeu n-avea de gînd să-i răspundă.

Se afumaseră de-a binelea pereţii înalţi şi tavanul vuitor. Parcă pluteau într-o apă cenuşie de hău răsturnat, o apă moartă, legănată pe sus, unde numai geamurile clipeau albăstrui.

Curînd, ungherele s-au mistuit pe rînd, înfundate în pîclă dincolo de pătrunderea ochiului şi topindu-se în fumuiagul de sus. Atunci hangarul şi-a pierdut înţelesul de piatră. A rămas doar o momîie fără noimă, hărăzită nopţii şi negurilor ei.

Pe laviţa murdară de ulei din gura porţii mari, Costache Dumnezeu îşi fumează acum o ţigară groasă şi meritată. Meritată poate mai puţin de munca lui, cît de greutatea de pe inima lui. Dovadă că trage fumul în piept şi-l pufneşte afară cu o putere icnită, care seamănă mai degrabă a uşurare de suflet, decît a sete aprigă de fum.

E amărît. Asta se simte cît de colo. Şi cei dintâi o înţeleg prichindeii de ucenici, care trec prin faţa lui mai încet decît de obicei, dînd un „sara bună" mai sfielnic decît le-ai îngădui zvînturarea anilor mărunţi. Ştiu ei bine că de astă dată nu-i mai aşteaptă palma şugubeaţă plesnită în dos, ori sfîrla degetelor osoase, care le aruncă şăpcuţa tocmai la linia de var.

Mecanicul abia zvîrle ochii pe şiragul lor. Aşteaptă. Aşteaptă poate să-l vadă isprăvit. Dar copiii sînt acu departe, iar Costache tot mai aşteaptă.

Îi năcaz că aşteaptă. Ar putea să nu aştepte. Ba poate chiar că ar trebui să nu aştepte. Şi totuşi, iată, aşteaptă şi suge duşmănos din ţigara care şi-a mutat focul pînă la buze, de-i frige aprig buricele degetelor ciolănoase şi pătrunse de ulei. În sfârşit, el, omul, care înfruntă orice şi pe oricine, n-are curaj în clipa asta nici să plece singur acasă, nici să-l cheme pe Toader, pe care-l ştie rămas în hangar, chincit pe o cală, tocmai în colţul unde-i „Păpuşa”.

Toată ziulica l-a pîndit hoţeşte, cu coada ochiului, şi blestematul nici gând n-a avut să se clintească din loc. A curăţit acolo trei ţuhali de piese, dar i le-a trimis cu alţii. El nu s-a apropiat, n-a scos o vorbă, n-a vrut să-l vadă. Curat haită supărată pe stăpînul care a bătut-o de pomană. Şi cînd îl ajunge asemenea gînd, Costache Dumnezeu se înfurie aşa de cumplit, încît aruncă jos mucul roş, care i-a ars degetele, repede deasupră-i nişte călcîie năprasnice, bosolindu-l în prundiş, pînă îl împrăştie scîntei pe o palmă de loc şi dă morţii negre toate steluţele galbene din el. Ca încheiere, peste una, care se încăpăţînează a licări din nou, toarnă un scuipat păgîn, bine ochit, ca o bombă de avion, şi întronează iarăşi noaptea întreagă pe pămînt.

Dar pe Toader nu-l cheamă. Îl aşteaptă. Ştie bine că madam Eulampia a mutat pînă acum tigăile şi crătiţele de trei ori, luîndu-le de pe plită să nu se ardă şi puindu-le la loc, să nu cumva să afle dumnealui mîncarea rece, „că i-ar face scandal, nebunul” — faptă care o să-i dea dumnealui dreptul „să puie motor” — dar lui Costache nu-i pasă.

E hotărît să aştepte. S-a încăpăţînat să aştepte. Îşi zice:

— Să văd pînă unde merge, păcătosul, cu încăpăţînarea, şi e foarte încredinţat că „păcătosul” nu poate fi decît unul singur pe toată faţa lumii.

De pe cala unde stă, Toader cată pe sub pântece negre de avioane tocmai în marginea de gură a hangarului, unde-i laviţa pe care stă mecanicul. Pe el nu-l vede. Îi vede doar laba şi fluierul unui picior, cînd Costache şi-l aşază peste celălalt genunchi şi-l leagănă în, sus şi în jos, ca pe o pală de elice, pe care un ucenic zvînturatic — sau nepriceput — nu se înveghe s-o tragă cu totul...

Dar băietanul mai ştie acum că uneori motorul nu vrea să pornească decît dacă învîrtitura se face o dată cu punerea contactului. Iar asta înseamnă că acel care trage elicea o joacă de trei ori. „Una, două, trei”, iar la „trei” trebuie să-i facă vînt zdravăn, şi în acelaşi timp trebuie să se dea de o parte ca săgeata, fiindcă altminteri îl face ţăndări tăiuşul palelor

pornite...

Va să zică, văzînd clătinarea neoprită a piciorului lui Costache, flăcăul poate să rîdă în el, zicîndu-şi:

— Una! Două! Trei... Na, că n-are curaj!...

Noroc că în rîsul lui nevinovat şi ascuns, băiatul nu-şi dă seama de are dreptate, ori nu.

Şi încă noroc că paznicul de noapte, cu lampă electrică agățată într-un nasture la pieptul tunicii, colindă hangarul din loc în loc, din colț în colț, cotrobăindu-l pînă-i răsar în rotocolul de lumină ochii liniştiți ai lui Toader.

— Acasă, beizadea! grăieşte mustăciosul, făcînd o mişcare cu mîna, de parcă l-ar mătura.

— Stau aici... încearcă să spuie încet flăcăul..

Dar rumânul îşi înalță tot capul sus, lungindu-şi gîtul spre ferestrele din creştetul boltirii, şi ridică sprîncenele peste ochi, pînă-şi vîră toate crețurile frunții sub cozorocul şepcii:

— Niet pălcovnice! Iar degetul arătător de la mîna dreaptă s-a ridicat spre cer, ca un semnal dîrz, care zice ritos: „Pînă aici!"

— Păi... şopteşte Toader.

— Ucaz de la stăpînire, caimaicaine! şi degetul cel neîndurat se lasă în chip de undiță, pescuind de jos gulerul combinezonului: Paşol, pîrcălabe!

Atunci flăcăul se dezbracă scîrbit, cu silă, şi aşa de înspăimîntător de încet, de parcă nădăjduieşte să mijească ziua înainte de a isprăvi el trasul pantalonilor.

Cața de paznic nu-l slăbeşte de loc, nici din cercul cel crud al luminii, nici din ochi. Ca să-i puie pinteni, îi spune neştiutor de stări:

— Dă-i mai damf, hatmane, că te-aşteaptă vizirul pe laviță!...

Ceea ce auzind, Costache a avut o ispită grozavă să strige răguşit:

— Nu-l aştept! Dă-l naibii de păcătos! Numai că peste năvala de furie caldă ce i s-a ridicat din măruntaie, a căzut, ca din senin, o răzbatere de şuiet tare, cu huruit de motor greu, şi numaidecît după astea, sirena aeroportului, care vesteşte venirea avioanelor şi țîşnitura de pară lungă şi întinsă a farului rotitor.

Toader, care nu văzuse niciodată o sosire de avion la ceas aşa de întunecat, a uitat de toate şi-a năvălit în uşă, lăsînd în urmă-i paznicul să bodogănească:

— Ăsta are răzmeriță în visteria dumisale! Pe urmă s-a îndemnat şi el să privească coborîrea maşinii care călătorea prin văzduhul negru, ca o nedespărțită treime de stele: una roşie, una verde, alta albă.

Flăcăul lui Mîndruță se uita la licuricii plutitori cu ochi luminoşi în noapte, asemeni ochilor de pisică. Cel puțin el aşa şi i-a simțit în căldura care-i înțepa genele şi obrajii. A văzut cum de jur împrejurul cîmpului de zbor zbucnesc deodată flăcărui ocolnice din pămînt, însemnîndu-i marginile pe de-a-ntregul şi a înțeles că asta-i făcută să arate celui de sus

locul unde poate să aterizeze. Atunci şi-a dat seama, totodată, ce rost anume aveau toate luminile roşii aprinse pe vîrfurile hangarelor şi a uzinii de pe aerodrom:

„Să le ferească vas'că!" a gîndit el. Iar cînd a zărit cum săgetează dintr-un colţ pîrtia largă şi albă a unei lumini orbitoare, pusă să bată pe pămînt, tocmai de-a curmezişul vîntului şi, prin urmare, de-a curmezişul drumului de coborîre. a priceput toată orînduirea unei sosiri de noapte.

Acum avionul era aproape, mai deasupra cîmpului. Deodată, lîngă steaua roşie şi lîngă cea verde s-au umflat două lumini, ca două aprinderi, lăsînd în urmă dîre lungi de lumină şi flăcări.

A îngheţat. Din gîtul ţeapăn, în care răsuflarea se tăiase, a ieşit un singur cuvînt:

— Foc!... şi în acea clipă, fără să-şi dea seama unde a ajuns şi ce face, a vîrît gheara în braţul omului de alături.

Dar acela l-a privit mirat şi a vrut să-i domolească spaima:

— Nu-i nimic. Astea-s rachete! Apoi trudindu-se să-şi biruie o anume tremurare, a urmat molcom şi stăpânit: M! N-avea nevoie să le aprindă, de vreme ce i-ai dat drumul la faruri şi la balisaj... dar face el aşa, de frumuseţe! Altminteri, rachetele astea le are pentru un caz de aterisaj forţat, la timp de noapte.

După aceea şi-a petrecut braţul pe după

grumazul lui Toader şi a pornit cu el să privească avionul tras la peron, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat de cînd e lumea şi pămîntul.

Englezul care venise era un om nalt, uscat la față, cu obrajii brăzdați adînc şi neobişnuit de crîncen la căutătură. Avea ceva îndârjit, nemilos, în ochii lui supărător de mici şi de oțelii. Vorbea cu dinții strânşi şi părea că urăşte tot ce răsare în preajmă-i. În sfîrşit era un fel de neomenie în carne şi oase, fapt care l-a îndemnat pe Costache să-i spuie lui Toader:

— Mă! Să ştii că ăsta-i frate cu „Moartea-neobosită"!

Iar cînd a mai aflat de la piloții veniți în goană că englezul rătăcise drumul din pricina unei pîrtii de ceață groasă, care acoperise părțile Banatului, Porțile de Fier cu Dunăre cu tot, pînă prin mijlocul Sîrbiei vechi, a rîs Costache Dumnezeu din toată hardughia lui de piept;

— Frate şi la fotografie, şi la avion!

Dar mintea lui Toader n-a vrut să primească şuguiala asta amară. Ochii lui albaştri, rămaşi țintă pe asprimea rătăcitului, l-au zărit o clipă apropiat de capota motorului şi netezind tabla argintie, ca o mîngîiere bună, plină de recunoştință. Şi atunci toată fața cea cruntă s-a întins, iar ochii cei răi au picurat altă sămînță de om.

Din minutul acela, pe flăcău nu l-a mai putut mira nimic din cîte a povestit zburătorul celor

strînşi ca degetele în preajma lui.

Rămăsese schilod, din război, cu un picior de lemn — de la o palmă de genunchi în jos — avusese şapte căderi cu avionul, de pe urma cărora avea lipsă trei coaste, furca gîtului ruptă în două locuri, buza de jos cîrpită pînă la jumătatea obrazului drept; apoi căpătase o izbitură în cap, de unde doctorii au trebuit să-i scoată fărîme din țeastă — îi vedea şi acum zvîcnirea creierului sub piele — şi fusese mai bine de un an într-un balamuc

Dar după toate acestea, el încă mai zbura. Iar acum plecase să ajungă tocmai în Australia, încumetîndu-se la întrecere cu alți zburători englezi, tineri şi sănătoşi, suiți pe maşini noi, înadins făcute pentru depărtări mari, pentru treceri prin ceață, prin beznă şi prin ploi, el care avea un biet avion vechi şi obosit, numai petice pe aripi, şi numai înădituri în foile de lemn ale fuselajului.

După un ceas de odihnă, în care Costache Dumnezeu — cîştigat încetul cu încetul de vitejia asta chinuitoare, scoasă din istorisirea pilotului — a umplut rezervoarele cu benzină şi cu ulei, englezul a pornit spre Constantinopol, să iasă mai repede în calea dimineții.

Dar nu isprăvise bine ocolişul poruncit al aerodromului şi telegraful fără fir primea rugămintea venită din Anglia să oprească şi avion, şi zburător, dacă se va întîmpla să coboare. Omul, ajuns muritor de foame din

pricina schilăveniei lui, furase maşina, în nădejdea să cîştige premiul cel mare... Aşa se lămurea şi pentru care cuvînt luase calea asta. Pe drumul obişnuit ştia că telegramele îi trec înainte, iar el nu putea căra atîta benzină, cîtă i-ar fi cerut zborul întreg. Acum, cu rezervoarele pline, avea prea destul pentru bătut calea toată.

Socoteala îi fusese bună de la început, până la sfîrşit. A ştiut că la Bucureşti n-o să-l caute nimeni, decât după ce vor vedea că nu-i dau de urmă pe linia cealaltă.

Şi-aşa, acum intrase în hăurile nopții, lîngă slăvile negri-julive şi calde, unde telegramele cele mai aprige se pot încrucişa, fără păsare fiindu-ți răspîntia în care te întîlneşti cu ele.

Dar Dumnezeu n-are lanțuri. Acelea se află numai pe pămînt.

Englezul cel peticit ca şi aripile lui gonea acum spre lumină. Adică spre o soartă mai bună. Sau, se poate zice chiar „spre Dumnezeu", pentru că „o pîne plătită cu sînge" nu-i un nume prea mic pentru atotputernicia lui.

Cu sufletul încărcat de o greutate care depăşea puterea lui de îndurare, feciorul lui - Mândruță ar fi rămas pe cîmp, cu urechea ciulită la zbîrnîiala telegrafului fără fir. Dorul să audă zvon de biruință a celui hăituit în ceruri crescuse într-însul ca o rugăciune.

De aceea n-a întrebat:

— Cît îi trebuie să ajungă? ci, limpede, hotărît: Cînd ajunge?

Dar Costache Dumnezeu a dat din cap într-un anume fel, de era prea vădit ce jăratic dogoreşte în tainița cotloanelor din el. Văzuse bine doară ce fel de maşină mîna străinul. O auzise trosnind în încheieturi, şi înțelesese că nici măcar nu era un avion întreg, ci două bucăți silnic îngemănate; motorul mare, luat de la alt avion, pus pe o celulă socotită pentru altă tărie şi altă iuțeală. În sinea lui se întreba cu crîşnet de gînd cum de nu s-a rupt pe sus pînă acum. Iar pentru dînsul, plecarea aceea în noapte, în sus, în beznă, era ca o împlinită şi întreagă ridicare către Dumnezeu.

A pus capăt tăios tuturor clătinărilor amare şi scîrbite din el, răspunzând deopotrivă lui Toader şi sieşi:

— N-ajunge!

Apoi au purces tăcuți unul lîngă altul, bătînd în caldarîmul tare, călcîie desperecheate, ce sunau uscat şi fără măsură, ca un motor care cerşeşte pămînt.

Jalnic orăcăia țiganul în noaptea necuprinsă şi curată. Umfla un gît de frînghii tuciurii, țuguia gura cu buze groase şi vinete, stîlcind între dinții strîmbi, cuvinte al căror înțeles îl mistuise de mult. Sau se răsplămădise după chipul şi asemănarea lui, biată coclează de om strînsă din gunoaie şi semețită în slin de haine negre, lac de ghete răpănoase şi guler jegos.

Cîntă grădinii goale, dar cîntă tot aşa de subțire:

„Dior, dior, si iar dior, Eme-n brețe piuişor..."

Iar zîmbetul omizilor pătlaginii înfloreşte încîntat dc sine.

Alături de dînsul țambalagiul, gras, chel, cu pleoape roşii şi ochii, cîrpiți, se trezeşte singur din moțăiala, trăsnindu-şi beţişoarele în sîrmele ruginite, pe cînd chelnerul, singurul din toată grădina, îşi tîra anevoie picioarele betejite, prin pietrişul întins proaspăt şi presărat cu boțuri de hîrtie pufoasă — şervețele întrebuințate şi zvîrlite.

Costache tresare. Se opreşte şi se uită peste ostrețele de o jumătate de om. Zice răstit:

— Ia hai încoa, Toadere! Mai apoi, aşezîndu-se la o masă, greu, sieşi povară, îşi află îngăduința faptei: Să îmbucăm ceva, că madam Eulampe, una din două: ori a afumat mîncarea, ori a lăsat-o să prindă coajă... Iar după un timp: Ori doarme tun.

Dar Toader nu-l aude. El ascultă lăutarul:

„Săraca fată săracă... Toată vara paşte-o vacă, Cînd vine primăvara, Fata..."

Şi nu-şi dă seama pentru ce se încrîncenează toată pielea pe dînsul. Înțelege vorbele numai pe jumătate, dar se pomeneşte năpădit de o nevoie sălbatică să o ia la goană, să plîngă, ori să înşface pumn de pietre de pe jos şi să împroaşte în gura vînătă, care gîrgîie ceva aşa de sărit dincolo stărilor, aşa de acru şi duhnind a nesimțire, încît jigneşte şi cea din urmă şuviță de om ce şi-o simte în trup.

N-ar putea să-şi spuie limpede că îl ameţeşte prăpastia dintre tot vălmăşagul zilei întregi şi încheierea aceasta, care îi zgîrîie simţurile, cu încreţirea ce i-ar da-o unghiile trase pe un perete de var. Dar prăpastia o înţelege din zgîrcirea cărnii lui, unde s-au cuibărit numai vârfuri de ace şi mişun de furnici. Colo sus, undeva sub stele, tremură mîna ce a mîngîiat o tinichea, ca pe sufletul lui Dumnezeu, iar aici sfîrtecă noaptea şi-i mijeşte slăvile, baragladina asta, care urlă măscări.

Ridică ochii mari, ca două chivóte pline de cer şi prin tremurul bărbiei slabe se roagă:

— Hai acasă, dom' Costache!

Dar acela abia acum pare a dezlipi vorba dintre sunete. Scutură capul:

— Nu! Pe urmă zvîrle scurt laba mînii spre pămînt, ca şi cînd ar arunca acolo toate vedeniile amărîte, care-l stâpînesc, şi rosteşte blînd: — Lasă, mai bine aşa! Apoi zgîlţîie înclinat sticla de sifon, umple paharele şi se îmbie, îmbiind: — Ia de colea!... Bine că-i rece!...

Sus, în crugul cerului adînc, au început a fumega cețuri uşoare. Se prizăresc alburii, pîlpîind peste reveneala albastră, înaltă şi peste ţăncuşele abia-abia văzute, care lasă gol către scînteierea lumilor de mai sus.

Toader a rămas cu ochii într-acolo şi zice:

— O fi ajuns?

Iar Costache Dumnezeu, cu obrazul cotropit de păuna în care-i răzămat, răspunde ca şi cînd

numai de asta ar fi vorbit ei amîndoi, cei cu gura încleştată de două ceasuri:

— Nu ajunge!... Apoi urmăreşte pe cer, de sus în jos, o cale nevăzută, de parcă pe hăurile pustietăților întunecate ar orîndui ei, fără putință de tăgadă şi de ocolire, locul unde trebuie să vie înscrisul unei săgetări de stea, prăbuşită printre lumi.

Întăreşte:

— Nu ajunge! Iar măselele sănătoase hîrşcîie înfundat, măcinînd prelungit o ură care se împrăştie spre toate vînturile pămîntului.

Suduie:

— ..de englez! Acela-i om! Iar în ochii încărcați de mulțumire ai lui Toader se spovedeşte fără cumpăt şi parcă fără legătură: Eu sînt un fleac! Auzi tu? Şi adaugă rar, bătînd cuvintele în masă: Un fleac!

Apoi, deodată, frînge toate fiarele, descheie toate lăcățile care îl țineau încătuşat şi-şi dă drumul într-o revărsare de obidă uriaşă, amestecată cu lacrimi, vorbire grea şi împleticită, ca orice sfîşiere peste plin:

— Şi eu am furat un avion, tată... Ehee... dar e mult de atunci! L-am furat într-o duminică după masă, cînd pornise nunta la Piteşti. Auzi tu? Nunta!... Nunta care vîra cuțite în mine, fiindcă aceea fusese sortită să fie nunta mea. Pricepi? I-am rugat: „Du-mă, dom'le, acolo, să-i arăt măcar că nu-mi pasă...” N-a vrut niciunul! N-au vrut, după cum nu voiseră altădată să mă

scoată pilot. Ce era să fac? Să-i las să petreacă şi să mă uite? Aş fi crăpat. Eu sînt născut la rădăcina prunului, tată; am supt tărie şi iuţeală în vine. Trebuia să fac o poznă şi am făcut-o... Am furat avionul şi dus am fost... Nu era „mînă", dar era asta! şi plesneşte cu palma pe frunte. Ş-apoi de jos în sus e uşor. Motor la plin, manşa în fund... iar cînd se uşurează, tragi uşurel s-o încerci... Gata!... Sus!... M-am suit, m-am suit, pînă nu m-am mai suit... Acolo am încetinit, picior, mînă, gaze... şi haida-ha, haida-ha... gata virajul... Pe urmă, tată, cap la compas calea ferată Chitila-stînga-Titu... Pînă la Piteşti îi deprinsesem năravul...

Acum lasă glasul mai încet şi rîde uşurel:

— ...Nu-i vorbă, eram şi cu capsa pusă! Cum s-ar zice, făcusem plin la toate rezervoarele, aşa că nu-mi mai păsa de nimic. Hei, tată, apoi cînd am ajuns la Piteşti şi am găsit casa, a fost o grozăvie. Le-am făcut un miting, să mă pomenească pînă or trage toţi la hangar! Puneam botul în cîte unul şi mă năpusteam drept în el — să-l scutur de praf cu elicea, nu alta... Încalte pe mire nici nu m-am lăsat, pînă nu l-am gonit tocmai la barieră.

Asta m-a uns cu miere pe suflet, m-am mulţumit, l-am iertat, i-am făcut bezele: Pa, tată, dragă, şi-am luat-o înapoi, să nu mă apuce noaptea înainte de aerodrom.

Tace. Soarbe pe îndelete un pahar. Apoi se necăjeşte pe ochii cei mari şi arşi ai lui Toader:

— Şi nu mă întrebi cum am aterizat? Dar băiatul, cu glas firesc şi liniştit, zice:

— Ai aterizat bine.

— Şi de ce crezi tu că am aterizat bine?

— Păi, — întreabă Toader, — atunci ai aterizat rău? Mîna lungă a lui Costache taie grădina în două părți: una a lui, alta a lui Toader, mărturisind în gura mare:

— N-am aterizat de fel, tată!

— Păi cum?

— Cum? Iaca aşa! Luam terenul perfect! Taie motor, dă-i pantă... mă rog, perfect!

— Apăi?

— Eh! Apoi asta-i! Cînd ajungeam lîngă pămînt, hait!... nu se mai potrivea... Să juri că terenul se îmbătase, şi nu eu! O singură dată o potrivisem bine, da' atunci, ca un făcut, zăresc trei gealați de ofițeri, proțăpiți în fața hangarului. Pricepi tu? Ei nu ştiau cine-i pe sus, şi m-au aşteptat să cobor, mai ales că eu — deh! — cap aveam, dar mînă, doar cît că-pătasem pînă la Piteşti, aşa că dihania mai necheza, mai dădea din coadă... în sfîrşit, îşi cam făcea mendrele...

— Şi cum ai scăpat?

— Cum să scap? Am pornit-o spre Buzău, chip să creadă ei că mă duc într-acolo şi să-şi vadă de treabă.

— Şi-au plecat?

— Plecat, tată, dar cam tîrzior, că la întoarcere... eeeh! Greu! Tare greu!... Ce nu

nimerisem eu terenul ziua, darmite seara... Încalte acum nu-l mai dibuiam nici în părți, nici în jos.

— Dar atunci cum ai aterizat, dom' Costache?

Mecanicul rîde din toată inima: „Hă! Hă! Hă!" şi întinde amîndouă mînile în lături, ca în nesfîrşită nedumerire, vorbind rar:

— Nu ştiu, tată! M-am pomenit pe iarbă, lîngă hangar şi cu barabafta în cap. Va să zică m-a aterizat avionul pe mine.

— Şi cum s-o fi întîmplat?

— Ştiu eu? Că altminteri am manevrat perfect; dar cred că numai locul a fost de vină. Era întuneric şi se făcea cam departe... După aceea, isprăveşte, foarte încredințat: Eh! Dacă ar fi fost balisaj, ca acum... era altă poveste!

Într-un tîrziu murmură:

— Asta-i! Şi de aceea englezu-i om, măcar că n-ajunge în Australia lui.. Pe cînd eu, iată-mă, am ajuns înapoi — dar sînt tot mecanic... Mecanic... şi cu madam Eulampia. Apoi trist şi rar, urmează spovedania de om fără noroc: Pentru că pe aceea care trebuia, n-am furat-o, ci m-am însurat într-o doară, la o furie, cu o femeie care tot într-o doară a trăit. Aşa-mi trebuie de altminteri, ca jumătate de om ce sînt, care numai am rîvnit în zilele mele şi numai pe jumătate am împlinit ce se cădea să împlinesc. Zi aşa Toader: Să-ți fie ruşine, Costache Dumnezeu! Flăcăul se apără:

— Cum am să zîc?

— Să zici, fiindcă aşa mi-a spus mie unul: Eşti Dumnezeu pentru alții, iar pentru tine numai jumătate de Costache! Şi acum, fă-i vînt!

— Cum să...?

Dar mecanicul se face deodată vînăt la față şi trăsneşte cu pumnul în masă, ridicîndu-se clătinat pe toată lungimea lui:

— Zi-i! Să-ți fie ruşine, Costache Dumnezeu!

Atunci Toader rosteşte stingherit, cu glas plîns, ce schimbă şi răstoarnă tocmai pe dos înțelesul vorbelor:

— Să-ți fie ruşine, Costache Dumnezeu!

Iar mecanicul, răscolit ca de o viitură de apă ce fură sau netezeşte toate steiurile din el, se lasă doborît de milă pentru biata lui viață fără noroc şi şopteşte:

— Aşa! Aşa, tată! Mulțumesc! Vino încoace să te sărut! Apoi, după ce s-a aşezat la loc, cheamă țiganul urît şi cu ochii boboşați de nesomn: Cîntă-mi cîntecul meu. Iar fiindcă acela nu înțelege, urmează blînd, obidit: Cîntecul meu, mă tată!...

Şi prinde a îngîna aceeaşi grozăvie de cîntec, care înspăimîntase la început inima lui Toader.

Lăutarul pune dibla sub falcă şi începe. Dar mîna lui Costache retează scurt zorul arcuşului:

— Nuuu! Rar!... Mai rar!... Rar de tot... Aşa!... Să fie om!

Şi cîntă, încet, lîngă vioara care-i suspină în urechi sfîşiere de-a pururi închinată:

„Cine mă puse pe mine Să-mi fac casa lîngă

tine? Ies afară, dau de tine, Tremură carnea pe mine.

Astă-noapte am visat, Mîndro, că m-ai sărutat, Cînd să te sărut şi eu, M-a deşteptat Dumnezeu...”

Cînd s-a isprăvit, ochii lui Toader nu mai văd nimic. I-au năclăit lacrimile.

— De ce plîngi de pe acum, mă prostule? întreabă blajin Costache Dumnezeu. Mai ai vreme.

Dar băietanul ridică de umeri şi nu ştie să răspundă. De altminteri nu ştie nici din care pricină plînge. Nu-i vorbă că nimeni n-ar şti spune de ce poate să lăcrimeze ochii unui flăcăiandru cu oase rupte şi fugit de-acasă după năluci, cînd inima i-i turbure, cînd gîndurile-s turburi şi cînd toate s-au răsucit în durere, întocmai ca şi faţa cîntecului acestuia, în care a fost de ajuns să intre un strop de suflet, ca să-i răstoarne luminile pe dos.

Peste două zile au aflat. Englezul ajunsese la Melbourne, aterizase cu bine şi cîştigase premiul.

Dar el nu s-a mai dat jos din carlingă. În clipa cînd a stins motorul, i s-a stins şi inima odată.

Trăise cît i-a trebuit să ajungă la biruinţă. În pustietatea de dincolo de ea nu mai avea ce să caute.

Dar acolo nu-l aştepta decît arestarea pentru furt.

XIII

Ca peste-o singură noapte, Toader s-a trezit într-o bună zi că-i altfel de om. Intrase în el, deodată, o îndîrjire ațoasă şi adîncă, unde a găsit nevoi neobişnuite inimii şi minții lui. Mai întîi, a fost înjunghiat de trebuința slovei. Iar poruncirea asta l-a dus de-a dreptul la fel de fel de hoțomănii, căci lipsa banilor îl silea să dosească toate gazetele şi cărțile care îi cădeau sub ochi, fie că le afla uitate pe o aripă de avion, fie că le zărea ițindu-şi tartanele din buzunarul lui Costache, fie de pe masa sălii de aşteptare din aerogară, fie chiar din dulapul unde-şi ținea Merişor hainele de zbor.

Uneori, lipsa se băga de seamă şi pricinuia zarvă, cercetări, învinuiri şi iscodire. Atunci Toader zvîrlea cartea lui Merişor în carlinga „Păpuşii", ori făcea rătăcit jurnalul lui Costache în lada de unelte, pentru ca lucrul să se afle pe tărîm cuvenit, dar în acelaşi timp băietanul să aibă putința a lua din nou şi uşor tipăritura neisprăvită din cetanie.

Pe creierul proaspăt, bine păstrat şi setos ca un glonte de țărnă pîrpolită în vipii, vorbe noi, nume noi şi lămuriri fel şi chip s-au înscris afund, ca tăietura căruței în hogaşele unei hudiți cu pămînt trîntav. Învăța. Intra ca într-o lume nouă, ca într-o viață nouă, cu fiecare cuvînt care-i deschidea o ferestruică spre olacuri

nebănuite. În sfîrşit, creştea deasupra lui însuşi şi se găibăra neştiut, umăr la umăr cu Costache Dumnezeu, cu elevii de la „punct” şi chiar cu Merişor, care degeaba se trudea acum să-şi mai caute vorbele, pentru ca să se facă înțeleasă de flăcău.

— Azi nu zbor, Toadere. Sînt cam indispusă! zicea fata.

— Nu-i în apele ei, şiruia gîndul lui Toader, tălmăcind fără trudă subțirimea graiului tîrgoveț.

Merişor urma:

— Cînd eşti indispus „nu-i prudent!”

— Prudent? ridica din sprîncene neştiința lui Mîndruță... Dar numaidecît găbjea înțelesul într-o cută de creier şi răspunsul cădea tărăgănat, cu anume fel de lene, care dă vorbelor neobişnuite aer firesc, de îndemînă şi vechi prieteşug:

— Sigur, nu-i prudent!...

Numai că el spune asta doar de dragul cuvintelor. Altminteri nu numai că nu înțelege teama lui Merişor, dar i se pare tocmai potrivnic. Căci nu alt, ci văzduhurile sînt „apele” adevărate ale unui zburător. Cum atunci să nu se simtă printre ele că pluteşte peste „apele” sortite lui?...

În vremea asta struneşte manşa şi maneta de gaze, în tîrîirea pe jos a tuturor avionetelor şi avioanelor care trebuiesc trase pe cîmp — la punct, ori la peronul de unde se dă plecarea

zborurilor cu călători — „în cursă”, gîndeşte el.

A ajuns chiar să fie socotit cel mai meşter dintre toți ucenicii, cînd e vorba de o întoarcere în loc, de ținut o linie dreaptă şi mai ales de dus maşinile repede, fără zdruncin mare, fără acele clătinări şi hurducăieli cu duduială, care zgîlțîiesc toate ferurile, rup arcurile la bechii, ori scot din țîțîni trenurile de aterisaj.

Încetul cu încetul, Toader a căpătat deprinderea să crească motorul pînă unde n-a mai rămas maşina decît în cîteva kilograme greutate. Atunci drept simte că n-o mai ține pe pămînt decît cîrma de adîncime, ridicată în sus, ce apăsa bechia în iarbă, scrijălind linii drepte şi negre tot spre gura hangarului, sau pornind de la ea linii care de sus se văd asemeni unor raze negre dintr-un soare pătrat de piatră.

De agerimea aceasta a băietanului e încîntată mai ales Merişor. Ca să-i dovedească nici nu-i zice pe nume. Îl porecleşte ba „vizitiu”, ba „şofer de avion”, iar uneori îl înalță pînă la treapta de „zburător de pe pămînt”, ceea ce l-a miruit pe Mîndruță cu slava a două stihuri, gîngurite dulce dintre buze roşii:

„Zburător de pe pămînt, Trage manşa şi fă-i vînt!”

după care, alții au întors-o mai ciobăneşte, huhurînd:

„Zburător al brazdelor, Hai dă drumul gazelor!”

ori mahalageşte, în chip de lăutar

bucureştean:

„Zburător de cale scurtă, Trage manşa pînă-n burtă, la capul compasului Şi dă drumul gazului!...”

În sfîrşit, cîţi oameni pe cîmp atîtea perechi de versuri, fiecare ins folosindu-şi pe-ale lui, pe care le socotea mai bine aduse, mai năzbîtioase şi mai şugubeţe.

Decît, năvala asta de glume nevinovate era la urma urmei o recunoaştere. Numai două perechi de ochi se mai încruntau la hazul chiuiturilor, privind ţîşnirea avionului din loc în loc, în hropot umflat de motor. Una: Stavrat. Alta: Costache Dumnezeu.

Şi iată cum, printr-o minune nemaiîntîlnită. cei doi vrăjmaşi îşi încrucişau căile într-o aceeaşi teamă: amîndoi aşteptau să vadă într-o bună zi avionul cu Toader săltat de pe iarbă, sărit în sus, apoi prăvală cu botul în pămînt şi, în sfîrşit, dat peste cap.

Comandantul ajunsese la temerea asta din pricină că îl ştia pe băiat cirac lui Costache — iar isprăvile aceluia i le cunoştea prea bine — pe cînd mecanicul văzuse aceea ce nu zăpsise încă nimeni. Adică, într-o ducere de aceasta spre punct, a zărit deodată că piere praful de sub bechia tîrşîită. Fapt care însemna limpede cum nu se mai poate că bechia nu mai era pe pămînt. Totodată a văzut bine cîrma de adîncime pusă la mijloc, ceea ce i-a fost dovadă că nu era nici întîmplare, nici potrivealã, ci

arătare hotărîtă că ticălosul de Toader începuse a încerca manşa şi a trage.

Puiul de vrabie adulmeca potecile lui viitoare.

Palme nu i-a mai dat, măcar că simțea nevoie să i le dea. Dar l-a înşfăcat de pieptul combinezonului, l-a tîrît în colțul de sub telefon şi i-a şorpăcăit cu deznădejde de tată, care simte că degeaba i-s sfaturile toate, de vreme ce feciorul poartă în carne şi inimă numai însemne moştenite:

— Bagă de seamă ce faci! Auzi tu? Dacă intri o dată sondă cu el, îți pasc oile în creştet! Pricepi?

Băiatul s-a apărat:

— Nu, dom' Costache, zău! Te-ai indispus degeaba... îl simt în mînă...

Costache n-a vrut să ştie:

— O fi! Dar vorba-i, el te simte că-l ții de musteți?

Şi Toader iarăşi n-a înțeles nimic, pentru că mecanicul ținea morțiş să facă două făpturi deosebite, acolo unde flăcăul nu vedea decît una.

Peste vreo cîteva zile s-a întîmplat şi pozna pe care o aşteptau cei doi. Bătea un vînt întins sfoară, drept de la hangar spre punct, iar cînd a pus Toader motorul la plin, ca de obicei, avionul a rupt-o din loc, ca piatra praştiei. Îi îndoiau iuțeala răbufnelile de aer care-l mînau din jos.

Nici n-a apucat bine a-şi face manevrele toate şi Mîndruță s-a trezit tăind glonț prin mijlocul

elevilor din punct, care — înspăimîntaţi — se împrăştiaseră ca puii ameţiţi de năvala hultanului. A muiat motorul tîrziu şi s-a oprit tocmai în cealaltă margine a cîmpului, gata-gata sa treacă de balize şi să încapă în vîlceaua păcătoasă, pe care o blestemau toţi zburătorii.

— 'te-te drăcie!... a zis năcăjit Toader, neauzindu-şi vorbele în huruiala motorului. Şi mînios pe vînt, pe avion şi pe sine, a răsucit jivina în loc, ca pe un şurub, dar aşa de vijelios, încît cei de departe au văzut că mişcarea s-a făcut numai pe o roată, cealaltă şi coada rotindu-se în aer, ca într-un viraj deplin petrecut în zbor.

Merişor îngheţase. I s-a părut, minune că avionul nu s-a dat nici peste cap, nici n-a intrat cu aripa-n pămînt, ci s-a aşezat scurt şi sănătos pe ambele roţi.

Apoi, motorul a duduit din nou, plin, pieptos, ca o gadină sănătoasă şi pornită, urnind cu mare greutate maşina, frînată de şuierul aspru care o trăsnea în bot.

În carlingă, Toader a simţit din felul scuturăturilor că vîntul îi umflă aripile şi-l cearcă zvîcnindu-l în sus. Dar elicea sfîrîia prea întins, ca să ştie cît e din vînt şi cît e din motor. A văzut doar că acul a ajuns la numărul obişnuit de învîrtituri, dar era prea mînios pe toată întîmplarea, să mai aibă vreme şi creier a judeca stările. Îl sîcîia că merge încet şi a împins în maneta de gaz.

Scurt, a ameţit. O proaşcă de vînt îl repezise săgeată în sus şi acum plutea... Cinci metri?... Zece? O mie? Cît, Dumnezeule?...

Toate măruntaiele îi ţâşnesc în gît, năucindu-l. Altă pală l-a zvîrlit cîţiva metri mai jos. Apoi iar îl face praştie pînă-n cer... Cîţi metri, doamne? Cîţi?

Punct, hangare, birouri au încremenit. Portarul cel bătrîn s-a sculat de pe scaun şi-şi face cruce cu limba în gură. Merişor a plecat capul, a închis ochii şi apasă pleoapele una în alta, de parcă vrea să-şi teşească ochii sub ele. Numai Costache şi cu Stavrat se uită drept. Stavrat zice dinainte:

— Acum în pămînt!

Iar Costache strînge pumnul drept, pe-o manşă închipuită, trage şi împinge, pe cînd cu mîna cealaltă caută în zadar o manetă de gaze...

Dar avionul vine acum încet spre punct. Pierde uşor înălţimea, în vîntul fără podidiri. Motorul cu gaze puţine ţăcăne mai rar, ca la o coborîre firească.

Şi clătinîndu-se uşor pe aripi, maşina se aşază lin, ca o pasăre cuminte, la zece paşi de Merişor.

Cînd ridicase ochii şi l-a văzut coborît pe loc „în paraşută", neted şi stăpîn ca un pilot vechi, fata şi-a lipit mînile cele mici, prăpădite în creţăria murdară a mănuşilor mari şi a rămas aşa, neînstare să îngăime niciuna din vorbele pufoase, care se învîrtejau înnebunite printre

fîşiile de spaimă spartă.

Dar lîngă bereta albastră a capului din carlingă a răsărit pumnul greu al lui Aloman, a trăsnit în plin, turtind pînă în fund vinovatul!

Merişor a ţipat şi, zvîrlindu-se peste natima rea, care se abătuse deasupra avionului, bosolind în coş trupul firav al lui Toader, a smîncit-o de poala hainei, pînă a răsturnat-o la pămînt:

— Nu-ţi dau voie să-l baţi!

Şi rupîndu-şi de pe cap cascheta albă de dril, cu urechere lungi de prins sub bărbie, a şters încet şi tremurînd cu grijă de mamă firişorul de sînge care se prelingea din nara galbenă şi străvezie a lui Toader.

Apoi, luîndu-l de după mijloc, să-l scoată spre hangar, fata a lăsat în urmă cea mai neîndurată dintre toate palmele, care pot croi într-un obraz de zburător:

— Îl baţi fiindcă a făcut un aterizaj cum n-ai făcut tu în viaţa ta!

Şi s-a dus cu băiatul, de-a dreptul la Stavrat, hotărîtă să deschidă deodată toate uşile pe care puteau să răzbată chefurile şi răznelile ei.

— Am văzut! a sunat a putregai rîcîit glasul comandantului, crezînd că înţelege tot. Dar şi-a dat seama numaidecît că n-a înţeles decît jumătate, auzind-o.

— A aterizat ca un Dumnezeu! şi i-a răspuns cu un colţ de zîmbet.

— Da! L-a aterizat Dumnezeu! Numaidecît

însă i s-a făcut silă atît de vorba umflată a fetei, cît şi de joaca vorbelor care-l ispitise. S-a înțepenit în haina neagră cu bumbi aurii, întinzînd-o şi netezind-o, ca şi cînd ar fi vrut să arate încă mai mult că e aşezată pe trup fără viață, apoi a întrebat: De ce ai venit?

— Întîi, să-l pedepseşti pe Aloman, fiindcă l-a umplut de sînge... şi i-a întins sub ochi cascheta albă cu vine roşii, închegate.

— Al doilea? au scîrşîit rece, dar oarecum îndepărtate, vorbele doritoare de dumerire. Din privirea aruncată codiş pe mîna întinsă care arăta cascheta, se putea înțelege uşor că aici e ceva neplăcut lui.

— Al doilea, Toader nu-i de vină. Am fost de față!

— Şi eu, a şuierat gura subțire.

Dar iscusința femeiască a lui Merişor a luat-o repede, pe-alături de primejdie:

— Ăsta are stofă de pilot, Nunu! aşa îl dezmierda copila, cînd începea să priceapă nevoia de târnăcoape grele, față de zidul aspru al încrîncenării lui Stavrat.

— Şi?

— Trebuie să urmeze şcoala...

Degetul osos s-a înfipt în ochiul alb al soneriei şi uşa s-a deschis grăbită, fără să arate slugărnicia fricoasă, repezită din dosul tăbliilor. Comandantul a poruncit:

— Domnul pilot Aloman să poftească aici după ce termină punctul. Iar... dumneata... — şi

acest „dumneata” l-a zis rar, fără plăcere, privind pe de lăturea lui Toader, pe care-l agrăia — aşteaptă ordinele mele la hangar.

După plecarea flăcăului, Merişor a întrebat:

— Ce ai de gînd?

Stavrat a bătut cîtva timp darabana cu degetele pe birou şi a răspuns apăsat:

—Dumneata eşti o aviatoare, ai avioneta dumitale şi eşti liberă să faci tot ce vrei. Eu sînt o roată cu dinți, într-un ceasornic întreg. Nu pot să merg după poftele mele. Mai mult încă, nici nu pot să le am.

— Va să zică!

— Va să zică Mîndruță Toader nu se va mai sui niciodată într-o carlingă de avion!

— Ceee? a sărit Merişor.

Dar Stavrat a urmat fără strop de turburare:

— ...niciodată — chiar dacă va avea norocul ca ancheta să-i fie prielnică şi să-l dovedească trebuitor la hangar.

— Aşaa?

— Aşa!

Atunci Merişor a întors ochii către geam, subțiindu-i spre depărtarea fumurie a pădurii Băneasa. A privit o clipă în tăcere umbra unui avion, care alerga piezişă pe cîmp, şi a mozolit de cîteva ori buza de jos între dinții mărunței şi albi.

S-a întors:

— Daaa...

Stavrat aştepta lovitura — căci ştia că-i vine o

lovitură — era obicei vechi la zănatica lui de nepoată — şi o aştepta fără să clipească.

— Ce-i?

— ...cred că nu mă poate împiedica nimeni să-mi tocmesc la avionetă un mecanic al meu.

„Unchiul" a tremurat sub scoarța silnică a „comandantului" şi a răspuns liniştit, dar încet şi cu vorbe unduite, de parcă ar fi fost scrise într-o apă curgătoare:

— Dacă n-aveți pe nimeni să vă împiedice...

N-a isprăvit însă vorba. Doar umerii de i-a mai putut ridica, a neputință, pe urmă şi-a năpustit mîna şi deznădejdea pe telefon, ca să aibă un ajutor, acum, cînd vrea să arate că nici n-o mai bagă în seamă.

Seara, Aloman era înlocuit la şcoală chiar de Cotescu, care căpătase toate cîte le ceruse, numai şi numai să se întoarcă, iar Toader Mîndruță era tocmit „la Păpuşa" — „grăjdar" aşa i-a spus Costache.

Dar Merişor, care pornise pe furie lungă, l-a privit praştie şi i-a închis gura cu:

— V-arăt eu ce vizitiu iese din el!

Merişor hotărîse de soarta lui Toader cu de la sine putere, a zis ca o stăpînă, cu drepturi de totdeauna:

— Pleci de la ei şi te iau eu! Ai să faci asta şi asta... Şi eu am să fac aşa şi aşa...

După aceea, i-a lămurit tot şi mai nimic, turuind înfierbîntată cîteva minute, cu obrajii aprinşi, cu ochii înnăspriți, cu glas de criță.

Dar în vremea asta pe Toader îl rodea cu totul alta decît pedeapsa căpătată şi de amarul cît avea să-l mai îndure. El pîndea cu ceafa, cu urechile, cu spatele — numai cu ochii nu! — mersul şi plimbările lui Costache Dumnezeu. Acela amuțise ca pămîntul.

— Ce-o fi însemnînd asta? se nedumirea flăcăul. Culpeş oi fi, n-oi fi, doar aici e faptă de tocmeală, pe asemenea vînt înşelător. Dar vorba-i l-am adus bine, ori nu?... Şi pe cînd el n-aştepta răspuns decît de la Costache Dumnezeu, mecanicul îşi ferecase gura, ca omul cel străin ce n-are nici o vorbă de rostit. Nici plîngere, nici laudă, nici veste.

Tocmai pe sub seară, cînd s-au gătit de dus la aşternut, s-a îndurat vlăjganul să-şi deslăcățească limba. Şi-a spus părerea lui mult aşteptată. Decît aceea a sunat cam în doi peri şi în rîs. Adică în felul acesta:

„Zburător de pe pămînt, Pare-mi-se că iei vînt...”

Şi asta a fost tot.

Adică, numaidecît după asta şi-a adus aminte că n-a mai cîntat de mult, drept care, simțind acum un mare dor, a început să îndruge încetişor şi pentru inima lui:

„Frunză verde foaie lată, Am trecut pe lîng-o baltă, Şi-mi căzu norocu-n apă...”

Dar, fireşte, asta n-avea nici o legătură cu fiertura zilei...

„Păpuşa” s-a învîrtit alene, rotund, apoi s-a

lăsat uşor şi încet, ca un stîrc bătrîn venit la ape netezi.

— Bravo! a zis Cotescu, către elevii din punct. Aţi văzut ce aterizaj desăvîrşit poate să arate o mînuţă de femeie? Şi spunînd un „bravo” cu mîna, a făcut semn lui Merişor din carlingă, să mai decoleze o dată.

A doua coborîre a fost tot aşa de bună, ceea ce a îndemnat-o pe fată să întrebe, drept răspuns laudelor:

— Atunci dă-mi mai repede brevetul de gradul al doilea! căci pînă acum nu era decît pilotă de gradul întîi, ceea ce însemna nu numai că n-are voie să încerce vreo acrobaţie, dar nici măcar nu i-i îngăduit să ia un pasager la bord.

Iar Cotescu, bănuind că Merişor se gîndeşte să-şi ia gradul, numai de dragul să-şi plimbe logodnicul şi să-l copleşească sub îndemînarea ei, a ameninţat-o prieteneşte cu degetul:

— Merişor, Merişor! Nu te grăbi! Ai vreme să-l plimbi o viaţă întreagă!

Dar fata a pufnit!

— Ha! La asta crezi că mă gîndcsc eu? şi a aruncat mîna din junghetura palmei în aşa fel, de parcă ar fi zis: „Prostule!” sau: „Lasă-l în plata domnului!”

Într-adevăr, Merişor nu se gîndea la logodnicul ei. La drept vorbind nu se gîndea niciodată la el, pentru că primise apropierea asta din silă, din lehamite, nădăjduind că totuşi va veni o întîmplare fericită să o scape de

domnişorul dolofan, cu frizură pomădată, adusă isteț cu fire lungi de la urechea dreaptă peste chelia timpuriu luminată din creştet. Era bogat şi pe cale să fie de zece ori mai bogat, de pe urma afacerilor din banca moştenită de la tată-său, dar asta n-o ispitea de loc pe zvînturata de fată, care alta visase de la viață şi de la tinerețea ei.

E drept că vinovată tot ea fusese. Tot neastîmpărul ei scornise flăcările lîncede din inima lui Remy Popovici, într-o lună de pomină, cînd întorsese pe dos toată orînduirea celor cîteva case din valea Teke, unde întîmplător veniseră amîndoi să-şi mîngîie cu linişte, răcoare şi dulceață de smochine verzi ne-odihna vieții din Bucureşti.

-— Mi-era inima flămîndă şi mi s-a părut că-mi ține de foame smochina asta verde! se căina, rîzînd, către prietenele care o ştiau cu alte gusturi şi alte porniri. Vale fără iarnă mi-a trebuit?... Şi pădure de smochini?... Uite că le-am găsit pe amîndouă... Apoi încheia ştrengăreşte: Am intrat în vrilă... ce vreți să fac? Pun comenzile la mijloc şi aştept.

Şi ce e drept, e drept. De doi ani de zile comenzile şedeau la mijloc, iar încurcătura se învîrtea în loc, ca şurubul, fără să se mai aleagă la un fel. Erau logodiți, atîta tot, iar însurătoarea o hotărîse ea:

— Cînd mi-oi lua brevetul de gradul al doilea şi voi începe acrobațiile. Doar căsnicia e zbor cu

pasager şi uneori, acrobație! Prin urmare trebuie să-mi fac reflexele...

Dar asta le spunea apăsat şi cu multă subțirime de zîmbet, care picura numai venin în inima lui Remy Popovici. El înțelegea că avionul, „cade", că e „o nebunie" şi că nu-l recunoaşte bun decît pentru război, „fiindcă atunci, şi-aşa, şi-aşa, tot mori!"

Teama asta de zbor, pe care Remy nu se sfia să o mărturisească, îi dădea însă mari nădejdi fetei. Aştepta să-l vadă odată satistit şi luîndu-şi drumurile lui. Iar brevetul de gradul al doilea avea s-o ajute să-l silească a-şi împlini făgăduiala dată în ceasuri slabe, cînd, ca să scape de încercări mai grele, îi spusese:

— Nu m-aş sui în drăcia aia pentru nimic în lume. Doar cu tine am să zbor. Cel puțin să murim împreună. Romantismul acesta nerod o face pe Merişor să rîdă cu toată inima, mai ales că el se îmbină desăvîrşit cu înțelegerea de moarte neîndoioasă ce-o dădea logodnicul unui singur salt.

De aceea, închipuindu-şi zborurile ei viitoare „de gradul al doilea", pornea uneori să hohotească singură, gîndind la şotiile pe care o să i le facă, pînă l-o tămădui de tot şi l-o înapoia lumii lui.

Toate acestea dovedesc - însă deopotrivă că Merişor nu-l iubea pe băiat şi mai ales că dospise şi în inima ei o rîndunică năvîrlioasă, care năzuia depărtări, cer înalt şi hîrjoană cu

soarele, pe năhlapii nevăzuți ai văzduhului.

Graba ei de-acum pornea totuşi din alte pricini. Rîndunica îşi simțea aripi întregi de mamă şi se încumeta să crească pui de zbor. Îi intrase în capul îndărătnic şi creț gîndul că poate şi e în drept să-l învețe pe Toader la mînuit manşa, pentru că femeia dintr-însa începuse a bănui ce înseamnă acea nemărginită tărie omenească, adică putința de prelungire şi de sprijin, care se poate numi, după împrejurări, dragoste de bărbat, ori dragoste de frate, de prieten sau copil.

Sufletul, slavă domnului, dă chezăşii fără să aibă nevoie a se întemeia pe fapte. Creşte stejari uriaşi, de trecut peste veacuri, dintr-un degetar de ghindă. Ba încă mai degrabă se duce către asta, decît spre copacul gata crescut. Vrea pesemne să-şi simtă roadă şi rost, în calea pe care o bate.

Iar fiindcă Merişor are bogat suflet în ea, se apleacă peste ochii cei turburători de albaştri ai lui Toader Mîndruță şi vrea să puie în bucățica lor de cer soarele care le lipseşte.

Simte poate că e vrednică şi e grăbită.

De aceea, stăruie să scormonească în gîndurile ei părerile lui Cotescu:

— Spune drept, am zburat bine?...

— Foarte bine!

— Dumneata ai zbura cu mine?

— Fără grijă! şi întăreşte, spunînd pe şleau cea mai mare laudă a lui: La toamnă începem

acrobații!

Dar Merişor tot nu-l crede. Îi mulțumeşte zîmbind pe jumătate fericită, pe jumătate îndoită şi pleacă la hangar. Se duce întins la mecanic.

— Cum am zburat, Costache?

— Pe sticlă! retează omul.

— Pot lua pasager?

— Chiar şi pe fata mea ți-aş da-o s-o urci...

Merişor se uită pe cîmp şi parcă visează un lucru trist. Împinge buza de jos dincolo de cealaltă, de parcă zice: Degeaba! Apoi spune tare şi amărîtă: Tocmai la toamnă îmi dă gradul al doilea!

Pe loc, Costache Dumnezeu a înțeles. Zîmbeşte şi zice trîntind latul palmei late peste pieptul şi mai lat:

— Ți-l dau eu! Duminică ți-l dau!

Şi în şorpăcăiala cîtorva clipe, punerea la cale e gata.

— Duminică, nu-i țipenie de om pe aici. Pregătesc „Păpuşa" de sîmbătă seara, o alimentez, iar în zori mă duc cu trenul la Chitila. Acolo e un imaş, drept, ca masa. Dumneata îl pui pe Toader să-ți dea drumul la motor, îl ei la bord şi vii. Facem punct acolo. Eu comand de jos şi dumneata îl corectezi sus. Pînă seara s-alege: ori-ori... După aceea adaugă: Dar eu cred că are să fie „ori" cel dintîi, nu cel de-al doilea...

Şi aşa, duminică dimineața, o dată cu

ciocîrliile Bănesei, „Păpuşa” a duduit veselă peste meleaguri, peste negurile zorilor şi peste amărăciunile întunericului.

Numai că Toader se simțea nătîng numai pe pămînt. În văzduh credea că are mîna deşteaptă, mai deşteaptă decît a altora, mai deşteaptă chiar decît a lui Merişor.

Înțelegea bine că nu trebuie să pună mîna pe manşă pînă nu i-o spune fata, dar parcă mîna mai şedea să asculte ce înțelege el? Intrase asemenea neastîmpăr în degetele lui, cînd a zărit cum lunecă manşa, cînd înainte, cînd înapoi, cînd pe o parte, cînd pe alta, poruncind nesmintit fiece mişcare avionului întreg, încît nu s-a mai putut priveghea.

A pus mîna dreaptă pe manşă, a pus stînga pe maneta cu gaze şi după cîtăva vreme s-a pomenit că nu le mai urmăreşte mişcările trimise de Merişor, ci le întregeşte, cînd ajutîndu-le, cînd împotrivindu-li-se.

La postul ei, fata a început să fie nedumerită, de ce uneori comenzile răspundeau aşa de repede, aşa de moi, iar alte ori țineau aşa de tare.

A înjunghiat-o un strop de teamă, care nu era departe să o ispitească a gîndi: „Cine m-a pus?”

Cu toate astea zborul mergea frumos şi „Păpuşa” se răzgîia din toată frumusețea şi unduirea-i moale, în prospețimea dimineții.

Firele căii ferate i-au dus de-a dreptul la Chitila. De acolo, peste cîmp, le-a licărit pălălaia

kilogramului de gaz, aprins de Costache pe vîrful unui gorgan, ca să le arate locul, şi — datorită fumului luat de vîntuleț — direcția aterizării.

În rotocoalele date la coborîre, ca să apuce a pune avionul pe panta de aterizat, Merişor a trecut prin cîteva rînduri de spaime, care trebuiau să se răzbune jos, într-un fel ori altul... Ea, care avea obiceiul bun să facă învîrtituri largi, cu aripile abia înclinate şi cu prea puțin spor de gaze, s-a pomenit că manşa i se fură de sub mînă, că pierde stinghia cîrmei de direcție de sub picior şi că scapă maneta din podul palmei: iar „Păpuşa" intră „la cuțit" — cu aripile răsturnate la verticală. Ca culme, manşa i se împinge spre piept pînă în centură.

O fulgeră groaza.

— Am intrat în vrilă. Şi pămîntul e doar la o sută de metri. Cînd să puie comenzile la mijloc şi cînd să mai nădăjduiască a ieşi din şurubul de iad? I-au țîşnit broboane reci prin toți porii pielii şi sudoare înghețată, cînd simte mînerul înțepenit în mînă.

— S-au „blocat" comenzile!

Dar, minune! Avioneta ține roata ei înainte. Ba încă se îndreaptă de la sine, cu cîrmele întoarse iarăşi la loc.

— Ce o fi asta? se uluieşte fata. Şi înainte să-şi dea seama, motorul se taie singur, panta de aterizare se ia singură şi „Păpuşa" se apropie de pămînt.

Acum Merişor şi-a venit cu totul în fire. Înhață zdravăn comenzile şi le hățuieşte cum li se cade. Roțile sărută iarba şi căruciorul joacă de cîteva ori în arcuri, săltîndu-şi cu bună voie greutatea care-i cade în spinare.

Încă zece paşi. Apoi „Păpuşa" s-a oprit. Doar motorul pîcîie rar, înfundat, aruncînd din tăiuşul cercuit al elicei ştersături de apă oțelie.

După ce a răsuflat de cîteva ori, să zvîrle încordarea din ea, Merişor sugrumă benzina, cufundînd totul, avion, motor, şi pe ea însăşi, în larga nemişcare şi tăcere a Bărăganului.

— De ce ai închis gazele? întreabă Costache.

— Nu ştiu ce Dumnezeu are! răspunde fata, începînd o deznădăjduită cercetare de jur împrejur, la toate firele şi la toate şuruburile.

Ochii lui Toader, rămas în carlingă, se duceau după ea.

Cu adevărat icoana vie a vorbei bătrîneşti: „Cauți şi cauți... Şi nu ştii unde-i sticlesc ochii la ceea ce cauți..."

Cu toate astea flăcăul nu se gîndea să ascundă nimic. De-ar fi ştiut că el e vinovat de spaimele lui Merişor, ar fi spus. Ci el credea că n-a făcut nimic altceva decît să urmărească cu de-amănuntul comenzile date de dînsa.

Dar Costache Dumnezeu, om hîrşîit de viața cîmpului, a prins repede de veste unde trebuie căutat firul durdurei. Nu era nouă pentru el povestea de pomină şi de totdeauna a zborurilor cu doi piloți la bord. Hazul obişnuit cu anume

cucoane, care lasă netăiate anume legături cînd se dovedesc fără folos, a rămas în veacul vechi. Acum s-a născut cestălalt, care sună ceva mai crîncen:

„Un pilot la bord e un tot; Doi piloți fac un netot!"

Şi încă alte multe glume, una mai acră decît alta, care la urma urmei nu spun unul şi acelaşi lucru.

Va să zică, mecanicul a avut toată dreptatea să-i hotărască lui Toader:

— Nu mai pui mîna, pînă nu-ți spune domnişoara. Auzi? Dar pricepînd ce anume s-a petrecut, Merişor a avut o scăpătare în micuța ei slăbiciune femeiască şi au năpădit-o lacrimile.

L-a mustrat aşa de dulce:

— De ce m-ai speriat? Încît abia atunci s-a simțit Toader cu adevărat căzut în greşeală. Plin de vină şi totodată foarte tare față de gogoloşul acela de fată, cu mînuțe slabe şi cu inimă de vrabie.

Greu şi tîrziu s-a încumetat „instructoarea de zbor" să-şi înceapă lecțiile. Pregeta de bună seamă, pentru că intrase înfricarea într-însa şi-şi pierduse încrederea. Ştiind pe Toader mai puternic decît ea, a înțeles că n-o să-i poată îndrepta lesne o greşeală în mînuirea comenzii.

Totuşi, după un ceas, a început să rîdă singură de umbrele prin care hălăduise şi a dat semnalul de şcoală. Iar Costache a îndemnat-o:

— Acum ai scăpat de grijă, fiindcă prima

„dublă” ați făcut-o!

Cîteva zboruri au mers strună. „Elevul” era blajin şi supus, cum nu se mai poate: numai ochi şi numai mînă. Iar „instructoarea de zbor” s-a înscăunat iarăşi în veselia şi părerile ei bune despre ea şi despre şcolar, potolindu-i cîte o pantă prea pieptişă, ori cîte o întoarcere prea din loc.

Dar, spre ceasurile zece, pămîntul s-a prigorit sub tăria soarelui şi văzduhul a prins a clocoti. „Păpuşa”, gînganie uşoară, scăpăta în goluri, înfundîndu-se uneori mai adînc decît era Merişor obişnuită să îndure, şi atunci mînuța ei trăgea repezită de mîner, cînd intra în pîlc de aer des, iar maşina sălta smîncindu-se în nalt, să împingă iarăşi pe linia zării şi să moaie motorul.

Se vede însă că hărțuiala asta de cîrme nu era pe placul lui Toader. A răbdat-o cît a răbdat-o, dar pe urmă s-a proptit în manşă şi nu i-a mai dat drumul. Aşa-l auzise el pe „dom’ Costache”.

— Gîndacul iese singur din remou-u! Nu trebuie să-l hățuieşti de pomană!

Şi apoi adevărul era că flăcăului îi plăceau nemăsurat de mult legănările astea adînci, de scrînciob repede purtat. Măruntaiele lui erau legate bine sub oasele cele rupte şi nu se clătinau a spaimă şi amețeală, ca alcătuirea gingaşă, din carnea trandafirie a lui Merişor.

— Dă drumul! a început să țipe fata, doar-

doar o răzbi peste duratul de motor plin. Dar Toader nu auzea şi nici nu înțelegea rostul poruncii pe care voia s-o lămurească mîna zvînturată peste carlingă. Să coboare? De ce? Doar abia s-a urcat! Şi în unduirea tot mai sporită a avionului, care umblă peste vălurări de cer ca o vietate beată, băiatul îşi uită de profesoară şi începe a prinde din fornăitul de bondar al motorului, năzuiri de cîntec care bate, scade şi creşte după desimile felurite ale aerului înfierbîntat.

Parcă-l ştie cîntecul acesta — de unde?

Dar acum e iarăşi numai motor şi numai ciocănire de fier, pentru ca o clipă mai tîrziu să se închege cîntecul din nou. Şi iarăşi o frîntură... Apoi tot mai dese, pînă întregesc ceva rotund şi tainic, ca venit din hăuiri de lume.

De unde ştie el cîntecul acesta?...

Merişor nu mai poate lupta. S-a făcut păpuşă de cîrpă sub chinga aspră care-i curmă mijlocul şi zadarnic se mai opinteşte să împingă manşa. Ba o înjunghie teama să n-o rupă, aşa de îndrăcit o ține celălalt. Iar fiindcă ochii i s-au împăienjenit de hăuială, de miros încălzit de benzină şi ulei, dar mai ales de urgia scuturăturii acesteia, se lasă în voia soartei, dînd, prin toate negurile care o înfăşoară, hotărît dreptate lui Remy Popovici.

Toader nu ştie ce-i amețeala. Virează scurt o dată, de două ori, de trei ori. Astea pe stînga! Apoi încă de trei ori pe dreapta... Lui nu-i pasă

că „Păpuşa” se clatină, se smînceşte în sus, ori se prăvale în goluri hurducată şi zbîrnîind din toată vioara lemnăriei, de parcă ar răpăga pe grohotiş de pietre, ori pe bulzi de pămînt.

Toader ascultă cum cîntă motorul şi e fericit... fericit... fericit... Acum ştie. E cîntecul din seara aceea:

„Ies afară dau de tine,

Tremură carnea pe mine... Astă-noapte am visat, Mîndro, că m-ai sărutat...”

Şi abia cînd s-a isprăvit cîntecul, bagă de seamă că nu mai vede creştetul lui Merişor.

I se pare ciudat, şi fiindcă vrea să-şi lămurească, ocoleşte departe, ia terenul, mulcomeşte motorul şi pune pe pantă.

Nu nimereşte însă aşa cum ar trebui. A încetinit prea mult motorul, a venit în clin prea lung, ori Dumnezeu ştie ce a fost, dar avionul se înfundă deodată, bufneşte de pămînt şi cade într-o rînă, rupîndu-şi osia unei roți. Iar fiindcă în zăpăceala astei întîmplări neaşteptate a uitat să închidă benzina de tot, „Păpuşa” se învîrte de două ori împrejurul aripii proptite în pămînt, ca un cărăbuş prins într-un spin...

Cîntec, fericire, zbor, pilotaj?... Ce mai înseamnă toate astea acum? Mai ales cînd Merişor s-a ridicat din scaunul ei, albă şi de necunoscut, cu cearcăne vinete sub ochi, cu gura cutremurată de scîrba amărăciunii.

Zise fără vlagă:

— Ce-ai făcut?...

Toader s-a dat jos şi se uită prostit la osia plesnită, ca şi cînd aceea ar fi fost de vină, în vreme ce Costache aleargă pe cîmp, nedumerit că „profesoara” a putut să facă o aterizare aşa de proastă.

Chiar îi zice:

— De ce ai venit în pierdere de viteză?

— Mi-i rău! îi taie vorba fata, luptînd să biruie zdruncinul care icneşte în ea. Şi toate rămîn pe loc, nelămurite, pînă ce Merişor, culcată la umbra aripii, se întremează îndeajuns să înceapă răfuiala.

A fost scurtă:

— Logofete! M-ai dezbărat!

Şi spre uluirea lui Costache Dumnezeu, care nici mai încearcă să spuie părerile lui minunate despre zbor, se dau pe față toate zăticnelile pe sus, toate neascultările şi toate primejduirile.

Totul e limpede şi totul pare uşor de înțeles. Numai Toader stă cu ochii mari şi goi, fără să priceapă nimic.

Într-un tîrziu şi după ce s-a gîndit temeinic, zice într-o doară:

— Păi, eu am făcut bine!

La care Merişor, încruntată şi tăioasă, fiindcă „elevul” jignise „zburătoarea”, răspunde:

— Merci!... Va să zică eu am făcut rău!

Şi de aici încolo odrasla lui Simion Mîndruță n-a mai priceput chiar nimic. Doar pentru el asta era de la sine înțeles. Dovadă că a şi dat din umeri, ca şi cînd ar fi zis:

— Păi, dacă-i aşa? Ce-s de vină eu?

Ruptura începută s-a întregit uşor.

După cîtăva vreme, un avion militar, venit din părţile Galaţului, şi-a rotit aripile verzi-cafenii peste cîmp şi s-a lăsat jos, bubuind a cutie goală de lemn, drept în faţa hangarului.

—- Heeee! a strigat lung pilotul, ridicat în picioare pe scăunel şi urcînd două braţe lungi spre cer, ca două semne de mirare. Aici erai, Fofează?

Toader, care freca de zor uleiul scurs pe capota „Păpuşii", a boldit ochii mari la cel de sus. De unde-i cunoştea glasul?...

Cînd ochelarii de diavol s-au urcat pe frunte, cel ieşit la iveală rîdea cu toată inima.

— Mă da' a drac?! Făcuşi ce făcuşi şi tot încoa' viraşi!

Şi Ciocîrlan — căci el era — dibăci numaidecît stihuri proaspete:

„Cînd te otrăvi sfîrleaza, Stai măcar să-nvîrţi fofeaza" dovedind prin asta că nimic nu se pierde pe lume, nici pe pămînt, nici în cer.

Fireşte, pînă în seară tot cîmpul a aflat cine-i Toader, ce-i cu el şi cîte isprăvi a făcut. Adică, a crezut năzbîtiile pe care nu le putuse crede nimeni cu un an înainte. Dar cusurul cel mai mare al buhului, care i-a mers lui Toader Fofează — căci aşa l-au poreclit de atunci şi pentru totdeauna — a fost că Merişor, aflînd prăpăstioasa viaţă şi năboiul de fericiri căzut peste flăcău, a căpătat şi spaimă pentru

duminica aceea de lecție îndrăzneață, dar — totodată — şi mai multă milă decît s-ar fi cuvenit unui slujbaş cu simbrie.

Gîndul i l-a spus răspicat, ajutorîndu-şi cu asta toate temerile celelalte:

„Bietul de el... Păcat! Cu atîtea oase rupte, cum să facă pilotaj?"

Apoi a început a-l împiedica de la treburi mai grele: — Nu, Toadere! Lasă! Asta-i prea greu pentru tine!... Să nu-ți facă rău!

Şi nu pricepea de fel că răul cel greu îl face mila ei femeiască, alături de mila blestemată a tuturor celor de pe pămînt, care abia de-atunci au prins a băga de seamă că băiatul trage puțintel piciorul, suceşte anevoie o mînă şi se apleacă greu din rărunchi.

Iar fiindcă acum era îngăduit să se răstoarne anume păreri, a picurat astă căinare cleioasă şi chinuitoare:

— Poate că altminteri tot ar fi ieşit un pilot bun din el... Păcat!

Şi astfel, Toader Mîndruță n-a fost nicicînd mai îndepărtat de visul lui, decît din ziua cînd lumea i-a hărăzit o poreclă de zburător.

Degeaba a încercat el să curme năvala asta de jălanie, care-i gîtuia viața. N-avea spor în chezăşiile pe care le dădea, aducînd pilda englezului cel încruntat.

Iar Costache Dumnezeu, cît n-a plîns văzîndu-l şi simțindu-l că se agață cu aceeaşi deznădejde cu care se agățase şi el cîndva. L-a

mîngîiat cu o palmă mare, fierbinte şi aspră, şi i-a zis blînd, cu oftat lung:

— Mă tată, măă... degeaba am crezut. Acum ştiu că baţi şi tu căile mele. Se vede că şi ţie-ţi şade scris să fii Fofează pentru alţii, iar pentru tine numai jumăta' de Toader...

Iar mîna, pe care i-a lăsat-o pe umăr, ai fi zis că-i gheară, neîndurată, ursită să-l ţie legat pentru totdeauna de pămînt.

Noaptea aceea, Costache Dumnezeu n-a lipit geană de geană. Asculta cum horăie felurit madam Eulampia, în patul din cea margine a odăii şi nu se mai supăra ca altădată, să-i strige:

— Taie motorul, madam Eulampia, că viu prea lung şi nu pot ateriza!

Acum privea cum pîlpîiesc vedeniile pîcloase ale nopţii în colţuri cenuşate de tavan, gîndind ca un drept zburător: „Am intrat în ceaţă..."

Şi umerii nevăzuţi se ridicau încet, deschizînd braţe mari, într-o întrebare prelungită peste toată viaţa lui.

— Ce-i, moşule? l-a întrebat Corciov, privindu-l cu ochi obosiţi, pe lăturea şi deasupra ochelarilor. Toader şi-a aşezat bocceaua jos şi a răspuns de-a dreptul:

— De-acum lucrez la matale.

— Te-a dat afară? a căutat celălalt o lămurire.

— Mţ! Da' nu mai ţîu eu; 'mnealor cică să stau mecanic. Şi nu-ţi place?

Mț! Alta fîBîneie, a îngălat el.

— Să duc ăsta pe sus. Iar cu bărbia împinsă a arătat aripile împînzite, care licureau gălbui de sub umbra şopronului.

Dar Corciov a întors trist ochii spre uşa dată în lături, clătinînd trist din cap:

— Asta? Apoi moale: Asta n-o mai duce nimeni pe sus, moşule. Degeaba mi-am rupt de la gură să-i dau de rost şi s-o sclipuiesc. Are să putrezească aici, aşa cum o vezi.

Iar fiindcă flăcăul se lupta să dibuiască înțelesul şi temeiurile mîhnirii din zisa lui Corciov, omulețul a avut vreme să-şi spuie în pace răspunsul la hotărîrea ce-l adusese pe Toader în ograda lui:

— Aşa că, moşule, lucrează şi aici — eu cu drag te-aş ține — numai să ai ce lucra...

Apoi, ca să îndreptățească amarul din el, a tras dintr-un buzunar al surtucului atîrnat alături, într-un dinte de creangă, un carnețel negru, cu tartane lucioase şi moi, de muşama neagră, şi cu file împătrățite de crucişul des al liniuțelor albastre. În burdufeala cu foițe păturite şi roase la muchi, o hîrtie mai curată scotea margini albe şi aspre.

A scos-o, a desfăcut-o şi i-a întins-o, fără altă lămurire, lăsîndu-l pe Mîndruță să slovenească singur:

„Domnule,

Referatul Comisiunii Tehnice, asupra avionului conceput de D-v, ne obligă cu tot

regretul a vă comunica că va trebui să ingeniați rezolvarea principiilor afirmate de D-v. pe alte baze decît cele demonstrate de model, acesta prezentînd nu numai grave erori de calcul, dar fiind în anume privinți fundamental contrar celor mai elementare date aerodinamice..."

Toader face:

— Îhî! Pe urmă ia încă o dată buchinirea de la capăt, încet, cu grijă, să prindă ceva din înțelesul atîtor cuvinte zurbagii de tot, chiar pentru multa lui ştiință de vorbe subțiri.

— ...să ingeniați rezolvarea... pe alte baze... citeşte iarăşi băiatul, binecuvîntînd milostivirea acelui „alte", care-i singurul cuvînt în stare a se face priceput.

Va să zică i se cere lui Corciov ceva cu „alte". Deci, înseamnă că „acestea" nu-s bune. Dar, acum, care-s „acestea"? Cîrmele? Aripele? Sau roțile? Căci numai astea sînt cîte două, sau mai multe?

Încearcă:

— Daa... fuselajul e bun?

Corciov dă din amândouă mînile, cu lehamite, ca şi cînd le-ar scutura ori ar face semn cuiva nevăzut să intre-n pămînt:

— Nimic nu mai este bun! Şi nici eu nu mai sînt bun de nimic! Pe urmă mărturiseşte, ca un plîns: De două zile, de cînd am primit hîrtia, n-am mai pus mîna pe lucru.

Numai că Toader nu trăise zadarnic atîtea luni de zile printre zburători şi maşini. Auzise

prea des zicîndu-se pe acolo, ba încă în gura mare:

— Înveseliți-vă, fraților, că tartorii au mai cumpărat trei sicrie zburătoare. Iar mîna celui care strigase ținta cu suliță de deget cele trei avioane nou-nouțe, care se cîrduiau pe sus.

— Avionul ăsta-i reclamă pentru „Petrol-Block". Cum ajunge la pămînt, se pune sondă! spuneau piloții de altă maşină.

Sau țipau, văzînd coborîrea unei a treia:

— Nu răsuflați, că-i faceți remou-uri, şi nu mai poate ateriza!

Ori:

— Asta se înmulțeşte pe sus. Pleacă într-o bucată şi se întoarce în două.

Sau:

— Maşină chibzuită, nene! Dai comanda şi el stă de gîndeşte o jumătate de ceas: ai dat-o bine, ori nu?! Şi abia pe urmă vede ce-i de făcut...

— Avionul ăsta şi-a vîndut construcția unei fabrici de paraşute! Cum te sui pe el, cum dai încă o dovadă că paraşuta e mai trebuitoare şi de cît avionul, şi de cît pilotul. În orice caz că-i mai scumpă...

— Zboară cu el, dar ia-ți o cutie de chibrituri, să-i poți face trenul de aterizaj la loc...

...Şi atîtea, şi atîtea altele, din care nu numai Toader, dar orice nou venit ar fi înțeles că zeci de avioane, socotite bune de zbor, primite de stăpînire pe uşa cea mare şi cu căciula pînă la

pămînt, nu se bucură de aceeaşi dragoste din partea celorlalți. Adică a acelora care trebuie să zboare pe ele.

Ba, încă, i se aninase în creier lui Toader o vorbă prinsă de la Cotescu şi pe care acela o răcnise într-o furie, ca o împuşcătură menită lui Stavrat:

— Ăştia sînt totdeauna cu zece ani în urmă, de aceea apără toate hleaburile pe care străinătatea le-a scos de mult din hangare. Să ferească Dumnezeu să vie într-o bună zi careva cu un avion sortit să rămîie bun şi peste zece ani, că sînt în stare să-l ducă la balamuc! Boierii noştri uită că socotelile s-au făcut după ce s-au croit avioanele. Şi că, la urma urmei, avionul bun e o întâmplare. Uită-te la scîrba aceea de vechitură — şi Cotescu arăta sus o maşină în zbor — care a fost făcută fără-nici un calcul, acum douăzeci şi cinci de ani, şi e bună şi azi, pe cînd harduchia de colea, cumpărată acum doi ani, dacă n-or desface-o în toamna asta, o s-o mîncăm în chip de plăcintă cu carne şi foi de placaj, prăjită în ulei de ricin şi coaptă la benzină.

— De ce te legi mereu de „asta", i s-a împotrivit atunci Aloman. Avionul ăsta e o formulă fericită.

— Tocmai! a izbucnit tare şi biruitor Cotescu. Aşa cum ai zis tu: formulă fericită! Va să zică scuipă pe toate calculele, aşa cum face fericirea totdeauna!

Mintea lui Toader a înghițit toate vorbele acestea cu o limpezime şi o sete de-a minte. Era şi aici, poate, aceea orînduire tainică a lumilor, după care creierul omenesc soarbe numai aceea ce-i trebuieşte, sau ce ştie doar el că-i va trebui.

Şi iată, flăcăului lui Simion Mîndruță din Viltoteşti i-au trebuit astăzi toate acele învățături şi acele vorbe de rîs, mai vesele sau mai amare, ciugulite pe cîmp şi la hangar, căci în ele şi-a găsit sprijin să ia în inimă o hotărîre, care s-a tălmăcit pentru Corciov în aste puține cuvinte, grosolane, tari şi lămuritoare:

— Dă-i dracului! Ce te potriveşti matale la clanța lor? Iar în urmare, s-a amestecat şi pe sine, făcînd una cu constructor şi cu avion:

— Trebuie să-l facem!

Ceea ce a avut o înrîurire neînchipuită asupra cumpenei din Corciov, fie că în el cîntarul n-aştepta mare lucru să-şi plece talgerul către visul său cel vechi, fie că ochii lui Toader şi glasul lui înăsprit vor fi căpătat în clipa răzbufnelei una din acele adîncimi care mistuiesc îndeobşte teama şi îndoiala.

Astfel, puiul de lăstun aciuat în codrul răcoros, care închipuia cuibul lui dintîi, a început a-şi simți iarăşi cum cresc pene de pînză pe trupşorul lui de lemn.

Iar Toader era fericit, fiindcă de astă dată are un rost şi nu mai e nevoie să-l miluiască nimeni, nici cu slujbe de „grăjdar”, nici cu bunătate jnăpăită în palme grele.

Era în el, din berechet, acea neîndurată nerecunoştinţa de copac sănătos ce creşte unde i-i bine sub rădăcini şi puţin îi pasă de semincerul din care a obîrşit. Cum uitase înainte de Viltoteşti şi de taică-său, uitase acum hangarul şi pe Costache Dumnezeu, sau pe Merişor.

De bună seamă, însă, că-i uitase numai într-un anume fel. Altminteri îi găsea uneori prin bulboanele turburi, care i se iureşau prin gînduri, şi unde nu se învultora niciodată fără dorinţa să ajungă o zi cînd să le arate că dreptatea fusese de partea lui, iar nu a lor.

Nu ştia cînd o să vie ziua acelei dovediri şi nici grăbit nu era. Păstrase din rămăşiţa lui ţărănească toată lipsa de înţelegere a depărtărilor pe care o au boii. Trăgea la jugul vieţii cu osîrdie totuna şi în pas totuna, încredinţat că sfîrşitul e neîndoios la gura de saivan pe care o cunoaşte, la ieslea pe care o cunoaşte, la braţul de strujani pe care îl cunoaşte.

Căci acum, mai mult ca oricînd, era neînduplecat faţă de nălucirile lui. Venise doar la Corciov cu hotărîre făţişă să-l ajute la închegat avionul, pentru ca, mai apoi, să zboare cu el. Iar cînd a înţeles că numai datorită stăruinţii puse de dînsul mecanicul îşi urmează lucrul, a priceput că are destule drepturi încît să se socoată nu ajutor, ci părtaş. Prin urmare, cum Corciov nu ştia să zboare şi nici nu se mai încumeta la anii lui, sarcina asta trebuia să şi-o

ieie întreagă el singur şi s-o ducă la bun sfîrşit.

Abia începuse vara a toarce ape bălai peste grîu şi „celula” era gata, pînă la cel din urmă cuişor. Acum, Toader putea să se aşeze afund în perinuța rece a coşului şi să închidă ochii, mînuind roata mică şi lucioasă a cîrmelor, cu acea plăcere nesfîrşită pe care i-ar fi dat-o topirea îndelungată a unei bomboane răcoroase, ținută în gură. Îşi întregea cu plăceri subțiri şi greu de înțeles tot ce era suflet şi tot ce era trup, visîndu-şi de mai înainte zborurile pe care „le vedea”, pentru că avea în ochi nu numai formele avionului, dar tot aşa de limpezi undele de vînt ce trebuiau să-i şuruie sub aripi.

Comenzile uşurate mult prin felul cum le migălise Corciov — căci erau strînse pe un singur volan, unde se afla totodată şi maneta de gaze — îi dădeau mai de-a dreptul mişcările pe care le voia. Şi Toader nici pomeneală să se îndoiască o clipă că avionul va asculta întocmai poruncile ieşite din degetele lui.

De altfel, nu mai are vreme să se întrebe. El zboară mereu neaievea, şi fiindcă n-are motor se visează fără istov, sus pe creasta Huidiumanului, stînd cu aripile întinse, gata de zbor, să vie dorita pală de vînt, să-l dea înapoi văzduhului care-l aşteaptă...

Sînt de mult hotărîți să nu spună nimănui că „Lăstunul” e gata. Dar pe Corciov îl uluieşte straşnic fuga lui Toader şi şoapta:

— Nu-i spune nici lui... Şi nu-i spune nici de

mine! cînd peste gard au zăpsit într-o zi de duminică pălăria lui Costache Dumnezeu.

Acela n-a arătat că vine să întrebe de flăcău, cum îşi închipuise Mîndruță. Numai că în inima lui Corciov se răsucise o teamă şi a vrut să pipăie stările.

— Noroc, moş Costache! Cam rar pe la mine!

— Muncă multă! a grăit celălalt.

— Muncă — şi pesemne — că uiți uşor prietenii vechi, cînd ai alții mai noi, i-a întors Corciov, cu liniuțe de ochi pitite după ochelari. Mă gîndesc la Toader...

La astă aducere-aminte, mecanicul s-a încruntat:

— Dă-l naibii de păcătos... A fugit!

— Nu mai spune! s-a făcut a se minuna omulețul. Şi de ce, mă rog, dumitale?

— Dar ştie-l ciorile de ce? O fi înțeles că trebuie să-şi ia gîndul de la manşă şi pesemne a luat cap la compas spre țara lui.

— Şi, mă rog dumitale, de ce să-şi ia gîndul de la manşă?

— Fiindcă avea toată celula crăpată!...

Apoi Costache Dumnezeu i-a povestit tot ce ştia el din cîte se petrecuseră la cîmp, începînd cu aterizarea de la punct şi sfîrşind cu ruptura roții de la Chitila, dar şi cîte aflase de la Ciocîrlan, iar după fuga lui Toader, chiar de la comandorul din Iaşi, care desăvîrşise toată povestea bogată în măreții si în tristeți a lui „Sfîrlează cu fofează", țărănuşul cu ochi ce nu

se pot uita şi cu oase ce nu se mai pot întregi.

A încheiat:

— Păcat de el că avea „mînă” şi era neştiutor de primejdie, întocmai ca o pasăre. După aceea, într-un tîrziu, şi-a mărturisit gîndurile: Şi iacă, stau acum şi mă gîndesc că trecerea lui pe la noi tot n-a fost degeaba.

— Cum aşa?

— Da. Pentru că s-a întîmplat un lucru straşnic de hazliu în felul lui. Duminica aceea de „dublă comandă” făcută la Chitila s-a dovedit cu rost pe dos. Nu ştiu dacă Toader a deprins ceva de la Merişor, dar Merişor spune în gura mare astăzi — îi dă mîna, unde a luat brevetul de-al doilea — spune, zic, că ea abia atunci a învățat cum se face un viraj şi ce înseamnă plăcerea zborului.

Şi e drept că a dovedit-o numaidecît, fiindcă a ajuns cea mai îndrăcită dintre civilii noştri. Iar schimbarea s-a făcut deodată. Mă rog, ce mai?... Acum face acrobații, aripă la aripă cu Cotescu.

— Nu mai spune! se miră Corciov.

— Daa. De-altminteri, Cotescu se gîndeşte să-şi mărească escadrila de acrobații şi s-o vîre şi pe Merişor în dreapta lui Rusu, iar pe Savu, unul tînăr, ieşit acum de-al doilea — mînă straşnică şi acela — să-l puie în stînga lui Duțu.

— Şi tot pe avioane „Zmeu”?

— Nici vorbă, tot. Dar să facă cinci „Zmeuri” anume, de un loc, cu motoare Gipsy inversate, de 120 cai şi cu carburatoare pentru zbor pe

spate...

Prin crăpătura geamului, pe care l-a deschis încet, încetişor de tot, împingînd cu un vîrf de daltă, să nu i se vadă cumva degetul, Toader prinde în urechea ciulită toate vorbele lui Costache Dumnezeu. Nu-l amărăsc sudalmele lui, nu-l mîngîie laudele lui. Primeşte tot, de parcă ar fi vorba de un altul, în schimb, parcă-şi face urechea gură lacomă, aşa de hămesit îmbucă şi mestecă, pînă-şi îndulceşte pîinea veştilor de la hangar, îl bucură că Merişor intră în formația lui Cotescu, şi poate e întîia oară, de două luni încoace, cînd îl încearcă un strop de neastîmpăr; ar vrea s-o vadă făcînd acrobații. Dar nu pentru frumusețea, care se vede de jos — pe aceea n-o înțelege — ci ca să-şi dea seama dacă fata pune comenzile bine, acolo sus, în carlinga ei. Mai de la obraz spus: dacă le pune aşa cum ştie el că trebuiesc puse, el care ştie tot, pentru că simte tot.

Se prelungeşte în zâmbetul acestor gînduri şi aproape nu mai vrea să audă pe Costache, povestind de cîte ori pe zi vorbeşte Merişor de „Toader Fofează", de cîte ori spune că i-i dor de ochii lui.

Ca prin vis desprinde apoi numele lui Remy Popovici, logodnicul fetei, alegînd cuvinte desperecheate:

— ...i-a zis; „Acum ai luat gradul al doilea..." apoi: „...Nu mă mărit cu tine, pînă ce nu te deprinzi să zbori..." Popovici supărat... Jură...

„Zboară cu mine...”. Bine, zbor, dar cu paraşuta... şi drept... fără acrobații... Şi atunci Merişor a zis... i-a legat paraşuta în spate... a dat drumul la motor... a tras manşa şi...

...Şi Toader simte în palma dreaptă mînerul de cauciuc al manşei. Simte în stînga maneta, iar de pe laviţa unde stă manevrează, manevrează cu braţele, cu închipuirea, cu sufletul „Păpuşa aurie”, care îl ridică pe încălatul şi pămîntescul logodnic, către cerurile lui Dumnezeu...

—- ...urcă...urcă... opt sute... o mie... o mie cinci sute... două mii două sute... viraje largi... cumințI... Apoi deodată urcă drept în bot, avionul pierde viteza, pierde... mai încet, stă... şi buf! vine cu motorul în jos ca o plăcintă: Capac! Pe urmă altul; pe urmă trei bucle de vrilă, un looping... Şi în sfîrşit se răsuceşte o dată, scurt, ca un sfredel, un tonneau fulgerător, de-l scuipă pe logodnic din carlingă.

Noi, jos, am încremenit! Dar paraşuta s-a deschis numaidecît, şi gogoloşul a început a se legăna, haida-hai, haida-hai... pînă a intrat într-un vînt, care mi-l mîna de-a mai mare dragul, tocmai spre baltă... ,

În vremea asta, dihania de fată nu-l slăbea de loc... Numai pe lîngâ el se învîrtea, numai pe lîngă el.

Şi rîzînd acum cu hohote, Costache îşi şterge lacrămile din ochi, încheind:

— Cînd a ajuns bufleiul jos, nu mai era

logodit; se dezlogodise pe drum!

— Săraca fetiță! zise Corciov, milos. Dar, oricum, şi el avea dreptate. Asemenea întîmplare! Să i se rupă bretelele!...

— Păi, nu-i aşa! Le desprinsese fata înadins şi le-a lăsat numai aninate...

— Pfiuu! fluieră celălalt. Va să zică ea a vrut să scape!

— Tocmai! Şi au rîs amîndoi. Pe urmă glasul lui Costache s-a domolit şi a rostit rar: Iată, eu cred acum că şi fericirea asta tot lui Toader i-o datoreşte...

În clipa aceea, băiatul, dincolo de fereastră, a simțit că mîna îi tremură uşurel. Se vede că fusese prea încordată.

Costache Dumnezeu a plecat curînd, fără să întrebe nimic de „Lăstun". Ar fi vrut, dar s-a înfrînat, fiindcă toți cei din cîmp ştiau hotărîrea oblăduirii.

De altminteri nu venise pentru asta, cum nu venise nici de dragul lui Corciov.

Era un biet tată duios, pe care îl sfîşiau micile tristeți ale unei fetițe şi mai mici. Aceea, firește, era Catifeluța, care ofta ca o bătrînă şi lăcrima certîndu-şi păpuşa:

— Toa' s-a supărat şi a făcut buf la uşă... şi s-a dus... Şi eu p'îng!

Iar pentru acest „p'îng" Costache Dumnezeu nu venise numai pînă la Corciov. Născocind o poveste întreagă, îl făcuse pe Cotescu să-l poarte tocmai la Galați, iar de-acolo, cu

Ciocîrlan la bord, au aterizat tocmai la Viltoteşti, de-au mai speriat o dată satul întreg şi au făcut să tremure fără înțeles genele Ilenei, pe cînd moş Cristea dădea din cap mai încet-cu greutatea unui an, afurisindu-l din prag:

— Hîrîie, hîrîie tu, că mult nu ți-a hi, procletule!

Iar cînd oamenii au aflat de cine întreabă domnii veniți pe căi de văzduh, uncheşul mîngîia pe Simion şi pe babă cu aste vorbe:

— Nu-l mai căinați şi nu-i mai purtați dorul;.. Faceți-vă cruce că ați scăpat de diavolul din casă... Pen' că iote, acela şi-acu îl cată, măcar că el, chine ştie un' i-o crăpat pămîntu' lui!

XIV

Calea bună s-a oprit însă aici, pentru că acum trebuia motorul. Corciov nădăjduise înainte vreme că, de i-or primi modelul, va putea căpăta un ajutor să-l poată cumpăra din Germania — un motor micuț, de treizeci şi şapte de cai — socotind atîta prea destul să-i poarte avionul cu vreo sută şi cincizeci de kilometri pe ceas. Asta i-o spusese şi căpitanul Manoliu, un băiețaş micuț şi inimos, care, aşteptînd îngăduința binecuvîntată cînd l-or lăsa să-şi construiască şi el „Rotoplanul" pe care-l născocise, şi-a folosit multă vreme cartea învățată, făcînd socoteli pentru alții.

Numai că, într-o bună zi, „Rotoplanul” — sau ceva asemuitor lui — a început să zboare pe undeva, prin Anglia şi prin Franța, alcătuit de un om mai norocos sau mai bogat. Atunci căpitanul — prea tînăr să creadă că i s-a pierdut viața toată — a pus alături fotografia din gazeta străină, lîngă modelul lui, şi a tras o sfîrlă în cozorocul chipiului, de l-a trimis tocmai la ceafă, murmurînd în cea mai adevărată engleză deprinsă la o norvegiană prin Charlottenburg.

— mm... devi! Apoi s-a mîngîiat cu un pufnet de rîs şi ciocănindu-şi fruntea: Se vede că nu-i prea sec aici, dacă s-a bucurat la „Roto” al meu regatul Angliei, împărăția Indiei şi încă un sfert din lume! Dar pe urmă a tras scurt cozorocul pe ochi şi a încheiat desăvîrşit de româneşte: Praştia ei de treabă! pornind cu călcîie tari spre o anume stradă, unde îl aşteptau altceva decît calcule, gazete şi Rotoplane.

Dacă ar fi ştiut să facă versuri, ca băieții de la Băneasa, ar fi zis fără îndoială înaintea lor:

„Cînd femeia mă înşeală C-un bărbat, dau chelfăneală; Dar cînd Roto m-a înşelat, C-un Imperiu si-un Regat, Imposibil să mă bat. Morala e: De-aceea, Voi prefera femeia.”

Numai că Puiuțu Manoliu n-a făurit versuri. A şuierat printre dinți, tare şi plin de făgăduieli:

— Aaaah, Minai! Go on! Apoi a uitat cu desăvîrşire jumătatea de pămînt care-l jefuise, ba chiar şi jumătatea cealaltă, şi n-a mai ținut minte decît o clanță şi un obraz fierbinte, care a

tremurat sub gura lui rece.

De-atunci, căpitanul Manoliu a uitat să mai facă socoteli. N-a mai făcut nici pentru dînsul, nici pentru alții, şi-a uitat chiar să mai spuie vorba lui obişnuită:

— Îmi trebuie gimnastică spirituală. Altfel îmi slăbesc muşchii creierului!

Totuşi cînd a aflat despre răspunsul pe care l-a primit Corciov de la comisiune — ceea ce s-a petrecut foarte tîrziu — şi-a vrăfuit casa întreagă, pînă ce a dat de foile unde făcuse calculele, le-a urmărit încă o dată toate, pe de rînd, şi în urmă a chemat ordonanța lui mare şi lălîie;

— Zeppelinule! — aşa-i zicea — duci telegrama asta urgentă! Iar pe foaia albă, vorbele se înscriau, repezi, mari, în linii rotunde şi legate, ca nişte figuri grele de acrobație, strînsă:

„Felicitări pentru succes. Dă urgent acatist pentru că scăpat compromitere oficială. Expune avion expoziție inventatori. Revăzut calcule. Acum pot spune zbori două sute la oră motor cincisprezece cai. Altminteri eu măgar". A iscălit:

„MANOLIU"

Şi a zis scurt:

— Praştia lor! Apoi a pus punct şi a scris: Urgent.

Corciov, primind telegrama lui Manoliu, a înțeles lucrul aşa cum se cuvenea să-l înțeleagă orice om cuminte. Adică a priceput că tînărul şi

focosul căpitan era îndrituit să-şi apere socotelile şi că era prea firească furia lui. Respingerea modelului nu era numai înfrângerea celui ce-l inventase.

De aceea, bătrânelul a zîmbit îngăduitor de după ochelarii mari şi i-a arătat hîrtia lui Toader, spunîndu-i că nu-şi mai pune nici o nădejde în expoziția inventatorilor.

Dar fiindcă flăcăul, cînd a înțeles ce înseamnă aceea arătare laolaltă de născociri omeneşti, s-a ținut zgaibă de el să ducă măcar modelul cel mic, doar-doar o căpăta vreun ajutor, Corciov i-a dat îngăduita şi l-a lăsat în mendrele lui.

La vremea hotărâtă, Mîndruță s-a dus la locul Expoziției, a pus avionul cel mititel pe stîlpul învelit în pînză de sac, unde i-au arătat, şi a dat să plece, privind în treacăt felurite jucării, mai mari ori mai mici, arătate la rînd, în hardughia aceea de sală albă, lungă şi înaltă.

Deodată a tresărit. În fața lui, pe un cartonaş, a citit limpede „Motorul revolver Petre Duică". Iar deasupra, legat între cheutori tari de fier, o alcătuire ciudată, care nu semăna de fel cu niciunul din motoarele ştiute şi văzute de dînsul la atîtea feluri de avioane.

Urmăreşte descrierea înşirată pe hîrtie şi caută zadarnic să priceapă cum anume e făcut şi cum merge. Dar cazna i-i fără de folos.

— Cum, ciorilor, o fi aiasta?... şi citeşte iarăşi în gînd: Motorul are doi cilindri, care nu se angrenează în chip obişnuit cu o bielă, de unde-

mişcarea rectilinie să se transforme în mişcare rotativă pe arborele principal. Aici, pistonul acționează asupra unui plan înclinat (A), care, după fiece explozie, lunecă alături arborelui, şi-i dă acestuia o rotație de fus, întocmai cum ai biciui o sfîrlează...

Aici Toader ridică bărbia:

— 'te-te drăcie! Şi ăsta ştie de sfîrlează!... dar numaidecît încruntă iarăşi ochii, să afle ce urmează: Viteza care se capătă ajunge uşor la două mii de învîrtituri pe minut, ceea ce...

Acum nu mai poate citi mai departe. A intrat în el un tremur şi o zarvă care-i pune foc în picioare. O ia repede spre ieşire, apoi tot mai repede pe uliți, şi aleargă de parcă orice clipă întârziată i-ar fi prăpăd.

— Am găsit motorul! Dom' Corciov! Pe urmă, cu aceeaşi iuțeală, îl îmbracă, îi vîră pălăria în cap şi îl tîrîie pe străzi către minunea pe care o crede zarişte de soare vieții lor întregi.

Corciov mare meşter şi mare cunoscător în motoare, se uită de jur împrejurul jucăriei de oțel, ca un motan bătrîn care muşluieşte îndelung şi pe toate părțile bucățica de mîncare ce i-a ieşit în drum. N-are pic de încredere în ceea ce vede. În el sînt prea tare înfipte icoanele celorlalte motoare, cele închegate zdravăn laolaltă şi care pot purta vîjîiala nebună a unei elici grele, la o mie cinci sute şi la două mii de învîrtituri. Dar gluma asta, ce elice să poarte, cînd singur născocitorul ei ți-o aseamănă cu o

sfîrlează şfichiuită în biciuşcă?

Şi aşa se face că omul care a urzit un avion bizuit pe cu totul alte vederi decît ale tuturor celorlalte din lume, nu primeşte gîndul unui motor ce cutează să pornească şi el din alte chibzuinți decît ale celorlalte motoare.

Nu primeşte el, cum nici născocitorul acestui „motor revolver" n-ar primi „Lăstunul". Numai că între ei stă Toader, cu ochii lui albaştri şi joimari, unde dospesc înțelegeri ciudate, care par a fi neînțelegere a tot ce e pe lume. El ştie că aici e un motor, şi mai ştie că „Lăstunul" are nevoie de motor. Atîta tot ştie şi s-a lămurit, pentru că mirosul lui țărănesc îi spune limpede că omul care a făcut jucăria asta, fără trecere la ochii obişnuiți ai oamenilor — doar scrie lămurit că motorul e făcut cu cinci ani înainte — are să fie bucuros să-l dea degeaba pentru încercare.

Şi într-adevăr l-a dat. Petre Duică e un om slab ca o scîndură, cu fălcile scofîlcite, cu nasul subțire ca o muchie de cuțit şi cu o gură uscată, albă, într-o față numai crețuri şi numai pete gălbii de carne moartă. E un om aşa de chinuit şi asta se vede aşa de repede, încît Corciov simte nevoia să-i vorbească încet, aproape în şoaptă, ca de teamă să nu cutremure durerea în el. Dar ochii îi sînt buni, şi cînd începe a spune ceva, chipul prinde o lumină neobişnuită, neaşteptată, care apropie oamenii şi-i lipeşte numaidecît.

Aşa se face că Toader n-a greşit de loc, părăsind calea întortocheată, pe care se tot

mlădia stăpînu-său, ci a luat-o de-a dreptul:

— ‘mnealui are un avion... da’ n-are motor... ‘mneata — dacă vrei — poți să ai avion la motor...

Şi deodată lucrurile s-au făcut uşoare la înțeles, căci Duică aştepta de amar de vreme asemenea prilej pentru motoraşul lui cu douăzeci şi cinci de cai.

Au pornit îndată acasă la Corciov, au stat de vorbă lîngă botul liniştit şi gol al „Lăstunului” şi au hotărît ca de a doua zi chiar să înceapă încercarea motorului...

Aici Corciov nu mai avea nevoie de calcule ori de ajutorul altora. Şi-a dat seama că motorul poate să fie foarte bun pe sus — după ce avionul s-a ridicat de la pămînt şi a luat o viteză — dar a înțeles totodată că puterea lui nu e de ajuns să salte maşina din iarbă.

A priceput-o asta prea bine chiar şi Duică, măcar că era amărît de moarte văzînd cum i se risipesc pînă şi cele din urmă nădejdi. După cîteva nopți de chin şi gîndindu-se mereu la felul ciudat cum e făcut avionul, i s-a părut că dă de o cale bună. Într-adevăr aripile erau străbătute de țevi lungi pînă lîngă carlingă, şi apoi tot mai mici spre vîrfuri — asta era noutatea din invenția lui Corciov şi chezăşia neîndoioasă că avionul se aşază pe pămînt aşa cum trebuie, chiar dacă l-ai lăsa de capul lui.

— Ce-ar fi, — a zis Duică a doua zi, — dacă în loc de o singură elice am pune două mici, sau

patru, care să se învîrtă în cele dintâi două perechi de tuburi, de o parte şi de alta a carlingii?

— Ce-ar fi? Ar fi că transmisiunea ar mai mînca douăzeci la sută din puterea motorului, a răspuns morocănos Corciov.

— Poate că e altfel dacă elicele intră în tuburi, s-a împotrivit Duică. Apoi, ca omul care nu mai are ce pierde, a zis: Şi la urma urmei ce ne strică dacă om încerca?

Încercarea făcută cu patru elici, la bancul încropit sub şopron, a arătat însă dreptatea lui Corciov. Tragerea motorului a scăzut cu un sfert. Dar fiindcă Duică stăruia — iar pe Toader l-a avut mereu de partea lui — s-au aşezat elicele în tuburile cuvenite şi s-a dat din nou drumul motorului.

Acum însă a venit uluiala. Nimeni n-a înțeles nimic. Avionul, în loc să fie mînat înainte după cum era pasul elicelor, era împins înapoi, ba cu atîta furie, încît au trebuit să se repeadă toți şi să-l ție, ca să nu-şi sfarme coada în scîndurile şopronului.

— 'te-te drăcie!... a zis tare Toader, în locul tuturor. Dar oricîte încercări au mai făcut după aceea, mişcarea a rămas la fel. Atunci, Duică, om deprins cu neaşteptările faptelor în mecanică, a zis:

— Pînă om afla ce e asta, să vedem deocamdată cît trage înapoi. Şi, măsurînd, au găsit o creştere neaşteptată la tăria motorului.

În clocoteala care i-a tehuit capul vreo cîteva zile în şir, Corciov şi-a adus aminte, cu totul nelămurit şi îndepărtat, că auzise în tinerețea lui de ceva semuitor. Găsise cineva, în țară ori în străinătate, că un vînt puternic trecut printr-un tub, fură tubul pe şuvița lui, în loc să-l tragă. Şi atunci l-a hotărît pe Duică la încercarea să sucească pe dos aşezarea elicelor, aşa încît, sugînd cu ele aer dinspre coadă şi zvîrlindu-l spre botul avionului, să vadă dacă nu cumva acum maşina porneşte în drumul firesc.

Într-adevăr, lucrul s-a adeverit întocmai, iar măsurătoarea de putere a arătat că se capătă astfel aproape o dată şi jumătate peste aceea ce dăduse elicea singură.

Va să zică, acum, „Lăstunul" era gata să zboare, fiindcă avea destul motor să-şi ia iuțeala trebuitoare pentru părăsirea pămîntului...

Frînți de oboseală, nedormiți, nemîncați de peste o săptămînă, s-au năruit ca nişte bolovani, pe butucii din preajma avionului.

— Eh! Acum cine zboară cu el? a întrebat Duică. Toader a ridicat ochii mari şi a răspuns, firesc, uşor, ca ceva de la sine înțeles: — Eu!

Dar privirea lui Corciov a lucit a spaimă prin ochelari. A clătinat din cap, încet şi blînd, de parcă îşi cerea iertare:

— Nu se poate, moşule. Tu nu ştii să zbori.

— Păi, pe aista nu ştie nimeni, dom' Corciov.

— Daa', moş Toader, numai că altu' are mîna făcută.

— Am şi eu mînă făcută — n-ai auzit pe dom' Costache?

— Tocmai, moşule, l-am auzit. Daa' el a mai spus că mîna ți-i sfărîmată... şi că la Chitila ai pus avionul pe pîntece... Apoi a curmat vorba, părinteşte: Gîndeşte-te şi tu că sîntem doi, care atîta avem pe lume. Dacă ar fi al sutălea avion... eh! hai!... ar mai merge. Dar e cel dintîi. Şi cînd l-ăi buşi, n-are să mai zică nimeni că tu eşti pricina. Am să ies eu vinovat. Va să zică pe noi ai să ne buşeşti...

Iar fiindcă Toader îşi pusese obrajii în pumni şi n-a mai răspuns nimic, Corciov l-a mîngîiat cu glasul şi cu două vorbe, care s-au întins spre băiat, ca două mîini de întristată alinare:

— Aşa, moşule...

Cîteva zile Toader a umblat huşmarginea, ca un buimac. Pleca în crăpat de ziuă şi se întorcea nemîncat şi prăfuit, tocmai sub seară.

— Unde-ai fost, moşule? întreba îndurerat Corciov, care a înțeles repede că are şi el măcar o parte de vină, dacă nu toată vina, în descreierarea asta neaşteptată, dar dospită de amărăciune.

— Cat de lucru, îi răspundea flăcăul. Acu n-am ce mai sta pe capul 'mneatale.

Şi zadarnic a cercat mecanicul să-l îmbuneze şi să-l adune tic pe drumuri, socotindu-l ca pe un copil al lui şi trăitor în casa lui.

A făcut încăpățînat:

— Mț!

Şi asta a fost cea din urmă vorbă pe care i-au auzit-o.

Dimineața, Corciov i-a aflat patul nedesfăcut. Va să zică nici nu dormise. Iar cînd a ieşit în ogradă, poarta şopronului era dată în lături, poarta ogrăzii vraişte, iar avionul nicăieri...

A vrut să țipe, să se repeadă pe uliță, dar n-a avut putere. Iar năvala de lacrimi, care i-a pus cleşte în gît şi i-a întunecat vederea, s-a întins moale, înveninată, mai sus, mai sus, pînă l-a acoperit întreg fîşii-fîşii de pîclă vînătă, grea, înnăbuşitoare. Pămîntul s-a clătinat fără oprea-lă, ca o plămadă moale, cenuşie, care joacă pe ape grele. Soarele s-a stins, lumea s-a mistuit şi toate s-au cufundat într-un fel de neştiință, unde pîclă de smoală urlă, lung, fără sfîrşit, asemeni unor maşini uriaşe, natimi de ceață ridicată peste iad.

Apoi ochiul s-a închis, iar Dumnezeu s-a întors în negură şi în veşnicia unde-i strîns somnul lumilor fără sfîşit.

XV

În văgăuna ferită, care coboară dincolo de pădurícea mănăstirii Pantelimon şi se deschide largă mai apoi, întinsă ca în palmă pînă hăt departe, în arcuirea dealurilor înalte, Toader îşi rostuia „Lăstunul” dosit în baratca de scînduri a lui moş Sandu, bulgarul.

Ochise locul acela de multe zile şi nu i-a fost greu să afle adăpost. Îi dăduse apă la moară chiar moş Sandu, care, închipuindu-şi că pricepe şiretlicul lucrului, i-a clipit dintr-un ochi şi i-a zis:

— Ahaa! Îmi dau eu cu ideea cum trebuie să fie! Aista-i iroplan sicret, să nu-i găbjească spionii meremetu...

— Îhî! a spus zorit Toader, uşurat deodată de toată povara care-i măcina inima.

Iar după astă înțelegere, flăcăul n-a mai avut nevoie să tăgăduiască nici mult, nici lămurit. A zis doar atît:

— Numai că, vorba ceea: nici pămîntul! Noi doi şi gata! încolo, am eu grijă. Are să fie bine pentru dumneata.

Vorbele astea şi asemenea făgăduieli n-ar fi avut trecere la un bătrîn ca moş Sandu, hîrşit de oameni în multele lui zile, dacă n-ar fi fost la mijloc avionul.

Văzîndu-l însă nu s-a mai îndoit de nimic, ba a fost trecut de bănuială mare, pe care îndată a şi spus-o:

— Nu cumva ‘ăi fi ofițer!

Aici ochii lui Toader s-au întors spre el luminoşi şi tari, de l-au cutremurat. Apoi a clipit ceva viclean în ei şi băiatul, punîndu-şi degetele pe buze, a făcut:

— Ssst! Pentru ‘mneata îs Toader şi gata! Pricepi?

Ceea ce bătrînul a priceput aşa cum trebuia.

Adică s-a crezut găzdar de taină mare a statului, ceea ce i-a dat şi o mîndrie grozavă, dar şi îndatoriri pe care şi le-a făcut în de prisos.

De altfel, băietanul a ştiut ce strună trebuie să mai zgîndărească, pentru ca lăuta aceea de om să cînte după placul şi nevoia lui. A scos hîrtia de cinci sute de lei, pe care o adunase gologan cu gologan, din ce putuse să-i mai rămîie pe deasupra simbriei, şi i-a întins-o moşneagului, zicînd:

— Eu mănînc cu dumneata, iar din banii ştia ai să faci cîte o cumpărătură, cînd o fi trebuință, fiindcă eu n-am voie să mă duc în oraş...

Şi astfel moş Sandu a făcut totul precum i s-a poruncit, mulțumind lui Dumnezeu că nu s-a luat după prepusurile care-i trecuseră prin cap la început, cînd „domnu' ofițer" îi ceruse să vie noaptea cu harabaua, ca să aducă un „iroplan sicret" lucrat cu mare taină, într-o curte dintr-un fund de mahala.

De cum a socotit că „Lăstun" e dichisit aşa după cum ştia de la Corciov, Toader n-a lăsat să năpădească ziua şi a scos maşina pe pîrtia netezită de moş Sandu.

Era ceas fraged de îmbinare cu noaptea, aşa de curat şi de liniştit, de nici frunza plopului nu-şi tremura bănuții în văzduhul încremenit. Se culcase tăcerea fără grijă întinsă pe toată nesfîrşirea pufuiată a văii. Iar sub gluma luminițelor întîrziate din stele, numai rareori se clătina în trecere de taină o fîlfîire neagră de

pasăre uitată din văzduh.

„Motorul revolver” s-a revărsat atunci ca o apă peste necuprinsuri. În carlingă, băietanul urmărea cu ureche ciulită creşterea de huet şi zdruncinarea nerăbdătoare a vietății nărăvaşe, pe care o poruncea el acum, întîia oară, spre viață şi spre cer. N-avea nici o umbră de îndoială în inimă. Avea însă o rămăşiță de învățătură, care îi punea frîu:

— Întîi, să-i deprind năravul!...

Şi motoraşul cel mic creştea şi scădea, ca un vînt cu pălieri ascultătoare, pîndit pe creasta unui Huidiuman năvăzut.

«Deodată am să-l tîrîi pe jos, cum l-aş duce la „punct”!» aşa gîndeşte, făcînd semn lui moş Sandu, care, după înțelegerea de mai înainte, trebuie să dea de o parte opritoarele puse sub roți.

Motorul n-are nici un sfert din gaze şi totuşi „Lăstunul” o zbugheşte din loc.

Toader are o tresărire de spaimă:

— ‘te-te drăcie!... şi vrea să taie contactul. Dar un dîmbuleț de două degete intră în aceeaşi clipă sub cărucior şi—l saltă în sus, de simte lămurit o plutire pe cîțiva metri. Apoi, moale, „Lăstun” se lasă iarăşi pe pămînt.

Îl întoarce la loc şi face mişcarea din nou. De astă dată mai pune un strop de motor — un şpriț, cum ziceau „ceilalți” — şi iată-l ridicat uşor deasupra, fără măcar să-şi fi mutat comenzile după orînduirea cuvenită.

Maşinuța are însă un cusur. Trage mereu în jos, din bot. Asta o simte bine flăcăul din deosebirea greutăților la volan. Se dumereşte îndată, iar după ce a coborît pune înspre coadă un săculeț cu pămînt.

La saltul celălalt i se pare coada prea grea şi atunci uşurează săculețul la jumătate.

Iar în clipa cînd se vede cumpănit şi vede ce neted fuge pămîntul pe sub el, se lasă furat cu totul de lunecarea asta pusă la o palmă de iarbă şi aleargă, aleargă, aleargă întins, ca pe sfoară, fără să mai cugete că valea are o margine, că în marginea aceea e o apă şi că, dincolo de apă, urcă rîpa pînă în padina înaltă de sus.

De altfel nici nu vede înainte. Cată tot pe alături, la iarba care goneşte fîşîind, ascultă şuierul totuna, plăcut ca un cîntec şi nesfîrşit ca inima din el şi-i vine a chiui besmetic, să împlinească valea întreagă în huhurat de bucurie.

Pe loc, zvîcnet strîmb în sus şi-şi pierde cumpătul, fiindcă nu mai vede nici iarbă, nici deal. Pasărea de lemn s-a ridicat în bot şi pierde fulgerător iuțeala... Toader îşi dă seama tot aşa de fulgerător că peste o clipă se prăbuşeşte. Atunci înfige maneta de gaze la plin cu atîta repeziciune şi tărie, de parcă zvîrle tot avionul înainte.

Şi într-un răzbufnit detunător, ca un prăpăd, „Lăstun" țîşneşte în văzduh, cu vîrful cătră creştete de Ger...

Încet, încet, Toader încearcă volanul să aducă

avionul la zbor drept. Nu ştie puterea cîrmelor şi n-are curaj să apese prea tare. Dar nici n-are nevoie. „Lăstun” e simțitor ca un cal de rasă, pleacă botişorul cu motor micuț şi prinde în el toată nesfîrşirea bărăganelor aurii, care cresc în zarişti, dincolo de dinții albi prizăriți peste ceața Bucureştilor.

Flăcăul merge acum cu o iuțeală care mai pe ce să-l amețească, începe a scădea bătaia motorului, trăgînd încet, încet de maneta gazelor. Scade, scade, scade şi cu toate astea comenzile sînt tari... Scade în şir, pînă le simte blegi, şi cu toate astea nu se teme, deşi prea bine ştie că e gata-gata să se înfunde, şi măcar că simte lămurit cum şovăie „Lăstunul” abia aninat pe vînt...

Dar mîna lui aşteaptă liniştea pe maneta de gaze, să dea „şpriț” îndată ce-o simți că avionul nu mai poate pluti.. Iar „Lăstun” gîfîie şi se prăvale pînă aproape de pămînt, într-un joc de-a bucuria şi de-a moartea, pe care n-ar fi în stare să-l facă nici un zburător întreg în mintea lui.

Numai că Toader nu-i deocamdată nici zburător, nici în toată judecata lui. S-a reîntors deodată cu ani înainte, de-i şi acum asemeni copilandrului care se legăna pe pînze deasupra hăului din valea Crasnei.

Simte doar că pluteşte şi nu mai poate gîndi la altceva. De n-ar stărui şi astăzi în el învățătura celor cîteva luni de purtat avionul birjăreşte de la hangar la cîmp, iar mîna lui n-ar

şti — ea numai, nicidecum mintea lui — că, în clipa cînd avionul se opreşte, trebuie adăugat gaz, l-ar lăsa pe „Lăstun” să vie de pămînt, ca un bolovan.

Dar braţul împinge, motorul se umflă şi goana începe iarăşi netedă, de-ai jura că aleargă pe şine drepte şi tari, îmbrăcate cu moliciune de gumă bună. Să facă un viraj? Nu încă... Mai zboară. Urcă mai sus, pînă socoate că poate încerca întoarcerea. Acolo începe să-şi dibuiască vredniciile maşinii, şi din nou, ocolind departe, departe de tot pe stânga, unde-i virajul mai uşor, (el nu ştie de ce, dar aşa i s-a spus) se întoarce peste valea Colentinei.

Vede pe moş Sandu micuţ cît o glumă de păpuşă. Bătrînul îi face semn cu mîna, iar Toader îi răspunde. Asta înseamnă că amîndoi sînt mulţumiţi pînă acum.

Pînă acum, da...

Eh?... Dar de acum încolo?... Iată că, la întrebarea asta, mînile băiatului încep să tremure pe roată. La drept vorbind nu-i chiar tremur, dar s-a purces un fel de arşiţă în ele, un fel de furnicare, ceva neplăcut, care strică toată fericirea şi toată frumuseţea acestei dimineţi.

Taie gazele pînă unde socoate el că mai ţine plutirea şi mută comenzile, să ia pantă de aterizare.

Dar uite, nu izbuteşte. „Lăstunul” cel ascultător nu vrea să asculte de data asta. Încearcă prin urmare, încă o dată, de două ori,

de trei ori, şi avionul se încăpățînează să se întoarcă iarăşi cu botul pe zare.

— ‘te-te drăcie! Toader pierde răbdarea, se supără şi apasă în comenzi, de abia le ține în mîini. Doar aşa izbuteşte să-l facă pe „Lăstun” a-şi pleca puțintel ochii asupra pămîntului.

„Ştiu eu ce ți-aş face, gîndeşte băiatul. Aş trage sacul cu pămînt la mine, să-ți cumpănesc greutatea în față, şi atunci ştiu că ai merge în bot...” Numai că peste supărarea lui vine aducerea-aminte a coborîrii în paraşută, şi îndată taie gazele, pînă ce „Lăstun” se lasă în jos uşurel, legănîndu-se destul de primejdios în pierderea de viteză, dar ascultător şi gata să facă vînt din nou la cea dintîi stropitură cu benzină...

Zece metri... opt... cinci... doi...

Şi Toader apasă greu în cîrma de adîncime, dînd stropul de înclinare trebuitor să atingă pămîntul.

Îl atinge tîrziu, însă, iar dacă elicele n-ar fi fost vîrîte în tuburi, nu se ştie ce s-ar fi ales din toată bunătatea şi tovărăşia lui moş Sandu, oricît de cuminte s-a dovedit el, trîntindu-se jos şi în lături, ca să nu-l taie „iroplanul”...

A îndreptat numaidecît cusurul legînd sacul de două frînghii. Una putea să-l tragă de-a dreptul, a doua, trecută de după un cîrlig, avea să-i ducă în fund.

Şi „Lăstun” a pornit din nou în văzduh, să se întîlnească cu toții tizii lui şi să învețe de la ei

cum se zboară pe o aripă şi pe alta, cum e răsuceala pe loc, cum se poate glumi cu o floare şi cum se poate prinde un fluture.

Iar cînd a zărit de sus că toată cireada Pantelimonului se revarsă din şosea şi începe să treacă spre imaş, „Lăstun” s-a coborît cu grabă pe pîrtia lui, a zorit la baraca de scînduri, unde-i făcuse sălaş, şi după ce a tras porțile şi le-a ferecat, a adormit în somn greu, de vietate obosită.

Toader rămase o clipă să-i privegheze ațipirea, i-a şters încet sudoarea de benzină şi de ulei. Apoi s-a învîrtit de trei ori pe pămînt, asemenea unui cîne care-şi face loc, şi încopcindu-se acolo, a adormit şi el, chinuindu-se cu un vis ciudat, ce nu avea nici o legătură cu învîlvorările lui de acum şi nici cu cele care aveau să vie.

A visat tot timpul pe Catifeluța, mînă în mînă cu Mircea doctorului din Bîrlad. Şi parcă se făcea că amîndoi şedeau pe buza răvăşită de vînt a Huidiumanului şi strigau într-un glas, spre valea Idriciului:

— Toa’... unde eşti?...

Eh! Prostii!

Împietrit de învălmăşala urgiilor, nefericitul de Corciov nu s-a încumetat să cîrtească nici la uşile lui Dumnezeu, nici la uşile oamenilor.

A drămuit mult şi greoi, pînă să-şi dea ghes a bate calea spre Băneasa, cu sarbăda nădejde să afle acolo vreo veste din gura lui Costache

Dumnezeu, sau de la mai marii lui. Dar pe cîmp şi la hangare, oamenii l-au primit fără păs şi fără întrebări. Ba, a simțit — sau poate i s-o fi părut numai — că vreo cîțiva mai tineri au chihotit la vederea lui, aflînd că rebegitul mărunțel, sfrijit si stors de vlagă, are năzăreli de inventator. Cel puțin aşa a luat el vorbele pe care le-a spus în gura mare un flăcăiaş înfipt şi zvăpăiat, cînd s-a cocoşit la un altul, din cea parte a hangarului.

— ...n-ai decît să faci şi tu un aeroplan... N-a auzit alta din toată ciorovăiala lor negrijulivă, dar acel „şi tu" i s-a părut că-i fulgeră în spate ca o piatră ochită fără greş.

Iar cînd şi-a mai dat seama că nici Costache Dumnezeu n-are vreme să-i stea la cislă, ci migăleşte prea amărunțit la curățirea unui carburator, de parcă ar vrea să arate că i-i greu să lege două vorbe, Corciov s-a lăsat pe lavița din buza hangarului şi n-a mai crîcnit.

I s-a făcut deodată ruşine de tot ce pățise, şi într-o sălbatică răscumpănire a faptelor a înțeles că pătimirea lui nu era vrednică de milă, ci de rîs. Era bătaie de joc. Cutezase pesemne mai mult decît trebuia să-şi îngăduie, iar legile lumii dovedeau şi în acest rînd că nu iartă răzniri.

Atunci în mintea lui dolie[30], care mai păstra pe alocuri zvîcniri tinereşti, închipuirea şi-a frînt

[30] mintă dolie = minte mîhnită, plină de jale.

mînile şi n-a mai vrut să creadă scornirilor aprinse, unde „Lăstun” era unealtă să-i aducă închinarea lumii, iar Toader iscoadă şi Iudă, îndemnată şi plătită să i-o fure. Acestea înfiripau o prea frumoasă poveste, asemeni celor băsmuite în cărțuliile ieftine, pe care se storc ochii ucenicelor de croitorese. Acum adevărul căzuse greu ca piatra şi crud ca lumina de zi pătrunsă într-o odaie, unde stăruise umbre de seară frumoasă.

Căci, nesmintit, Toader e numai Toader, țăran tînt, cu ochi de lunatic, care a avut pînă azi destul răstimp să întoarcă avionul la vracul de surcele şi fleanduri de zdrențe, din care a purces.

Iar încolo, toate-s vînt şi deşertăciune, fumegate într-o inimă bătrînă, hărăzită pînă la sfîrşit vieții triste şi goale, cu care a început: mecanicul Corciov.

Apoi a plecat, întorcînd spatele cîmpului, hangarului, şi întorcînd ochii de la cerul unde hropoteau durate de cîntec nou. Şi unde venea acum, de parcă-i muşluia urma, un puntişor negru şi zănatic, în care dospea, ca un bob de sămînță tare, vîrtej de basm, şi neînchipuite întîmplări.

XVI

Îşi făcuse Toader învățătură de ceasuri lungi

şi grele. Pornise din boiul nalt al cerului însomnit, cînd unda vîntului aromea cu pleata cursă în fumul văilor adînci, şi lunecase pe ape liniştite, pînă în streaşină norilor uitați de lună. Dar mai apoi, apa Colentinei, care şi în ziua cea dintîi ştiuse să-i aducă aminte că-i de față, dîndu-i pumn aspru în aripi şi zburătăcindu-l să-l zgaibere în cer, a pornit să fure cu ea răsuflet tare din părțile de sus, să puie bulgăr de abur, obăil şi grinduri nevăzute în calea lui „Lăstun". Atunci maşinuța uşoară a început să facă nazuri, să-şi scuture coşul, să zbenguie pe vînt şi, în sfîrşit, să-şi arate hachițele. Simțitoare peste măsură la cea mai neînsemnată clintire a cîrmelor — şi mai ales în viteza mare — născocirea blîndului Corciov durduia printre văgăuni de arie cu sforăituri de mînz strechiet. Dîrgîia atunci în putere toată alcătuirea gingaşă de pînză şi de lemn, hurducată peste grunjii bănuiți, ori se prăvălea ca un boț de ciocîrlan cu aripile strînse, în dorne adînci, şurupate pe loc.

Într-o bună zi, alungind coasta unei povîrnituri, Toader s-a pomenit răsturnat pe o aripă şi lunecînd săgeată în linia ei. Se vedea intrînd costiş în pămînt şi numai într-o doară a împins gazele pînă în fund. Fapta asta se pare că l-a bucurat straşnic pe „Lăstun", fiindcă a zbucnit din loc, ca înțepat de tăun, şi prelingînd cu vîrful aripei iarba imaşului, a țîşnit glonț pe lungul căii, de s-a aburcat cătinel peste deal.

Dar pînă să apuce Toader a-şi da seama cum se află şi ce trebuie să facă, avionul a mers răsturnat tot pe o rînă, ca un cuțit care ar vrea să dricuiască în brazde.

— Aista o fi zbor în cuțit! şi-a zis el, dugleş la gînd, după obicei. Numai că după aceea i-au trebuit multe ceasuri să mai încerce, pînă a nimerit din nou încrucişarea anumită de comenzi, care să-i dea zborul în „topor”. Iar cînd a izbutit să-l facă, a înțeles îndată cum anume trebuia să poarte volanul — roata îi zicea el — ca să scoată avionul din lunecare.

— Aşa se cădea să fac eu... a rumegat mintea cea domoală. Şi numaidecît s-a pus la pîndă, pentru că, de astă dată, găsise alt rost răsucirilor şi hîrjoanei pe sus, care se chema „acro-bație”.

— Înveți cum să faci năzbîtii, ca să ştii scăpa de bucluc! a hotărît el. Şi bucuros, de parcă ar fi descoperit cum se învîrte mărul pămîntului şi ce temei are soarele, s-a minunat după felul lui:

— ...’tete drăcie!...

Zi cu zi, mîna lui deprinde tot mai mult metehnele maşinii. A ajuns chiar să-şi dea seama cînd poate lăsa „Lăstunul” furat în supturile vîntului, şi cînd trebuie să-l ferească. S-ar fi zis că peste nepăsarea de pînă atunci, peste nepriceperea primejdiei, se încheagă o pojghiță de cumințenie asemeni gheței subțiri, care sleieşte iarna ochiurile din răstoace. Să fi fost început de teamă sau numai bură de om,

căzută în inima lui de pasăre? El n-ar fi ştiut răspunde, pentru că nici nu se întreba. Dar limpezea prea tăios începutul unui simț de răspundere, care l-a dus îndată să-şi amintească de un rost nou, în toate aceste zboruri ale lui. Rostul acela era chiar „Lăstun", născocirea lui Corciov, şi singurul lui avut.

Va să zică nu mai era o păsăruică fără minte, ce zboară bezmetică, fără ştire de tăria ei, ci o alta, care începe a alege, între feluri de zbor, pe acelea mai prielnice şi mai frumoase, în sfîrşit, deosebirea pe care oamenii n-ar înțelege-o decît aducîndu-le aminte plăcerea apei şi a înotului. Plăcută e bălăceala copilului de la mal, plăcută e proaşca şi cheltuiala de tine, cu care zvîrli din toată puterea mînile şi picioarele, căutînd o clipă de plutire, dar de mii de ori e mai plăcută lunecarea întinsă şi unduirea netedă, plină de mlădioşie, cînd stăpîneşti apa şi faci din ea unealtă pentru gustat frumusețea unui ceas, în care poți uita greutatea trupului tău pămîntesc.

Şi astfel Mîndruță cel tînăr înțelege că zborul nu-i numai o plutire, ci şi împlinirea plutirii aşa cum o vrei tu, întocmai, stăpînind nu numai o dreaptă ținere de aripi, ci şi vîntul care te umflă de dedesubt. Să pleci de unde vrei, să umbli unde vrei şi să cobori unde vrei, iată zborul. De aceea, flăcăul nu mai dă voie lui „Lăstun" să-şi facă mendrele pe apele oprite ochiului. Dintr-un tremur, sau o schimbare de sunet în motor, el înțelege cînd vine remou-ul. Îl vede. Şi atunci

mîna creşte bătaia elicei, doar cu piculeţul care-i trebuieşte să lunece drept peste aerul mai rar — „muiat”, cum îi zice el — ca să se împlînte apoi iarăşi în desime, cînd scade la loc puterea de gaze.

Ar vrea încă să-şi facă mîna aşa de uşoară, încît să poată duce avionul la o palmă de pămînt, chiar pe războire cu vîntul tare. Eh! Dar asta se vede că nu se poate.

— Greu! gîndeşte el, mai lămurit, dovedind că înțelege unde-i pornirea cursului. Căci Toader nu zice: „Nu se poate”, ci: „Mai am pînă oi ajunge acolo”. Ceea ce dacă s-ar putea răsplăti în acest fel, i-ar da drept la un brevet de pilot de gradul al treilea, ori al patrulea. Adică, recunoaşterea unei păsări luminate: început al marelui zbor.

Singurul care-i strică toate bucuriile, este moş Sandu. Acela a văzut destule „drăcii de astea” pe sus, iar pentru el „iroplanul zboară, fiindcă de aceea îi iroplan!”. Omul care-l mânuieşte nu i-i cunoscut, ceea ce înseamnă că vrerea lumii nu poate deosebi lemnul de carnea din el. Va fi aici vina cerului, care nu primeşte în el părticele, va fi vina ochiului pămîntesc, care nu poate vedea limpede dincolo de țarnă? Sau, poate, e dovada că pămînt şi cer, laolaltă, nu înțeleg zborul ca pe o alcătuire făcută din rămăşiți — o fărîmă de om o fărîmă dc fier, o fărîmă de lemn şi de pînză — ci ca pe ceva nou, întreg şi legat, privit drept altă treaptă a vieții?

Ai zice, cugetînd la astea, că moş Sandu e o poartă de luminare, pentru că mintea lui otova, nestîlcită de întrebări, se aşază de la sine tocmai la mijlocul căii între dihanie şi „drăcie” — ceea ce înseamnă între boul care învîrte roata de apă a grădinii şi „iroplanu” de sus. Va să zică, trei trepte de viață. Şi cu zarzavatul straturilor lui — patru. Iar dacă socoteşti de la pămîntul gol, din neființa începutului, ajungi la cinci stări, în care se cuprind toate stihiile lumii, cu toată creşterea lor.

Şi astfel moş Sandu mormăie blajin, cînd are răgaz să cate la avionul lui Toader, care se învîrte cuminte în văzduh:

— Mh! Se vede că nu pricep eu prea bine, dar „iroplanu” ăsta nu-i prea meşter la sucitură, cum am văzut eu unu’ odată, care, el şi cu ciocîrlanu’ izact la fel! Apoi scuipă în palma stîngă, scuipă în dreapta şi înşfacă săpăliga, să tragă icnind: Hî! şi să scoată morcovul din pămînt.

— A mers bine, moş Sandule? întreabă Toader după ce şi-a încuiat „Lăstunul” în baratcă.

— Eh! Bine! zice moale celălalt. Dar dîndu-i sapa în mînă — căci aşa s-au învoit: „dom’ ofițăr” să se facă a lucra şi el, ca pălmaş de rînd, pentru a astupa ochii lumii — bătrînul pune astă crîncenă întrebare:

— Dar, rogu-te, peste cap nu te dai?

Toader, lovit drept în creştet, rezemă cotul pe

mîna care ține capătul cozii şi oftează:

— Am să mă dau, da mai întîi să-i aflu toate bolile. Asta e drăcie gingaşă şi trebuie luată cu binişorul. Are uneori cîte o toanăăă... şi dă din cap a mărturisire fără vorbe.

Căci, nu-i un sfert de ceas de cînd a trecut cu adevărat prin spaima cea mare a vieții lui. „Lăstun" s-a poticnit într-un hop de vînt, a ridicat botul drept spre creasta cerului, s-a oprit, a lunecat pe coasta dreaptă întorcîndu-şi capul spre pămînt şi a început să se răsucească într-un vîrtej fără sfîrşit, înşurupîndu-se tot mai repede, tot mai repede, ca un sfredel pus pe o coarbă nebună.

Cele două mii de metri, la care era, s-au topit cît ai gîndi, şi Toader nu-şi ieşise încă din buimăceală. Căci buimăceala singur şi-o făcuse, încercînd zadarnic toate cîrmele, smucindu-le şi răsucindu-le de mai să le rupă.

„Dau comanda pînă la refuz, — îşi zicea, — şi nu mai ascultă! Ce-o mai fi şi asta?" Iar viteza creştea bezmetică, pentru că nu apucase nici măcar să potolească motorul.

O țîşnitură de lumină a despicat creierul leşiet în amețeală şi i-a scris cu foc peste întunecimi:

— Vrilă!

Dar ca şi cînd vorba asta singură ar fi cuprins zece porunci, scurte, aspre, mînile lui Toader s-au repezit: gazele închise, comenzile la mijloc!

Asta-i tot! Nu mai este nimic de făcut. Închizi

ochii şi aştepți. Clipe groaznice, cînd toată ştiința, toată dibăcia şi toată viața omului e de prisos. Aştepți!

Şi „Lăstunul" a priceput. Mai roteşte o dată şi se pune pe calea dreaptă, aşa după cum i-i poruncirea, simțind parcă şi el că mînile şi picioarele care-i poartă cîrmele stau acum amorțite în carlingă, tăiate de trecerea prin spaima ce a fost mai mult decît o moarte.

Urmărit de amețeala vîrtejului trecut, Toader n-a mai fost în apele lui o zi întreagă şi o noapte nesfîrşită, cu vise grele, şi năplăială doldora de ape reci. Abia a doua zi pe seară l-a podidit iarăşi dorul de zburat, pe o aligneală călduță de vînt, în care simțeai venind miresme de cîmpuri secerate, de iarbă uscățivă şi de fîn dospit.

L-a prins dor de ducă. De ducă departe, peste meleaguri străine de tot, sau — poate — mai degrabă, spre coclaurile cele uitate ale lui, la Viltoteşti, deasupra văii Idriciului, la Crasna şi peste Iaşi.

Decît, astăzi îşi dă seama că nu poate apuca la întâmplare. Nu-i tocmai uşor de găsit un drum nici chiar cînd îl cunoşti, necum cînd n-ai în ochii tăi decît pîlpîirea unei hărți învățate de mult, în şcolile primare.

Şi apoi benzina i-i pe sponci, banii doar pentru vreo zece ceasuri de zbor, deşi motorul mic mănîncă puțin, iar moş Sandu — a spus singur — ar putea să mai scoată vreo sută-două...

Cu toate astea se îmbie acum să-şi dăruiască măcar o umbră din plăcerea plecării. De aceea nu mai bate pe loc, ocolind mereu şi mereu hartalele de imaş şi dealuri din preajmă, ci se îndrumă către miază-noapte, şi cam spre răsărit, pe unde-şi închipuie el că ar trebui să vie calea Huidiumanului.

Şuşue lin, în văzduhul cuminte şi bun. Nici o zvîcnitură sub aripi, nici un gol. Merge pe sticlă, cu motorul îngălat, şi soarbe în nările subțiri aerul încropit al înserării tihnite.

De jur împrejur, departe, în rotocol de zarişte, fumuri albăstrui au împlăpomit crestele de munți şi fundurile de Bărăgan. Iar pe clădăraia de cutiuțe albe şi risipite ale Bucureştilor, dospeşte o aburire abia slomnită, cînd rozulie, cînd albă, cînd ştearsă de palii gălbui ori vinețite. E ca o visare largă în toată măreția asta senină şi bună. Iar inima trăieşte cu întreaga neştire de trup şi de pămînt plutirea aceasta lină din padini înalte de cer.

Toader simte că nu mai e om. S-a desfăcut el însuşi în penele de lemn care-l țin şi-i pare că tot o fărîmă dintr-însul e şi inima oțelie pornită să cînte, ca un bondar vesel în bombănitul molcum de motor. A închis ochii, iar mînile mişcă singure, fără primire de poruncă. Au parcă porunca în ele, cum o au picioarele, cînd te duc la drum pămîntesc.

Visează în voie un vis. Visează horbote de neguri călduțe şi blajine aidoma serii de acum şi

se duce mereu... se tot duce în adîncul puiuiet de pîcle şi arătări plutitoare, unde stăruiesc ispitele şi dorurile lui...

...„Astă-noapte am visat, Mîndro, că m-ai sărutat; Cînd să te sărut şi eu, M-a deşteptat..."

Şi iată, cîntecul se face ca o mînă care desprinde vedenii din aburi... Şi iată, un fumuleț suleagăn se unduie din licărirea albă a unui băgeag, micuț cît hornul unei case de pămînt.

Fîlfîie încet o pleată roşietică... alta... şi alta... Mai sus, raza soarelui, care a căscat ochii de jar în negurile din apus, bate pîlpîiri şi creşte ca o alunecare de trup peste văzduhuri — stîlp şovăielnic de lumină între stări.

Jos, un sat îşi petrece sfoara albă a ulițelor întortocheate pe sub aripile avionului. O mînă flutură şi mai albă înspre hău...

Iar mîna aceea, şuviță de fum şi ea, creşte, se ridică şi întregeşte norişorul mlădiat în slăvi, de parcă acolo trebuie să se adune din cer, din toată risipirea paşnică a sălaşelor cu oameni, o icoană pentru rugăciunea de care are nevoie sufletul călător, uitat pe unde de înserat...

Merişor? Ileana?

Ileana... Merişor?

Sau doamna aceea minunată, care a încremenit în cadra de fereastră a vagonului de tren?

N-are nume... E numai dor. Dor de ceva ursit să cuprindă şi nor, şi cer, miresmarea aceasta

mîngîioasă, unde inima se topeşte şi se prefiră, asemeni fumului, asemeni undelor de văzduh, asemeni nopții...

Tresare, se uită în toate părțile, şi nu mai cunoaşte nimic. Nici drumuri, nici ape, nici păduri. Ocoleşte un lac peticit în ochiuri străvezii, printre torturi de şiac. Săgeți de lumină aprinsă tremură şerpi de aur în apă şi bărcuțe albe dorm ciucure lîngă pontoane largi, ca puii lîngă cloşcă.

Se întoarce. Zboară acum înapoi, spre spuza pămîntească de stele a Bucureştilor, aninați sub prizărirea uşoară, abia lămurită, a scamei de lumină, care îi pluteşte peste întinderi.

Perechi de suliți tari, gonite de libărci iuți, fug printre pomi, pe cordeaua cenuşie a şoselei.

Iar seara deasă, tot mai deasă, cade, se prelinge leneşă din înalt, afundînd pămînt şi oameni tot mai departe de cer.

Vede în botul „Lăstunului" sclipirea lămpilor de la Pipera, iar pe dreapta, becurile roşii puse pe clădirile Bănesei. În ținta ochilor, gura hangarului se arată largă, deschisă încă şi înviermănată de oameni. Un avion se tîrîie pe pămînt, desfăcut şi fără rost, ca o pasăre împuşcată, rămasă cu aripile întinse. Iar în urma lui, mişun mic de boabe negre.

„Au ispăvit punctul", zîmbeşte Toader. Dar în aceeaşi clipă vede toată lumea de pe cîmp oprindu-se pe loc şi privind în sus, către dînsul. „M-au văzut!" îşi zice. Şi abia acum îşi dă seama

că oamenii aceia n-aveau de unde şti rostul unui avion care se plimbă la asemenea ceas. Ba încă n-aveau habar nici de zburător, nici măcar de ce anume avion poate fi vorba.

Lucrul era primejdios. De aceea a dat să coboare spre stînga şi să se mistuie între ţarini şi în pîcla de jos. Dar, pe cînd pasărea lui se lăsa ca săgeata peste lanuri şi între căpiţi, privirea rămasă în urmă a deosebit în buza hangarului o pată tremurîndă şi albă ca o batistă care ar chema.

„D'uia Merişor!" îi fulgeră mintea. Şi atunci, gonind printre stoguri, asemeni unei gîngănii vijelioase, rade pămîntul şi se năpusteşte pe aerodrom, peste capetele tuturor, de i-a făcut să urle ca descreierații în neaşteptarea spaimei şi în furia neştiinţei.

— Cine-i nebunul ăsta, dom'le? ţipă unul.

— Ce avion o fi?

— ...Militar?

Dar praştia iuţelii nu i-a îngăduit lui Toader să caute prea limpede la Merişor. Cîrneşte în scurt şi vine în mers cuminte, ca de plimbare, clătinîndu-şi toţi nurii de şindrilă şi de pînză, peste linia albă unde a purtat el cel dintâi avion...

Acum a văzut-o. Şedea acolo micuţă şi încruntată, cu ochii ţintiţi să desluşească bine ciudăţenia aceasta de maşină, dintreg altfel făcută decît toate cîte le ştia, cu elici ascunse, cu coadă de rîndunică şi cu roţi cît palma unui

pui de fată: - de pildă cît palma ei.

Şi poate mai dorea să vadă cine-i năzdrăvanul, care mîna jucăria minunată...

Iar la gîndul acesta, Toader a clătinat avionul de parcă ar fi fost făptură să se fandosească în glumă şi să bată din pumni: „Iacă tot eu sînt! Uite aşa!"

Apoi s-a întors încă o dată şi încă o dată, mai pe jos şi mai pe sus pînă ce a simțit că viermuşul din cîmp a spus tot ce avea de spus, adică toate întrebările cele fără de răspuns, pînă a încremenit în nedumerire...

Numai Costache Dumnezeu a căscat ochii mari şi a făcut:

— Iiii... trîntind laba lată şi murdară peste toată gura. Pasămite ştia bine că putea scăpa de acolo două vorbe mai miezoase decît o sudalmă grea...

În vremea asta, biroul comandantului a înțeles aşa cum era căderea să înțeleagă. Adică şi-a închipuit că are de-a face cu vreun avion străin rătăcit sau ajuns înaintea veştilor şi a dat poruncile trebuincioase.

Din nesfîrşirea neagră a cîmpului s-a rupt deodată pătrarul uriaş al aeroportului, punctat de luminile balizelor. Farul a împuşcat lănciile aspre de raze rotitoare, teul de aterizare s-a aprins, sirena a chiuit răguşită şi lung peste umbre, maşina cu reflectoare a duduit să ajungă cu zor unde-i era socoata şi rostul, pe cînd slujbaşul de rînd a scos limba gonind la pe-

ron, să fluture a urare de bună venire steagul lui cel galben şi fălos.

Toader a pufnit în rîs:

— Aşa primire, da! Nu tot cu... mă-ti de hăbăuc! şi cu jart-jart!

A mai trecut o dată peste toți, a făcut cu mîna prieteneşte spre gura hangarului, ca între oameni de aceeaşi teapă — dar asta numai pentru Merişor — apoi s-a pierdut în ogoare, furişat printre clăi şi înghițit de noapte.

XVII

Răzmeriță mare a făcut în lumea zburătorilor întâmplarea prea ciudată cu avionul „fantomă", cum l-au botezat numaidecît gazetele, bucuroase că pe o vreme de vară, caldă şi mănoasă, cu toți „domnii" împrăştiați la odihnă şi la băi, cu toți bandiții prinşi de jandarmi şi de iarna aspră, mai venea — în sfîrşit! — un prilej pentru întrebuințat litere mari, fotografii multe şi înjurături crîncene față de slăbiciunea guvernului, „care dă dovadă că nu ştie să puie țara la adăpost de atacurile vrăjmaşilor, lucru arătat categoric acum de acest pilot, venit neîndoios de peste graniță, şi plecat, fără să se poată măcar afla rostul ciudat al colindării lui prin biata noastră patrie..."

Cum era firesc, cercetările făcute îndată au dovedit că „avionul fantomă" intrase în țară prin

toate granițele. Mai fiecare sat mărginaş putea să descrie în amănunțimi de unde a venit maşina, la ce înălțime a zburat şi încotro a apucat. Iar unele arătau cîte lumini avea avionul, cum le-a stins cînd a trecut peste primărie şi cum le-a aprins din nou cînd n-a mai avut de ce să se ferească.

Iar urmarea a fost că timp de o săptămînă toate avioanele care au zburat pe cerul țării au fost socotite „avionul fantomă", ceea ce a înviorat simțitor vorbirile la telefon, telegramele şi edițiile speciale.

A înviorat chiar şi cîteva puşcării, fiindcă cele patru avioane, care au avut aterizări forțate în vremea aceea, au primit numaidecît pecete de „avion fantomă". Şi astfel piloți, mecanici şi călători au trebuit să stea închişi cîte o zi, două, ba chiar trei — aşa a stat Ciocîrlan la Iveşti — pînă să-şi poată arăta neprihănirea.

Dar fiindcă era vorba de un aeroplan, toate cercetările se făceau departe, la hotar şi chiar peste graniți, nimănui trecîndu-i prin cap să scotocească lîngă Bucureşti.

Şi astfel băiatul lui Simion Mîndruță, cu totul neştiutor că el, Toader Fofează, a ajuns peste noapte „pilotul fantomă" şi e cel mai renumit om din țară, de turbură somnul cîtorva mii de nevinovați, care stau cu ochii căscați pe sus, aşteptîndu-l, a simțit că-l apucă iar urîtul între zarzavaturile lui moş Sandu, şi s-a mai repezit o dată pînă la „du'ia Merişor", căci pentru el

Băneasa asta era.

Acum însă a avut isteţimea să ocolească tot Bucureştiul, pe departe, s-o ia prin dosul cazărmilor de la Cotroceni, pe dincolo de Gara de Nord şi să vie pe lîngă şinăria gării Mogoşoaia, cam pe unde văzuse el că drumuiau hardughiile franţuzeşti, trecute prin Belgrad.

Asta s-a petrecut într-o dimineaţă, cînd aeroportul foia de lume: punctul plin, apoi trei avioane gata de pornire şi încă vreo cinci — între care şi „Păpuşa" cea aurie a lui Merişor — pregătite pentru plimbări, ori cale lungă.

Pe deasupra bombănelii de motoare s-au ridicat deodată ţipete învălmăşite peste aeroportul întreg.

— Uite-l!

— Iar a venit!

— Nu-i el!

— Ba-i el!

Iar în uşa lui Stavrat, smulsă ca de vijelie, omul de serviciu a gîfîit:

— Iar a venit fantoma, dom'comandant! Comandantul, care ridicase capul de pe hîrtii la zarva zbîrnîită în geamuri, a sărit de pe scaun, uitîndu-şi de chipiu, şi a dat buzna afară, zărind numai o clipă gîngania ciudată şi străvezie, lunecată dincolo de creasta hangarului. A pornit spre teren ca să poată privi la cîmp deschis, dar n-a apucat a face zece paşi şi „fantoma", sucită în loc, a trecut înapoi, chiar peste capul lui.

Acum, Stavrat şi-a îngăduit să păşească

liniştit, cu măreția lui obişnuită, îndreptîndu-se dincolo de peron, chiar pe golul aerodromului.

Şi a rămas aşa, singur, despărțit de lume, în soarele care-l însemna cu lumini roşiatice, ca pe un semn de exclamare pus pe o pagină goală, de nici Dumnezeu n-ar fi ştiut ce înțeles mai poate să aibă.

Dar în încordarea cu care „Moartea neobosită" urmărea zburda rotundă a hoinarului de sus se amestecau laolaltă fel de fel de gînduri şi porniri. Mai întîi era nevoia zburătorului să vadă şi să-şi lămurească maşina. Şi maşina aceasta cu adevărat că avea nevoie de multă lămurire, pentru că zvîrlea cu pietre în toate formele de avioane ştiute pînă acum. Dar apoi — şi mult înainte de supărarea slujbaşului, care nu putea pricepe vinovata încălcare a orînduirii de zbor — veneau întrebările omului obişnuit: ce pofteşte haimanaua aceasta de pune pe foc o țară întreagă?

Căci acum venea ziua nămiaza mare şi se învîrtea tot aici pe cîmpul acesta civil — fapt care putea să arate oricui ar fi vrut să judece puțin că nu-i vorba nici de rătăcire, nici de spionaj; şi nici măcar de un avion, care cearcă să se arate, fiindcă, aşa de bun şi de nou cum este, n-ar avea nevoie să se ascundă, ci — dimpotrivă — ar trebui să coboare şi să se dea pe față.

Să fie istețimea unui inventator, care ține să se înconjoare de vîlva asta prăpăstioasă şi

deşănțată? Ar fi şi aceasta un fel de reclamă, şi chiar — dintr-un anume punct de vedere — destul de bună. Numai că asta ar fi potrivită doar pentru lumea cea mare, a nezburătorilor, căci zburătorii n-au ce face cu asemenea „literatură". Iar un făuritor de avioane caută să cîştige întîi şi întîi zburătorii — aceia îi pot fi priincioşi, cumpărînd sau lăudînd — adică, îndemnînd pe alții să cumpere.

Judecînd toate acestea, Stavrat însă laudă necontenit cu ochii zborul lin, mirîndu-se poate un pic de viteza prea mică şi de larma foarte înăbuşită a motorului, alături de care pune şi neînțelegerea lipsei de elice.

— Ce propulsor o fi avînd? întrebă tare pe Cotescu, care duduie în paşi obosiți şi-şi şterge fruntea şi muşamaua pălăriei cu batista făcută boț umed.

Acela însă răspunde cu sufletul la gură:

— Dracu-l ştie!... apoi îi arată punerea la cale: Uite de ce-am venit. Nu crezi că ar fi bine să mă sui după el şi să-l urmăresc?

Fără să-l privească de loc — ci cu gîndul întins şi cu ochii mereu după Sfîrlează — Stavrat ridică mîna dreaptă şi dă rar din degetul arătător, ca un pendul răsturnat.

— Nu! Ăsta nu se îndoieşte de motorul lui, de vreme ce-şi îngăduie asemenea cutezanță. Prin urmare o urmărire trebuie făcută cum se cade.

— Păi se duce!

— Văd. Dar fiindcă a venit a doua oară, cred

că are să vie şi a treia oară. Aşadar, chiar de deseară, alimentezi la plin cele trei „Zmeuri”, laşi „punctul” în seama lui Aloman şi te ţii gata cu băieţii, cu motoarele pornite şi, negreşit, cu avioanele scoase pe cîmp la locul de start. Trebuie să puteţi porni în orice clipă! Iar urmărirea se face pînă la terminarea benzinei!

— Si-l silim să coboare?

— Nu. Nu cred. Noi trebuie să aflăm de unde vine şi ce vrea.

— Dar dacă îl silim să coboare, cred că...

— ...cred că, — urmează sec Stavrat, — poate să dea foc avionului şi să intre într-o pădure, unde nu-l mai dibuieşte nimeni, aşa cum am făcut eu în timpul războiului, la cîţiva kilometri de Odobeşti, şi cum au făcut alte cîteva sute de aviatori, cînd au fost strînşi în chingi...

După-amiază, cele trei avioane „Zmeu” erau gata şi pîrîiau repezit, cu măsură, aşteptînd pricinaşul.

Dar în vremea aceea, şi pînă la înserat de-a binelea, „fantoma” — sau o parte din ea — năduşea trăgînd cu săpăliga la scos morcovi şi ţelină, în straturile lui moş Sandu de la Pantelimon, fiindcă „bulgarul” trebuia să trimită în piaţă năpristan, chiar înainte de miezul nopţii, cîteva căruţe de verdeţuri.

Iar cum „dom’ ofiţăr” nu-i îngăduise, din pricina „sicretului”, să mai tocmească şi alţi pălmaşi, a trebuit să trudească chiar „pirsonal” la aşa treabă, care nu-i de măsura ‘mnealui;

dacă aşa porunceşte datoria, nu se poate altfel!

Şi tot degeaba au zbîrnîit „Zmeele” şi a doua zi dimineață, pentru că atunci „fantoma” sforăia ghemuită cu amîndoi pumnii sub fălci şi cu genunchii la gură, vlăguită biata de încărcarea căruțelor, care ținuse pînă la crăpat de zi.

În schimb a țiuit ca o ghiulea pe seară, tocmai cînd îşi luaseră toți nădejdea că mai poate veni — drept care Stavrat a fost tămîiat cu nişte cădelniți mai puțin cucernice decît i-ar fi cerut rangul.

Atunci hultanii lui Cotescu, în frunte cu el, au țîşnit în carlingi şi au împins manetele de gaz, de să le plesnească brațele în zimți.

Şi pe cînd Toader se bucura de frumusețea orînduielii celor trei maşini de jos, care lunecau în desăvîrşită formație de cocor:

— Brava, dom’ Cotescu! cel numit aşa s-a frînt peste manşa avionului fruntaş şi dădu poruncă de suit pieptiş, repezind un deget în sus, iar printre dinți vorbe, din care numai jumătate erau creştineşti.

Neînțelegîndu-i ce poftesc, flăcăul i-a lăsat să se urce în voia cea bună. Dar cînd i-a văzut că năzuiesc spre dînsul şi cearcă să-l înconjoare — Cotescu deasupra, iar ceilalți doi pe de lături — a pus un strop de motor şi le-a tăiat-o înainte. Pasămite nu voia să-i lase prea aproape, închipuindu-şi că ar putea să-l cunoască.

Pentru Cotescu, lucrul a fost de-a mirare, căci după toate socotelile lui „avionul fantomă” nu

arăta de jos mai mult ca o sută douzeci de kilometri la ceas. Acum, însă, dovedea o sută cincizeci, întocmai ca „Zmeurile” în viteză de regim. Iar cînd a accelerat la plin, l-a uimit, văzînd că şi „fantoma” ia uşor aceeaşi repezime şi îşi păstrează neştirbită depărtarea de cîteva sute de metri înainte.

Costache Dumnezeu, urmărind joaca aceasta de-a iuțeala şi de-a v-ați prinselea, a plesnit din buze neiertător:

— N-or să-l ajungă!

Iar fiindcă Merişor i-a lămurit de-alături: — Nici n-au nevoie. Trebuie să se țină după el, pînă or vedea unde aterizează. Costache a făcut iarăşi:

— P...! Ăsta îşi bate joc de ei! şi a încheiat cu glas de taină şi cu fereală de ochi, la cei din jur: Numai dumneata ai putea să-l faci a-şi da bîrlogul pe față... Vorbe prea ciudate şi pe care Merişor, în chip obişnuit, ar fi trebuit să le dejghioace puțintel. Acum, însă, ele mîngîiau tare mica-i amărăciune că „domnul Cotescu” n-o primise şi pe dînsa în formație, cum dorise ea. Căci — precum se înțelege — acrobata năvîrlioasă, dezlănțuită în mînuța-i gingaşă şi piersulie, nu mai suferea să i se puie la îndoială neînfricarea bărbătească, sub cuvînt că are coajă de femeie.

Aşadar, i-a dat dreptate mecanicului şi s-a înveselit de părerea lui. Apoi a aşteptat şi ea, cu inima zgîndărită de mari nerăbdări, ca şi

Costache Dumnezeu, întoarcerea nerodnică a escadrilei, pe care, dacă i-ar fi stat în putere, ar fi solohionit-o să fie cît mai umilită şi cît mai înfrîntă.

Cele patru păsări, goneau cu tot-una iuțeală în văzduhul şui. Toader pusese capul drept pe apus şi părea fără grijă. Din cînd în cînd trăgea cu coada ochilor înapoi, să se încredințeze că depărtarea de hăituitori nu s-a scurtat şi furîndu-i tot mai mult de zări. Se bucura de mai înainte:

— V-arăt eu vouă, dom' Cotescu!

Într-adevăr, ajuns la meleag de ape încîlcite, cu zăvoi larg şi sfîrtecat printre şuşănițe argintii, a coborît în loc, de mai să muşte verdeața şi să prindă undă în rotunjimea roților micuțe.

Ceilalți trei au picat la acelaşi semn, ca un pumn. Dar repede şi-au afurisit pripeala, fiindcă în cotirile scurte, împărțite, ale rîului, printre plutele uriaşe cu frunză tremurată, fugăritul s-a mistuit într-o clipă şi nu i-a mai dat de urmă.

În schimb le-a dat el de urmă lor, ieşindu-le prin spate dintr-o întorsătură şi năvălind vînteş pe deasupra, în duduiala năprasnică de motor plin.

Abia atunci a înțeles Cotescu ce repeziciune poate ajunge jucăria asta primejdioasă. Şi totodată a priceput ce copilărească i-a fost pornirea să-i ia urma pe coclauri.

Iar cînd din carlinga strîmtă a fugaciului a mai zărit ieşind mîna aceea batjocoritoare, care

i-a făcut lui din deget, ca un copil neastîmpărat, de parcă i-a zis: „Fii cuminte, că altminteri îți arăt eu ție!...”, Cotescu a scrîşnit cu zăduf şi zobindu-şi mintea înfuriată, n-a aflat ceva mai bun de făcut, decît să poruncească luare de înălțime. Nădăjduia pesemne să poată urmări mai uşor de sus curgerea apelor şi goana celui zădărît.

Dar truda a fost de pomană. Musculița gălbuie praştia ca o turbăciune prin crețurile luncii, apoi s-a şupurit în pîntecul unei crăpături de ponor şi dusă a fost.

Peste un ceas, cele trei avioane aterizau obosite la Băneasa, cu piloții scîrbiți şi rezervoarele uscate. Din bontul furios, cu care trîntise Cotescu maşina la pămînt, Costache Dumnezeu a mirosit înfrîngerea. Dovadă e că i l-a arătat din cap lui Merisor şi a încheiat obraznic, pîrîind scurt din buze:

— P...

Iar lucrul a fost lămurit pentru toți peste cîteva clipe numai, cînd, din dosul pădurii Băneasa, şi jos de tot, de parcă luneca pe suhat, a chiuit ştrengăreşte „avionul fantomă” şi s-a năpustit aşa de drept în mănunchiul celor trei înfrînți care dădeau lămuriri amărîte lui Stavrat, încît aceia, spăimîntați, s-au aruncat proaşcă la pămînt.

Numai comandantul a rămas stîlpit. Avusese fulgerător siguraţa că trenul de aterizaj îi crapă capul, dar nu s-a clintit. A închis ochii şi a

îngheţat acolo. Cel puţin să moară în picioare, neumilit, aşa cum se cădea unui om ca dînsul...

Din uşa hangarului Costache o şi scăpase:

— ...de hăbăuc! Dar fiorul de foc rece, care i-a săgetat pe şira spinării, văzînd cum trece avionul cu roţile la un deget de ţeasta lui Stavrat, nu era numai fior de spaimă. Era şi o simţire de frumuseţe. Dacă ar fi ştiut scoate din negura amintirilor sale povestea aceea, pe care plînsese cîndva inima lui de tată — săgeata lui Tell înfiptă în mărul de pe capul copilului — nu şi-ar fi lămurit răsuflarea de bucurie. În el nu era vie decît mişcarea netedă şi desăvîrşit ochită a avionului. Stavrat nu era viu. Era numai un tăraş pus drept cătare, pentru tras la ţintă în el cu avionul.

Lîngă mecanic şi tremurînd toată, Merişor a gîngurit:

— Bine, dar ăsta merită...

— Merită brevet! aşa a rostit Costache, şi s-a dus cu paşi mari să afle cum şi-a bătut Toader joc de escadrilă, scociorînd apoi căpeţelele măsurilor, care urmau să se mai ia.

— Mda! a hotărît Stavrat, după ce le-a ascultat istorisirea pe de rînd. Dacă are trei sute de kilometri la oră, aviaţia civilă nu poate face nimic. Rugăm pe militari să-i puie pe urmă o escadrilă de vînătoare. Aceia sper că nu-l scapă!

Şi inima lui Costache s-a strîns dintr-o dată, de l-a durut, înţelegea şi el că, acum, Toader n-o să mai scape de hăitaşii cei cu patru sute de

kilometri pe ceas.

— Mînă cît poți de repede! s-a răstit gîfîind şoferul, care ațipise la volan. Se urcase înadins într-o maşină de astea de piață, numai şi numai să ajungă mai repede la Corciov. Căci la dînsul se ducea acum, de-a dreptul, cu gîndul să-l apere pe Toader de năpasta care-l aştepta.

Cuprins şi el de dorul tainei, pe care o ținuse bine pînă astăzi, a lăsat maşina la crucea Căii Victoriei cu bulevardul Elisabeta, a alergat pînă la statuia lui Mihai Viteazul şi s-a repezit în alt taxi.

La colțul uliței lui Corciov a coborît din maşină, urmîndu-şi calea pe jos, cu un pas care voia să pară nesperiat. Dar cînd a închis în urmă clanța portei, mîna îi tremura pe fier şi gîtul îi era fierbinte, uscat şi dureros.

S-a trîntit pe pat, ca un butuc, şi abia a înnodat capătul vorbei:

— ...spune-i să nu mai vie... Să se astîmpere!

— Cine? îngăimă Corciov, uluit de toată prăvala asta neînțeleasă.

— Toader!

— Care...? iar cuvîntul „Toader" nu l-au spus decît ochii holbați, răsăriți în coada ochelarilor.

Înfuriat, Costache s-a stropşit:

— Nu mai face taină cu mine... că eu ştiu! După care, socotind că s-au lămurit, a scăzut glasul: I-au pus pe urmă o escadrilă de vînătoare şi de astă dată nu mai scapă!

Bietul Corciov cădea din nori. Sau plutea ca

în vis, ceea ce ar fi cam totuna. A simțit o fierbințeală în ceafă, apoi răcoare în creştet, şi a dus într-o doară mîna la cap, plimbînd-o fără rost în sfîrîiala lui rotunda. Dar, ca şi cînd n-ar mai fi simțit nici mîna, nici capul, a avut aşa de mari îndoieli asupra treziei lui, încît şi-a scos ochelarii, tipărindu-le în degete rotocolul rece, ca pe o chemare spre pămînt.

— Nu înțeleg nimic, moş Costache! Nimic! Ce-i cu Toader şi cu vînătoarea?...

Numai că mărturisirea aceasta, care se vedea cît colo că e neprefăcută, a stîrnit o furioasă hăuială în mintea lui Costache Dumnezeu şi l-a împins să urle:

— Să nu mă zăhăieştil la cap? Auzi? De-o săptămînă încoace, hăbăucul dumitale zboară mereu pe aeroport.

Corciov a dus iute palma la obraz, lămurit:

— Sfinte Pahomie cel Mare!!

Şi într-o clipă a scuturat toată bătrînețea, toată suferința din el. A sărit de gîtul lui Costache, sărutîndu-l în neştire, într-un freamăt turbat de bucurie şi plîns, care ar fi zgîriat urechile şi inima oricărui om de pe fața pămîntului.

Dar Costache scos din pepeni, s-a zbîrlit:

— Stai, dom'le! încercînd să-şi despletească brațele lui Corciov, colăcite pe după grumaz. Ce-i asta? Ce te-a apucat?...

Numai că, aflînd pe urmă, din vorbe puține, spuse îndelung, adevărata stare a lucrurilor, a

făcut şi el, cu toată uimirea:

— ...Uite, dom'le, ce chestie!?...

Şi — fireşte — a încheiat cu o vorbă veche, din care numai două palme mai lipseau, ca să fie întreagă-întreguță...

Va să zică nu era nimic de făcut şi soarta trebuia lăsată să-şi spuie asprul ei cuvînt. Dar, de bună seamă, Corciov avea dreptul să fie luat la Băneasa şi ținut acolo, ca să vadă şi el, bietul, ce năvalnic îi zboară îndrăcitul de „Lăstun". Iar alături, de asemeni să fie adus şi cealălalt biet amărît, adică Petru Duică, faurul motorului minunat, care iscase pînă acum mai multe scrîşnete de măsele decît toate exploziile ce le simțise în pîntecuțul lui de oțel.

Tocmeala fiind făcută şi pecetluită cu un legămînt de tăcere pînă la capăt, trei inimi au pornit la Băneasa, tremurînd şi de bucurie, dar şi de teama zilelor care se pregăteau după împletiri de ursite ciudate.

XVIII

Escadrila de vînătoare hărăzită urmăririi o conducea Țancu, un locotenent ursuz, ciolănos şi strîmb, dar deştept foc şi cu gura plină de scai, ceea ce putea fi chezăşie desăvîrşită că foaia lui calificativă o să mai vadă de multe ori scris „bun în grad". Era omul ăsta un veşnic prilej de dihonie între semenii lui, pentru că

trăsnelile de zbor, părerile ce şi le spunea fără pic de sfială, şi felul cum înțelegea prietenia, rupsese omenirea în două. O parte voia să-l jupuiască de viu, iar cealaltă îl îndumnezeia.

Trimis cu cîțiva ani înainte să încerce şi să primească nişte avioane peste graniță, s-a dus la fabrică, a stat să vadă unul zburînd, apoi s-a suit într-un automobil şi a răzimat-o drept în fața poştei, de unde a bătut telegrama care urmează:

„Mă întorc țară. Rog dați-mă judecată consiliul război fiind laş."

Iar asta o spunea ei, acrobat desăvîrşit, curajos pînă dincolo de marginile oricărei nebunii, bucşit de carte şi în stare să zboare — vorba lui — chiar pe o tinichea smulsă de vînt, dintr-un acoperiş de casă.

Într-adevăr, nimic nu era întîmplător în zborurile sale. Visa cîteva săptămîni, lungit în pat, cu ochii închişi, brațele aduse sub cap şi picioarele răşchirate într-un palonier închipuit. Plăsmuia cu mintea mişcări rotunde, cutezătoare şi noi, pe urmă, cînd socotea că a măsurat bine şi ştie cît anume gaz trebuie pus, cîtă direcție şi cîtă manşă, sărea la masă şi desena pe o foaie învîrtejirea întreagă, prin şirag nesfîrşit de avioane, legate cu sfoara unei săgeți neîntrerupte.

Seara ori dimineața, se ducea apoi la cîmp, dădea hîrtia în mîna unui prieten spunînd:

— Astea le fac! şi urca zănatic, nesmintind

nimic din toate cele orînduite cu închipuirea.

După aceea, împăcat cu toată lumea, fiindcă nimeni nu putea să nu-l strîngă în braţe văzînd asemenea biruinţă, descleşta iarăşi la şotii amare şi vorbe ascuţite, care-l învrăjmăşau din nou cu jumătate de omenire, pînă la împăcarea negreşită de la zborul viitor. Se vede că i se treceau toate, unde i se ghicea sfîrşitul mai limpede ca oricui.

Prietenii, îngrijoraţi, cercau zadarnic să-i moaie coarda prea întinsă a cutezanţei. N-au izbutit să-l potolească, pentru că sfîrşitul acela el îl ştia, îl primise ca pe o ursită neînduplecată şi, la urma urmei, pe drept cuvenită. Dar neînfrînatul acesta, care se juca deopotrivă cu supărarea oamenilor şi cu încruntările cerului, aflase în zburda lui diavolească şi minunată ceva mai mult decît neîndoirea morţii timpurii. Aflase şi pricina ei limpede.

— Pe aici are să vie! zicea lipind degetul pe sticla rotundă a măsurătorului de înălţime. Măgarul ăsta este singura bucăţică proastă din avionul meu. E greu de cap. Înţelege întotdeauna cu cîţiva metri mai tîrziu... şi „cîţiva metri mai tîrziu” or să însemne într-o bună zi „cîţiva metri prea tîrziu”... adică tocmai cei doi metri de care spune „Moartea-neobosită”...

Ţancu îşi dăduse seama că altimetrul nu se mai ţine la pas cu înălţimea avionului, în mişcări repezi, şi mai ales la coborîri aspre. Iar el, care nu putea să se dezbare de acrobaţiile

făcute lîngă pămînt, înțelegea lămurit că, odată şi odată, iarba o să-i intre în carlingă înainte de-a apuca altimetrul să-i spuie că are poftă de nutreț.

Nu-i păsa. Lupta lui era numai să cîştige timp. Şi astfel fiecare nouă zi de trai i se părea nu o cuvenire de trup tînăr, ci o biruință.

Cînd un mare om al aviației, care s-a înspăimîntat văzîndu-l în zbor jos, a rostit: „L-aş decora şi l-aş trimite la închisoare!", locotenentul a adunat în ochi numai sclipirea fericită a decorației. Închisoarea — şi ce închisoare! — dospea de multă vreme în el, gata pregătită.

Rămînea să vie numai întîmplarea, care să i-o scoată din măruntaie.

Iată deci omul sortit să puie mîna pe „avionul fantomă". Căci, de astă dată, poruncirea glăsuia că acela trebuie silit să coboare. Ba încă silit aşa fel, încît fugarul să n-aibă vreme a-şi aprinde maşina, nici a se mistui în vreo pădure. Trebuia prins la larg, în cîmp gol.

Iar Țancu îşi hotărîse în mintea lui să-l aducă la aterizare chiar pe un aerodrom, fie cel de la Pipera, fie la Băneasa. Avea nădejde deplină în mîna lui şi se bizuia fără sinchis pe cei doi adjutanți, care-i țineau laturile în escadrilă.

— Cei mai nebuni din toată armia română, cum i-a pecetluit, alegîndu-i după o căutare de trei ani, prin toate grupurile de aviație şi prin toate şcolile din țară.

Şedeau acum la aşteptare, brăzdați de toate bretelele carlingii şi paraşutei, cu măştile în cap şi ochelarii traşi. Pentru ca năvala să le fie neaşteptată, avioanele erau pitite în hangar şi trebuiau să-şi ia pornirea chiar de acolo. Plecarea avea să o deie Țancu numai în clipa cînd „duşmanul" intra în zbor jos, după cum aflase că are obiceiul.

Toată lumea era încordată şi gusta dinainte biruința. Numai cei trei, săracii — Costache, Corciov şi Duică — zgribuliți într-un colț, gustau din hrana tristă, ce s-ar numi rugăciune, bineînțeles dacă poți semui cerşirea milei lui Dumnezeu cu înclinarea, care-ți îngăduie să duci mintea pînă la dorința de nenorocire a unor oameni vrednici, rostuiți să-şi împlinească o datorie neşovăitoare.

În hangarul hăuitor, unde detunau cele trei motoare, nu s-a auzit țîşîiala subțire cu zvon înfundat din pieptişorul lui „Lăstun".

Toader venea vesel la petrecerea nouă şi se rîzgîia ca mierla pornită pe joacă. Simțea plăcere nebună să îngăleze motorul pînă mai nu-i mai auzea bătaia şi să plutească încet, încet de tot, pentru ca îndată să umfle vîntul şi s-o rupă din loc...

A colindat cîmpul, hăcuindu-l în toate felurile, a făcut cu mîna semne vesele celor de jos şi n-a stat să se întrebe de ce în fața hangarului nu mai mişună oamenii răsfirați ca înainte, ci s-au grămădit pe de lături, lăsînd la

mijloc pîrtie largă şi goală

Nu-l nedumereşte nici chiar lipsa „punctului”. În schimb, îl bucură rochița, care flutură în umbră ca o floare de zarzăr vîntuită primăvăratic.

Coboară s-o vadă.

Coboară.

Iat-o

O vede bine. Îi vede obrajii rumeniți şi cîrlionții galbeni, îi vede pînă şi ochii…

Iar ochilor acelora le trimite cu mîna tremurată un semn stîngaci, unde prietenia se teme să țîşnească întreagă…

Dar, în aceeaşi clipă, vede cele trei elici, care se învîrt în plin motor, gata de plecare, şi-şi dă seama că-s maşini „de dincolo”. Nici n-a apucat a trece de hangar şi tustrele dihănii fierului au țîşnit pe cîmp şi în văzduh. Fug năprasnic, blestematele, şi se răstoarnă o dată cu zgaibele în sus, ca pe perete, într-o „plecare americană” — (îi pare rău că nu poate spune „depart a l’américaine” ca Merişor, dar la nevoie e bine şi pe româneşte, cum i-a lămurit fata) suindu-se dintr-un salt cu o sută de metri peste capul lui.

Face lung:

—’te-te drăcieee…! apoi scurt. Am sfeclit-o, vere! Mai ales cînd vede că avionul din cap pică deasupra lui, de parcă vrea să-l facă țăndări.

— Ho, boală! îl mustră el atunci, privind pîntecul burdufos care-i trece la trei brațe de creştet, mai-mai să-i scrijale scăfîrlia în colțul

bechiei.

Dar repezeala de ghiulea a celor trei, față de încetineala lui „Lăstun”, a căscat dintr-o clipită depărtare zdravănă între ei. Toader prinde prilejul, întoarce gîngania în loc, vîră maneta de gaze pe cel din urmă zimț, unde n-o pusese niciodată, şi scapată ca o praştie uluitoare prin fața zecilor de ochi căscați în buza hangarului.

Cît ai număra zece nu s-a mai văzut. Numai Țancu, ridicat mai sus decît adjutanții, s-a răsucit în pernă şi-l zăreşte, hăt departe, în urmă, săgetînd de-a curmezişul ogoarelor.

Face semn de ocolire. Cele cîteva clipe pierdute în virajul larg măresc cu încă o postată bună calea lungă pînă la fugar.

Dar acum se întind la drum, într-o hăituială fără de milă, ca trei natime de copoi, zvîrliți în urmărirea pe viață şi moarte a unui biet pui de iepure, cu urechile clăpăuge uitate peste ierbi.

Toader nu se întreabă unde goneşte, nici se teme că s-ar putea rătăci. Acum n-are vreme. Se dăruieşte tot, încordat şi înrăit, motoraşului care zbîrnîie să-l asurzească. Limba ceasornicului de iuțeală a ajuns la capăt, unde scrie două sute cincizeci, şi a rămas acolo, ca lipită. Celălalt ochi de geam rotund, unde trebuie să se arate învîrtiturile elicelor şi-a înțepenit şi el liniuța mişcătoare şi verzuie dincolo de două mii, adică tot ce poate da motorul.

Iar matahalele de vînătoare din urmă vin şi vin, şi vin mereu, muşcînd cu guri lacome vîntul

despărțitor, încăput la mijloc, între ele şi cel urmărit.

Toader urcă într-o doară pe suiş lin, să nu mai piardă încă din depărtarea pusă. Iar cînd a ajuns în creasta cerului, de-i ies în față clăbuciri pîcloase de nori, are două bucurii în acelaşi timp. Una, pentru că hăitaşii au urcat mai greu ca dînsul şi au rămas mult mai în urmă. Iar a doua, că a întîlnit caierile acestea jilave, printre care poate alerga şi să se furişeze întocmai cum făcuse înainte cu plopii din lunca Argeşului sau a Oltului — Dumnezeu ştie care o fi fost…

Într-adevăr, l-au pierdut repede, şi Țancu e furios. Furios pentru că la nori nu se gîndise, el, care-şi făcuse şi de data aceasta tot planul bătăliei, desfăcută mişcare cu mişcare. Dar zburător mărinimos şi om deştept cum este, nu poate să nu-şi aurească a doua înfrîngere — întîia fusese chiar pe aeroport — lăudînd cu toată inima şi cu toată căldura istețimea haimanalei din văzduh.

Prin semne greu înțelese — fiindcă mişcarea nu intrase în chibzuințele de mai înainte croite — împarte avioanele în trei colțuri de cer, unde fiecare trebuie să rotească larg, în loc, pîndind blestematele pîntece de scamă ale norilor, doar-doar s-o prizări pe pielea vreunuia din ele puricele care strică tihna unei țări întregi.

În vremea asta, Toader a luat depărtare zdravănă şi acum încearcă. Întîi opreşte motorul, doar-doar o auzi duduiala întreită a

celorlalți. Apoi, nelămurind nimic, se lasă încetinel pe lîngă o fleandură de ceață, şi caută dedesubt prin zdrențuirea ei aburită.

Nimic.

Dar golul acesta, care pînă mai adineauri era plin, pentru că erau patru vietăți în hăul lui, i se pare acum amețitor de pustiu. Pămîntul, cu ogoarele, satele şi apele negre, prinse în păienjenişul alb al drumurilor încropite din ațe subțiri, a rămas aşa de afund, e aşa de departe, încît zborul şi-a pierdut înțelesul. E stare pe loc şi neființă; ieşire din lume, asta-i tot. Iar în inimă pîndeşte urît de moarte, nesfîrşit, ca nesfîrşirea aceasta vineție şi fără trup, unde-ți vine să te întorci pe dos, să aşezi roțile pe pîntecul norilor, pentru că mult mai tari par ei decît străvezia licărire a ogoarelor de jos.

Dar gîndurile astea toate au lunecat în băietan foarte şovăitoare, foarte nelimpezi. Stăruie într-însul, se încheagă tot mai mult, un fel de amețeală înceată şi pătrunzătoare. Mînile i s-au făcut moi, picioarele sînt cîrpă, iar răsuflarea trece obosită, rară. Parcă l-ar strînge încet de piept o gheară vînjoasă, care-l înăbuşă...

Ar vrea să sufle adînc, să se zbuciume, să se trezească... Nu mai poate... Sîngele îi bate la fața cărnii, în tîmplă, în gît, în dosul palmelor, şi amorțirea creşte ca o apă, cuprinzîndu-l treptat pînă în cel din urmă licărit al ştirii...

Parcă doarme...

Şopteşte sfîrşit, cu şovăire de gînd: —'te-te drăcieee! Atîta tot...

„Lăstun" chiuie înainte în văzduh şi neştiutor de suferința inimii lui...

Se miră doar că nimeni nu-l mai întoarce la dreapta şi la stînga, să ocolească bulucelile de cîlți uşori cenuşii şi albi, care-i fumegă în drum.

Iar cum pe el nu-l stingheresc asemeni arătări firave, îşi înfige botul rotund în praful de apă plutitoare, stîrneşte viitori de caiere sure şi le lasă în urmă, alergînd spre altele...

Dar după cîtva timp i se urăşte şi lui. Se zbehuie de cîteva ori fără rost, face un rotocol, se răstoarnă, se întoarce la loc, se pleacă, se ridică şi, învîrtejindu-se ca o frunză răvăşită sub vîntoasele toamnei, coboară spre pamînt în neorînduială de trepte ciudate...

Toader se smulge din toropeală...

Se scutură o dată şi-şi vine deplin în fire. Mîna s-a întărit pe volan şi dă maşinii zbor aşezat.

Iar ochiul caută tot mai ascuțit între goluri, ca să-şi afle urmăritorii. Nu-i vede. Depărtarea şi înălțimea la care rotocolesc ei acum n-ar fi o piedică. Numai că soarele trece drept prin mijlocul lor şi le pune perdea înainte, ca în cerceveaua unei case. În schimb, ei de dincolo văd, şi pot bănui cel puțin că licărirea de o clipă, care a fulgerat ca un ochi de oglindă, departe, în jos, între lanuri, ar putea să fie „avionul fantomă".

Îşi fac semne de la avion la avion, iar cînd au văzut toți, Țancu dă porunca de adunare şi bat cale piezişă pe cer, răpăgînd din necuprinsuri.

Flăcăul crezuse că s-a mîntuit de duşmani şi potolise motorul, să-l scoată din înfierbîntarea primejdioasă în care l-a aflat clocotind la trezire.

De aceea năvala lui Țancu i s-a părut că urlă ca iadul şi l-a cutremurat. Va să zică tot nu scăpase. Şi fiindcă acum nu mai avea nici un chip de ieşit dintre balaurii aceştia, care-i tăiau calea, îi împuşcau peste cap, îi stîrneau, înainte, deasupra şi dedesubt volburi de vînt, unde aripile lui „Lăstun" se înfundau ca în aluatul moale, n-a mai avut curaj să lupte. A ales un loc prielnic aterizării şi s-a coborît „în paraşută", aproape drept, strîns ținut în coaste de cei trei hăitaşi.

Roțile s-au pus pe pămînt şi abia de au mai avut cîteva învîrtituri. Iar Toader pusese mîna pe manetă, gata să curme gazele.

Dar în clipa aceea, un bici lăuntric i-a plesnit peste gîndul cel nevolnic. A aşteptat în nemişcare, cu coada ochiului încordată, coborîrea celor trei, pe iarba imaşului. I-a ispitit să sară din carlingă şi să alerge spre dînsul, făcîndu-se bleg, fărîmat, ca dus în leşin. Iar cînd i-a avut la zece paşi, a umflat motorul în trăsnet deznădăjduit şi dus a fost pe cîmpuri, ca un lăstun zălud.

Înşelat şi acum, Țancu s-a înăsprit. S-a hotărît să facă tot ce-o putea ca să işte

„fantomei” o ruptură, silindu-l să coboare în loc nepotrivit.

L-a ajuns destul de repede, l-a făcut să coboare unde au vrut — în nişte hîrtoape groaznice — dar „Lăstun” s-a purtat vitejeşte. Roțile micuțe, mlădii şi coborîrea „în paraşută” l-a pus nezgîriat pe pămînt. Şi atunci s-a întîmplat această faptă de rîs şi care l-a înveselit pe Toader, cum nimic nu-l înveselise pînă atunci. Pe asemenea loc potrivnic el era la adăpost desăvîrşit, pentru că aici nu puteau ceilalți să coboare.

Țancu şi-a dat seama şi nădăjduind că fugarul, chiar dacă a avut noroc la coborîre, n-o să-l mai aibă la o încercare de urcat, a făcut celorlalți semne să aterizeze, arătîndu-le un cîmp la vreun kilometru depărtare.

Totuşi, temător de cine ştie ce nouă viclenie, el s-a păstrat în zbor, învîrtindu-se paznic peste Toader, pînă ce aveau să-l găbjească ajutanții.

Astfel flăcăul a avut vremea să se dea jos, să întoarcă maşina pe o părticică mai netedă, şi împingînd amarnic în motor, încît „Lăstun” aproape că a sărit în sus pe loc, a luat-o goana mai departe.

Țancu s-a repezit după dînsul. Numai că de data asta era singur. Iar tovarăşii lui, depărtați cu un kilometru de avioane.

Acum, locotenentul şi-a dat seama că nu-l mai poate prinde. S-a mulțumit doar să-i taie drumul, încercînd de cîteva ori să-l întoarcă, dar

„avionul fantomă” era straşnic de mlădios şi ferea mişcările cu o uşurinţă minunată. Ba încă aşa de minunată, încît Ţancu s-a pomenit gîndind: „Pfiuu... ce-aş face eu să am dihania asta...”

În vremea asta avioanele celelalte veneau duduind din urmă.

— Uf! Nu se mai isprăveşte! a oftat cu toată lehamitea lui bietul hăituit. Şi fiindcă acum, cu adevărat, nu mai avea nici o scăpare, a hotărît să ţie cît o putea, cît l-o milui motorul...

„Nici măcar nori nu mai sînt pe aici”, s-a căinat în sinea lui băiatul privind înseninarea desăvîrşită de sus. Văzînd însă în zare licărirea de oglindă a unei ape, a nădăjduit cu un suspin:

— Oltul? Argeşul?... O fi lunca... şi poate... Dar n-a vrut să-şi creadă nădejdii.

Şi aşa se ducea ţinteş către apă. Ţancu se uluise:

— Uiteee!... iar ca să fie cu totul încredinţat de grozava descoperire ce o făcuse, a greşit dinadins să zboare chiar dincolo de linia care ştia că-i oprită.

Decît îi era oprită numai lui, nu şi lui Toader. Şi astfel „Lăstun” a trecut Dunărea, în Bulgaria, călcînd legi şi graniţi, cu desăvîrşita seninătate a neştiinţei. Şi cu straşnică bucurie, bineînţeles, pentru că Toader nu s-a întrebat:

— De ce s-or fi oprit? De ce se rotesc pe loc? De ce se întorc înapoi? Ci a spus lămurit şi biruitor:

— I-am rămas, vere...

XIX

Într-adevăr i-a rămas, iar cele trei avioane călătoresc acum la Bucureşti, pentru că or fi ştiind drumul. Dar Toader habar n-are unde se află şi încotro vine grădina lui moş Sandu.

Să se ia după cele trei, care au făcut calea întoarsă? Asta nu se poate. Va să zică, trebuie să se învîrtă pe aici şi să caute a desprinde vreo lămurire. De pildă, o şină de tren, ori un oraş. Ei şi? Dar şina unde-l duce? Şi care oraş e? Şi în ce parte a Bucureştiului vine oraşul acela?

Numai că aici toate întrebările acestea n-au nici un rost, pentru că nu se arată nicăieri nici oraşe, nici drumuri de fier. Vălătuceală de dealuri, rupturi de ape şi atîta tot.

— Tot la Olt trebuie să aflu eu ceva... Ori la Argeşu' ista, care o fi el...

Şi ocolind pe departe, se apropie de malul apei late, minunîndu-se singur:

— Mare-i, vere, şi Oltu-ista... Mai-mai ca Dunărea de la Galaţi...

Dar, în dreapta, sub predelări de fum, se prizăreşte aşezarea mărunţită de pete albe:

— Uite tîrgu...

Pune capul spre el şi dă de un orăşel, nici prea mare, nici prea mic.

Încruntă gîndurile în el, să-şi aducă aminte.

— Care oraş era lîngă Olt? Şi pe harta României, pe care a buchisit-o un anişor întreg, de i-a lăsat încă urme în minte, — şerpuiri albăstrii: apele; pete verzi: şes; şi tărcătură cafenie: dealuri şi munți, — urmăreşte cerculețele negre lipite de Olt.

— Slatina, zice bucuros. Dar numaidecît se întristează, fiindcă pe apa cea lată vede fel de fel de luntre, cum n-a mai văzut niciodată. Nici n-ai zice că-s bărci. Par mai degrabă vapoare, ca la Galați. Şi fiindcă n-a auzit de vapoare la Slatina, coboară jos de tot, să se încredințeze.

— 'te-te drăcie... vapoare, vere! Şi eu, care habar n-aveam că la Slatina merg vapoarele...

Apoi, fiindcă i se-năzare că nu se potriveşte aşezarea de aici, cu aceea pe care o bănuia la Slatina — tîrgul acela îl socoate la răsărita apei, iar ăsta parcă ar veni în jos — caută şinele trenului, caută gara şi caută podul peste Olt.

Dar gara n-o vede, şinele nu le zăreşte şi podul nu-i nicăieri.

— Ei, comedie!

Deodată, cînd îşi aruncă ochii peste apă, unde dă de alt tîrg, se uimeşte de-a binelea, pentru că în marginea lui se arată şinele fugind în sus, pînă se pierd în zare, şi lămureşte moțul gării, la capătul lor de pornire.

Zboară întins într-acolo. Pe urmă coboară jos, jos de tot, lîngă stație, ocolind-o o dată, de două ori, pînă izbuteşte a silabisi:

„Că-lă-ra-şi...” Apoi scurt, ca la abecedar:

„Călăraşi”! Stă nedumerit.

„Călăraşi?... Călăraşi? Că-lă-ra-şi? Unde vine tîrgu’ ista, doamne?... — Unde vine Călăraşi, elev Mîndruță Toader?... Gîndeşte-te bine, Mîndruță Toader şi spune: unde vine oraşul Călăraşi... Ei? Te-ai gîndit? Zi: oraşul Călăraşi este...”

— Estee... Oraşul Călăraşi esteee...

— Aşa! Este ca...

— ca...

— capi...

— Capitala...

— Bine! Capitala... cui?

— Oraşul. Călăraşi este capitala ju...

— Aşa!

— ...Judeţuluiii...

— Hai, hai mai repede!

— Judeţuluiii... ăăă... aiastaaa...

— Eh! Zi: Ia...

— Ialomiţa. Acum turuie dintr-o răsuflare: Judeţului Ialomiţa din Muntenia, care el este port la Dunăre şi vas’că acolo vin vapoare şi corăbii, unde se încarcă grîne, şi mărfuri, şi oameni, şi alte cele...

În mintea obosită a lui Toader, România s-a răsturnat acum de trei ori, s-a dat peste cap, s-a mai învîrtit de cîteva ori, ca un talger, şi în sfîrşit a început a se aşeza destul de lămurită, pentru ca „elevul Mîndruță” să ştie că trebuie ţinută calea ferată, care duce în sus.

O gară mare o opreşte însă şi o despică în

două părți. Citeşte: „Ciulnița”.

Acum încotro?... O ia la dreapta şi, după un timp, dă iarăşi de ape late şi de bălți. Tot Dunărea să fie? Bănuieşte numai, şi pe ăst prepus o ia înapoi pe linia dreaptă şi fără sfîrşit...

În sfîrşit, colo, în buza cerului, cresc paiele înalte ale telegrafiei fără fir.

Acum începe a se încorda. O aspră dorință de răzbunare îl mînă spre hangarele Bănesei.

Dar e obosit şi i-i teamă de altă primejduire. Ocoleşte pe departe de tot, în sus, pe linia de centură a forturilor şi coboară în clin moale, la odihna bună a bărătcii lui moş Sandu...

— Azi ai trudit, nu glumă, dom’ofițăr! grăieşte acela, privind înnegrirea de ulei împroşcat pe aripi şi pe fuselaj... Parcă ai fost la bătălie, nu alta...

Toader răspunde cu un zîmbet silnic şi o săltare a capului, care ar vrea să spuie ceva, dar nu mărturiseşte decît oboseală şi lehamite.

Apoi adoarme buştean, cu tot cerul unei jumătăți de țară aninat în hainele lui.

După un ceas de stat lungit, cu ceafa copcită în palmele adunate sub cap, Țancu sare la masă. Ia coală albă şi scrie: Ofițer inferior activ

Locot. aviator Țancu G. cătră

Flotila de luptă în împlinirea poruncii Dv. m-am încredințat că sînt prost pilot militar.

Ca urmare vă rog să mă socotiți plecat din armată.

Apoi a plecat în oraş să-şi ia măsură de haine civile. Pasămite se supărase că mai marii lui nu i-au dat voie să tragă cu mitraliera în „avionul fantomă”.

XX

Hîrîiala dintre guvernul din Bucureşti şi cel din Sofia, cu privire la încălcarea granițelor, n-a dus la nici o lămurire. Fiecare învinuia pe celălalt şi hotăra pe malul Dunării pază aspră, cu mitraliere încărcate, lucru care a dus la schimbarea a patru miniştri, la mutarea cîtorva regimente mai spre hotarul primejduit şi la cumpărarea celor mai noi tunuri antiaeriene.

În mijlocul acestei zarve, Costache Dumnezeu era şi vesel, şi înspăimîntat. A înțeles că din pricina bucluculuí cu Bulgaria, mărimile din Bucureşti or să caute să înăbuşe lucrurile. De aceea s-a socotit îndreptățit s-o ia de o parte pe Merişor şi să-i spuie:

— Să ştii că nu glumesc: numai dumneata îi vii de hac. Nu mă întreba mai mult, dar urcă-te o dată cu „Păpuşa” după el şi om vedea dacă-s eu nebun de-a binelea, ori de mai pot socoti cît fac două şi cu două.

Alte lămuriri n-a vrut să mai dea cu nici un preț. Iar fiindcă Merişor căuta să-l capete pe Stavrat de partea ei, a scăpat o vorbă despre ceea ce îi spusese mecanicul. Comandantul l-a

chemat pe Costache să-şi arate temeiurile.

— Temeiuri? N-am. Dar am nas. Şi dacă n-o fi mirosit bine, îl tai şi hrănesc două zile cu el pe Neam-prost! (Neam-prost era o haită de cîne pripăşit pe la cantină şi pe care Stavrat a trebuit să-l lase în apele lui, fiindcă se chinuise de-a surda două luni să-l alunge.)

Vorba fățişă a lui Costache i-a luminat comandantului o cărare, pe care nici gînd s-o viseze, oricîte feluri de întorsături primise el în bănuielile lui.

În orice caz era lucru hotărît că mecanicul ştia ceva şi că sfatul lui trebuia folosit.

Şi-apoi, la drept vorbind, Stavrat ar fi avut o mare bucurie să fie el limpezitorul acestei întîmplări nemaipomenite.

Iar bucuria i-ar fi fost cu atît mai mare, cu cît avea de-a face cu un avion nou, şi, după cîte părea, mai bun decît multe altele.

Şi-a dat voia cuvenită, iar Merişor şi-a pregătit „Păpuşa".

Patru sau cinci nopți, a visat numai prăpăstii. Se pregătea, dragă doamne, să fie eroina unei poveşti, ori a unui roman, şi fiind totuşi femeie, nu putea să scuture povestea sau romanul acela, de aceea ce aducea ea neştiut şi fără putință de răşluit: o carne rozăşi proaspătă, care se vlăguia în bucurii de veac nou, nedreptățind pe celelalte din veacul dus, şi din toate veacurile cîte o pregătiseră pe ea.

Acelea se răzbunau în schimb noaptea, cînd o

aflau cu mînile legate de somn. Iar răzbunarea era neîndurată. Înfigea cearcăne sub ochi şi înfrumuseța pe toți bărbații din preajma ei, pînă a făcut-o să vadă cu spaimă că află în fiecare cîte o ispită. Ceea ce, pentru mîndria ei de băiețoaică, era ruşine acră şi umilire.

Toader a avut însă îndurarea să nu se ție prea dîrz de înfocarea lui. Sau, poate că, a avut slăbiciunea s-o vadă iarăşi pe Merişor — ceea ce, la urma urmei, poate fi tot una.

Şi iată-l miruit de fericirea cea mare. Iată-l zburînd alături de „Păpuşa" şi hățuindu-şi motorul să-l ducă în pas de cer cu Merişor.

Cîmpul e uluit în întregime, de la Cotescu pînă la portarul cel slab, care s-a sculat iarăşi de pe scaun să vadă minunea că „bulgarul naibei" nu mai fuge, ci face semne cu mîna şi zboară lin lîngă sclipirea aurie a „Păpuşii".

Costache zîmbeşte, pentru că ştia ce are să se întîmple. Stavrat, în schimb, stă drept, ca de gheață, în mijlocul cîmpului. E iarăşi seamăn unui semn de exclamare, pe o foaie goală. Dar de astă dată linia neagră e trasă aşa de drept, încît primeşte înainte, de la sine, cele două vorbe:

— Acum ştiu!

Avioanele s-au apropiat aripă la aripă. Lui Toader i se face milă de truda cu care ochii lui Merişor bat în obrazul lui, cercînd să desfacă din el omul cel tăinuit. Rîde, apoi îşi ridică ochelarii — furați şi ei o dată cu „Lăstunul" din

casa lui Corciov.

Fața trasă şi gălbie se umple deodată de lumină albastră.

— Toader! desenează gura lui Merişor, şi în uimirea cea fără de măsură, mînuțele pierdute în mănuşi mari, țipă peste carlingă ca o cerere de ajutor, ori o fîlfîire rară de drapel...

Iar Toader Sfîrlează, „zburătorul pe pămînt", „grăjdarul" şi „bietul băiat cu oase aşchiete" se răzbună pe toate amărăciunile lui de atîția ani, făcînd din cap un semn, care spune ritos şi vesel:

— Apăi, vezi? Ce-mi credeai matale?

Şi cu sufletul liniştit, împăcat, fără pic de teamă că îşi stîrneşte vreo primejduire, o duce încet, în ocolire, şi o îmbie spre valea Colentinei, la grădina de zarzavat a lui moş Sandu.

Aterizează el întîi, să-i arate calea. Apoi o primeşte ca un alt Făt-Frumos pe altă Ileana — sînt doar zburători ai zilelor noastre, pe altfel de cai, dar tot aşa de năzdrăvani ca şi ai celorlalți; căci tot aşa de schilavi sînt în grajd şi tot aşa de năprasnici, atunci cînd mîna milostivă le întinde tava cu jeratic.

Lîngă mormanul de verze şi de cartofi a fost taifas mare în seara aceea. Erau cinci: Merişor, Costache Dumnezeu, Corciov, Duică şi Toader. Dar păreri erau numai două. Una spusă, a celor patru dintîi, şi una tăcută, a lui Toader. El n-avea încredere nici în vorba lui Stavrat, care-i făgăduise lui Merişor să capete îndreptările de

zbor pentru dînsul, nici în părerea lui Costache, care socotea că acum, domnii cei mari nu se mai pot îndoi de „Lăstun”. Se încăpățânase în sănătoasa lui neîncredere țărănească şi chiar atunci cînd li s-a dat în mînă, hotărînd să le facă voia, n-a pregetat a zice:

— Da’ îți vidé, ‘mneavoastră, că iese tot pe-a mea!... Apoi chiar în noaptea aceea, după chibzuiala întocmită, au strîns aripile lui „Lăstun”, l-au aburcat în harabaua cea mare a lui moş Sandu şi au întors maşinuța în şopron, la Corciov acasă, de unde trebuia să plece mai apoi, cu toate formele, spre Băneasa şi în hangar.

Cu toate formele şi cu încă una pe care o ceruse Stavrat. Adică „Lăstun” a căpătat o vopsea roşie ca focul pe întregul lui trup gălbui, ceea ce trebuia să arate că avionul n-a zburat niciodată şi — pentru cine voia să creadă, sau nu vedea — că nu-i cel care a zăhăit lumea întreagă vreme de cîteva săptămîni. În orice caz, că nu-i cel care a trecut peste Dunăre.

Într-adevăr, oricît de copilăroasă ar fi părut această dare după deget, Stavrat s-a dovedit bun cunoscător al oamenilor de cîmp. Ba şi al celorlalți.

Lăstunul cel aprig de sus părea jos un hleab firav şi neînsemnat. O jucărie neroadă, cu motorul mai jucărie decît celula şi cu noutăți de alcătuire mai jucării decît amîndouă laolaltă.

Elevii punctului rîd neştiutori:

— Ăsta-i avionul lui Corciov?

— Ai face parale, dacă l-ai agăța de-o frînghie la Moşi...

— Cînd ăi sufla o dată în el, capotează... Şi toți rîd, ciucure.

Numai Cotescu, vulpe bătrînă, se învîrte şi tot se învîrte în preajma dihăniei acestea, cîntărind-o cu ochi mici de pîndă, tăiați la jumătate: o parte vede afară, o parte vede înlăuntru. Apoi amîndouă se întregesc şi văd pe cer.

A înțeles, dar tace. E şi asta o răzbunare. Iar Cotescu o gustă pe deplin, ca pe o bomboană bună,

Toader, tocmit din nou la hangar — căci Stavrat îşi împlinise pe loc una din făgăduielile date lui Merişor — a pierdut răbdarea chiar în după-amiaza celei dintîi zile:

— Păi, eu nu mă sui? a încercat el, mijind ochii bănuitori spre Costache Dumnezeu, cînd a văzut că „punctul" începe, iar avioanele zdruhănesc voiniceşte spre steriția vîntului.

— Eh! Ai zburat destul pînă mai ieri! Te mai odihneşte! S-or face toate după cum vrei.

Dar băietanul nu pricepea rostul întîrzierii decît în felul lui. Adică, socotind că toate vorbele late au fost şurubării boiereşti, ca să-l dea în gura lupului cu „Lăstun" cu tot. I-a şi spus fetei, de la obraz:

— Vezi, du'ie? Păi, nu-mi era mai de haznă la bulgaria lui moş Sandu?

Iar cînd Merişor, sîcîită, se duce la Stavrat să-

i ceară şi împlinirea celeilalte făgăduieli — adică înscrierea flăcăului în şcoala de pilotaj — comandantul îşi pierde sărita, bate cu pumnul în birou şi strigă:

— Te rog să mă scuteşti cu stăruințele tale! Domnul acela va intra la punct, cînd voi socoti eu! Şi, în orice caz, va trebui să facă şcoala întreagă, aşa cum o fac toți...

— Bine, dar a dovedit că ştie să zboare!

— N-a dovedit nimic! şi fiindcă vede cum se alungesc ochii nepoatei, întregeşte: Oficial n-a dovedit nimic. Trebuie să intre la dublă comandă, ca orice elev, şi să le facă pe toate celelalte patruzeci reglementare — chiar dacă n-ar avea nevoie — fiindcă am eu nevoie să se ştie că nu poate zbura.

După aceea, scîrbit de toată harababura gîndurilor, care i se băteau cap în cap, silindu-l să-şi piardă de tot înlănțuirea prea bine cunoscută a judecăților, a adăugat mai încet, dar mai iuțit:

— Ş-apoi acum nu mai poate zbura pe „jucăria" lui Corciov. Trebuie să zboare pe avion cumsecade, pe care n-a zburat. Iar eu ştiu prea bine ce înseamnă trecerea de la un motor de douăzeci de cai, la altul de optzeci...

Pe urmă a încheiat scurt:

— Nu! A zburat pe pielea lui, îl priveşte. Acum însă zboară pe pielea mea — şi asta mă priveşte pe mine. Eu nu vreau sînge pe aeroportul meu!

— Bine, înțeleg, — a răspuns Merişor,

îmblînzită şi înțelegînd temeiurile, — dar chiar aşa — pe dublă comandă — de ce să nu zboare acum?

Întrebarea era firească şi foarte cuminte. Iar dacă Stavrat nu şi-ar fi pierdut firea, i-ar fi răspuns altfel, decît: — Să învețe întîi geografia, domnul acesta al dumitale, ca să ştie măcar unde-s granițele țării. Sau, cel puțin, să-mi arate cu ceva, că a învățat cele cinci clase primare, fără de care eu n-ar trebui să-l primesc nici ucenic la hangar! Şi apoi, deodată, a clocotit tot necazul în el şi a dat iama în toată măsura şi drămuiala de sine, cu care se înveşmînta, bruftuind-o fără milă: Dar, la urma urmei, nu-ți dau voie să mai stăruieşti pentru nespălatul ăsta. Ce-i slăbiciunea aceasta fără noimă? Se vede că ți-ai zvîrlit din avion şi toată mîndria cînd l-ai scuturat pe Remy Popovici.

— Şi ce ți-a căşunat? a şuşuit fata, înlemnită. Apoi pe loc a năvălit-o sîngele în obraji, a mestecat între dinți cîteva vorbe aspre, pe care buzele n-au vrut să le spuie. Şi pe urmă a trăsnit în clanță, lăsînd în urmă-i odaia goală. Goală, fiindcă Stavrat era şi el în clipa aceea un biet suflet cu desăvîrşire gol.

I-a părut rău că a fost crud numai pe un prepus. Mai apoi însă şi-a găsit întemeiere, fiindcă nu degeaba citise de atîtea ori blestemata de carte a încăinatului de neamț, care ura pe femei. Iar acela zicea limpede:

„Femeia n-are rang. Împrumută pe al

bărbatului.”

Prin urmare, dacă n-are rang, n-are cum avea nici mîndria rangului. Şi ca o dovadă, poftim. Îl zvîrle pe Remy de la nu ştiu cîte mii de metri, iar pe Toader Mîndruță îl suie în slavă. Judecata e limpede şi fără cusur — aşadar, dureroasă ca un cuțit veninat pentru o inimă care n-a avut alt bun pe lume decît veverița asta de nepoată.

Nu, nu! Asta nu se cheamă gelozie — măcar că gelozia nu-i ceva de ruşine — ci se cheamă mîhnire de părinte, care-şi vede odorul pornind pe nişte căi... Doamne! pe nişte căi... Hm!

Negreşit, Merişor umblă cu capul prin nori. Da, umblă prin nori ca şi aeroplanul ei. Se vede că de aici porneşte toată vina, căci şi celălalt umblă prin nori... Mda! Au acelaşi drum... Sînt la ei acasă, acolo, în nori. Şi ea... şi el... Ba poate el e mai acasă decît ea, ticălosul! Straşnic ştie să zboare...!

Hm! Ştie? Nu! Nu ştie nimic. Ştie mîna lui, aşa cum ştiu mînile copiilor şi ale maimuțelor să poarte ghidonul unei biciclete, de pe care omul în toată firea se prăvale ca bolovanul. La drept vorbind, echilibrul e o stare a stihiilor. Creierul nu ajută la nimic — decît doar să-l strice.

Dar ce pricepe Merişor din toate astea? Aici, pe cîmp, ea e femeie şi zburătoare. Şi-a alcătuit deci o lume a ei, care nu seamănă cu a femeilor celorlalte. Căci şi ea se poate simți ispitită spre „eroul” care le întunecă mintea tuturor semenilor ei. Numai că pe cîmp eroul nu-i Remy

Popovici. Acela, fie el oricît de erou în Banca şi în afacerile lui, nu mişcă inima unei zburătoare. O mişcă „eroul” de pe sus. Adică nelegiuitul şi nemintosul, care habar n-a avut de nimic, nici de primejdie, nici de legi, nici de Dunăre.

Va să zică, aviatoarea iubeşte eroul lumii ei... E logic, e perfect logic, ca tot ce e desăvîrşit de absurd!

...Şi Stavrat îşi încheie gîndurile, ca un rămas bun:

— S-o ia dracul!

Apoi se hotărăşte să se răzbune pe ea în chipul cel mai cumplit. Adică, să nu-l lase pe Toader la şcoala de pilotaj. Bineînțeles, să nu-l lase cel puțin un an de zile. Adică, toamna aceasta... Mda! în orice caz pînă la octombrie! Hotărît! Cei mult cîteva zboruri la dublă-comandă (negreşit!...). Şi... cu Aloman ca instructor! Aha! Chiar cu Aloman! Foarte bine e găsit Aloman ăsta...

...Aloman ăsta... Ooof!...

Şi bietul Stavrat se întoarce cu mintea la vicleşugul pe care îl însăilase pentru ca să aibă prilejul a schimba gîndul gazetelor de la hîrîiala cu „avionul fantomă”. Anume, nu se mai împotrivise, ba încă a stăruit chiar el la Direcția aviației de stat să se încuviințeze cererea lui Aloman, care voia să încerce un zbor de durată lungă cu V.O.L., un avion american cu două motoare, cumpărat de curînd pentru zborurile de peste munți.

Direcția aviației avea multe pricini să o ademenească asemenea încercare. Întîia era, firește, cîştigul unui nume bun pentru aviația noastră — care ieşise cam peticită din tot hazul cu „avionul fantomă” şi din cîteva căderi ale maşinilor de cursă — unul rupt în aer, trei coborîte forțat, dintre care unul capotat. A doua pricină era nevoia să se puie la o încercare mai aspră cu avionul, el fiind sortit zborurilor mai grele de la noi. Iar pricina a treia era chezăşia pe care o dădea iscusința de pilot a lui Aloman, unul din cei mai buni zburători de linie şi — totodată — cel mai îndrăcit sforar în ceea ce priveau gazetele. Cum ieşea o gazetă nouă îndată-şi făcea un prieten şi acolo, aşa încît zborul lui de durată lungă avea să fie şi o reclamă de durată lungă. Iar dacă reclama aceasta putea să sîcîie pe ceilalți zburători, aviația în schimb n-avea nimic de pierdut. Dimpotrivă.

Prin urmare V.O.L. a intrat în ateliere, să i se puie rezervoare suplimentare, pentru ca să poată înghiți în ele peste o mie de kilograme de benzină, iar Aloman a căpătat voie de la stăpînire să se odihnească şi să-şi facă pregătirile. Adică, să aducă în fiecare zi la atelier cîte doi-trei gazetari, cărora să le spuie şi să le tot spuie, pînă ce unii, în lungile lor articole înflăcărate, scriau:

„...cele două motoare franceze Rocky, care merg invers, sclipesc cu bucurie în razele

soarelui, care le va vedea de aproape, cîteva mii de ceasuri în zborul cel falnic al întîiului record mondial care va fi românesc."

Ori altul, mai tăios:

„...în sfîrşit, zborul acesta în circuit închis va şti să poarte peste mări şi țări faima aripilor româneşti..."

Sau, în sfîrşit, unul mai îndrăgostit de jargonul aviatorilor:

„Iar dacă în timpul zborului nu se va ivi vreun scurt circuit la bechie, şi dacă carburantul adăugat anume pentru înălțimi mari îşi va împlini întocmai rostul, marele nostru pilot ar putea fără îndoială să ia şi recordul mondial de înălțime..."

Stavrat pufneşte pe nări, uitîndu-se chiondorîş la rîndurile subliniate. Se uită aşa, fiindcă n-ar vrea să-i afle nimeni răcoarea cu care îi alină ele arşița aspră din caznele lui. Şi acum aşteaptă din clipă în clipă pe Tudoran, prietenul lui din comisia tehnică, pe care l-a rugat să vie să vadă „Lăstunul".

La timpul hotărît — şi peste încă o jumătate de ceas — şi-a pierdut răbdarea. Iese spre cîmp, mai zvîrle ochii la V.O.L., care rabdă cu îngerească linişte toate sfredelele hîrîite în subsuorile lui şi se duce spre hangarul unde-i avionul lui Corciov.

Tudoran, venit de mult, îl întîmpină furios:

— Dobitocul ăsta trebuie împuşcat.

— De ce? zice Stavrat.

— Mai întîi, pentru că vrea să întoarcă pe dos toată aviația din lume.

— Oricum... merită...

— ...merită să fie pus la stîlp! A ciugulit cîte ceva de pe unde a apucat şi a făcut un fel de „salade d'avion". Ce, asta-i maşină de zburat? Asta-i „Coctail". Uită-te şi tu: fuselajul Mork, trenul de aterisaj Rissetti... ceea de colo, ceea de dincolo...

— Dar aripa?

— Aripa are mai multă furătură în ea decît toate celelalte. Tuburile sînt ale unui neamț — Sss... Rrr (cum naiba îi zice? Nu-mi vine în minte numele)... profilul leit La fleche a lui Cotin, iar forma Brumm cu fantele lui Stock... Şi ca culme — noutatea cea mare uite-o — principiul ăluia de acum douăzeci şi cinci de ani... Asta a adus-o dumnealui acuma, fiindcă modelul pe care ni l-a dat nouă avea măcar atîta bun: un motor de treizeci şi şapte de cai, cu o elice obişnuită...

Acum, poftim ce năzbîtie de morişcă, ce elici.... ce comenzi!... Şi, mă rog ție, ce pretenții are de la noi?

— Să-i dați voie să zboare!

— Ha! a rîs Tudoran. Să zboare? Îmi place. Păi, nu l-am examinat o dată? Şi nu i-am răspuns că e greşit calculat şi că nu poate zbura?

Era atîta încredere în felul lui de vorbă şi în privirea batjocoritoare, încît Stavrat a simțit că-l

amețește hohotul de rîs, care-i gîdila omușorul în gît. Şi-a muşcat buzele şi a coborît ochii în pămînt, încruntat pînă la cumplie. A şoptit mai tîrziu:

— M-da... Dar zici că acum a schimbat motorul şi elicea...

— Ei şi?... Apoi dojenitor: Ce dracu, mă Stavrat, vorbeşti ca un copil. Păi, o formulă e formulă: zboară ori nu zboară. Dacă nu poate zbura, ce are să-i facă alt motor? Atunci punem motor unui pietroi şi zburăm, nu?

Comandantul, cu ochii mereu în altă parte, a grăit:

— Lăsați-l cel puțin să-l încerce. Cine ştie?...

— A nu! a spus celălalt cu ton schimbat şi greu. Asta nu! Avem răspundere şi nu putem glumi cu viețile oamenilor.

— Păi, dacă zici că nu poate zbura?

— Da, dar se poate da peste cap...

A urmat o tăcere lungă şi grea. Stavrat era într-o cumpănă neînchipuită. S-a uitat lung şi sus pe cerul gol, unde parcă vedea anumite urme de zbor şi, ca fript în ceafă, a întors capul spre ungherul întunecos al hangarului, unde-şi ținea Merişor avionul. Doi ochi mari şi albi spărgeau umbrirea, ca două priviri de pisică la pîndă: Toader.

Atunci, ca o descleştare, vorba se rupse din gura strînsă:

— Ei bine... a zburat! Tudoran tresare şi se încruntă:

— Ceee?

— A zburat!

Ca trăsnit în moalele capului, celălalt bîlbîie anapoda.

— Cum... dar... n-are voie!

Stavrat ridică umerii pînă sus, sus de tot, deşi mistuie gîtul între ei, desface brațele în neputință şi milă fără sfîrşit, şoptind:

— A zburat fără voie!

Tudoran muşcă între fălci pietroase şi scuipă numai nestăpînire:

— Şi cine a îndrăznit? Stavrat cheamă:

— Mîndruță!

Iar cînd flăcăul a ajuns alături şi face un fel de „drepți" nătîng, i-l arată cu mîna.

— Ăsta? lungeşte mutra Tudoran, hîrîind cu glasul sitav[31]: Păi, ce? Ăsta ştie să zboare?

— Îhî! face scurt Toader.

— Eşti pilot? scrîşneşte „domnul".

— Mț!

— Apoi?

— Am să fiu! spune dîrz băiatul.

— Eşti la şcoală?

— Nu, răspunse Stavrat. Iar Tudoran face:

— Atunci cum era să zboare?

Dar Stavrat se face aspru şi rău. Răspunde înghețat:

— Pesemne că tocmai aşa cum am zburat şi eu întîia oară. M-am suit în avion şi i-am dat

[31] sitav = răguşit.

drumul!

— Şiii?

— Şi am zburat... Apoi neplăcîndu-i că a lovit prea tare, a luat prietenul de braţ şi a pornit cu el spre birou, lăsînd în urmă să se deşire şi tot să se deşire, nesfîrşite şi drepte, privirile de cer, desfăşurate din ghemurile ochilor lui Toader.

— Hm! judecă tare Tudoran. Asta nu se poate lămuri decît aşa. Dobitocul a schimbat calculele, după ce a primit hîrtia de la noi şi l-a construit altfel.

Zîmbind subțire, în fața acestei biete portițe de scăpare ce şi-o găsea prietenul lui, Stavrat s-a grăbit să-l mîngîie:

— Da! Da! Să ştii că-i aşa! Atunci nu rămîne decît să-l vedeți încă o dată.

— Nici vorbă! s-a agățat Tudoran de gîndul cel bine venit. Să facă un model după ăsta şi să-l aducă.

Pe urmă, după ce a aflat toată povestea de necrezut a lui Toader şi a „avionului fantomă", s-a scuturat:

— Eu sînt om drept. Dacă merită, n-am nimic de zis.

Dar cînd Corciov, chemat grabnic să asculte hotărîrea, a început a-şi răsuci pălăria slinoasă şi veche între degete încrețite şi prinse de tremur, Tudoran a crîşnit:

— Am să caut să-ți fac formele, dar să ştii, ai mare noroc cu oameni de-alde noi. Altminteri intrai de două ori în puşcărie. O dată, pentru că

ai primejduit viața prăpăditului ăluia... Şi-apoi, cu felul nenorocit cum ți-ai închipuit dumneata că o să-ți faci reclamă... „Avionul fantomă" nu mai are voie să zboare fără „patalama" la mînă... Înțeles?

— Da dom'...

— Ştii... nici n-a zburat! Pricepi?...

— Da, dom'...

— ...fiindcă — las deoparte chestiile cu vîlva şi cu Bulgaria... — dar, nu vreau să zică lumea, care habar n-are ce-i şi cum, că a zburat un avion respins de comisie, şi să mă huiduiască pe mine din pricină că dumneata, fără să spui nimănui, l-ai schimbat în timpul lucrului...

— L-am schimbat? se miră Corciov, privind uimit peste ochelari.

— Te cred că l-ai schimbat! hotărăşte Tudoran. Altminteri nu putea să zboare!

Omulețul arată că nu mai pricepe nimic şi nevăzînd semnele ciudate, cu care Stavrat îl împinge la tăcere, şopteşte:

— Se poate. Dar eu tot aşa l-am făcut!

Stăpînirea îndesată a lui Tudoran crapă, iar scaunul, al cărui spătar îi strîngeau duşmăneşte degetele scurte şi asudate, trăsneşte de podeaua cu noduri. Se aude răcnet de încheiere:

— Atunci modelul pe care ni l-ai trimis era prost făcut! Prin urmare să faci altul bun. Altminteri, avionul nu poate zbura! Bună ziua!

— Văăăleu, Maică Precistăăă! s-a văicărit moldoveneşte Toader, aflînd că, după toate

nădufurile lui, mai are de îndurat şi pe ăsta: Eu, dom' Corciov, iar îl fur!

— Nu, moş Toadere, lasă! a încercat să-l îmbuneze amărîtul: Unde să te mai duci?

— La noi, la Viltoleşti! i-a lămurit dintr-o suflare flăcăul. Acolo, nici mama iadului nu mă mai află!

— Bine, aşa să fie! Dar... pe urmă? Eu de-aici ce fac? Ce folos am eu că tu ai să zbori acolo? Şi după ce l-ăi obosi şi l-ăi scoate din toate țîțînile, ce se întîmplă?

Toader nu mai răspunde. Nici n-are ce. Iar Corciov urmează, cu biata oftare de inimă umilită şi fără noroc, care milcuieşte unui Dumnezeu luat de prea multe treburi, să-l mai audă şi pe dînsul.

— Nu, moşule! Să nu faci asta. Stai aici! Că, poate, cine ştie?... mi-or tocmi să fac vreunul pentru stat... Ori vreun om cu dare de mînă, pentru plimbările lui...

Apoi, uşor, ca un plîns, se spovedeşte: ...Că poate oi apuca şi eu odată şi odată vremea să-mi mănînc mîncarea întreagă...

Pe urmă a plecat să împrumute nişte bani de la Costache Dumnezeu, ca să aibă cu ce-şi cumpăra lemn şi şuruburi, sîrmulițe şi pînză de mătasă, ferăstraie subțiri şi toate cele mărunțişuri trebuitoare unui model mic.

Iar Costache Dumnezeu a fost bucuros că are la el cîteva sute de lei. I le-a dat numaidecît, fără să întrebe măcar, mai amănunțit, ce-i şi cum s-

au petrecut lucrurile. A uitat chiar că, din banii aceştia, făgăduise Catifeluței o rochiță nouă pentru mitingul de aviație, care trebuia să aibă loc peste o săptămînă şi jumătate. Şi a uitat chiar pe madam Eulampia, care-i spusese cu toată sticla pisată de sub omuşorul dumisale:

— Să nu te văd deseară fără bani, că trebuie să dreg plita... m-a orbit fumul! Altminteri ai să mă duci de mînă o viață întreagă!

El era cu mintea în altă parte. Pregătea „Păpuşa" pentru alergarea de avioane, care trebuia să se sfîrşească tocmai în ziua mitingului şi avea ambiție nemăsurată să puie în mîna lui Merişor un motor fără greş, fiind încredințat că atîta-i lipseşte fetei, ca să bată pe toți ceilalți paisprezece înscrişi la ralley. Şi avea zor să isprăvească înainte de a-i veni V.O.L. de la ateliere — ceea ce avea să se petreacă peste cîteva ceasuri — pentru că în privința asta avea poruncă scrisă, în care era făcut „personal răspunzător de funcționarea motoarelor".

Şi apoi, oricît de nesuferit i-ar fi fost lui, îngîmfatul de Aloman, „mecanicul" era mai tare decît omul...

Aşa se lămureşte de ce, ca să-l astîmpere pe Toader şi să-i potolească necazul, i-a spus numai atît:

— Lasă pînă după miting. Pe urmă pun eu cap la compas pe ei!

Deci, crezînd că prin aste vorbe a limpezit totul, şi-a văzut de treabă.

XXII

Gata! a zis Costache Dumnezeu, făcîndu-şi cruce. Molarele bat unse.

Le-a oprit şi s-a coborît din carlingă, dînd poruncă de umplut toate rezervoarele, ca să se facă şi încercarea pe care ceruse Stavrat. Anume, cîteva tîrîiri pe pămînt, cu toată încărcătura, deoarece el bănuia că aerodromul este prea scurt pentru o pornire cu greutate aşa de mare şi voia, în cazul cînd i-ar fi ieşit dreptatea, să trimită avionul la Buzău — unde locul e mult mai întins — şi să ia plecarea de acolo.

Într-adevăr, cînd a fost pusă toată benzina şi tot uleiul, cînd s-a fixat barograful, care trebuia să înscrie desfăşurarea întreagă a zborului, să fie dovadă că avionul n-a aterizat nicăieri, cînd alături cu lădiţa plină de mîncare uşoară şi întremătoare: struguri, ciocolată, pesmeţi, s-au mai pus bidoanele de apă, sticluţele de rom, iar pe deasupra s-au mai suit şi cei doi hotărîţi zborului: Aloman şi Spulber, radiotelegrafistul, Stavrat a plesnit din buze şi a dat din cap nemulţumit.

— Crapă trenul de aterizaj! a şoptit ca pentru sine. Dar Costache, crezînd că vorbele i-au fost spuse lui, a răspuns tare şi încredinţat:

— Aş! Poţi să-i mai pui şi o locomotivă peste

cap!

Au dat drumul din nou la elici şi au scos calele de sub roți. Dar cu toate că motoarele s-au umflat amîndouă, avionul n-a vrut să se urnească din loc. Se opintea cîte puțin, ca o căruță plină în smîncitura cailor, dar atîta tot. Nedumerit, comandantul întrebă cu mîna şi strîmbătura feței pe cei din dosul apărătoarei de vînt:

— Ce-i? Dă-i drumul!

— Nu ştiu ce naiba are! Şi reducînd motoarele, se dă jos. Cred că nu pleacă decît dacă-l pun la plin.

— Pune-l la plin! zice Stavrat. Dar Aloman dă larg din cap:

— Nea! Nu fac eu treaba asta, pe asemenea vînt şi cu greutatea asta, pe care o am vîrîtă în avion. Cînd o zbughi-o din loc nu mai ştiu unde îl pot opri. Locul e prea scurt, vîntul mă sileşte să am direcția înspre casele de colo, aşa încît e primejdie să intru în ele cu toată benzina!

Stavrat e nedumerit:

— Dacă ia atîta viteză înseamnă că poți să decolezi... Cim te împiedică?

— Uşoară treabă ar fi, dar dumneata uiți că am mai pățit-o o dată... Numai că atunci am putut vărsa jos toată benzina şi m-am suit, pe cînd aici rezervoarele sînt închise.. Nu... Eu zic să aşteptăm să se schimbe vîntul. În părțile celelalte pot să pornesc fără grijă, că e cîmp.

Costache se uită, măsoară depărtarea şi se

amestecă:

— Să-ți spun eu ce să faci. Dacă prinde prea multă viteză — şi aici se poate să ai dreptate, fiindcă, după cîte am văzut şi eu, n-ai să-l poți urni dacă nu-i dai plin motor — cum zic, dacă ia viteză şi vezi că nu-l poți frîna la timp, tai motoarele de tot şi întorci aparatul înapoi.

— Ferească! dă din cap Aloman. Se frînge trenul de aterizaj ca un băț de chibrit!

Pe urmă a rîs necăjit către Costache:

— Dacă te încumeți, încearcă tu!

Şi fiindcă l-a văzut pe Costache plecînd fără nici o vorbă spre avion, i-a strigat:

— Dar mai ia pe cineva cu tine, să fie greutatea întreagă. N-a isprăvit bine vorba şi uşița avionului l-a înghițit pe Toader, de n-a văzut nimeni ce ucenic a urcat.

Motoarele s-au umflat o dată, de două ori, de trei ori, zdruhăind doar din răsputeri hardughia lucitoare şi nărăvaşă, în spate şi pînă dincolo de coadă, departe, iarba se lipea de pămînt, desenînd sfori drepte şi iuți ca săgeata, împuşcînd beţigaşe şi alice de țărnă, într-o duduială nebună de praf şi de fum.

Toader e numai ochi mari şi numai încruntare. Mîna dreaptă s-a agățat de volanul ca o lună nouă, iar stînga face mişcări repezite, împinge în gol, punînd pinten mînii necutezătoare a lui Costache Dumnezeu.

Acul cadranului de învîrtituri ale elicei zvîcneşte sfielnic: 1200... 1400... 1500... Mîna

murdara de ulei face un semn în vînt, de parcă zice: „Mț!... Nu merge..." Dar ochiul încremeneşte pe arătător, văzîndu-l cum sare deodată „2200” şi simțind năpustirea namilei ca un salt de cal uriaş. În uluială vrea să puie mîna pe manetă şi n-o nimereşte. Zvîrle capul acolo şi privirea dă de o mînă încleştată... De la ea trece glonț la obrazul celui suit, fără să-l fi văzut bine, Toader!

Vrea să-i smulgă degetele de pe manetă şi nu poate. Sînt pline de ulei şi alunecă.

Cadranul: 2300... Motoarele urlă turbate... Iarba țîşneşte în urmă... Casele cresc în față ca o moarte albă.

A înghețat! Dă cu pumnul în mîna lui Toader şi apasă în palonier să sucească avionul la dreapta. Pe loc motorul stîng tace, iar cel drept cîrmeşte toată năметenia de maşină țintă către zidul văruit.

Se prăvălesc înspre el, ca o stîncă.

— Benzină! țipă spaima din mecanic, țîşnindu-i în minte mia de kilograme de foc, care peste o clipă va trăsni detunată.

Dar lumină de fulger se face în el. Scurt, manşa în fund, manşa trasă o dată cu Toader şi cu deznădejdea...

Pămîntul s-a dus, dar casa creşte... Douăzeci de paşi... cincisprezece...

Trage de manşă s-o rupă...

Zece paşi... cinci...

Iat-o...

O zguduire cumplită... crănțănit scurt de ruptură... Ş-apoi nimic. Plutire!

Dumnezeule mare!...

Se frînge moale ca o zdreanță... Ține mîinile abia aninate de volan şi întoarce ochii înecați de neguri spre Toader, făcîndu-i semn să ție comenzile:

— Mie mi s-au tăiat picioarele, îngaimă în sfîrşeala care i-a topit oasele... Şi nu-şi dă seama că Toader n-aude şi că nici n-are nevoie să audă, fiindcă şi aşa mînile lui erau țepene pe comenzi...

Motorul oprit dă de lucru picioarelor din palonier, pentru că celălalt trage zdravăn şi tot năzuie să sucească avionul.

Dar încolo toate merg bine. Plutitul e neted, iar panta uşoară pe care s-a pus dihania dă voie să ia înălțime potrivită pentru ocolit pe departe cîmpul şi pentru întoarcere la aterizare...

Îşi dă seama însă că motorul merge prea înforțat şi îl scade puțintel. Mersul nu se schimbă, iar zborul e tot aşa de lin. Mai scade. Apoi încă puțin, mirîndu-se singur că un singur motor poate trage atîta hardughie încărcată.

Acum aruncă o coadă de ochi la Costache şi-l apucă grija. Acela stă frînt pe scaun, cu capul în piept, galben şi stors ca un mort.

Întinde mîna şi îl hîțînă:

— E! Bre, dom' Costache!

Nici un răspuns. Capul mecanicului se clatină de parcă ar spune:

— Degeaba!

Şi pe bietul Toader abia acum îl apucă înfricoşarea. Abia acum i se taie şi lui picioarele şi are nevoie să vie cineva care să-i ție cîrmele...

Simte plîns de groază înecîndu-i gîtul. Îi tremură bărbia şi nu mai are curajul să mai atingă trupul destrunat de lîngă el. Întinde temător degetele, le trage înapoi cu gheață de mai înainte venită în vîrfurile lor. Dar apoi iar mai încearcă a le apropia.

Ca fript, le întoarce lîngă piept, parcă ar fi atins un mort înviat, aşa îl cutremură truda cu care zvîcneşte mecanicul să iasă din amorțeală.

În sfîrşit!

- Toader îi zîmbeşte şi-i dă din cap, să-l înveselească:

— Merge bine!

Iar celălalt, dezmeticit, se uluieşte amintindu-şi pîrpăra înfricoşată prin care au trecut. Îşi dă două palme grele pe obraji, să-şi vie în fire de tot, apoi se uită jos, să afle locul unde nu ajuns.

Au trecut de primejdia cea mare, de bună seamă. Zboară la o înălțime bunicică, aşa că acoperişurile hangarelor sînt nevătămătoare. Chiar blestemata sîrmă a postului de Radio de la Otopeni a rămas mai jos, ca să n-o socotească amenințare. Pot să ocolească pînă pe acolo, să ia trenul şi să coboare. Dar inima se strînge deodată. Să coboare?

Cu atîtea rezervoare ticsite?

Cine-i meşterul care ar cuteza o aterizare cu

atîta greutate? Cel mai mic bont frînge trenul de aterizaj ca pe un beţigaş. Şi chiar dacă n-ar veni numaidecît focul, care să zvîrle în aer şi avion şi oameni, toate oasele maşinii i-ar ieşi prin pielea de aluminiu.

Cu toate astea trebuie încercat. Cu orice preţ trebuie încercat. Ţipă la urechea lui Toader:

— Să coborîm... Iar băiatul dă din cap în semn că a înţeles şi că aşa trebuie.

Aruncă amîndoi ochii jos, să vadă Teul de aterizare. Dar privirea li-i furată de zarva turbată, care strigă către ei.

Fug oamenii răvăşiţi în toate părţile şi toţi dau înnebuniţi din braţe, semn că vor să le arate ceva...

Iar cînd pun avionul pe pantă de coborîre, văd limpede la cei de jos o fluturare deznădăjduită de mîni care spun:

— Nu! Nu aterizaţi!...

Toader caută la Costache şi întreabă din privire:

— Ce vor ‘mnealor?

Iar Costache urcă spatele în ceafă:

— Dracu-i ştie!

Acum sînt lîngă teren şi jos, foarte jos. Văd chiar gurile deschise, care urlă către dînşii. Iar Toader zăreşte în poarta hangarului rochiţa albă a lui Merişor, sucindu-se scurt cu spatele şi astupîndu-şi urechile, ca şi cînd n-ar mai vrea să vadă ce se întîmplă şi n-ar mai vrea să audă...

Dar deodată s-au lămurit. Un ucenic aleargă spre ei cu o roată de avion în mînă. Altul, din hangar, arată altă roată.

„Am pierdut v-o roată..." îşi zice scurt mecanicul şi împinge maneta de gaze, trăgînd uşor avionul spre urcare. Îşi dă acum seama ce rost a avut zguduitura aceea, cînd au lunecat peste colțul casei.

Îi vine să rîdă, gîndind:

„Eh! Acu să te văd, Costache Dumnezeu, cît eşti de Costache şi cît eşti de Dumnezeu... Aterizează pe o roată cu o mie şi atîtea sute de litri de benzină. Şi socoteşte: — Hm! Dacă măgarii de jos ar fi deştepți, ar sui un avion după noi. Ar zbura la o înălțime potrivită deasupra noastră şi fie-ar lăsa în jos o roată. Aşa cum e făcut avionul ăsta aş putea să mă cobor sub el şi să i-o pui la loc.

Dar pe cîmp nici un semn de asemenea pornire. Atunci mecanicul lasă comenzile în seama lui Toader, scoate un carnețel şi scrie un răvaş, muind mereu pe limbă, pînă cînd ciompul de creion chimic i-o face pătlăginie:

„Trimiteți avion să ne dea roata".

Apoi înfăşură scrisoarea în jumătate de pachet de ciocolată din lada lui Aloman — ca să fie mai greu, şi o zvîrle pe aeroport. Iar după ce o vede ajunsă pe pămînt şi zăreşte băieții alergînd să o caute în iarbă, mănîncă el jumătatea cealaltă a pachetului, nutrindu-l şi pe Toader cu bucățica pusă în gura ciocuită: ca o

vrabie pe puiul ei.

După cîtăva vreme, cei de jos dau răspuns uluitor cu brațele:

— Nu! arătând prin mişcări ciudate trenul de aterizaj al unui avion scos pe cîmp.

„Să fie ceva mai rău?" se întreabă Costache. Şi fiindcă vrea să se lumineze, țipă în urechea lui Toader să ție bine comenzile, apoi se cațără spre ieşirea de sus, peste carlingă, fiindcă uşița obişnuită n-ar fi putut-o deschide în zbor, şi lunecă încet, încet, cu toată fereala trebuitoare, pînă ajunge a pune picioarele pe aripă. Îngenunche pe ea, se întinde cu creştetul spre vînt, pe urmă se tîrîie spre muchea din față, de unde, plecîndu-şi capul, crede că poate vedea roțile.

Nu le vede, măar că s-a plecat aşa de tare, încît se miră singur că nu scapată jos.

— Mare măgar şi V.O.L. ăsta, care a făcut asemenea tren de aterizaj, de nu-l văd eu nici de aici.

Dar, vîrînd zdravăn o mînă într-o găurice cu capac mişcător din capotă, izbuteşte să se plece îndeajuns, ca să poată privi tot lungul burții avionului.

Îi vine amețeală. Amețeală şi înnecăciune de rîs…

Se împinge înapoi pe încheietura aripii, culcă obrazul pe tabla rece în care simte niturile rotunde, mici şi regulate, apoi pufneşte într-o amestecătură amarnică de hohot, care scrîş-

neşte cu deopotrivă măsură durerea şi batjocura în fața celei mai nemeritate dintre osîndirile la moarte.

Căci trenul de aterizaj fusese smuls în întregime. Rămăseseră din el doar două fiare înşurupate, care se bălăngăneau dedesubt ca un os negru, frînt în bucăți şi acela.

Va să zică trebuiau să zboare pînă or isprăvi benzina — fiindcă de aruncat n-aveau cum s-o arunce. Asta ştia bine, doar el fusese cel care i-a hotărît pe toți să facă rezervoare temeinice în aripi şi în coadă, iar nu de cele care se pot desprinde ori deşerta. Să zboare pînă or isprăvi benzina... Foarte bine. Şi pe urmă? Doar n-o să crească roate pînă atunci. De bună seamă că avionul trebuie „placat", adică mînuit aşa fel, încît să aterizeze pe burtă şi să trăsnească de pămînt.

Foarte uşor de zis, dar cine să facă asta? Cu ei amîndoi, colea, la manşă, hotărît lucru că n-o să trăsnească numai avionul. Iar Costache simte de pe acum în fluiere urma aşchiilor de peste un ceas, două, ori şase...

Se încruntă.

Şase? Ia stai, dom'le, că nu-i aşa. Aici e benzină pentru patruzeci şi două de ceasuri, dacă merg amîndouă motoarele cu viteză de regim. Doar aşa se socotise: Aloman să decoleze vineri seara, la ceasul opt, ca să poată coborî — în caz cînd totul merge normal la bord, — cel mai tîrziu după patruzeci şi două de ceasuri,

adică duminică, în vremea mitingului, la ceasul şapte. Ee, comedie! Aşa zi, boierule! Păi, atunci se schimbă socoteala, fiindcă în atîtea ceasuri de zbor fac cu rîndul la manşă, cînd eu, cînd Toader (va să zică e rost de pus motor la sforăială) şi afară de asta: pentru rezervoarele personale, e colea lada lui Aloman.

Cu alte cuvinte — precum spui — avem cîte douăzeci şi unul de ceasuri să facem pe „simplă". Şi deodată se înveseleşte, fiindcă-i vine în minte năzbîtia următoare: Am să fac!... Pare-mi-se mie că m-am suit Costache şi mă dau jos Dumnezeu!

După asemenea cumpănire, foarte întremat de bucuria sănătoasă pe care i-a dat-o nădejdea trăirii lui, începe să privească avionul cu de-a măruntul şi să-l învețe, ca pe o casă a lui de totdeauna.

Bate cu palma în coapsa lui Toader şi-i spune în ureche, rîzînd:

— Trebuie să zburăm pînă terminăm benzina!

Băiatul zîmbeşte, zvîrlindu-i o clipă de ochi, apoi întoarce iarăşi privirea mijuită pe orizont.

— Patruzeci şi două de ceasuri! strigă din nou Costache. Toader îi mai aruncă o privire şi un zîmbet, pe urmă se dă dus pe de-a-ntregul la zarişţile lui.

— Ni s-a topit trenul de aterizaj! rîde cu gură plină mecanicul, înfiorînd în suflarea caldă urechea străvezie a flăcăului.

Dar acela strîmbă uşor buzele pălite, mişcă

puțintel din cap în chip de: „Treaba lui!” şi surîde munților zimțați şi silhui, care scot arătări de vîrfuri albastre din văluri străvezii.

Ci Costache nu-i mulțumit decît pe jumătate. Îl sîcîie motorul cel oprit. Şi îl sîcîie nu pentru că n-ar ajuta la tras, cît pentru că nu suge şi el de ajuns de multă benzină. De aceea, fiindcă a băgat de seamă adineauri, cînd s-a coborît să vadă roțile, că la nevoie ar putea ajunge chiar pînă la motor, îi spune lui Toader hotărîrea pe care a luat-o şi se face din nou şarpe de văzduh.

Nu-i degeaba Dumnezeu pentru motoarele altora. E acum Dumnezeu şi pentru motoarele lui. Cu greu, fireşte, cu înfruntare de mare primejdie, fără tăgăduială, dar izbuteşte pînă în cele din urmă să-i dea drumul.

De acum încolo nu-i mai lipseşte nici o fericire...

Nici chiar aceea a vîlvei nebune din gazete, care vestesc lumii întregi pornirea spre recordul mondial de durată, în circuit închis.

Decît, nici vorbă, vine o lămurire la început, care sună cam aşa:

„Deşi marele zbor fusese vestit pentru vinerea viitoare, credem că, din pricina previziunilor meteorologice, el a trebuit să fie făcut începînd chiar de azi. Aceasta este numai o bănuială, fireşte, deoarece aeroportul şi Direcția Aviației civile nu vor să ne dea nici o altă lămurire. Socotim că aici trebuie să fie la mijloc marea modestie a omului rar...”

Şi, pesemne, unde Costache Dumnezeu era un nume care nu putea să fie al unui om rar, i-a zis: „Aloman”.

În vremea aceasta, bietul Aloman s-a supus poruncii aspre date de Stavrat şi s-a închis în casă unde şi-a trecut două zile şi două nopți citind toate cele cincizeci şi patru de gazete zilnice, care îi lăudau de mai înainte biruința şi calea largă deschisă spre slăvirea pământului întreg.

— Toadere! Acum poți dormi două ceasuri! Iar Mîndruță pune mînile încrucişate pe inelele reci ale cingătoarei şi închide ochii. Dar peste cîtăva vreme simte avionul lăsîndu-se pe o aripă, ca un om care pică de somn. Mîna i se întinde repede pe volan şi aduce maşina pe mersul ei drept. Încă o dată şi încă o dată.

Abia atunci îl vede pe Costache. A ațipit vlăjganul şi doarme tun, zîmbind din cînd în cînd prin somn, aşa cum zîmbesc copiii şi cum zîmbesc oamenii buni — adică tot copiii.

Zîmbeşte după el şi „feciorul Toader”. Pe urmă ia comenzile în mînă hotărîtă şi ține voiniceşte de musteți avionul, în clătinarea vîntului, care s-a înăsprit, şi peste ceața uşurică răsuflată de pămînt, de seară şi de văzduh.

Noaptea cade în plutirea înaltă unde motoarele hropotă cu toată răsuflarea lor voioasă şi voinică, Toader simte cum se risipeşte fir cu fir în hăuri de stele, ca un praf, ca un fum. Bucureştii sînt jos, jos de tot, că nu mai

poți măsura depărtările... Luminile străzilor tăiate în liniuțe drepte pierd înțelesul ulițelor şi rămîn ca un alt cer, potrivnic celuilalt... Şi atunci pluteşti aşa, în golul dintre ceruri... adică deplin în cerul cel fără de sfîrşit...

Uneltele de bord îşi licuresc arătătoarele în lumini verzui, nefireşti, ca tot ce se petrece într-un asemeni ceas şi într-un asemeni fapt.

Tremurarea de lumină, care a mai stăruit pe creştet de slăvi, după cufundarea pămîntului în necuprins, s-a irosit şi ea. Acum toate sînt o apă. Neviață şi frumusețe, pentru că plutirea a pierdut pînă şi cea din urmă rămăşiță pămîntească din ea: simțirea mersului şi a iuțelii.

Ce mai lipseşte acestui punct negru rătăcitor între lumi, să fie o stea?

Şi roata ceasului se învîrte. Şi bulgărul pămîntului se învîrte. Şi talerul soarelui scăpată iarăşi pe cea parte, privind mirat parcă gîngania asta uitată pe cer. Nu-i deprins să vadă şi pe alții nedormind ca el. Dă „bună ziua" cu ochiul roşu, ca un fanar de cantonier, care spune:

— Stai!

Dar avionul se aprinde de stingherire şi se scuturã:

— Nu te supăra, dar nu pot!

Şi grohotind mereu, tot pe o măsură, îi întoarce coada, se mai apleacă spre el privindu-l în față, şi iar se răsuceşte, ca o hanțuşcă de femeie, care vrea să-şi poleiască încăpățînarea cu gingăşie.

Pînă acum toate au mers bine, iar oamenii sînt veseli. Veseli, fiindcă în ziua limpede ce-i priveşte din genele ei largi pot să se învîrtă în voie, pînă la Oltul cel cu luncă încurcată, pînă la Dunăre, unde nu-i numai tîrgul Călăraşilor, şi chiar lîngă munții unde bat răzbufneli strepezite.

Din cînd în cînd coboară mai jos, să facă Toader semne prieteneşti lui moş Sandu din bulgarie, care se miră:

— I s-a urît acolo, pesemne, de-şi face de joacă cu mine.

Şi aşa a trecut ziua întreagă, neamărîtă decît de o ploaie repede, pe care Toader a ocolit-o, ajungînd pe nişte coclauri, de s-ar fi rătăcit cu totul, dacă nu i-ar fi ieşit în ochi Galaţul, şi de o clăbuceală de nori răi, mînați duşmăneşte de vîntoase, printre care s-au strecurat anevoie, aburcîndu-li-se deasupra, cu toată puterea motoarelor.

Dar furtuna aceea l-a învățat pe fiecare cîte ceva. Pe Costache l-a învățat să nu se mai îndoiască de mîna lui Toader. Iar pe Toader l-a învățat să nu mai aibă încredere în mîna lui Costache. Cum se vede cîştig bun şi pentru unul şi pentru altul, mai ales acum, cînd începe să se strîngă funia la par şi să se apropie încercarea aterizării.

Gazetele de seară scriau cu litere mari:

MAREA IZBlNDA ROMÂNEASCĂ RECORDUL MONDIAL DEPĂŞIT CU TREI ORE. ZBORUL

CONTINUĂ. MARELE NOSTRU PILOT PREGĂTEŞTE SURPRIZE.

Şi, cu adevărat, marele pilot, răzvrătit împotriva caraghioslîcului care se abătuse asupra lui, lipea cincizeci de plicuri, să dea pe față adevărul.

Dimineața le-a venit cu frig, cu foame şi cu cîrcei în mîni. Isprăviseră încă din ajun lădița, toate sticlele lui Aloman, şi nu mai era strop de apă, cafea, ori coniac, în fundul lor. Foamea s-a descleştat apoi cu toată furia, după atîta amar de vreme, amăgită numai cu un pumn de pesmeți, cîteva peceți de zahăr, de ciocolată şi cîteva boabe de struguri.

Mai rămăseseră nişte banane, dar acelea după ce le-au mîncat cu scîrbă, fiindcă erau înnecăcioase şi n-aveau nici un gust, le-a mai lăsat în gură o asprime de parcă mîncaseră numai nisip sălciu.

Ceasurile din urmă au fost un chin şi i-au sleit. De n-ar fi fost groaza de coborîre, singurul harapnic care-i dezmorțea de fiecare dată cînd îşi aruncau ochii pe indicatorul rezervorului, poate că s-ar fi lăsat să adoarmă în neştire, cu capetele pe volan.

— Cum să facem aterizarea, Toadere? îl întreabă îngrijat mecanicul. Dar băiatul rîde şi-i face semn:

— Las' pe mine! Apoi răsuceşte avionul spre lanuri, departe de Bucureşti, de hangare

— Unde o apuci? răcneşte Costache. Trebuie

să coborîm pe aerodrom!

— Nu! face din cap Toader, şi goneşte cu cei din urmă stropi de benzină, către locuri neştiute, hăcuite de văgăuni şi de rovine.

Deasupra unei vîlcele întoarce uşor, cu unduire înceată, de parcă s-ar fi răzgîndit şi ar vrea să pornească înapoi. Dar jumătatea cercului se întregeşte cu altă jumătate, în vreme ce avionul porneşte a coborî.

— Ce naiba vrea să facă ăsta? se întreabă mecanicul, nevăzînd jos decît doar cîteva bordeie, o perdea de oi şi puzderie de clăi mărunte în preajma unei şuri de paie late şi aburcînd în costişă înaltă spre partea din fund, cum sînt toate şurile făcute la treier, în coada batozei.

— Ce cauți aici? urlă Costache.

— Las' că ştiu eu! îl linişteşte semnul lui Toader, iar semnul e aşa de aspru, fața lui arată în clipa aceea atîta încordare şi ochii îi lucesc aşa de tari, încît lui Costache Dumnezeu i se năzare alt om.

— Ce-o fi asta? se întreabă uimit. Ăsta-i Toader?... Şi mai n-are vreme a vedea pămîntul care se apropie şi fuge îndărăt.

— Țin-te bine, dom' Costache, strigă un glas de poruncă şi străin.

— Toader a spus asta?...

Şi deodată motoarele tac. Plutirea e lîngă pămînt, pe iarbă, țintă în valul uşor ridicat ai şurii celei mari. Şuieră întins. Avionul ridică

puțintel botul, de parcă ar vrea să şteargă clinul dulce al paielor. Aude fîşîitul pe pîntecele maşinii. Apoi nu-l mai aude... Şi deodată simte cum se înfundă cu totul şi cum iuțeala tîrîtă îl smînceşte înainte, izbindu-l cu capul de volan.

— Ce faci, dom'le? țipă Costache, pipăindu-şi cucuiul. Dar Toader, liniştit, rîde:

— Păi, nu ți-am spus să te ții bine?

Apoi se face galben ca un mort, se clatină nestăpîn pe oase, ochii prind pojghiță cenuşie de negură groasă, mînile cad moi şi se năruie în scaun fără suflare.

Degeaba s-a trudit Costache să-l trezească din aceea ce el socotea că-i leşin. Căldarea de apă pe care i-au trîntit-o în cap i-a adus doar o pîlpîire pe buze:

— Lăsați-mă... Mi-e somn... Pe urmă mintea i s-a pierdut iarăşi în cotloanele cele negre şi adînci.

— Dobitocii! strigă la cantină unul. Cel puțin să fi placat avionul aici, ca să ia recordul de circuit închis!...

— Cum să-l ia, dacă niciunul nu era pilot! i-a întors Aloman, oțărit.

Pe deasupra mesei, unde juca table, ochii lui Cotescu au licărit subțiri, pe cînd mîna, care frămînta zarurile le-a aruncat cu plesnet sec:

— Gherlă! aşa a zis.

XXIII

Ce rostuire nouă ar mai putea să aştepte? Stîrcit sub poverile faptelor, din care nimeni nu vrea să priceapă adevărul, în van se încăpățânează a crede că numai bine a făcut, trudindu-se să nu sfărîme un avion.

Nu vede decît ochi duşmani în toate părțile şi făgăduială încruntată pentru zilele ce vor veni după miting, cînd trebuie să purceadă ancheta aspră şi să aducă bună rînduială în cîmp.

Stavrat, care-i păruse o clipă apropiat, s-a întors din nou în coaja lui neîndurată. Trece stîlp printre avioanele care se pregătesc de sărbătoare, şi cînd îl simte pe flăcău în cale, îşi încremeneşte pielea uscată a chipului, făcîndu-se că nu-l vede.

Dar această părăsire înspăimântătoare, rupe neîncetat aşchii din Toader, şi a început chiar din minuta cînd l-au ridicat, aşa cum rămăsese pe paiele şurii, adormit şi galben ca un stîrv.

Să-l fi fărîmat în bătaie — cum se aştepta să-l fi trecut numai printre sudalme şi mîrîieli, să-l fi dat afară de la hangar, să-l fi vîrît în puşcărie, ori să-l fi împuşcat, cum auzea la Viltoteşti că s-a făcut pe vremea războiului. Dar liniştea asta, trecerea asta fără o vorbă pe lîngă el, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, ca şi cînd nici n-ar fi, e chin de iad.

Pînă şi Costache Dumnezeu a amuțit, după ce i-a spus că a doua zi de serbare or să înceapă cercetările. Iar dacă Merişor se opreşte cîteodată

lîngă dînsul, de pare că se îndeamnă a-i zvîrli o vorbă, stă în cumpănă şi pregetă îndelung, apoi îşi caută de zborurile ei lungi prin ceață, prin furtună şi prin întuneric, să capete deprindere destulă pentru întrecerea mare de la miting.

Şi astfel sufletul care se simțea bine ca în covrul cald al vieții lui, plutind stingher şi neînsemnat peste haos negru de noapte, răşchirat între lumi pustii, îşi dădea seama abia acum ce înțeles năpraznic are urîtul şi singurătatea. Abia acum, cînd luneca asemeni umbrelor în vuvuiala veselă şi robace a hangarului, duduitor de atîta treabă, atîta gureşenie şi atîta rîs, din care nici un strop nu era pentru dînsul.

Îi țiuiau urechile lung, fără sfîrşit, ca în ceasurile acele de demult, cînd era singurel pe lume, sus, în creasta Huidiumanului, de privea cu gene întrețesute vindereul roditor în nalt. Dar aici îi apăsa pe ochi şi pe minte piatra sură a boltirii uriaşe, care punea zăbrele de temniță între el şi cer.

Şi atunci a priceput că talpa vieții lui s-a măcinat în putregai, că nici o nădejde bună nu-i mai zîmbeşte înainte şi că pămîntul, cu tot ce creşte din el, cu tot ce mişună din el, l-a rupt din sînul lui ca vîntul pe un fulg de păpădie şi l-a zvîrlit plutirii dintre stări.

Trebuie să fugă.

Gîndul porneşte încetişor, ca o lacrimă, apoi se rostogoleşte mai repede, şi tot mai repede, se

leagănă o clipă nehotărît în marginea bărbiei, şi în sfîrşit cade drept pe betonul hangarului, ca pe o lespede de țintirim.

Trebuie să fugă. Iar dacă începe a călca legile lumii, le poate călca toate, pe rînd. Are să fugă cu „Lăstun" şi puțin îi pasă că asta se cheamă hoție, şi puțin îi pasă că asta se cheamă suflet rău şi cîinoşenie. La urma urmei Corciov poate să-şi mai facă şi alt „Lăstun", pe cînd el, Toader, n-are cum să-şi mai încropească viață, adică alte zile de zbor.

Acum e vreme potrivită de fugit. În zarva lucrului nimeni nu-l bagă de seamă, iar bidoanele de benzină stau claie peste grămadă prin toate colțurile. I-i lesne să-şi umple rezervorul, ba încă să mai strecoare două, pline-plinuțe, sub perna din carlingă. Apoi, zărind o paraşută rătăcită pe o aripă, o ia şi pe aceea, măcar că n-are nevoie.

Ştie cînd are să plece. Chiar în ziua mitingului, după ce s-or scoate toate avioanele pe cîmp şi hangarul va rămîne gol. Pornirea are s-o ia dinlăuntrul şi are să țîşnească afară, împlîntat de-a dreptul în văzduh, să nu-l mai ajungă nimeni pînă la Viltoteşti. Căci acum ştie bine drumul pînă la Galați. De aci în sus e lucru lesne: ține drumul de fier pînă la Bîrlad, ori prin Tecuci, ori prin Bereşti, tot la Bîrlad se înghină — apoi înainte, către Banca, şi viraj larg spre dreapta, peste Făgădău, ținteş în poala pădurii lui Diamandi.

Acolo nu-l mai află nimeni. Iar dacă l-o afla, nu-i mai pasă. Pune pe „Lăstun” în bot, drept spre valea Idriciului, colo lîngă sălcii, unde s-a prăvălit întîi, şi n-o să-l mai doară că Ileana ţipă pe deal, că boierii se sparie pe drum şi opresc maşinile... Nici n-o să-l mai năcăjească pe doctorul din Bîrlad...

Din cei din urmă bani — căci Stavrat îi dăduse două sute de lei în seama lefii — cumpără o păpuşă Catifeluţei şi o carte poştală, ilustrată (un domn frumos, în haine negre, întinde un mănunchi de flori), pe care vrea să i-o lase lui Merişor.

I-ar scrie:

„Cine mă puse pe mine Să-mi fac casă lîngă tine...”

pentru că aşa îl îndeamnă creionul, dar dă din cap: — Nu se loveşte tocma-tocma!

Şi fiindcă nu află ceva potrivit, stoarce dintre amintiri o poză, pe care teslarul din Crasna o avea pusă la oglindă. Apoi scrie:

„Peste deal într-o vîlcică Am găsit o floare mică, Iar floarea tot striga: Mîndra mea nu mă uita.”

Nu mai adaugă celelalte două stihuri:

„Şi ca semn că te iubesc, Eu mai jos mă iscălesc.”

Ci numai:

„Mîndruţă Toader”

Apoi dedesubt:

„Sărut mîna duduie Merişor”

Cu toată ceața joasă de dimineață, mitingul a început la ceasul hotărît. O forfotă neînchipuită de oameni, maşini şi trăsuri se descărcau pe două părți deodată, ticsind pînă la strivire tribunele înalte, stolerite în grabă, şi marginile de jur împrejur ale cîmpului.

Frînghiile întinse, gardurile, jandarmii cu chivăre lucioase şi mănuşi albe, greu țineau orînduială sub năvala fremătată a miilor de oameni care voiau să privească de-a dreptul pe cîmp şi se înghesuiau unii peste alții, doar-doar or apuca loc mai în față, să vadă hălăduiala terenului, unde avioanele sclipitoare, cu păcăniri gureşe de motor abia aținat, aşteptau pornirea în zbor. Piloții încotoşmănați în pielărie largă şi cafenie, se amestecau cu mecanicii în combinezoane cenuşii şi noi, iar Stavrat, stăpîn peste toți, dădea porunci scurte, împărțindu-i care pe unde le era rostul.

În vremea asta, în hangarul gol domnea pustietate de moarte. Doar în fund, ca o musculiță amorțită pe un creț de cercevea dintre ferestre mari, „Lăstun" rămăsese fără viață, drept „lucru" ce era.

Toader dădea tîrcoale, pîndind clipa cea mai prielnică fugii. Aştepta ridicarea celorlalți zburători, ascultînd cu minte împrăştiată megafoanele hăuitoare, puse de-a lungul locurilor prinse dc lume, ca să dea oamenilor lămuriri şi să le vestească mişcarea avioanelor.

— Alo! Alo! sună glasul nătimos şi răguşit, ca

din altă lume: De la Predeal ne vine vestea că munții sînt acoperiți de ceață. Sosirea celor paisprezece avioane, pornite la întrecerea de zbor împrejurul țării, se va face cu greutate. Aeroportul Iaşi ne telegrafiază că avioanele 2, 3, 6, 8, 5, 7, 14, şi 12 au trecut pe acolo de acum un ceas şi sînt pe drum spre Bucureşti. Despre celelalte nu se ştie nimic. „12, gîndeşte Toader. Asta-i du'ia Merişor!" După cîteva clipe glasul hîrîitor începe iar:

— Clujul vesteşte că avioanele 11 şi l4 au fost silite să coboare înainte de a se angaja în munți spre Iaşi. Aterizarea a făcut bine, deşi pe teren absolut impropriu. Nu se ştie nimic de avioanele 1 şi 13.

— Predealul telefonează că munții sînt cu totul învăluiți ceață.

— Iaşii anunță că avioanele trecute pe acolo au şi intrat în nori groşi.

Cel dintîi zbor începe.

— Alo! Alo! Şi-au luat zborul cinci escadrile militare, se vor face treceri în formație.

Avioanele zbîrnîie cu urlet lung şi voinic trecînd în cocor, pe urmă se întorc în linie, în vreme ce dihania din pîlnie după ce dă toate lămuririle, adaugă:

— ...Totodată aeroportul Iaşi ne vesteşte că avionul 3 n-a putut să găsească trecere prin munți şi s-a întors înapoi; despre 1 şi 13 nici o ştire.

„Bun! gîndeşte Toader. Vas'că du'ia merge

bine.”

Şi simte că se înmoaie ceva în inima lui, închipuindu-şi făptura micuță şi rozã a lui Merişor, pierdută în carlinga ei aurie, cu mîna țeapănă pe manşă, cu picioruşele de-o şchioapă tremurînd în palonier, bătută crunt de zdrențele negurii umede, înecată în cenuşă jilavă, rece, duşmănoasă şi rea.

„Ce-i trebuia ei încercare aşa de aspră, aşa de nepotrivită cu trupşorul de zvîrlugă albă? Aiasta-i treabă de om purtat, nu de femeie dată la mătasă”. Aşa cugetă Toader şi se hotărăşte s-o aştepte pînă ce-o veni. De altfel e încredințat că o să vie repede, fiindcă „Păpuşa” bate bine, iar Costache Dumnezeu a îngrijit motorul aşa cum îi porunceşte numele lui şi dragostea față de Merişor.

De aceea, flăcăul, nerăbdător să afle veşti mai repede ca alții, apucă spre cămăruța telegrafiştilor, unde se opreşte în prag, lipindu-se cu umărul de uşor, să nu-i scape nici o vorbă, nici o veste.

— Observatorul de la Madefalău spune că are senin. 5, 9 şi 7 trec chiar acum prin dreptul postului de control.

„Cum? Şi 12 nu trece?" se miră Toader în gînd. Apoi deodată rìde, pentru că aude:

— Madefalău. A trecut 12.

Dar peste un ceas, cînd duduie departe spre miazănoapte cel dintâi motor şi Mîndruță sare goană la funii, buluc peste lumea strînsă degete,

nu-i vine a crede.

— Se poate să nu fie du'ia Merişor? Megafonul hăuie:

— Alo! Alo! Cel dintâi avion sosit din întrecere este 8. Predealul dă de ştire că aude mereu zgomot de motor, dar nu vede nimic. Madefalău nu ştie nimic de avioanele 14, 2 şi 6. Despre 1 şi 13 mereu nici o ştire. Iaşul vesteşte nori groşi şi furtună pe munți.

Şi aşa, printre zborurile de pe aeroport, zboruri de formație, prezentare a cîtorva avioane noi, concurs de balonaşe şi aterizări la punct fix, sosesc pe rînd din alergare avioanele 5, 7 şi 9, pe cînd despre celelalte, rămase în urmă, vin veşti, fie de la Iaşi, fie de la Madefalău sau de la Cluj, că unele s-au întors la aerodroame, iar unul a coborît pe imaşul unui sat, rupîndu-şi trenul de aterizaj. Numai de două nu vine nici un fel de ştire: 1 şi 13.

— Dar 12? Ce-i cu 12? A trecut spre Braşov aproape odată cu celelalte şi totuşi n-a ajuns... De ce?

— Ceață grea în munții Predealului, urlă megafoanele prin fundurile lor de sită.

„Şi dacă-i ceață grea, ce-i?" tremură gîndul în Toader. Iar stropul de sînge care mai era în față piere, dîndu-i amețeli.

— Nici o ştire despre 12, ăuie cîmpul, copleşind parcă toate detunăturile motoarelor din cer.

Iar peste mulțimea cladără, care rîde cu

nepăsare, de-i vine flăcăului să se repeadă cu pumnii înnebuniți în ea, tremurul leagă punți între Toader şi Stavrat, între Stavrat şi Costache, între Costache şi Toader... Treime de suferință împrăştiată pe cîmp...

Un sfert de ceas... O jumătate de ceas...

Un veac... două... cîte?

— Alo! Alo!

— Acu! se încordează trei oameni deodată.

— ...Nici o ştire despre 12!

Stavrat se duce la Cotescu. Îngaimă zorit şi abia stăpînindu-şi bătaia dinților:

— Fără îndoială că s-a întîmplat ceva. Te rog să treci cu acrobațiile înainte, apoi du-te într-acolo cu escadrila. Poate că... ştiu eu?...

Şi cu adevărat, nu mai ştie nimic...

Departe, în hangar, Toader se învîrte fără rost. E prins de spaimă, care nu-i dă chip să stea pe loc, nu-i dă pas să gîndească lămurit.

Ce-i de făcut?...

Dar deodată, fără să mai chibzuiască la nimic, țîşneşte în carlinga lui „Lăstun", învîrte demarorul şi lasă motorul să crape sub gazele date la plin.

Avionul țîşneşte săgeată, urlînd în văzduh ca o ghiulea trasă fără de veste, țintă către cer.

Din stînga, nevăzut de el, şi drept peste dînsul, se prăvale un altul, pornit din cîmp.

Țipăt taie lumea. Ochi crîncen închişi... Carne încrețită:

— Se ciocnesc!

— Nu!... Au scăpat! Răsuflet larg de uşurare, cutremur stăruind prelung în inimă, ca pe o strună sălbatic trasă.

Dar spaima fusese degeaba, căci Toader văzuse din vreme, adică din vreme pentru el şi pentru puterea lui „Lăstun”. S-a ridicat ciocîrlie în sus, şi pe dreapta, lăsîndu-i loc celuilalt, apoi s-a înfipt în hăuri, vînteş înspre munți.

Mînile lui Costache Dumnezeu au căzut frînte:

— Iar?.....de hăbăuc...!

Şi măcar că nu l-a ajutat mintea să caute înțeles adevărat, a simțit că de aici încolo s-a sfîrşit ceva şi a început altceva...

E o minune că nu se aprinde motoraşul în iuțeala bezmetică a avionului. E aceeaşi goană turbată, care mai fusese cîndva, în hăituiala lui Țancu... Doar şi acum, ca şi atunci, gîfîie ca spre o scăpare...

Scăpare?... Dar cum? Nu ştie nici el nimic. Toate gîndurile i-s subțiate, de nu se ține niciunul în picioare. Gîndeşte pe jumătate, pe sfert. Şi îndată ia altul, cu aceeaşi repeziciune de praştie nebună, care mînă în clipa asta pe „Lăstun”.

Ce nădejde are de zboară aşa de iute? Ce nădejde are de zboară aşa de jos? Să vadă „Păpuşa” coborîtă? Să-i vadă țăndările? Habar n-are nici el. Zboară bezmetic, de parcă ar vrea să prindă sufletul fetei, rătăcitor prin văzduh, ca şi cînd sufletul acela s-ar fi dezbîrnat de mult

din încleştarea-i de carne şi n-ar stărui pe meleaguri decît numai aşteptînd căuşul carlingii lui „Lăstun”.

A trecut de Ploieşti. Dincolo e încruntare şi păr vînăt de neguri despletite. Simte pornirea dealurilor mijind în caierul alburiu, după săltările care-l împing sub aripi. Vrea să se şupurească pe valea Prahovei şi coboară căutând firul apei în grohotişul pietrelor din matcă. Dar repede trebuie să zvîcnească iarăşi în sus, pentru că îi trec sub roți pîlpîieli de frunziş învrăşmăşit.

Ceața se îndeasă. Nu mai desluşeşte. Pune avionul în pantă dulce şi urcă.

De ce urcă? Ce folos mai poate avea din zborul acesta descreierat, cînd nu mai poate vedea şi nu poate auzi nimic?... Nu poate auzi? Ba da.

Taie deodată motorul şi-şi lasă avionul să mai alerge cît rabdă, cu rămăşița iuțelii luate. Prin fîşîitul zborului aude limpede freamătul de măguri negre.

„Lăstun” se leagănă, gata să se înfunde. Un „şpriț” şi iarăşi s-a înzdrăvenit pe aripi.

Coboară încet, în paraşută, peste vîrfuri de brazi.

Nimic...

Acum motor în plin, pantă dreaptă, urcuş pieptiş. Apoi din nou închide gazele, să asculte: motor, strigare, ori geamăt...

Nimic...

Ia din loc şi calcă pe neguri, cu înclinuire otova şi lină. Ciuleşte urechea şi parcă-i vine zvon de apă din adînc. Prahova?

O caută, dar n-o află decît tîrziu, după cîteva împlîntări primejdioase, cu aripile pe lîngă arbori mari, pe lîngă colți de piatră.

Pleacă pe sforul ei, pipăindu-l din cînd în cînd, pînă îşi chipuie că i-a ajuns lîngă izvoare. I se năzare o pajişte şi coboară de-a binelea pe un tăpşan plecat într-o rînă. Fară să-şi dea seama de mai poate urca iarăşi la loc ori nu. Dar acum ascultă cu încordare nemiloasă, pînă ce simte că i-au amorțit vinele gîtului. Îi pare că aude ceva. Să fie zgomot de motor?

E ceva nelămurit, ajuns ca prin pîslă, şi nu poate desprinde chezăşia niciunui sunet anume. Pune mînile pîlnie în urechi. Parcă...

Atunci, înfrunzurat de nădejde, caută ceva împrejur, cearcă să dejghioace cu unghiile coaja unui copac, apoi se repede în avion, ia un bidon de benzină, varsă tot din el, îi sparge fundul hăcuindu-şi mînile în tabla pe care abia a izbutit s-o îngureze cu ajutorul bechiei şi face din el un fel de pîlnie mare, vîrîndu-şi melcul urechii acolo unde era dopul. Țipă: — Motor!

Şi din fluier, din coapse, prin toată spinarea cresc înfiorări, care o zgîlțîie într-un fel de nebunie, unde plînsul se bate cu rîsul.

Mai ascultă o dată duratul limpede al motorului pîclit de depărtări şi pufoşie de neguri, prubuluieşte partea de unde vine şi

înălțimea, apoi, după ce a dus avionul la marginea de sus a poienii sare în el, îşi ia tinicheaua pe brațe şi fără să mai măsure de are ori nu depărtare pentru înălțat, zvîrle harapnic de foc în motor şi o rupe din loc.

Un trosnet.

S-a rupt?

Răsuflă. Nu s-a rupt nimic din avion. Trenul de aterizaj e întreg şi încă cu adaus: o creangă fîlfîie sub el, ca o zdreanță de drapel. Ai zice că-i o capelă de oştean pornit la bătălie.

Acum cată glonț spre susul şi partea de unde-i sunase motor.

Vîjîie prin ceața deasă. E mai grăbit ca oricînd. Îl frige zorul.

Dar n-a apucat să zboare un sfert de ceas şi deodată o pată neagră creşte în botul avionului. Stîncă.

Trage fulger comanda şi pune pe „Lăstun" la verticală, de parcă s-ar zgăibăra cu roțile pe peretele de piatră. Decît, motorul, chiar la plin cum este, nu poate trage la nesfîrşit. Iuțeala se micşorează...

Ce face?

Aaa! Da! Looping!... A mai făcut de cîteva ori, stîngaci fireşte, fiindcă n-a avut vreme să-i deprindă meşteşugul bine, dar poate să-l facă.

Şi, încet, trage mai departe cîrma, pînă ce „Lăstun" se întoarce pe spate, cu roțile în sus.

Dar Toader, sucit cu capul în jos, simte că lunecă de pe pernă. Se agață nebuneşte cu o

mînă de comenzi, iar cu cealaltă de grinduța pe care e pus scaunul. Se ține zdravăn şi chiar îi place răsturnarea asta. Parcă se dă huța pe o cracă de copac.

Avionul se clatină în aşezarea lui întoarsă... Motorul încă mai trage şi plutirea încă nu s-a oprit.

— Jumătate de looping şi rămas în zbor pe spate! îşi zice bucuros flăcăul. Apoi caută cu vîrful picioarelor să nimerească palonierul, de care-l depărtase lunecarea de mai înainte, împinge cu dreptul, trage manşa şi apleacă avionul spre stînga, răsucindu-l înşurupat pînă ce îl aduce din nou în aşezarea lui obişnuită...

— Aaaah! Tono!... zice el acestui „tonneau" pe care nu l-a făcut niciodată pînă astăzi.

Şi socotind că a mai căpătat înălțime, fiindcă a făcut jumătate de looping în urcare, se îndreaptă a doua oară pe calea unde pornise, mergînd de astă dată mai încet, să nu mai treacă prin spaima ciocnirii de munte, cum trecuse cu cîteva clipe înainte.

Ci muntele e tot acolo. Drept şi nesfîrşit, pînă în țancurile suie, pînă în clonțanii ascuțiți, care-i străjuiesc creasta lăcăşuită de şoimi.

Încă o jumătate de looping şi o „ranversare" la orizontal şi încă una, pînă ce muntele s-a lăsat afund, în negurile lui cele grele şi reci.

Motorul tăiat tace. Iar prin şopotitul aripilor, curge limpede ca o apă molcomă, grohotirea măsurată a celuilalt motor.

E mai sus.

Şi ascuns şi mai sus…

Urcă acum întins, din loc, în frigul aspru, care-i zgîiițîie dezbrăcarea.

Şi iată, cețurile se subțiază… se rup, se peticesc… iar soarele bate tare şi aprins din cortul albastru, curat şi rece, întins peste clăbuceli nesfîrşite de nouri ce stau buluciți, uluitori în strălucire şi frumusețe, ca o privelişte de basm coborîtă aievea sub privirea unui pămîntean…

Zadarnic se învîrte de cîteva ori plutind peste vrăji de lumină şi nouri: Zadarnic pipăie calea motorului celuilalt. Acela mocneşte şi auie în funduri, cum auie cățelul pămîntului în neguri de seară.

Vede o licărire prizărită după un caier alb. Țîşneşte într-acolo şi caută.

Nimic.

Apoi prinde firul „Păpuşii”, care bate acum tot mai apropiată şi se ține deasupra, pe calea ei… O simte lunecînd în neştirea ceței de dedesubt, cu tot una zbor.

Ai zice omul şi umbra lui în apă. Sau femeia şi umbra ei din cer.

Aproape tot una.

XXIV

După ce era înnebunită de rătăcirea în pîclă,

de pierderea vremii şi de zăpăceala care cuprinseseră parcă toate aparatele de bord, Merişor şi-a dat seama că şi motorul a început să meargă anapoda, să hîrîie ca un piept bolnav, să tragă greu. I-a fost teamă şi fiindcă voia cu orice preț să urce peste ceață, a purces să cîştige înălțimea încetul cu încetul, ocolind larg, în acelaşi loc.

Nu i-a fost mică uluiala, cînd a văzut deasupră-i — chiar la ieşirea din nori — pîntecul şi trenul de aterizaj al unui avion, dar fără margini a ajuns, atunci cînd a priceput cine zboară şi o caută.

Căci Toader i-a făcut din cap, amar, ca un părinte speriat:

„Aşa îmi faci matale mie?! Bravo! Halal!”

Dar în dosul acestor amenințări din cap dospea atîta fericire, încît i-ar fi plîns ochii dacă nu s-ar fi ştiut bărbat şi nu şi-ar fi smîrcîit lacrămile în nări.

Pe urmă s-a suit cot la cot, sus de tot, peste nori, după ce flăcăul i-a arătat cu mîna încotro vine calea spre Bucureşti şi au dat pinten motoarelor. El întîi, şi mai apoi ea, îndemnată de voioşia lui şi de liniştea ei, dar negîndind prea bine ceea ce face cînd împingea un motor obosit şi slab.

Într-adevăr, un firuleț de fum s-a prelins pe sub capota „Păpuşii”, întîi subțire, apoi tot mai gros, pînă ce a năvălit în vîlvotă grea şi deasă.

„Foc la bord!” şi-a zis Toader, aducîndu-şi

înspăimîntat aminte că Merişor n-are paraşută.

El are... Dar cum să i-o dea?...

Vede cu groază sforțările pe care le face fata să apese extinctorul din carlingă şi să înăbuşe focul. Cîteva minute fumul se potoleşte, mințindu-i cu o nădejde stearpă. Dar numaidecît țîşnirea neagră porneşte iar.

Toader e numai apă. Şi neînțelegînd singur ce vrea să facă, scoate bucceaua paraşutei de sub dînsul şi se tălăzuie cu ea în mînă, simțind parcă o scăpare, dar neştiind-o, nevăzînd-o.

Încordarea e însă sfetnic bun. Leagă repede tinicheaua goală, în capătul bretelelor, şi-i dă drumul în gol, lăsînd să se desfăşoare ațele paraşutei în jos şi în urma avionului, iar pînza o răsuceşte ca pe o cîrpă de stors, şi o dă de două ori după coapsă, s-o aibă bine ținută şi să n-o umfle vîntul.

Apoi potriveşte zborul lui „Lăstun" mai încet, chiar deasupra „Păpuşii", strigînd:

— Apucă-te bine, că o țin eu...

Prin fumul groaznic şi prin flăcări, fata e lîngă leşin. Abia aude țipătul. Bîjbîie cu mînile la întîmplare, prinde bretelele, le scapă...

Iar Toader nu mai ştie cum să facă să-şi poarte avionul aşa fel, încît să-i ție lui Merişor bretelele drept în lungimea mînilor. Nu ştie, pentru că focul de pe „Păpuşa" urcă pînă la el şi-i bate în aripi.

Atunci se încumetă să desfăşoare toată paraşuta, răsucind-o încă de cîteva ori, de-o

face funie şi n-o mai ține decît cu o mînă, trăgînd-o tare pe buza carlingii.

— Prinde-te de bretele! țipă cu deznădejde, pentru că nu mai vede nimic în jos, decît fum şi harapnice de pălălăi...

Dar cînd înghețase tot sîngele într-însul, de nici mai putea urla peste hăurile de prăpăd care-l cuprinseseră, simte zvîcnirea paraşutei şi a avionului. „Păpuşa" s-a prăbuşit şuierînd în iadul ce şi-l poartă cu ea.

— Doamne ajută!... răsuflă Toader.

Încîlcit între bretelele paraşutei, un ghem fără înțeles şi aproape fără viață atîrna greu, tălăzuindu-se în vînt, ca într-un leagăn cuvenit. Merişor şi-a încleştat mînile între fumoare, dar nu mai are pic de vlagă să urce pe ele.

Flăcăul taie motorul şi strigă:

— Poți să te cațeri?

— Nu! răspunde mîna moale.

— Poți să te ții aşa?

Iar mîna răspunde încet, ca în destrămare:

— Nu!...

Atunci Toader se canoneşte să tragă în sus capătul paraşutei, cu un singur braț, dar abia izbuteşte s-o apropie cu un deget. După cîteva strădanii fără noimă pune fusul volanului între genunchi şi se opinteşte cu amîndouă mînile, înfăşurînd pe coapsă fiecare palmă de paraşută adusă la el.

E leoarcă tot. E groază tot. Şi nu mai poate. Icneşte şi îşi crapă măselele crîşnind de

înforțare, pînă ce îi taie urechile un țipăt:

— Se rupe!

Fulger zvîrle ochii jos şi vede cum creşte sfîşietura în pînza agățată de un cuişor al placajului.

Îşi pierde mintea. În cîteva clipe totu-i isprăvit.

— Dumnezeule! Luminează-mă!

Iar pînza se rupe mereu, înaintînd ca un minutar de groază, care arată sfîrşitul lumii.

Săgeată de foc prin creier şi mîna apasă vijelie în comenzi, răsturnînd avionul pe coasta dreaptă, apoi pe spate şi aducîndu-l pe partea cealaltă înapoi, în şurub întreg.

Dar în mişcarea asta de învîrtire, ca un fus de fîntînă cu roată, paraşuta s-a înfăşurat pe fuselajul lui „Lăstun", asemeni unui fir de ață pe un mosor...

— Aşa, vere! gîfîie Toader privind acum pe Merişor adusă la jumătate de drum. Mai fac un tono, şi sui pe du'ia în carlingă.

Fireşte, n-are vreme să se întrebe, dacă du'ia are cum sta în carlingă, unde nici el n-are loc de-ajuns. A pornit acum să răsucească avionul a doua oară şi să depene mai departe paraşuta pe fuselaj. Învîrtirea s-a isprăvit însă şi Merişor e cu mînile la două palme de avion. Dacă mai răsuceşte o dată, fata rămîne pe pîntecele „Lăstunului" şi nu mai are cum sui în carlingă.

Cearcă s-o tragă cu mînile, dar ea țipă:

— Nu! Îmi rupi mînile! Şi într-adevăr mînile

se agață şi se scrijală în muchea fuselajului.

Să întoarcă pe spate şi să zboare aşa? Haide... Se leagă în centură, apoi răsuceşte încet pe „Lăstun", lăsîndu-l pe spate în clipa cînd simte trupul fetei culcat bine pe fața dreaptă.

Îi încolțeşte o nădejde şi strigă:

— Te poți prinde în trenul de aterizaj?

Dar pe pîntecele avionului fata pornise singură a se tîrî spre împletitura de fier a osiilor dintre roți. Avea acolo loc mai apărat. Degetele i s-au închircit pe fiare, iar trupul şi-a ales loc, ca un scaun.

— Te poți prinde?... țipă Toader şi nu mai ştie ce sa creadă, fiindcă nu-i vine nici un răspuns. Nici n-are cum să-i mai vie din biata sleire de moarte, care s-a lipit între roți şi țevi de fier, de parcă n-o ține acolo decît bătaia vîntului.

Dar Toader se sperie iarăşi, aducîndu-şi aminte:

— Carburatoarele obişnuite nu merg la zbor pe spate... Trebuiesc carburatoare anume pentru asta. Dacă se întîmplă că... Şi nemaiputînd îndura, urlă şi bate cu pumnul în placaj. Du'e! Spune! Te-ai prins?...

Bătăi slabe îi răspund înfundate deasupra.

— Dacă te-ai prins bate de trei ori! Numără: O bătaie... două... trei...

Înghite uscăciunea şi arşița din gît, apoi strigă iar:

— Să întorc pe față?...

Tăblia de lemn sună, una, două, trei!... încet, încet întoarce la loc, punînd avionul în zbor domol, cu motoraşul abia îngălat.

— Stai bine, du'ie?

Şi cele trei bufnituri de dedesubt sînt mai repezi, mai vii. Iar Toader se frînge în oase, ca într-un fel de năruire întreagă şi bună, unde nu mai păstrează nimic pentru el.

Doar clătinarea de nimica toată a mînii, care trebuieşte la ţinut zborul drept. Încolo, face risipă cu tot ce are în el, începînd cu gîndurile şi sfîrşind cu lacrămile:

— Am ajuns mai păcătos ca o femeie! îşi zice. Dar nu-i mai pasă nici de căderea asta.

Sub avion, boţul de carne a înviat, fără pic de amărăciune în gîndul ei:

— Sînt o proastă de femeie... şi atîta tot! Dar e veselă de căderea asta...

Bărăganul de nori se rupe în cladăre largi. Apoi în bulgări pufoşi, mărunţi şi joşi, pînă ce rămîn cu totul în urmă şi lasă deschisă calea nesfîrşită către cîmpii şi aşezări de oameni...

— Ploeştii, du'ie! Vezi? Grindină de bătăi duduie în fund.

Toader rîde, cercînd s-o ghicească prin podeluţa cît o şchioapă..

Fata rîde nevrînd să privească în sus, unde ştie că n-ar vedea decît două tălpi, jicnitoare pentru o „femeie" ca ea.

Şi trec satele, trec repede pe dedesubt, unul după altul, unul după altul... Ţigăneşti... Lacul

Snagovului... Tîncăbeştii...

Şi în sfîrşit, în sfîrşit iată andrelele telegrafiei fără fir. Şi iată coşurile, şi iată risipirea viorie a Bucureştilor. Hangarele... pătratul mare, închingat în furnicar de oameni, a cîmpului presărat cu avioane...

— Acu ţin-te bine, du'ie, că terizăm!...

Şi pierdut de o fericire, care umflă inima dincolo de puterea sufletului său, ia panta de coborîre, mulcomeşte motorul şi se apropie... se apropie...

Zece metri.

Opt...

Cinci...

Trei...

Unul...

„Dumnezeule! Între trenul de aterizaj şi avion e loc aşa de mic, încît la pămînt o taie pe du'ia!"

Şi zvîr avionul praştie în sus, cu motorul împlinit.

Asta-i trecută dincolo de puterile lui. Ce să mai facă? Ar fi un mijloc... Ştie că ar fi... Dar e aşa de primejdios... Şi oare el n-are drept să trăiască? N-are drept să...

Da! La urma urmei, de vreme ce a ajuns pînă aici, are datoria să facă lucrul pînă la capăt... Corciov n-are decît să-şi dureze alt avion.

După ce a luat iarăşi terenul, ţipă:

— Acu ţin-te bine, du'ie! şi întoarce avionul lin, cu roţile în sus venind, încet, încet, încet, peste iarbă, să aterizeze pe spate.

Tribunele se ridică în picioare.

— Ce face acela? E nebun?...

Vede iarba aproape... mai aproape... la o palmă... pe cap...

— A căzut!

Şi urletul cumplit de spaimă se ridică peste cîmpuri din mii de piepturi odată. Lumea vînzolită, ca un orcan, sare peste frînghii, zbiară şi aleargă, nemaivrînd să asculte de jandarmi, de piloți şi de Stavrat.

Sirena fluieră lung, a prăpăd. Automobilul salvării bate clopotul, care sună a sînge...

Trăsnit cu capul pe pămînt, Toader deschide greu ochii. Îl doare țeasta... ceafa... pieptul...

— Du'ie... şopteşte.

Nici un răspuns. Întăreşte cu caznă grea:

— Du'ie! N-auzi? Nici un răspuns.

Iar în străfulgerarea otrăvită a bănuielii găseşte tărie să se dezlege de chingă, şi iese morman cu gîtul frînt, să se culeagă din rămăşițele lui, să se încordeze pînă la nebunie şi, împingînd fuselajul, să se tîrască afară...

— Du'ie Merişor! strigă, şi anevoie se scoală agățîndu-se şi rezemîndu-se de avion. Apoi, deodată, glasul scade a plîns, moale, înfrînt: Du'ie...

Căci Merişor nu mai este nicăieri...

Apă neagră şi cu duhlet greu se revarsă peste lume. Toate plutesc în neființă, cîmp, case avion şi cer... Trupul s-a destrunat deodată. Nu mai este trup...

Doar mugind înspăimântător şi înspăimîntător de desluşit:

— A căzut pe drum!

Şi se sprijină de avionul care pufneşte surd sub izbitura mînii grele, ca un sicriu sub cel dintîi bulgăre de pămînt.

— Ce vor oamenii iştia? se întreabă cu sleire creierul pierdut sub hăuieli de mijloc între stări.

— Mă bat?...

Iar printre palmele şi pumnii repeziți, lumea urlă înainte fără rost, fără înțeles.

— Costache! taie un cuțit de glas.

Iar în ochii holbați ai tuturor creşte mică arătare de iarbă, care goneşte împleticindu-se:

— Nu vă dau voie să-l bateți!

Şi Merişor, cu glas încet, cu sprîncenile tresărite peste ochii trişti, Care licăresc ciudat, cînd dedesubt le stau buzele albe tremurate de zîmbet, se opreşte în loc, lasă capul pe un umăr şi se uită lung la Toader...

Şopteşte:

— Ai aterizat aşa... ca să... pentru mine?

Pieptul i se zbate sub scoarța grea a hainei de piele. Şterge încet firul de sînge, prelins din nara străvezie a băiatului şi îşi uită mîna pe obrazul cel stors de vlagă.

— Toa...

Apoi nu se mai aude. Plînge...

Două biete începuturi uriaşe, ale lumii care va să vie...

Sfârşit